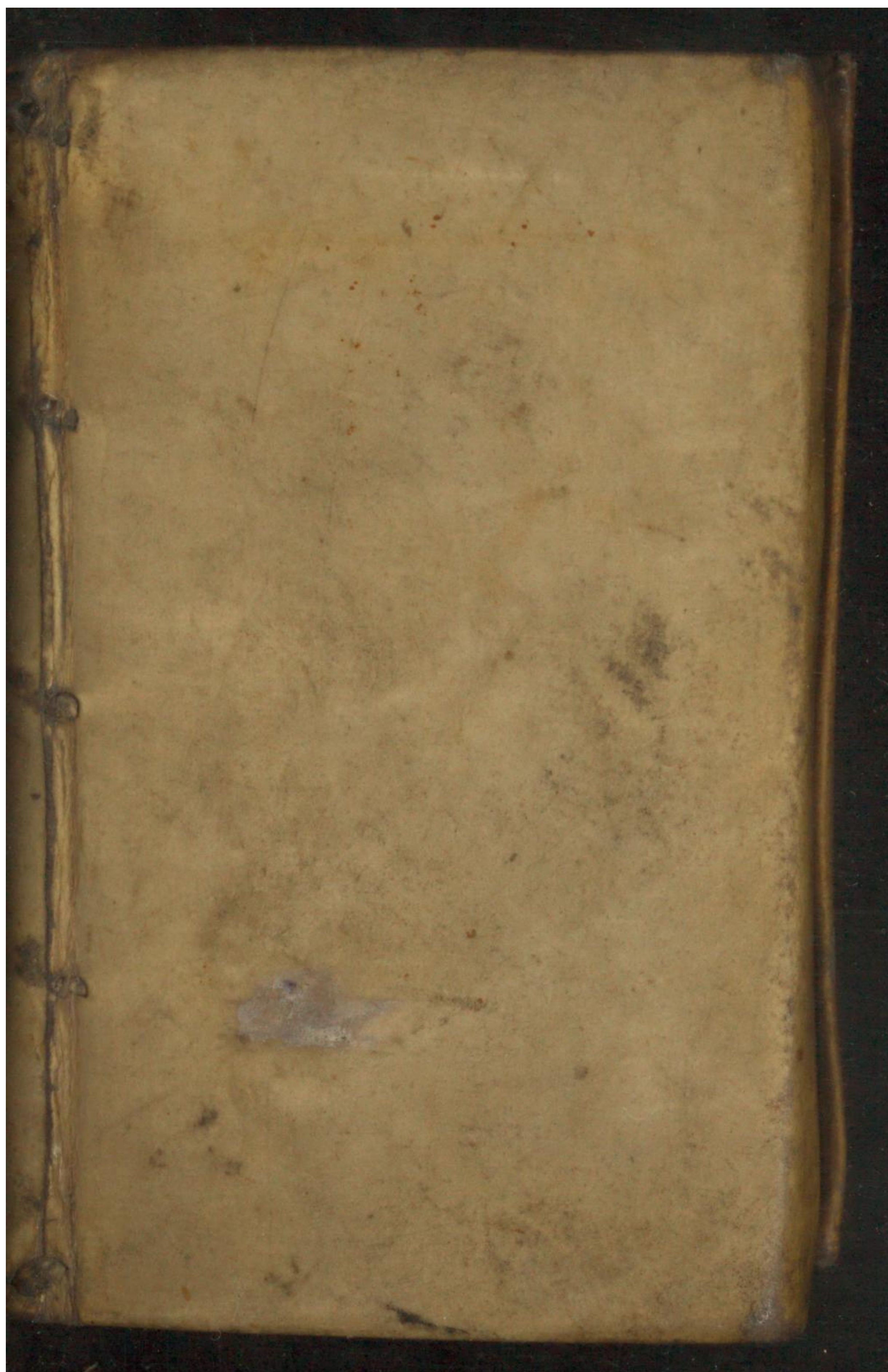
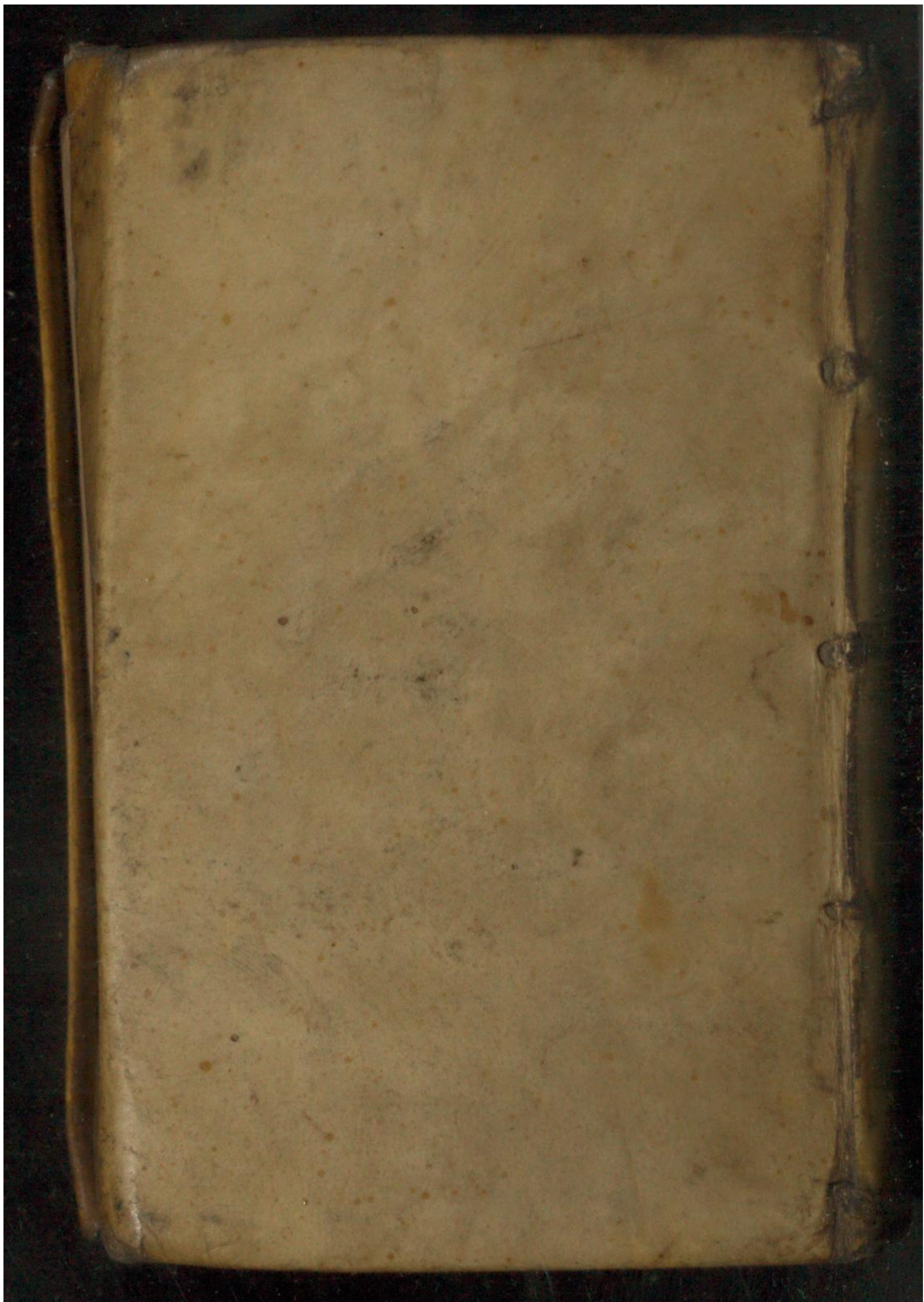

Hortus
Genialis

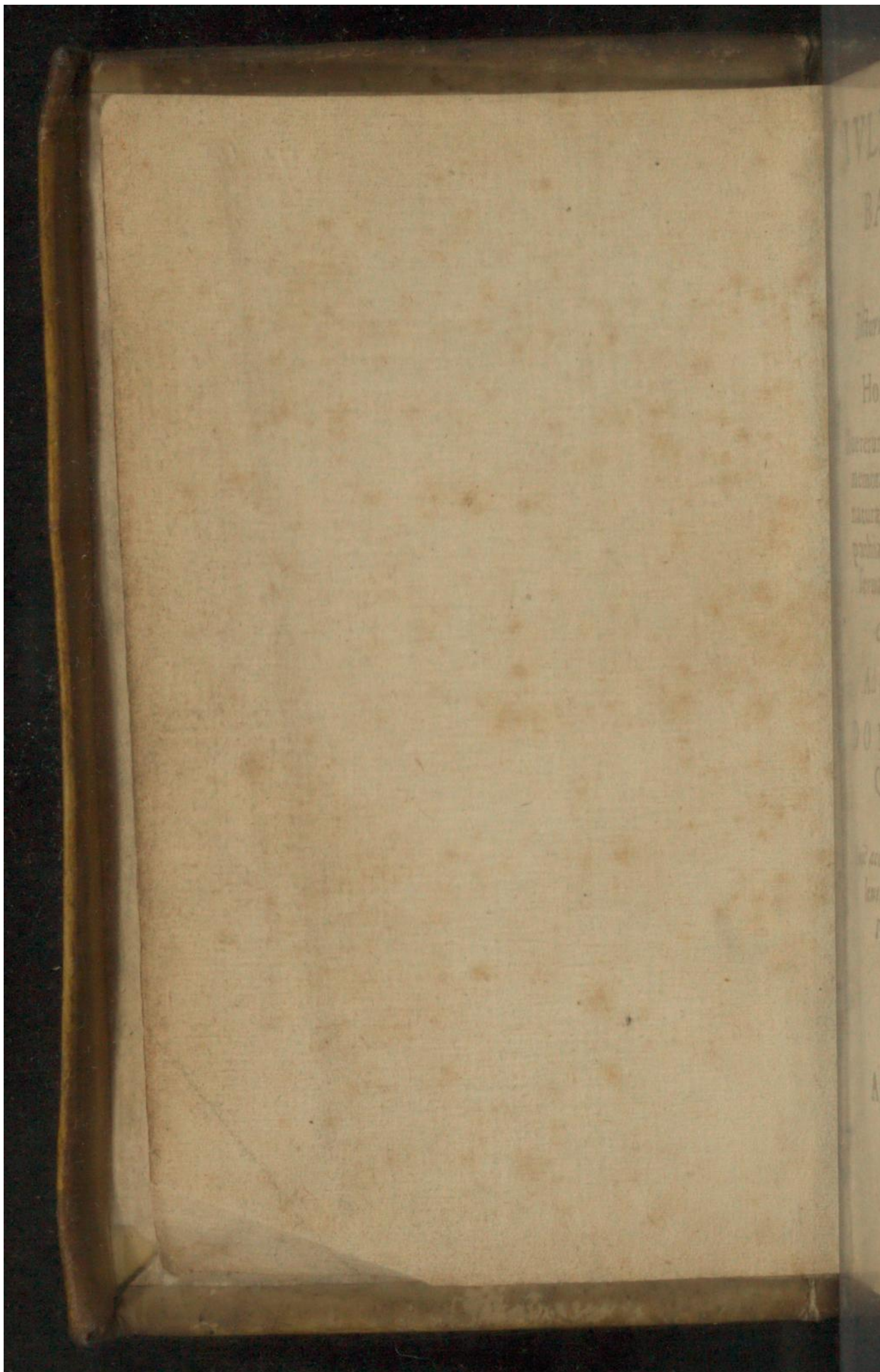

462 **MEDICAL.**—Curious and Interesting early Compilation, entitled: Julii Cæsaris Baricelli, Doctoris Medici et Philosophi, Hortus Genialis, or, Compendium of Pleasant, Medical, and Memorable Things, in which the secrets of nature, the many sympathies and antipathies of things, and the observations of the Author are expounded, with which is incorporated: De Esculentorum Potulentorumque Facultatibus, a laconic, but variously pleasing medical and historical treatise of erudition, from the pen of Balthasar Pisanellus, Medicus Bononiensis. Latin; about 650 pages in all, fully indexed, exceptionally good type, with Dedication, complete, and in perfectly clean and good condition, interiorly and exteriorly, a typical early medical compilation, thick crown 8vo, *parchment (original binding, still serviceable).* 1692, and 1620

Amongst many other things related, we have here an account of a girl fed on poison from infancy, presented to Alexander by the King of the Indians, of serpents taken in when drinking, and so hatching and procreating within human bodies, and other wonders.

Sotheby 11/11/10.

24143

IVLII CÆSARIS BARICELLI,

à Sancto Marco,

Doctoris Medici, & Philosophi,

HORTVLVS GENIALIS,

Siue rerum iucundarum, medicarum, & memorabilium compendium, in quo naturæ arcana, multæ rerum sympathiæ & antipathiæ, & Auctoris obseruationes reserantur.

Cum Indice locupletissimo.

Ad Illustrissimum Dominum DON MICHAELEM CABANILIVM.

Huic accessit liber De Esculentorum Potulentorumque facultatibus, Arnaldo Freitagio Embricensi Medico auctore.

GENEVÆ,
Apud Philippum Albert.
1620.

Illuſtriſsimo Domino
D. MICHAELI CABANILIO
Mœcenati optimo,

IVLIVS CÆSAR BARICELLVS
S. P.

H*Ortulus ille genialis, quem tuis auſpiciis,* Illuſtriſsime Domine, *elapſis menſibus condidi, & apparaui, hoc nouo vere ineunte germinare cœpit, vt fructus ſuos orbi oſtendere poßit. Illum ad te mitto, vt in eo ambulans, plantarum varietatem, floreſque redolentes perſpicias, & fructus, qui tam mirè ſtudioſos, literarumq; profeſſores delectãt, guſtes & attingas. Feliciſsima mihi fuit æſtas præterita, quando præſentia & colloquio tuo ſuauiſsimo frui licuit:*

¶ 2

quotidie etenim inter nos (hoc tua in me beneuolentia & fauore operante) sermones dulces, variæque literarum discussiones aderant, oreque tuo tã accincta selectaque audiebam, vt ea longo studio vix posse acquiri tenerem. Hoc autem mirum haud est, tu enim maiorum tuorum instar, cum armorum tum literarum studio insimul operam nauasti, quo fit vt non modo Politicarum rerũ & Mathematicarum, verùm atque naturalium, & historiarum exactam cognitionem retinere videaris. Quid dicã de Poesi, mellifluis concinnisque versibus quos tu animi gratia contexis? Hem versus? Hem festina? Videor profectò ferè in extasim abire cum te hos pronuntiantem audio: tanta enim verborum suauitate carmina profers, tantum iis nitoris & cultus inest, vt re-

uera nec dulcius, nec ſuauius quid poſſe auſcultari confitear. Proinde ſæpe mecum more poetico dicebam,

Gaudet humus, plaudunt Nymphæ; Faunique bicornes,
Carmina dum Michaël promit ab ore ſuo.

Vtinam ergo diù noctuque mihi tuo cõſpectu frui liceret, vt quæ admiror, quæque in te grandiora grauioraque recolo, continuò mente, oculiſque corporis retinerem. Maiores tui tam in citeriori quàm Terraconenſi Hiſpania, & in hoc Regno Neapolitano, in quibus Illuſtriſſima familia tua maximè viget, nihil proprius, nihil excellentius expetiuere, quàm ſuorum procerum nobilitatem & excellentiam armis & literis conſerua-

re: quo factum est, vt ij & opibus & sanguine proprio Regibus nostris, & contra Gallos, Bethicam, Tunetes, Flandriæ populos, Terraconẽses, Turcas, & Leutrecchum olim inseruierint. Quantum verò profecerint in huius regni recuperatione tempore Alfonsi Regis & suorum posterûm, quantum in bello Patrassi, Ducis Albaniæ, in bello Pedemontano, & in aliis quamplurimis factionibus, plenæ sunt historiæ, & à multis scriptoribus capitur, veluti ego in libro nostro de Hydronosa natura, olim dicato illustrissimo D. Don Hieronymo fratri tuo, fusius percurri. His etiam de causis Don Aloysius frater tuus pro Rege nostro inter primos Duces, contra Sabaudiam profectus est, vbi quantum profecerit notißimum omnibus esse credo. Omnes tamen citra armorum militiæque

tiæque cultum in literis præſtantiſſimi extitere, (vt Ammiratus in libro Familiar. Nobilium Neapolit. recenſuit) bene recolentes veram nobilitatem à virtutibus comparari: propterea in hac tua Illuſtriſſima familia, arma, & literas, tanquam ex hæreditate ſemper viguiſſe, huiuſque viros erga ſtudioſos, beneuolos & optimos Mæcenates extitiſſe legitur. Hinc ille domi & militiæ clarus D. Garcia atauus tuus, olim Troiæ Comes, Bartholomeum Facium virum in literarum ſtudio apprimè verſatum cohoneſtauit. Ille autem in Regis Alfonſi Aragonij factis, D. Garciæ magnificentiam, animi dotes, fortitudinem, & in Regem ſeruitia propalauit. D. Didacus eius filius Troiæ & Montellæ Comes, Ioannem Cotiam familiarem habuit, vt ex illius carminibus perſpi-

citur, cum de Montella verba facit. D. Troianus istius filius, Iacobũ Sanazarium mirificè adamauit, hinc ille suas Salices dicauit. Cæteri, alios viros doctos amplexi sunt, vt innumera extant opera talium procerum nominibus dedicata. Sed omittamus hæc, tu enim maiorum tuorum nobilitatem & prudendentiam consequutus, armorum, literarum, equorumque studium es amplexus, & in iis admodum profecisti, ob id etiam erga studiosos magnam ostendis beneuolentiam, inter quos ego non paruam apud te adeptus sum gratiam, & auxiliis tuis studia mea grãdiora facta sunt. Inter alia, æstate retro elapsa, quia indoles animi tui ad altißima tendit, vt Conuiuium siue anniuersaria Platonis, antiquorum Philosophorum more, innouarem iussisti: legeras enim

Pla-

Platonem Philoſophorum patrem ſeptimo die Nouembris, quo ortus fuerat, in Conuiuio diſcumbentem remotis dapibus expiraſſe: quod Conuiuium priſci Platonici vſque ad Plotini & Porphirii tempora quotannis inſtaurabant: quare ipſe, vt tibi obedirem, quamplurima ad librum Conuiuii Platonis, ſiue de amore attinentia collegeram, vt in eo explicando aſſumerem. Aduentante autem tempore à Quartana incipiente (proh dolor) inuaſus fuiſti, idcirco Neapolim, vt Cœli Solique clementiam pro illa profliganda aſſumeres, proficiſci coactus es. Quapropter ſtudia mea torpeſcere viſa ſunt, & ipſe animi mœroribus ob malam tui valetudinem & abſentiam ab inceptis deſiſtere volui. Quia tamen inter ſtudia, multa miſcellanea, nonnulla illuſtrium Medico-

rum & Philoſophorum apophtegmata, naturæ arcana, rerum Sympathias & Antipathias collegeram, quibus aliquot meas obſeruationes addideram: in hoc veris principio illa omnia in compendium reddidi, nominique tuo clariſſimo & famæ immortalitati ſub Hortuli genialis titulo dedicare & typis committere propoſui. Tu verò qualis ipſe ſit, benigno fauore proſequere, atque ab inuidis & Zoilis vindicato. Hic enim tuis auſpiciis incepit, tuis auſpiciis excuditur, & tuis viuere oportet: proinde æquum eſt vt tuo ſplendore illuſtretur & tua gratia foueatur, ſiquidem partus tuus potiùs quàm meus dici meretur. Quod ſi videre hunc Hortulum meum hilari vultu, vt ſeruorum tuorum munuſcula recipere ſoles dignaberis, vtque ad alia

eaque

eaque grauiora quæ in manibus habeo me conuertam, tibique viro Illuſtriſſimo, nominique dicabo.

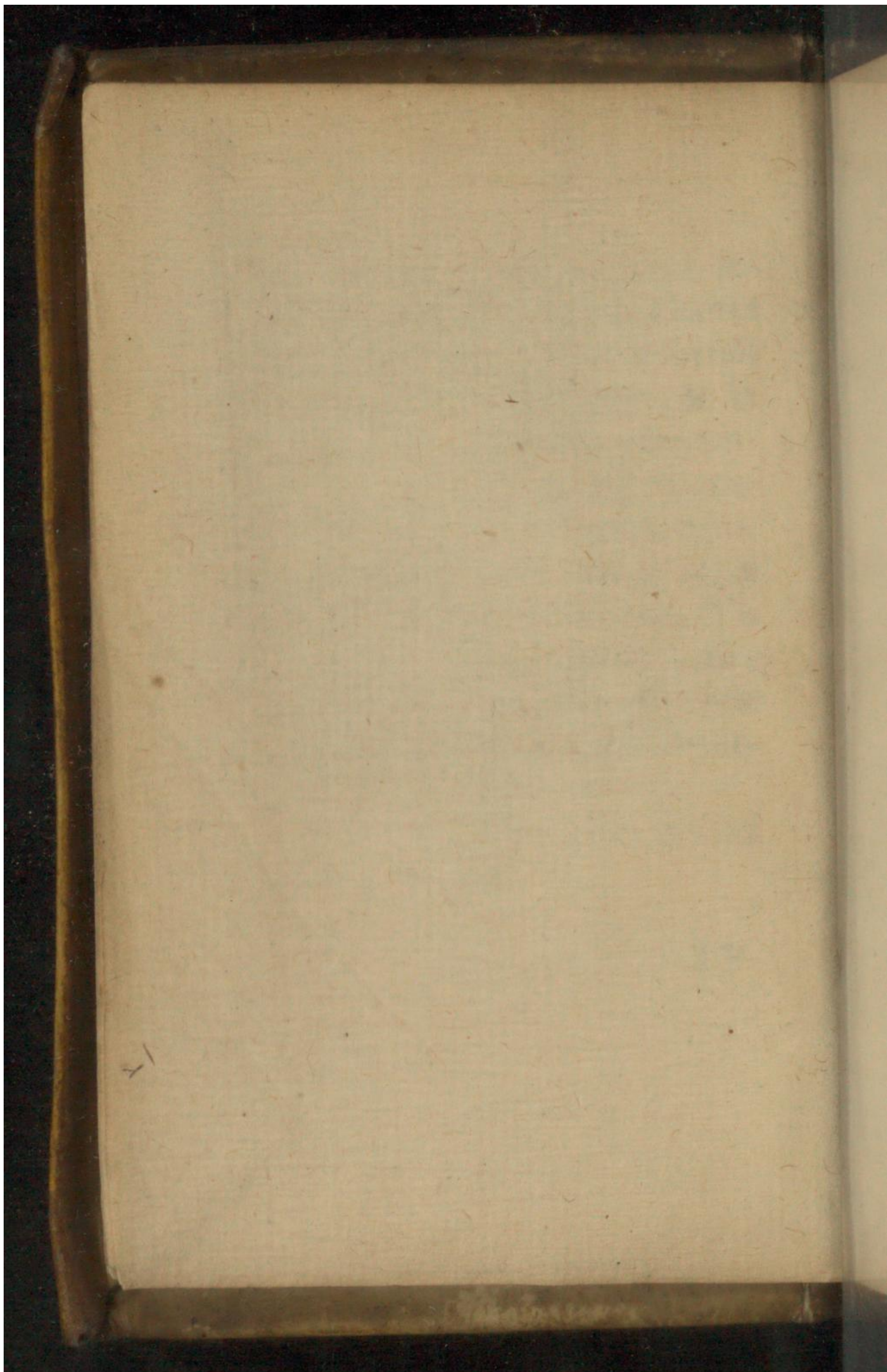
Vale. A SanctoMarco Calend. *Septemb. M. DC. XVII.*

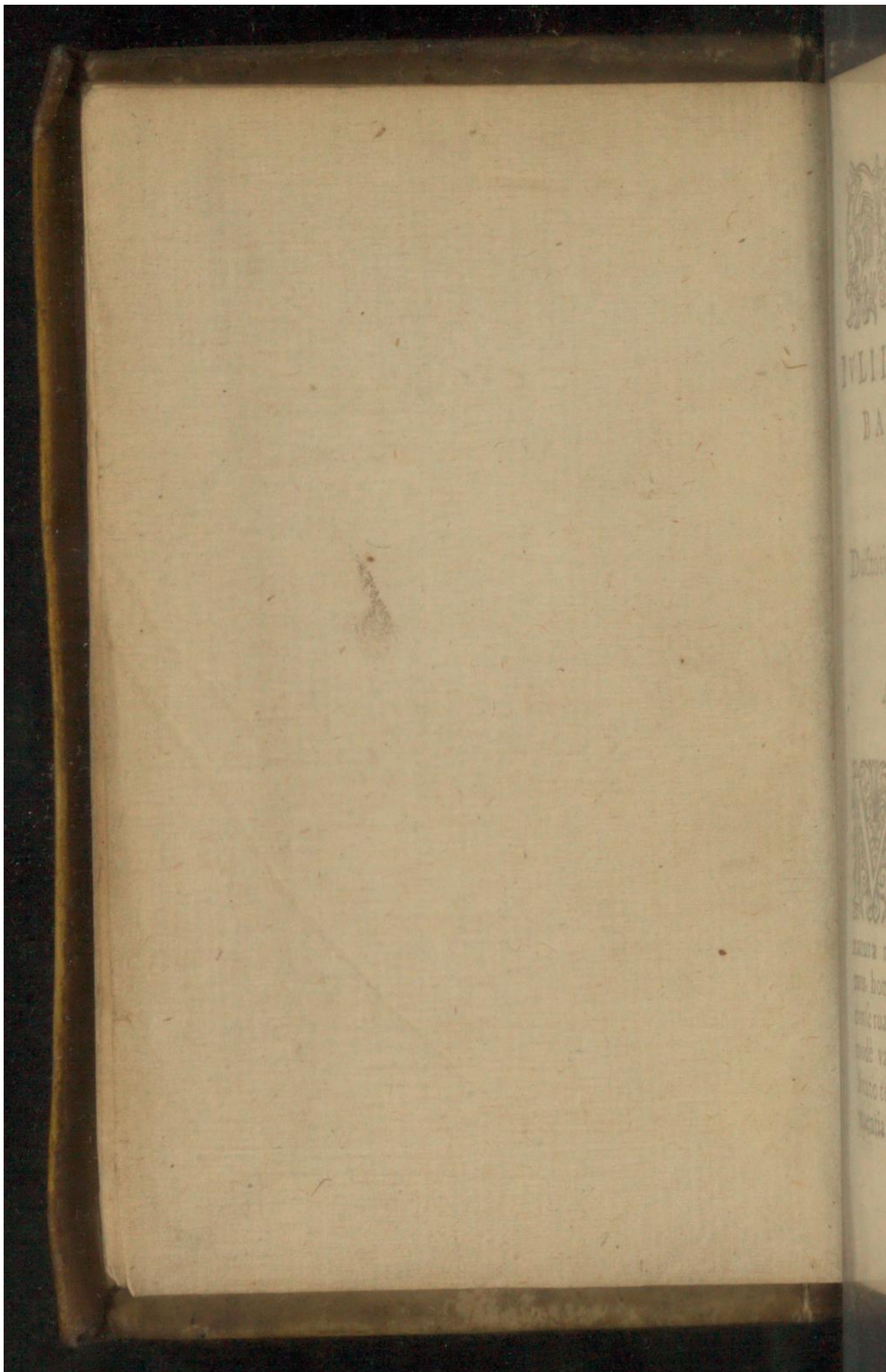

AD LECTOREM.

EN amice Lector, quæ fortè inter placidiora ſtudia miſcellanea exarauimus, ad præſens ſub Hortuli genialis nomine in publicum, & in tui gratiam potiſsimùm emittuntur. Libuit hunc alterum ingenii noſtri partum typis committere, vt poſteris noſtram beneuolentiam & tui iuuandi declaremus deſiderium. Tu igitur labores noſtros quales quales ſint, hilari fronte accipito, & ſi quid inter ſcribendum aut excudẽdum errati irrepſerit, benignè corrigas.

Vale & hoc Hortulo noſtro geniali fauſto ſydere fruere.

IVLII CAESARIS BARICELLI A S. MARCO,

Doctoris Medici, & Philoſophi, Hortulus Genialis.

De Medicinæ præſtantia.

MEdicina de cœlo demiſſa eſt: ita Mercurius Triſmegiſtus apud Ægyptios ſapientiſſimus ſcriptum reliquit. Hanc profecto ad flexilis naturæ noſtræ remedium Deus altiſſimus hominibus conceſſit, vt ſanitatem conſeruare, & perditam recuperare commodè valeamus. Ipſa autem à vitæ conſtituto termino, & à morte nequaquam viuentia omnino liberare: ſed corpora à

corruptione, & festina dissolutione præseruare potius iudicatur.

Amazones cur mammas dextras resecarent.

AMazones illæ, tantum à scriptoribus celebratæ, propterea sibi mammas dextras resecari curabant, vt magis armis gerendis, aptæ fierent, vel potius ne manuum, & brachiorum impediretur motus. Mihi autem Galeni opinio 7. Aphor. 43. & sententia Hippoc. admodum placet, qui has mulieres id fecisse asseruit, vt manus dextra robustior euaderet. Hoc autem à ratione alienum minime est, quippe nutrimentum, quod in mammam dextram à natura distribui debebat, totum in manum, & brachium immittebatur. Strab. lib. 11.

Olearum sterilitatis præsagium.

VErgiliarum occultatio, & emersio, & Sucularum tẽpestuosi sideris, si pluuiosam tempestatem mouerit, & vitis, & olei germinationem suffocabit. Ex hac causa

causa Democritus olei præuisa caritate, magna vilitate oliuas, in toto eo tractu coemit, mirantibus qui paupertatem, & doctrinam, quietem homini oblectamento esse sciebant: atque vt apparuit causa,& ingens diuitiarum accessio, restituit mercedem, contentus se ita probasse,opes sibi in promptu esse cum vellet. Ex Fran.Iunctino in Sphera.

Nili fluminis proprietas.

QVædam aquæ reperiuntur, quæ fæcunditatem proprietate quadam inducere celebrantur:ita est aqua Nili,quę sua vi nitrosa, vt voluit Seneca 3.natur. quęst. sæpè vteros perpetua sterilitate occlusos aperuit, & conceptum fecit:Vnde mulieres in Ægypto,vt scripsit Aristot.quinos, & quaternos frequenter fœtus edunt, ratio non alteri tribuitur, quam Nili aquæ, quæ illis in potu familiarissima est.

De Mundi creatione.

IN qua Anni parte Mundus à Deo creatus fuisset,discordes inter se scri-

ptores ſunt, vt H[illegible] Iſmaelitæ, Chaldæi, Arabes, Ægyptij Græci, & Latini. Multi enim in Æſtate, nonnulli in Vere; alij verò in Autumno conditum fuiſſe, contendunt. Moyſes fuiſſe in Autumno aſſerere videtur, cum in Geneſi dicat, Germinet terra herbam virentem, & facientem ſemen, & lignum pomiferum faciens fructum iuxta genus ſuum. Ex Ægyptiis nonnulli Æſtate creatum aſſerunt. Inter Latinos Cardinalis Aliacenſis Vere nouo conditum voluit. Inſuper variāt, quia Planetas, aliquot aſſerunt in mūdi principio fuiſſe creatos in ſuis domibus: Solem ſcilicet in Leone, Lunam in Cancro, Martem in Scorpione, Saturnum in Capricorno, Venerem in Libra, Mercurium in Virgine, Iouem in Sagittario. Alij, Planetas volunt, in ſuis altitudinibus, præter Mercurium, omnes fuiſſe collocatos. Quæ autem opinio ſit verior, D. Thomas 4. ſent. diſt. 2. artic. 8. videndus eſt.

Murium ſagacitas.

MVres ex omnibus animalibus, quodammodo futurorum præſcij eſſe cognoſcuntur. Cum enim domus aliqua con-

consenuit, & ruinam aliquam iam comminatur, primi sentiunt, & relictis suis cauernis, pristinisque habitationibus, domum relinquunt, propere fugientes, aliudque domicilium quærunt. Ælianus de var. hist. lib. 1. & Leuinius Lemnius de secr. nat.

Pluuiosæ tempestatis Prognostica.

VErgiliarum occasus matutinus, si nubilo Cœlo accidat, hyemem pluuiosam denunciat: si sereno Cœlo, asperam. Sic Veneris, aut Martis per Pleiades transitus aliquot diebus pluuiosam ciet tempestatem. Saturnus insuper cum corpore, aut radiis ad Arcturum accedit, idẽ minatur. Ex Plinio, & Obseruat. Stadij.

Agricolæ non semel tempestates, & serenitates prædicunt.

MVltos profecto cognoui pastores, & plerosque agricolas, qui in prædicendis serenitatibus, & tempestatibus, magnę mihi erant admirationi: tanquam curiosus sciscitabar, qua via, & ordine hęc scirent? ratus forsan simplices, & idiotas,

non posse tanta certitudine futura præ-
noscere, nisi vel Dei munere, vel Dæmo-
nis actu id fieret. Ex relatu diuersas stel-
larum constellationes ab iis experientia
cognitas, noctu, animaduerti, quarum ob
seruatione vera prædicunt. Experti enim
sunt Pleiades in Autumno, quæ in prin-
cipio noctis oriuntur, cum Marte, vel Ve-
nere mouere tempestatem. Arcturum nõ
sine grandine emergere. Hædorum or-
tum, & occasum tempestatem pluuio-
sam in regionibus nostris pronunciare, &
alia, quæ in promptu tales habent, licet
aliis nominibus hæc sidera nominent.
Quare mirum non est, priores stellarum
perscrutatores circa earum prædictio-
nes, multa nobis reliquisse, cum id sapiẽ-
tia, & obseruatione perfecerint, quod in
præsentiarum idiotæ nullo magistro fa-
cere valent.

Valeriana mira vis contra epilepsiam.

VAleriana syluestris, quæ spontè na-
scitur, præter innumeras, quæ ab au-
ctoribus ei tribuuntur virtutes, hanc iam
diù, in multis, atque in se ipso Fabius
Columna in histor. plant. expertam a-
peruit,

peruit, vt ſemel, vel bis radicis pulueris cochlearij dimidium cum vino, aqua, lacte, aut alio quouis decenti ſucco, & ægroti cōmoditate, & ætate ſumptum, epilepſia correptos liberet. Extirpatur antequam caulem edat, & pueris exhibetur, & præſertim infantibus, qui morbo hoc facile laborant. Retulit auctor multis puerulis lacte propinaſſe, multiſque amicis dono dediſſe: qui deinde diuino prius numine fautore glorificato, puluere huius plantæ illis reſtitutam ſanitatem affirmarunt.

Transformationes hominum in beſtias non eſſe reales.

QVædam monſtruoſæ hominū tranſformationes in beſtias à multis auctoribus ſcribuntur, & inter alias, de illa Maga famoſiſſima Circe, quæ ſocios Vlyſſis in beſtias fertur mutaſſe: de Arcadibus, qui ſorte ducti trāſnatabant quoddam ſtagnum, atque ibi conuertebantur in Lupos: de Diomedis ſociis, qui in volucres conuerſi ſunt, plurima adducunt. Hoc non fabuloſo mendacio, ſed hiſtorica affirmatione multi confirmant, vt in

ſpec.natur.lib. 31. c. 122. Vincentius Beluacenſis retulit. Aſſerunt enim (vt ait Solinus) vel magicis cantibus, vel herbarum veneficio in feras corpora transformari. Dicunt .in experiméto Neuros populos in Æſtatis temporibus in lupos mutari, deinde ſpatio, quod his attributum eſt, exacto, in priſtinam faciem reuerti. An autem huiuſmodi transformatio realis ſit, vel illuſiuè facta à Dęmone, D. Auguſt. lib. 18. de ciuit. Dei ita nodum enucleauit, Quod transformationes hominum in bruta animalia, quæ dicuntur arte Dæmonum factæ, non fuerunt ſecundum veritatem: ſed ſolum ſecundum apparentiam. Quippe opus hoc tantum Dei eſt, vt in Concil. ſacro Ancyrenſi ſancitum eſt.

Dæmonis aſtutia apud Indos.

HErba, quam Tabacchum appellamus, apud Occidentales Indos in magno erat pretio. Cum enim inter hos, de re graui agebatur, ad Sacerdotem illico accedebant, cui totum exponebant. Sacerdos autem coram illis frondem, vel ſurculum Tabacci fumebat, qua carboni-

bus

bus iniecta, fumum per os & nares excipiebat, & inſtar mortui in terram cadebat. Paulo poſt conſumptis fumi viribus in cerebro, reſponſa ſed ambigua, prout Dæmones per illuſiones, & ſimulachra ſuggeſſerant, populo dabat, quæ tanquam religioſa, & veriſſima cuncti recipiebant. Ita profecto hominum inimicus, Gentiles decipere conſueuerat. Monardes de rebus Iudicis.

Quid Picus de ſcientiarum varietate ſentiret.

CVm quodam die Ioannes Picus Mirandula de ſcientiarum varietate diſſereret: In Hæbræorum, inquit, Philoſophia, omnia ſunt veluti quodam numine ſacra, & in maieſtate veritatis abdita, ceu prodigia quædam, & arcana myſteria. In Græcorum vero diſciplinis, ingenium, acumen, & omnigena eruditio apparet, vt nulla vnquam gens fuerit, quæ dicendi copia, & ingenij elegantia cum illis poſſit conferri. In Romana verò Academia, ea ferè omnia, quæ ad ciuitatem, & vitæ mores pertinent, & grauiter, & copioſè ſunt explicata, ac magnificè

dicta. Sic vt grauitas maximè Romanis, & imperij maiestas, Græcis ingenium, & acumen, Hebræis doctrina secretior ; & quasi diuinitas ascribi possit. Crinitus de honest. discipl. lib. 5.

Subditos Principis vitam vt plurimum imitari.

PRincipis vitam subditi maximopere imitantur. Hinc factum est, vt ex philosophica vita Marci Imperatoris, magnum virorum prouentum ætas illa extulerit. Solent enim plerunque homines vitam Principis æmulari, iuxta illud Platonis à Tullio in epist. ad Lentulum repetitum: Quales sunt in Republica Principes, tales solere esse ciues. Quapropter ex bonitate Principis Marci, plurimi se philosophari finxerunt, vt ab eo ditarentur. Ex Herodiano, & Xiphilino.

Rutam, & allia serpentibus aduersari.

RVtæ odor, alliique serpentib. maximè est aduersus, propterea ex testimonio Aristotelis, 9. de histor. animal. c. 6. habe-

6.habemus Mustelam, cum dimicatura est cum serpentibus, rutam comedere Hac etiam ratione ducti Persæ (auctor Simone Sethi) coquinas alliis replebant vt ipsas à serpentium consortio tuerentur.

Animalia oriri, & viuere posse in igne compertum est.

MAgna admiratione dignum est illud, quod ab Aristot.5. de histor. animal.c.19.adducitur, animalia scilicet oriri , & viuere in igne, cum elementum hoc omnia comburat: & nullatenus putrescat. In Cypro, inquit, in insula ærariis fornacibus, vbi calcites lapis ingestus cõpluribus diebus crematur, bestiolę in medio igne nascuntur pennatæ, paulo muscis grandibus maiores, quæ per ignem saliant, & ambulent. Equidem si à tanto viro hoc non aperiretur, vix credere homines auderent, cum totum rationi aduersetur, sed hæc, & alia maiora à potentissima natura fieri possunt.

Locus Aspaltitis mirabilis natura.

COmmemoratione dignum puto Aspaltitis lacus naturam exponere. Salsus ille quidem, ac sterilis est, sed tanta seuitate, vt etiam, quæ grauissima sunt, in leum iacta fluitent: nec quisquam demergi in profundum, ne de industria quidem facile possit. Denique Vespasianus, qui eius visendi causa illuc accesserat, iussit quosdam natandi inscios, vinctis post terga manibus, in altum deiici, & euenit omnibus, vt tanquam vi spiritus sursum repulsi, desuper fluitarent. Iosephus lib. 5. de bello Iudaic. c. 9.

Pisces marinos salubriores, & sapidiores esse fluminum piscibus.

PIsces, qui in mari nascuntur, tum sapidiores, tum salubriores sunt iis, qui in fluminibus, stagnis, lacubus, aut vrbium riuulis sunt. Salsedo enim duriorem facit carnem, & subtilioris substantiæ. Cõtra in piscibus, qui sunt in fluminibus, & proinde eorum caro excrementitia est, muccosa, & insuauis. Vnde apud Columellam extat lepidum dictum. Philippus cum

cum ad Numidam hoſpitem deueniſſet, & ſibi è vicino flumine, lupum formoſum appoſitum deguſtaſſet, expuiſſetq. dixit, Peream ni piſcem putaui, vſque adeo à Tyberino, vel marino differre putauit, vt illum piſcis nomine, indignum iudicauerit.

Mulieris cinni fugant ſerpentes, & in vermes mutantur.

MVlierum capilli, quibus tantopere gaudent, & pro quorum ſtructura in exornandis multum conſumunt temporis cremati, ſerpentes abigere viſi ſunt ſin autem in aquam iniiciuntur in vermes, non diù retenti commutantur.

Plurimos homines æquè per tenebras, ac per lucem vidiſſe.

REerum natura opulentiſſima, admirandam ſæpiſſimè hominibus viſus aciem, oculoſque ſplendentes præſtitit, vt multi Feliũ more noctu vagare libere potuerint. Legitur de Alexandro, eũ per tenebras æquè, ac per lucem vidiſſe. Viſum adeo acerrimum habuit Galenus,

quod in somnis, patefactis repente palpebris, magnam ante oculos lucem videbat, vt ipse de se fidem facit lib.7.Hippocr.& Platon.plac. c.4. At mirabilior erat Tiberij Cæsaris proprietas, qui in tenebris exacte videbat, de qua re adeo admiratur Tranquillus, vt id pro miraculo scribat.

Cibus sapidissimus quomodo apparetur.

QVi sapidissimum cibum habere deesiderat, Gallinaceos pullos, qui lact. & panis micis saginati sint, in mensa procuret: ij profecto præstantissimum saporem exhibent, mireque cum palato ineũ gratiam. Anser etiam caricis nutritus, tũ ad medicinam, tum ad gulæ saporem est optimus, & præsertim iecur. Vnde non mirum si in Insula Ispaniola apud Indos, porci harundinibus Zacchari saginati, tantæ sapiditatis, & bonitatis existant, vt febricitantibus etiam exhibeantur.

Gigantes in orbe quando fuerint:

GIgantum soboles paulo ante Diluuium apparuit. Patet hoc in Genesi

c.6.quan-

c.6. quando ingreſſi ſunt filij Dei, ad filias hominum: poſt autem Diluuium aliqui fuerunt gigantes, qui tamen nõ multo tempore durauerunt. Bonitas enim naturæ (vt inquit Abulenſis c. 3. Deuteronomij) in cibis, & aſpectu cœli ad terram habitatam ſemen humanum in tanta virtute continebat, vt tanti roboris, & ſtaturæ homines ætas illa produceret: poſtea paulatim deficiente natura, tanquam ad ſenium mundus iſte declinauit, & humana corpora cum viribus minorata ſunt.

Ad facies mulierum rugatas ſelectum præſidium.

IN gratiam rugatarum mulierum, & earum, quæ maculas in viſu ſortitæ fuerint, quo ſenium, turpitudinémque faciei abſcondere valeant, optimum adducamus præſidium. Alumen tritum, & cũ recentis oui albumine agitatum ſi deinde ferbuerit in olla, & ſpatula lignea continuo mouebitur, in vnguenti ſpiſſitudinẽ tranſit. Hoc ſi biduo, vel triduo facies mane, & veſperi collinitur, non modo emaculari, & erugari, verũ mirè atque ſummè

pulchram & gratam reddi animaduertent.

Maxima est Solis excellentia, & in hæc inferiora confluxus.

IAm maximè Homerus Solis naturam, & excellentiam admirabatur, vt illum Deorum patrem, hominumque vocauerit. Ipse enim omnium astrorum Rex est, & tempora cuncta moderatur: annos, menses, & dies distinguit, & efficit: nos sua luce lætificamur, & eius calore sanamur. Ipse virentes herbas, & terræ nascentia germinare facit, & flores redolere. Ipse fruges producit, fructus maturat, aërem purificat, lucem affert, tenebrasque repellit, elementa transmutat, animalia gignit, gemmasque pretiosas cum viribus ex terræ visceribus mira virtute enitere facit. Hominem ipse cum homine generat, & tandem quicquid in terra oritur, & occidit, corrumpitur & generatur in eius potestate est: sic ait Aristot. 2. de gener. & corrupt. quod propter accessum, & recessum Solis in circulo obliquo, fiunt generationes, & corruptiones, Hæc, & alia tali sideri Creator omnium dispensauit.

Falsissi-

Falsissimum est Salamandram in igne viuere posse. Vide p. 11

AB Aristotele, & Æliano, Salamandram non modo in igne viuere, verũ atque illũ extinguere proditum est. His suffragatur Plinius lib. 10. c. 67. qui tantũ asseruit Salamandræ rigorem esse, vt ignem glaciei ad instar extinguat. Hi autem famigeratissimi viri dormitare vidẽtur, cum omnia & comburi, & consumi ab igne posse iudicentur. Falsum ergo axioma est, breuique spatio, animal illud, antequam comburatur, licet rigidissimũ foret, in igne viuere verisimile est. Totum hoc experientia innotuit. Narrat enim Matthiolus in lib. 2. c. 56. Dioscoridis in agro Tridentino, Veris, & Autumni tempore, maximam Salamandrarum copiam reperiri, se autem, vt experimentum caperet eius, quod de Salamandra vulgo fertur, plurimas in ignem coniecisse, sed eas prorsus exarsisse, breuique penitus esse consumptas.

Sabbatici fluuii admiranda proprietas.

INter Arcas, & Raphandas ciuitates (testimonio Iosephi.7. de bello Iudaico) regni Agrippæ, Sabbaticus fluuius reperitur, ita à septimo die, quem Iudæi religiosè colunt, appellatus. Hic copiosus fluit, nec meatu segnis est, mirabilemque naturam obtinuit, siquidem interpositis sex diebus à fonte suo deficit, nudumque & siccum alueum relinquit. Quod autem mirabilius est, nulla mutatione facta septimo die similis exoritur, talemque continuo ordinem obseruare pro certo ab omnibus cognitum est.

Quàm sit exitiosum pro lactandis infantibus vitiosas eligere nutrices.

NVtrices pro lactandis puerulis malis moribus imbutas, vitiosas, ineptas, crudeles vel superbas reiiciendas existimo: mites autem, benè morigeratas, sine vitio, & prudentes eligendas. Pueri enim ex iis educati ob acceptum nutrimentum à parentum natura recedunt, & ad nutricis vitia vel prudentiam aliquam inclinationem habent. Inde legi-

tur

tur Neronem crudelissimum à suis progenitoribus longe decessisse (quamuis prauam inclinationem vincere potuisset) ij enim benignissimi fuerant: ipse autem à crudelissima nutrice lactatus, & connutritus, propriam matrem interfecit.

Menstrualis sanguinis mulierum immanitas.

MAximum contagium in mulieris sanguine menstruo Plinius inesse credidit. Refert enim nouellas vites eius pernecari contractu, rutam, & hederam illico mori, apes tactis aluealiis fugere, lina nigrescere, aciem in cultris tonsorum hebetari, æs graue virus, & æruginem cõtrahere: equas, si sint grauidæ, tactas abortire, multaque alia perniciosa mala ex illius contactu fieri tradidit. Sed longe à veritate distat hic auctor: cuiuslibet enim mulieris sanguinem menstruum virulentum esse, falsissimum est, quippe in sana muliere non differt sanguis à sanguine, vitiumque illius in quantitate tantum persistit, vt benè Capiuacceus in sua Praxi recensuit, secus est in morbosa muliere: ex menstruali enim istius sanguine nõ

modo pericula, quæ à Plinio adducuntur, eueniunt, verùm atque alia. Equidem canes epoto menstruo in rabiem furiũt. Homines in hecticam, & pthisim, si à veneficis iis in potu tribuitur, deueniunt: Oleæ contactæ sterilescunt. Alia etiam ex illius virulentia contingunt, quæ reticere melius est.

Frigidum potum post pharmacum assumptum magnæ vtilitatis assuetis fuisse.

AEgrotabat olim in Sicilia Prorex Ioannes à Vega: sumptoque pharmaco segniter purgationem habebat. Medicus familiaris, vt aluum irritaret, iuris pulli sine sale paratum ciathum coram Principe habebat, illumque nauscantẽ, & tale brodium abhorrentem, vt ebiberet exorabat. Superueniens autem Philippus Ingrassia, iuris vice, libram aquæ frigidæ cum vncia saccari mediocris albedinis propinauit. Erat enim ille frigidæ potioni assuetus, atque iecore percalidus. At frigida epota, destructa est contestim nausea, sedatisque nonnullis in ore ventriculi morsibus, talem è vestigio purgationem feliciter perfecit, vt gratias

referre

referre Ingrassiæ pro tali frigidæ potione cupiens, argenteum illud vas, in quo reposita frigida fuerat, pretij aureorum nummorum quinquaginta, gratissimo animo donauerit. Ingrass. de frig. pot. medic.

Verrucas cuiusdam animalculi liquore persanari.

REferam quod mihi in Apuliæ quodam loco, circa verrucas successit. Explorabat à me quidã nobilis, qui manus à verrucis nimis deturpatas habebat, aliquod pro illis abigendis præsidiũ. Ego profecto coram nonnullis multa, quæ alias verissima esse comprobauerã, illi consulebam. Inter hos, rusticus quidam inopinanter, se electissimum habere remedium pro iis penitus dirimendis non exploratum fassus est. Sciscitor quale sit, animalculum esse dixit: ad experimentum venimus, ægro consentiente. Rusticus animalculum inuenit. Hoc in floribus Eringij, & Cichoreæ æstiuo tempore moratur, est coloris talassini, cum maculis rubeis, & quodammodo assimilatur proportione corporis cantharidi.

licet paruulum ſit. Acceperat aliquot ruſticus, & ſingula in ſingulis verrucis digitis expreſſit: exibat liquor quidam, manus intumuit, & doluit, ſed cum moderantia: intra tres dies detumuit, & ſana facta eſt, nec verrucæ amplius viſæ ſunt.

Tauri ſanguinem inter lethalia venena connumerari.

INter atrociſſima, & ſuffocantia venena Tauri ſanguinem recenter epotũ connumeramus: congelatur enim in ventriculo, reſpirationemque impediens, hominem ſuffocat. Themiſtocles Atheniẽſis tanti veneni tentauit experimentum. Hic enim ciuium inuidia à patria relegatus, ad Artaxerxem confugit, à quo diues factus eſt. Dum autem in patriam in gratiam Artaxerxis pugnare cogeretur, in Dianæ templo, hauſto Tauri ſanguine, vitam cum morte commutauit. ex Plutarcho.

Quo artificio duriſſima ſaxa frangere valeamus.

MAris ſaxa non alia re frangenda, quàm larido accẽſo retulit Olaus.

Hoc equidem rationi consentaneum esse ducimus, cum pingue humidum, salique commistum illud sit, ob id enim flamma potens, & acris est, diúque manet. Annibal verò dum Alpium rupes, ingressurus Italiam, comminuere optaret, saxa potétissimo igne concalefacta, acerrimo aceto humectabat, ita enim emolliebantur, & in frusta cædebantur, fractionique facilior erat locus. ex Tito Liuio.

De lapidis Abeston mirabili virtute.

ABeston lapis, quem Arabia, & Arcadia producit, si pretiosus fuerit, semel accensus perpetuam flammam retinere videtur. Ex hoc Gentiles templorum candelabra conficere solebant, clarè animaduertentes fortissimam flammam & inextinguibilem elicere, quæ nec ab imbribus, nec tempestatibus extinguebatur. D. Augustinus lib. 21. de Ciuit. Dei, Athenis, Veneris Phanum fuisse refert, in quo de dicto lapide lucernæ constructæ fuerant, quæ aliqua intemperie extingui minimè poterant.

Aegypti Reges opera magnifica, & admiranda antiquitùs construxisse.

OPera ab Ægypti Regibus constructa omni admiratione digna semper existimaui. Hi porrò Labyrinthorum, Pyramidumque primi fuerunt auctores, & Mausolea, sepulchra, & Obeliscos erexerunt. Ferunt admisso facinore, Phæronē Regem è vestigio visum amisisse, decennioque cæcum fuisse. Vndecimo autem anno ab vrbe Buci, accepto Oraculo, quod visum reciperet, si oculos mulieris, quæ tantum sui viri amplexibus contenta fuisset, cæterumque virorum expers, lotio abluisset. Hic ante omnia vxoris lotium tentauit, cum autem nihil cerneret, infinitarum mulierum vrinam experiri voluit, visúque recuperato, præter eam (vxorem enim duxit) cuius lotio visum accepit, omnes concremauit. Ab ea autē calamitate liberatus, cum alia in aliis tēplis donaria posuit, omnia egregia ad memoriæ diuturnitatem, tum maximè memorabilia, ac spectaculo digna in templo Solis, gemina saxa, quos obelos vocant â figura veru centenum cubitorum longitudine, octonum latitudinis. Polydor.

dor. Virg. ex Herod. lib. 2.

Cocadæmonem mali nuncii præsagium aliquando attulisse.

MArcus Brutus cum exercitu ex Asia discessurus, nocte media, & profunda, splendidum erat lumen, & silentium vndique castra tenebant, multa secum memoria prodibat. Cum autem ad se venire aliquem præsentiret, intentus ad introitum aspiciens, horrendam, & monstruosam corporis feri, & terribilis, silentio sibi assistere imaginem respexit. Quis (inquit) interrogans Brutus, hominum, aut Deorum, es, quid tibi vis? quid ad nos venisti? Murmurans ille, tuus ô Brute (dixit) malus genius sum, in Philippis me videbis. Tum Brutus nihil perterritus, videbo, respondit, cogitabundusque accubuit. Verum Cassiana cognita clade deinde, cogitationesque suas videns, & spes fallaces sublapsas retro referri, in Philippis sibi ipsi mortem consciuit. Ex Plutarcho.

Olei, vini, ſegetumque ſterilitatis præſagia.

SYrij veſpertinus occaſus, ſi biduo anteuertat, vel ſequatur Plenilunium, ſegeti rubiginem, & floreſcentibus vredidem pronunciat. Procionis occaſus veſpertinus, ſi interlunio eueniat, florenti viti, & oleæ germinanti iniuriam ex vredine adfert. Aquilæ veſpertinus exortus, & Arcturi occaſus, ſi in Plenilunium incidit, & olei, & vini ſterilitatem, vtroque tum florente denunciat. Ex Iunctino.

Aeris ſalubritatem ad vitæ productionem maximopere videmus conducere.

IN Hybernia, quaſdam Inſulas, in quibus homines longiſſimæ vitæ ſunt, reperiri compertum eſt, tanta eſt enim illarum aëris ſalubritas, vt vita humana longiſſime producatur. Cum autẽ ad maximam ſenectutem homines deueniunt, deficiente pauliſper humido radicali, caloris naturalis opera, quia anima propter complexionis bonitatẽ recedere nequit, in corpore magni ſuſcitantur dolores: Idcirco illius regionis homines poſt diuturnos labores, vitam abhorrentes, longè à pro-

à propria regione ſe deportari procu rant, præſertimque ad locum minus ſalu brem, vbi faciliter moriantur. Abulenſi: in Geneſ.c.2.& Anania in Vniu. Fabrica.

Lintea magnæ proprietatis apud Indos fieri.

MAximi valoris lintea ex Asbeſtino lino,& Amiantho lapide contexere Indiani conſueſcunt. Hæc in ignẽ proiecta flammam quidem concipiunt, detrimentum autem nullum recipiunt. Cũ autem vſu commaculata, Inde hæc lintea depurare coguntur, (ſpreto more noſtro) non aqua, non cinere, vel ſmegmate vtuntur, ſed in ignem proiiciunt: certiſſimo experimento perdocti ab eo nõ conſumi modo, ſed potius exempta ſplendeſcere, nihilque illis deperire. Tale Carolum V. Imperatorem nonnulli habuiſſe ferunt. Mizaldus.

Hominibus à graui valetudine oppreſſis varias hominum figuras apparuiſſe, ſæpiſſime expertum eſt.

DIgnum ſpeculatione illud ſemper exiſtimaui, an ægris, cum graui op-

primũtur valetudine ex affecto cerebro,
an actu Dæmonis figuræ diuersæ appa-
reant? Quippe non semel audiui, non-
nullos Dæmones; alios verò fæminas vi-
disse, vt inter cæteros Alexander ab A-
lexandro de se ipso testatur. Cum (in-
quit) Romæ ægra valetudine oppressus
essem, iaceremque in lectulo, speciem
mulieris eleganti forma mihi planè vigi-
lanti apparuisse confiteor, quam cùm
inspicerem, diù cogitabundus, & tacitus
fui, reputans nunquid ego falsa imagine
captus, aliter, atque res esset aspicerem:
cumque meos sensus vigere, & figuram
illam nusquam à me dilabi viderē, quæ-
nam illa esset interrogaui, quæ tum sub-
ridens, & ad ea quæ acceperat verba res-
pondens, quasi me planè derideret, cum
diù me fuisset intuita discessit. Quomo-
mo autem hæc fiant in lib. 1. de vita ho-
minis diffusè enucleamus.

*Hydropes lethales multoties ab occultis, ab-
ditisque præsidiis disparuisse.*

MVlti equidem morbi non à medico-
rum remediis, sed à causis abditis
curati sunt. Refert Schenkius lib. 3. Ob-

ſeruat. Medicinal. Chriſtophorum quendam in deſperata hyeme, ab hydrope lethali, hac via ſanatum fuiſſe. Illi dormiẽti in Sole aprico lacertus viridis occurrit in laxatumque eius ſinum irrepſit, & toto eo tempore, quo dormiit, per tumentem nudatumque ventrem oberrauit. Poſt horam expergefactus lacertum in ſinu ſubſultare animaduertit, quem veluti homini amicum, & innoxium dimiſit. Huic ab eo tempore hydropicus tumor omnis, citra alia remedia intra paucos dies ſubſedit, & diſparuit. Qui caſus mirabilis eſt: & non minori admiratione dignus, Buſonis ſylueſtris, quam ſit proprietas. Hoc enim animal ſi per ventrem ſcinditur, & ſuper renes hydropici ligatur, aquoſitatem per vias vrinæ, quæ in Aſcite ſuperabundat, mirabiliter educit. Hoc Vvierus expertus eſt. Nonnulli ſecreto remedio hydropicorum aquas Colubri aquatici lapide ventri applicato ſenſim abſumunt. Inſuper vituli marini pelle aquam corpori ſuffuſam Hermolaus Barbarus tolli prodidit. Cæca igitur, & abdita via multos hoc morbo ſanari comperimus.

Medeam à Veneficiorum calumnia à Diogene fuiſſe Vindicatam.

OMnes (vno excepto Diogene) memoriæ ſcriptores mandarunt, Medeam illam concelebratam, magicis artibus, maximam dediſſe operam, iiſque latiſſime fuiſſe inſtructam. Hic enim apud Stobæum dicebat, Medeam ſapientem, non veneficam fuiſſe, quæ acceptis mollibus, & effœminatis hominum corporibus, confirmabat ipſa gymnaſiis, ac exercitationibus, & robuſta, vigentiaque reddebat. Hinc, vt veriſimile eſt, fama emanauit, quod illa coquendo carnes, hominibus iuuentutem reſtitueret. Si enim ad ea, quæ de ipſa dicuntur, quod nocturnis horis coram Luna proſtrata maleficia ſuo nudato corpore pararet, reſpicimus, vt patet per Senecam in Traged. 7. & ad alia, quæ ipſam accuſant, neſcio quomodo ab infamia eam liberare valeamus.

In Plenilunio, Vt plurimum furioſos Vehementius inſanire.

LVna dum Soli opponitur, vehementius furioſos inſanire obſeruamus: tunc

tunc enim ex ſuperabundantium humorum copia cerebrum ad cranium vſque intumeſcit, eoſque ad furiam ducit. Hac (vt reor) cauſa, furioſos Britanni luna quartadecima verberibus affligunt, benè compenſantes ſanguinem, & ſpiritum tunc temporis efferueſcere. Cædes autẽ non ſine ratione ad talium ſalutem conferri videtur, vt enim larga proſperitas ad inſaniam homines ducere potens eſt: ſic dolor, & calamitas prudentiam inducere conſueuit: quod ſapientiæ Princeps perbellè ſignificauit dum dixerit, afflictionem tribuere intellectum. Bodinus in theat. nat.

Anni computum & menſuram quibuſdam nationibus rudi ordine fuiſſe conſtructum.

ANni certus modus apud ſolos Ægyptios ſemper fuit, eorum enim Sacerdotes ab Abrahamo edocti, & veram anni menſuram, & Solis curſum cognoſcere valuerunt. Apud alias nationes diſpari numero, parique errore annus notatus eſt: ſiquidem Arcades trium menſium annum faciebant. Lauinij trede-

cim. Acarnanes ſex, Græci reliqui 354. diebus. Romulus annum decem menſibus, qui 304. diebus conficiebatur ordinauit. Hic à Martio incipiebat, eo quod Marti ſuo genitori credito, menſem hunc dicauerat. Numa poſt Romulum quinquaginta dies computo huic addidit, annumque conſtituit 354. diebus. At. C. Cæſar. Aegyptios imitatus, ad curſum Solis, qui diebus 365. & quadrante conſtituitur, annum dirigere profeſſus fuit. Cenſorinus, & Suetonius.

Solatri maioris, & Serpentariæ minoris potentia contra paraſitos mirabilis eſt.

MIrabilis profecto eſt Solatri maioris, ſiue herbæ Bella-dona radicis potentia: ſi enim contrita, & exiccata vnius ſcrupuli pondere per horas ſex vino infunditur, illudque facta colatura ieiuno homini potui datur, vt ille cibum guſtare nequeat, efficiet. Hoc paraſitis idoneum eſt remedium, hi enim aperto ore, tanquã omnia deuoraturi, in menſa confident, ſed hac via pœnas luent, quippè alios videbunt comedentes, ipſi tamen inſtar Tantali in menſa fameſcent: Vnde apud

conui-

conuiuas ridiculi, & confusi apparebunt. Sanantur hi confestim aceto bibito. Idem facit radix Aron, siue minoris Serpentariæ in acetariis recens contrita, qui enim gustauerit, apparebit suffocari, cibumque relinquet. Sanatur hic allio comesto.

Ventorum ortum, occasumque terrestrem Echinum mira sagacitate hominibus præsagire.

TErrestris Echini, qui autumnali tempore in vineis, dumosisque spinis versari præcipuè consueuit, in ortu, occasúque ventorum præsagiendo mira est sagacitas. Horum porrò latibula duobus constructa foraminibus, quorum alterum Boream, alterum verò Austrum respiciat, constructa reperiuntur. Præsentientes autem Boream, Austrum, aliumve ventum sufflaturum, longè ab eorum ortu, vnum vel alterum cauernæ meatum obturant, ventorum enim cognitio iis innata est, vt ab ipsis se tueri valeant. Hoc ordine Venatores si Echinorum latibula, eorumque sagacitatem compensabunt, nulla stellarum obseruatione habita, sed

ſolum ex cauernarum meatibus clauſis, vel apertis Ventorum indaginem conſequentur. Ex Plutarcho in Dialog.

Animi pudorem, timoremque humanorum corporum diuerſimodè faciem alterare.

MAgna inter animi pudorem, & timorem, cum vtrumque ſit triſtitiæ ſoboles, videtur diſparitas: quippe in pudore homines facie rubeſcunt, timentes verò palleſcunt. Natura (vt inquit Macrobius 7. Saturn.) cum quid ei occurrit honeſto pudore dignum, imum petendo penetrat ſanguinem, quo commoto, diffuſoque cutis tingitur, ruborque naſcitur. Theleſius autem (vt ex Taſſone citatur) faciem in pudore, voluit affectum recipere, & proinde erubeſcere. Hoc à ratione alienum haud eſt, ſiquidem volunt philoſophi naturam pudore tactam, ſanguinem, inſtar velamenti ante ſe tendere. Experientia inſuper hoc docet, erubeſcentes enim manum ſibi ante faciem frequenter opponunt. At timentes palleſcunt, quia natura cum quid extrinſecè occurrens metuit, in profundũ demergitur: ita & nos cũ timemus, latebras quærimus;

rimus,& loca occulentia. Natura itaque descendens, vt lateat, sanguinem secum trahit,quo demerso dilutior cuti humor remanet,pallorque succedit.

Animalia ex putri genita materia,in mundi primordio minimè fuisse.

QVæ ex putri materia generantur,sex animalium genera communiter existunt. Quædam enim, vt bibiones, quæ sunt minutissima animalia ex vini exhalationibus fiunt, vt papilliones ex aqua. Quædam ex humorum corruptionibus proueniunt:vt vermes in stercore, vel cisternis. Quædam ex cadaueribus, vt apes ex iumentis: crabrones,siue muscæ grandes, quæ volando sonant. Scarabei siue muscæ virides ex equis, vel canibus mortuis,scorpius de cancri mortui carnibus: serpēs de medulla spinæ humanæ. Quædam ex lignorum putredine, vt teredines,qui sunt vermes intra ligna, quando non abscinduntur tempore debito, exorti. Quædam ex fructuum corruptione,vt gurguliones ex fabis. Quædam ex herbarum corruptela, vt tincæ. Hæc autem in mundi principio immediate à Deo

creata fuisse, nulla ratio confiteri cogit: cum ipsa naturaliter ex corruptione procedant, post autem mundi exordium huiusmodi ex corruptelis generationes seuenisse verisimile est. Deus tamen seminarias causas horum materiis indidit: sine quibus oriri non potuissent. Abulensis in Genesi c 2.

De Stygis Arcadiæ mortifera natura, & Alexandri morte.

CIrca Nonacrin in Arcadia, fons quidam reperitur è petra exoriens, quæ Styx ab incolis appellatur, tantæ mortiferæ naturæ, vt summa celeritate corrũpat corpora. Equidem protinus hausta (Senecæ testimonio 3. quæst. natur.) induratur, instarque gypsi sub humore constringitur, & ligat viscera. Quia autem, nec odore, nec sapore notabilis est, sæpè aduenas fallit, nec eis epota, amplius remedio locus est. Ferunt non ære, non ferro, non testa aquam huiusmodi contineri, nec aliter quam in equi vngula ferri posse. Huius veneni potu, magnum Alexandrum in Babilonia fuisse extinctum multi scriptores referũt: ille, accepto poculo à

culo à Theſſalo medico, ob aquæ ferita-
tem in media potione repente veluti te-
lo confixus ingemuit, elatuſque (vt ait
Iuſtinus) è conuiuio ſemianimis, tanto
dolore cruciatus eſt, vt ferrum in reme-
dia poſceret, tactumque hominum velut
vulnera indoleſceret.

Achores tineaſque capitis, ex bufonis oleo feliciter ſanari.

DVm iuuenis in Alberone oppido prope Luceriam Apuliæ ſemel medicinam facerem, ibi quendam achoribus, tineiſque per multos annos turpiter affectum (cui varia fuerant applicata remedia, omnia tamen inutiliter, propter morbi reſiſtentiam) reperi. Tandem noſtro conſilio hic electo ex pharmacho purgatus, ſolum liniměto ex oleo in quo ad exactam coctionem Bufo, ſiue Rana terreſtris ebullierat, optimè curatus eſt, quippe ſimplici hoc remedio per paucos dies in capite vtens, ſanus, & capillatus factus eſt, durante autem linimento pili emortui, vulſellis à chirurgo extirpabantur.

De Cerui lachryma, eiusque in ciendo sudore potentia.

TAntæ creditur esse efficaciæ Cerui lachryma in sudore ciendo, vt si grana quinque vel sex potui dentur, totum corpus ferè solui iudicemus. De hac loquens Abinzoar lib.1.tract. 13. c.6.se tria grana Azir filio Regij magistri equitum in lacte, vel aqua cucurbitæ, vel rosatæ exhibuisse retulit, illumque à virulento ictero liberasse. Hæc autem in Ceruis ante centesimum annum (testimonio Scaligeri) nulla est, temporis autem processu generatur, & in iuglandis molem accrescit. Dicitur magnam habere ad venenum efficaciam, vt in Asia felicissimo successu sæpè experiuntur.

Vires infirmorum collapsas, odoribus resarciri posse.

INfirmorum deperditas vires non potionibus modo, verum atque odoribus restaurari posse obseruatum est. Aiũt enim Democritum in dies aliquot, amicorum gratia pomi odore vitam sibi prorogasse. Hinc multi panem calidum vino odo-

odorifero immerſum naribus admouent ægrorum, quem ſi temporibus, & coſtis cataplaſmatis more imponimus, vtique vires egregie reſtituimus. Conciliator Apponenſis moribundam vitam ex croco, & caſtoreo contuſis, vinoque commiſtis producere ſe conſueuiſſe teſtatur, ſenibuſque eam compoſitionem exhibuiſſe, nullatenus olfactu magis quàm potu profuiſſe. Ferrerius lib. 2. Method.

De olei Balnei mirifica in morbis præſtantia.

OLei Balneum, vt Herodotus antiquiſſimus medicus prodidit, iis qui à diuturnis affliguntur febribus, à laſſitudine, vel neruoſarum partium doloribus oppreſſis, conuulſis, & vrinæ, ſuppreſſis laudatiſſimum ac ſalutare eſſe remedium experimur. Vidit huius præſidij experiẽtiam Heurnius in quodam extenuato, ac ferè exhauſto, dum eſſet Patauij: illum enim validiſſima occupauerat conuulſio, at tepidi olei pleno vaſe immerſus, ac fotus, ſanus euaſit. In lib. noſtro de Hydron. nat.

Adam, & suos contemporaneos, perfectissimam rerum naturalium habuisse cognitionem.

INter alias rationes, quas Abulensis in Genes.in c.1.de lõgissima vita primorum parentum, qui annum ferè millesimum attingebant, retulit, hanc adduxit, quod Adam rerum naturalium perfectã à Deo cognitionem habuit. Intellexit enim fructuum, herbarum, lapidum, lignorum, animalium, mineraliumque virtutes, & doctrinam, quibus vita humana diutius conseruari poterat, quæ omnia cõtemporaneos, (vt ipsi etiam vitã producerent longissimè) edocuit. Hæc autem cognitio, & ex diluuio, & gentium diuisione perdita est. Reperiuntur tamen in præsentiarum multa mirabilia, naturæque secretissima apud sapientes, à tẽporum iniuria forsitan vindicata, quæ aliquando homines videntes, aut audientes, tanquam supernaturalia opera admirantur.

Rutam inter alexiteria medicamenta connumerari.

INter alexipharmaca præsidia, Rutam minimæ conditionis haud esse perhibent.

bent, ſiquidem ieiuno ſtomaco comeſta multos à veneni virulentia liberaſſe legitur, De hac Atheneus in 3. Deipn. loquens. Archelaum Ponti Regem ſuos populos veneno interimere conſueuiſſe ſcribit: illos autem à quibuſdam edoctos, ob id antequam è domibus egrederentur, quotidie Rutam edere ſolitos, à Tiranni crudelitate ſe defendere potuiſſe.

Sola ſuſpenſione, capitis excruciatus Verbenam mitigare.

MIrabilis eſt Verbenæ proprietas in dolore capitis mitigando, ſiquidem à Petro Foreſto traditur hoc ſolo præſidio quendam fuiſſe perſanatum. Ille nullis remediis, quamuis optimis, curari potuerat, non venæ ſectione, non ſyrupis digerentibus, neque decoctis, pilulis, cucurbitulis, nec aliis topicis auxiliis. Cum autem nulla iuuarent remedia, ad collum Verbena viridis appenſa eſt, & ſanus factus eſt, lib. 9. obſer. 3.

De Thapſiæ virtute in ſugillatis ſanandis, Neroniſque calliditate.

NEro Imperator in ſui Imperij exordio Thapſiam, eiuſque excellentiam

magnificauit. Ille quidem dum noctu incederet incognitus, & in multos impetus faceret, non semel facies sugillata, cutisque liuida, pistaque ab illis fuerat. Confestim hic ex Thapsia, thure & cera commista linimento liuentem visum collinibat, quo præsidio ante lucem à fæda sugillatione liberabatur, dum autem die in populi conspectu faciem sanam ostenderet, facinoris sui famam, & ignominiã occultabat. Ex Durante in Herbario.

Obstetricibus animaduersio.

IN fœminarum vmbilico præcidendo diligentia adhibenda est, quippe si nimium curtè vmbilicus religatur, ætatis progressu pariendi conatum restringere, imminenti vitæ periculo, potest. Ex Matthia Cornace.

De arboris ficus mirabili natura.

SI gallinaceas carnes, & teneriores, & coctu faciles habere desiderâmus, in arbore ficus eas suspendemus, ita votum nostrum procul dubio assequemur: credo forsitan ob acutum, & incisiuum odorẽ,
quem

quem arbor ſpirat id cauſari, vel forſitan occulta cæcaque proprietate. At quod mirabilius in huius arboris natura eſt. Taurum indomitum, ferumque in eodem alligatum manſueſcere tradunt. Neſcio autem an naturali via propter odorem, an aliqua antipathia, quæ inter talia exiſtat hoc eueniat. Audiui tamen à multis vtrumquè experientia fuiſſe confirmatum.

Quomodo à Vitriolo æris laminas extrahere valeamus.

INter chimicæ artis arcana, non eſt parui momenti illa cognitio, quomodo à Vitriolo æris lamellæ extrahantur: aperiam modum, qua facilitate, id aſſequi valeamus. Bulliatur Romanum vitriolũ in olla cum aqua fontis: in eaque chalybis lamina per horæ quaternionem demergatur: extrahito demum chalybem, ipſum enim lamellis æris inſtar æruginis colligatum habebis, quæ cultro radendæ ſunt, vt aliàs chalybē immergere poſſis, nouaſque lamellas extrahere: ſiquidem tamdiù corradi poterunt, quouſque vitrioli portio in aqua fuerit. Arrigat aures

ingeniosus, quia ex hoc minimo principio multa, præcipuè in re medica, quam vtilia assequetur.

Oleum vitrioli, & sulphuris contra lumbricos plurimum valere.

NIsi magnis experimentis præstantissimum remedium ad puerorum lumbricos comprobassem, haud auderē hic inter arcana selecta fore reponendū & confiteri: quippe tanta est eius virtus, & potentia, vt mortuos ferè pueros è vermibus ad vitam trahat. Hac industria paratur. In libris singulis aquæ fontis olei sulphuris, vel vitrioli chimicè extractorum, aliquot guttulæ addendæ sunt, ita vt aqua acidula fiat, quæ pueris, natuque maioribus danda est, diù noctúque ad placitum, est enim præstantissimæ virtutis.

De Carabæ mirabili virtute in vuulæ casum, Amydalarumque tumores.

MArtinus Rulandus vir in chimicis celeberrimus, in Amygdalarum inflāmatione, & tumore, vuulæque casu ex humori-

humoribus à capite fluentibus excitatis sola Caraba mirabilia parauit. Primo suffimentum consulebat, hoc modo exceptum. Accipiebat Carabæ albiss. drach. 1. qua redacta in puluerem crassiorem, & carbonibus imposita, fumus per infundibulum ore excipiebatur ab ægro mane, meridie, & vesperi, multa vtilitate. Accipiebat etiam fermenti veteris vnc. 1. quã more emplastri linteolo inducebat, aspersoque Carabæ albæ puluere vertici imponebat per diem, per noctem verò sequentem recens applicabat. Quibus paucis remediis, & ex sola quasi Caraba, quam plurimos à faucium tumoribus, vuulæque casu, Amygdalarumque inflamationibus oppressos persanauit. Ex eius Curationibus.

Spinæ infectoriæ Baccas ad Tenesmum ex salsa pituita, expertissimum, verumque ad illum existere remedium.

EST mihi remedium pro tenesmo adeò expertum, vt confiteor hyeme quadam fortassè mille hominum, qui endemiali ferè morbo hic lugebant persanasse quam citissime. Syrupum ex Baccis

ſpinæ ceruinæ, ſiue infectoriæ Aromatario parari iuſſeram. Hæc in fine Octobris, cum bene maturuerunt, colligũtur, expreſſoque ſucco cum melle, vel ſaccaro ad formam ſyrupi ducitur: additurque in fine maſticis, vel zinziberis, aniſi, vel cinamomi ad drach. j. vel in maiori doſi, ſi libuerit. Datur hic ſyrup. ab vnc. 1. vſque ad duas cum pauco vino dilutus, in abſtemiis datur cum aqua cinamomi: epoto, cibatur æger, parce tamen & ieiuno ſtomacho, præcipiturque ne dormiat. Equidem vna die ſanatur æger, ſoluitur enim aluus, abſque moleſtia, & excretis ſeroſis, viſcidiſque humoribus ſolo hoc præſidio integrè liberatur.

Arietis linguam futurum in ouibus lanitium commonſtrare.

MIrantur multi Virgiliũ in 3. Georg. libro in Arietibus monere; vt linguã paſtores conſpicere debeant: deſinãt autem admirari, cauſam enim adducimus ex Plinio, qui propterea Arietum ora introſpici à paſtoribus voluit, quia cuius coloris ij linguam habuerint, tale in fœtibus generandis fore lanitium. Audiui à

multis

multis hoc veriſſimum reperiri. Ouis enim etiam cum vterum gerit, ſi linguam habuerit nigram nigrum pariet agnum, ſi albam album,& ſic de aliis coloribus.

Ridiculum eſt,quod fertur,Baſiliſcum à Galli ouo excludi.

NOn modo à plebeis, verum atque à nonnullis ſtudioſis, Baſiliſcum ab ouo Galli veteris connaſci perhibetur. Fingunt hi ex aliquorum ſcriptorum teſtimonio,quos etiam ego perlegi à Gallo decrepito,qui ſeptimum,aut nonum,vel ad ſummum decimumquartum annum agat,ex putrefacto ſemine,aut humorum illuuie æſtiuo tempore, ouum conflari, ex quo ab eodem foto (vt à Gallinis alia fouentur oua)Baſiliſcus oriatur. Sed hoc animal nemo vidit,habitat enim (auctore Plinio)in Aphricæ ſolitudinibus: proinde hæc credere difficile eſt. Inſuper ſi hanc ſpeciem maſculinam poſſe fætare conceſſum eſſet, contingeret etiam in aliis,quod minimè obſeruamus, Mihi aliquot oua in experimentum à mulierculis allata ſunt,dicentibus, Gallum peperiſſe:erant oblonga, & in caudam ſerpé-

tis quibusdam nodulis terminabantur: at-
hæc à Gallinis ex plurium ouorum mi-
nutorum colligantia, seu superfætatione,
non autem à Gallis fieri dixi.

Homines ex improuiso Lupi aspectu veluti mutos, & attonitos fieri.

VVlgatissimum illud est, homines ex improuiso Lupi aspectu adeo mutos, & attonitos fieri, vt nec fari, nec vociferari valeant. A Lupi quadam proprietate id fieri asserunt, contendentes, Lupum, si prior obuium quempiam conspexerit, illico vocem adimere, eandemque illum luere pœnam, si ab homine prius videatur. At hæ nugæ sunt. Siquidem ex terribili, improuisoque Lupi aspectu, homines terreri, timoreque concuti, verisimile est: ex timore autem valido membra frigefieri ex raptu ad interiora spirituum, inde corporis, & artuum fieri impedimentum, vocisque priuationem mirum non est. Alij, alia fingunt, mihi autem hæc omnia ad solum timorem, tanquam ad causam proportionatam reducere visum est.

Multa facinora à magis aniculis perpetrari posse.

RETulit Leonardus Vairus lib. 1. de Fascino, Multas hac nostra tẽpestate existere aniculas, quarum impuritate, nõ paucos effascinari pueros, illosque non modo in grauissimum incidere discrimẽ, verum atque acerbam sæpissimè subire mortem. Pecudes insuper partu, & lacte priuari, equos macrescere, & emori, segetes, absque fructu colligi, arbores arescere, ac denique omnia pessum iri quandoque videri.

A Fuco vulnera illata, Muscis contritis breui spatio persanari.

CVm quadam die apud amicos aliquot commorarer, & læti in mensa de more varia confabularemur, ecce vnus ex iis in superiori labro à Fuco animali vulneratur, quo morsu statim intumuit vulnus, cum maximo patiẽtis dolore, Amici in risum promoti, patientis medelam minime procurabant. Ego quidẽ aliàs morsus hos curasse recordabar: quare confestim, vt nonnullas muscas seruus

meus caperet, iussi, quas contritas, dum super morsum imposuisset, breui dolor sedatus est, tumorque cum maxima patientis lætitia, aliorumque admiratione detumuit.

Qua facilitate vlcera formicantia, & cacoëthica sanari valeant.

QVidam amicus meus, cum in Hypocõdriis, vlcera formicãtia, prauaque, quæ à nonnullis vermes dicuntur, passus esset, sanitatem, post multa à doctissimis medicis tentata remedia, acquirere non potuit: vlcera enim licet sanari viderentur, renouationem tamen continuo recipiebant. Vltimò post annos, & menses in empiricum chirurgum incidit, qui paucorũm dierum spatio, ita hominem persanauit. Abluebat primo vlcera albo vino, tum ex patellis marinis pulueren, siue cinerem ex corticibus (exemptis interioribus) conspargebat, vltimo herba marina vlcera cooperiebat, fasciaque premebat, semel in die hoc vsus remedio viginti dierum spatio æger conualuit. Procurauit arcanum amicus, & mihi fideliter communicauit.

Falsi

Falsissimum est, quod fertur, Viperam in coitu masculum occidere, ipsamque à suis catulis in partu necari.

A Grauissimis auctoribus affirmatur, Viperam in coitu (accepto semine) masculi caput excidere (ille enim in fœminæ os inserit) & sic eum occidere, sed pœnam tanti facti, illam luere, siquidem Viperini catuli concepti, grandiores facti viscera matris corrodunt, eamque occidunt. Sic voluit Plinius lib. 10. & Nicander in Theriacis, quare Viperam aiunt dici ab eo, quod vi pereat, aut vi pariat. Vtrumque autem falsissimum esse, & experientia, & grauissimorum etiam scriptorum auctoritate cognitum est. Apollonius apud Philostratum Viperam aliquando visam fuisse catulos suos, quos peperisset lambere, & expolire asseruit. Bodinus in nat. theatr. lib. 3. in Gallia, ad Clanum Pictauorum flumen, vbi Viperæ frequentiores sunt, vtriusque sexus Viperas lagenis vitreis inclusas fuisse retulit, illasque peperisse, & concepisse vtroque parente superstite. Matthiolus ex Obseruatione Ferdinandi Imperati Neapol. Pharmac. Viperam parere catulos

ſuos, & non occidi aſſeruit, catuloſque non viſcera matris, ſed membranas quibus includuntur diſrumpere. Quare rectius ſentimus, ſi Viperam non à vi parere, vel perire dicimus, ſed quaſi Viuiparam, quod non oua, vt cæteri ſerpentes, ſed viuum animal pariat.

Traulos, balbos, & ſemilingues fieri ob nimiam cerebri humiditatem, vt communis eſt ſententia, ab experientia alienum reperitur.

TRauli, & Balbi non ob cerebri humidam intemperiem fiunt, vt ferè omnes autumant. inueniuntur enim hi modo calidi, modo frigidi, modo humidi, vel ſicci, vt & reliqui, qui nec Trauli, nec Balbi ſunt: imò & hi modo ſputis abundant, modo iis carent: quare non ob humiditatem nimiam cerebri huiuſmodi, Traulos, & Balbos fieri, ſed ob varietatem meatuum in inſtrumentis pertinentibus ad locutionem exiſtentium, docuit experientia. Porrò Traulis qui literam R, exprimere nequeunt, in media palati regione, vbi quartum eſt os ſuperioris maxillæ, duo inueniuntur foramina, quæ nullo

modo

modo adeo aperta, & obuia sunt, vt iis, qui optimè loquuntur. Balbis vero iuxta dentes maiora obseruamus foramina, per quæ stillans pituita, linguamque irrigans in parte illa anteriori, blesam locutionē facit, vnde blesi & semilingues fiūt: quod si hæc non essent, haud balbutirent, licet à capite copiosa descenderet pituita, vt multis contingit, qui ex hac tamē Balbi non fiunt. Quare sententia Hippocratis 2. Aphor. 32. malè verificatur, cum asserat Balbos ob frigidam, humidamque capitis intemperiem fluxu tentari: fluxio enim talis, & Balbis, & nō Balbis succedit: cōcurrit tamē hæc fluxio, vt causa remota, quæ aliquando cū proxima dicitur affectum facere posse, si iuncta fuerit: sola autem facere nequit, vt malè Hippocrates, & alij opinati sunt. Ex Sanctorio Sanctor. de vit. err. lib. 3.

Morbas perniciosos, vel mortem, vel affectus longitudinem inducere.

ANno qui fuit Iubilei 1600. in Nolana ciuitate, & in circumuicinis propè Neapolim perniciosissimi orti sunt morbi, vbi sectis aliquibus corporibus,

corum Ventriculus bilis copia vitellinæ
plenus inuentus eſt,eiuſque tunicæ , &
inteſtina eodem colore pertincta viſa
ſunt.Meatus qui ad fellis ciſtim proten-
dit,ab humoribus craſſis,viſcoſis, & tena-
cibus obſtructus erat. Fellis veſica diſſe-
cta bilis flaua haud inuenta eſt, ſed eius
vice atra, & inſtar atramenti nigerrima.
Hepar quoad externam partem album
erat,in interna autem nigrum , & atrum,
veluti carbo accenſus, & extinctus. Lan-
guentes,in febrium initio,vomitu,& nau-
ſeâ moleſtabantur. Eorum lotia craſſa,i-
ctericia,& ſubrubra ſemper erãt. Omnes
ferè erant icterici , & longo tempore , ſi
qui euadebant, indigebant , vt ſanitatem
acquirerent. Ex Io. Bapt. Cauallario de
Morbo Nolano,ſeu de morbo epidemia-
li.

Lupi cur pauci reperiantur, oues autem multæ.

VIdetur quaſi abſtruſum illud quæſi-
tum,cur pauci reperiantur lupi,oues
a.t m multæ? Profecto in partu plures
l. p edit catulos , quam ouis,quæ vnicũ,
v. p urimum pa:it. Inſuper oues, & agni
in

hominum alimoniam continuo occi-
intur, luporum autem caro esui apta
on probatur, nullatenus oues, agni, &
ietes semper in maiori numero repe-
intur, quam lupi. Huius causa, prima est
ei bonitas, qui tam immane animal in
us specie excrescere non permittit, in
cra enim Genesi c.7. Noe, vt ex omni-
us animantibus mundis septena, & se-
tena masculum, & fœminam in arcam
olleret monitus est: ex immundis vero
uo, & duo masculum, & fœminam. Se-
inda causa luporum est sagacitas, & in
ropriam speciem immanitas. Hi enim,
im ratio viuendi deficit, ob cibi inopiam
multo numero conueniunt: atque in
rculo vnus post alium currit, vt apud
ilgum, ex villicis paratur ludus, dicitur-
ue Rotalupo. primus autem, qui pro-
ter cursum, vel paucis viribus in terram
adit, fit aliorum cibus, renouaturque lu-
us ad omnium saturitatem. Hæc est po-
ssima ratio huius speciei decrementi, a-
ius enim comedit alium. Ex Aeliano vt
eor.

Antimonii in vitrum reductio, eiusque vires in medicina.

VItri ſtibium, quod in longis, & difficilibus morbis propinatur, in epilepſia ſcilicet, melancholia, podagra, elephanticis, reſolutione, in febribus quotidianis, tertianis, & quartanis peſtilentia correptis, venenatis, hydropicis, cephaleis, ictericis, & ſimilibus, robuſtis tamen corporibus, ita præparatur. Stibium, quod ex auri fodinis colligitur, in puluerem tenuiſſimum contunditur, teriturque & ſupra ignem in fictili, rude ferrea, aut cocleari continuo agitando vritur, vſque dũ omnis humor, ac fumus euaneſcat, quod in ſex, aut octo horarum ſpatio expeditur: deinde calx conteritur, catilloque impoſita, in fornacem inter candentes carbones collocatur, & igne luculentiſſimo vrgetur, dum liqueſcat picis inſtar, poſtea ſuper marmor funditur, atque ſic ex Stibij vnciis duodecim, vitri ipſius hyacinthi modo pellucidi, vncias quinque colliges. Andernacus Comment. 2. Dialog. 7. de nou. & vet. med.

Sola

Solo Metrenchitæ auxilio mulieres esse prægnantes (omissis cæteris indiciis) experimur.

MVlta apud ſcriptores, quibus in primis menſibus mulierem prægnantem comprehendere valeamus, indicia reperiuntur. Dicunt multi, lotij inſpectione grauidas noſci, ſi illud album, clarumque fuerit in eoque atomi aſcendentes, & deſcendentes apparuerint. Alij ex ſuppreſſis menſibus, deiecto appetitu, vomitu, & nauſea ante prandium id conſequuntur. Nonnulli ex lacte in mammillis, ex arteriis gulæ ſi plus iuſto pulſant, ex lentiginibus ſi in mulieris facie oriuntur, ex tumefactis mãmillis, & a fuſco earum capitum colore prægnãtes venantur. Cæteri tum ex his, tum ex pondere circa pecten, ex vmbilici egreſſu, ſi in dies fit maior, ex tumefactis venis, quæ videntur in narium angulis iuxta lachrymalia. Obſtetrices digitis experiuntur an vteri orificium ſit clauſum, vel apertum: ex clauſo enim grauidationem patefaciũt. Non deſunt alij, qui Hippocratis Aphoriſmis confiſi hydromel, & ſuffumigia experiuntur. epoto enim hydromelle

post cænam, si tormina sequentur arguũt prægnantem esse mulierem. Si illa suffumigio acuto per pudenda vsa fuerit, si ad nares odores non perueniunt, indicant vtero esse gerentem. Hæc autem signa, quia patognomica non sunt, veluti futilia reiicimus, & tanquam absurda ad meros Empiricos committimus. Non enim ex lotij aspectu, verè mulierem esse prægnantem diuinare possumus, nam meatus vrinarius cum vtero nihil habet, lotij que claritas, albedo, & bullosa granula in eo, possunt morbos etiam significare, vt in cacochimo corpore sæpius obseruamus: hoc itaque indicium prægnantium verum non est. Non ex mẽsibus suppressis, non ex vomitu, & nausea, siue appetitus deiectione hoc consequimur: quia affectiones hæ ex multis causis, in mulieribus, quæ prægnantes non sunt, euenire possunt. Non ex lacte in mammillis, quia id etiam virgines habere possunt, vt voluit Hippocr. Insuper multæ mulieres in primis mensibus lac non habent: lac ergo non est grauidationis verum indicium. Pulsatio arteriarum gulæ, solito crebrior conceptum peculiariter haud arguit, quia ex retentis mensibus splenis, &

ven-

tris tumore,& ex pituita in pectore collecta etiam fieri potest. Lentigines non in solo conceptu apparent, quippe signum hoc,neque omnibus, neque semper competit,& in non prægnantibus etiam fiũt. Mammillæ tumefactæ, earumque capitũ fuscus color,communia signa sunt, & retentis mensibus, & prægnantibus. Pondus circa pecten, non in grauidis modo, sed in retentis mensibus,in mola, & vesicæ calculo obseruatur. Vmbilici egressus ex multis causis præter naturam fieri potest, non ergo peculiare grauidarum indicium est. Venæ tumefactæ in narium angulis iuxta lachrymalia, non in grauidis modo apparent, sed in quolibet abdominis, & splenis tumore, & in occlusis mensibus. Obstetrices anatomiæ ignaræ nequeunt intimum Vteri orificium tangere,licet manibus contractent, illud enim valde à labiis matricis distans est, ipsæ autem externum Vteri tantummodo orificium tractare possunt, quod semper & grauidis & non grauidis apertum manet. Experimentum Hippocratis de hydromelle & acuto suffumigio non æternæ veritatis est,vt Galenus, & Auicenna comprobarunt. His itaque indiciis vere

conceptum explorari non posse expla-
natum est. Cognoscimus tamen signo e-
uidenti, & infallibili indicio prægnantes
mulieres in primis mensibus Metrenchi-
tæ siue Specilli, quo liquores in Vterum
iniiciuntur, auxilio: hoc apud veteres in
magno vsu erat. Profectò, si illius in fora-
mē Vteri externum apicem immittimus,
quod summa cum dexteritate sinistræ
manus digito indice inueniemus (non e-
nim quilibet inexpertus inuenire sciet,
est siquidem externum Vteri foramen in
vuluæ apice particula oblonga, & durius-
cula, quæ exigui penis puerorum expri-
mit imaginem) si ex apice specilli liquor
aliquis suauissimus, sicut esset vini tenuis-
simi pauxillum, ne forte existente conce-
ptu sequatur abortus, exprimitur, breui
tractu votum assequemur. Si enim obtu-
ratum est intimum vteri foramen, quod
fit conceptu peracto, liquor Vterum non
ingreditur, & mulier fastidij nihil persen-
tiet. Sin autem ex intromisso liquore vel-
licationem paruam pertulerit mulier,
quod facile fiet ex maximo sensu partiū
vteri, vtique grauida non erit, & vteri in-
timum foramen apertum reperietur, vt
experientia liquoris ostendet. Sanctor.
Sa i-

Sanctor.lib.1.de vitand.error.

Periculosum est pisces frixos in humido loco reseruatos comedere.

INter magna venena piscium frixorum, qui reseruantur in humido, vel qui steterint cooperti calido vasculo, esus est, hi enim in lethiferum commutantur venenum, & symptomata perniciosorum fungorum corporibus inferunt, quæ quandoque non statim, sed post diem, vel biduum eueniunt: oportet igitur frixos pisces in loco aperto, vt frigeant, demittere, si veneni malitiam cupimus euitare. Ex Arnaldo Villan. in lib. de venenis.

Lactis balneum pro corporis decoratione multum præstare.

APud veteres lactis Balneum maximo erat in vsu, illius siquidem lotione, corpora, & candore, & venustate vigebant. Hinc memoriæ proditum est Poppeiam Neronis vxorem quingentas secum asellas ducere consueuisse, quarum lacte, vt candefieret, totum corpus bal-

neabatur. Mercurialis de Decoratione, l.

Germani antiquitùs corporis firmitudini maximè vacabant.

MAgna profectò laude Germanorum consuetudo, digna iudicatur, in corporum hominum vigore confirmando: ij enim legem habuerunt, ne ante ætatis vigesimum annum, quispiam Venereis amplexibus commisceretur, rectè compensantes corporum vires à nimis tempestiuo coitu eneruari. Cæsar 6. de bello Gallico.

Fœminas vtero gerentes, libenter marem admittere: bruta autem grauida nequaquam.

QVam dissideat mulier à brutis grauidationis tempore bene nouit Arist. 7. de hist animal. cap. 4. Hæc enim si grauida est, marem admittit, brutorum vero omnium sola equa coitum patitur à conceptu, reliqua autem minimè. Manifestissimum est hoc in specie humana. mulierem grauidam coitum pati, & appetere.

Cicu-

Cicutam, vterinum furorem extinguere.

LIcet cicuta inter frigida connumeretur venena, præcipuè quæ in aquis, & lacubus inuenitur, furoris tamen vterini, siue Satyriasis remedium est. Hic affectus veneris est immoderatus appetitus, cum vteri ardore, & delirio. Narrat Diuus Basilius quasdam vidisse fœminas, quæ Cicutæ potione rabiosas cupiditates extinxerunt. Hoc legitur 7. Homil. sup. Hexameron, cuius verba nonnulli intelligunt de ciborum appetitu, ego tamen potius ad furorem vterinum, & ad venereos incentiuos appetitus deducerem, cuius auxilio compescuntur: quippe Athenienses sacerdotes cicutæ vsu, libidinis incendia extinguere consueuisse proditum est.

Variolas, & morbillos, morbos esse nouos, & hæreditaria, & paterna proprietate vagari.

MAgna est discordia inter scriptores de Variolarum, morbillorumque origine. Asserunt multi, hos sub nomine exanthematum, veteres intellexisse, causasque illorum reliquias esse excrementi

ſanguinis menſtrui, quo nutriuntur fœ-
tus in vtero, & naturam, ſiue calorem na-
turalem, ita exprimunt materiam & effi-
cientem. Alij minime à veteribus fuiſſe
cognitos volunt, digladianturque num
vitio cœli, vel ab internis corporis princi-
piis apparuerint: quippe Arabes, quorum
tempore cæpiſſe hic morbus creditur,
eos peſtem eſſe, fierique in peſte, & à cor-
rupto cœlo contendunt. Equidem ante
Arabũ tempora nullus reperitur auctor, à
quo morbos hos, aut generatos, aut clare
explicatos habeamus. Propterea multi
Latini, & nonnulli inter ipſos Arabes,
propter labem menſtrualem, lactis corru-
ptionem, victus rationem, & alias cauſas
fieri ſcripſerunt. In tanta rerum difficul-
tate, & obſcuritate Hieronymus Mercu-
rialis vir doctiſſimus, hos eſſe morbos
hæreditarios, ortumque à cœli vitio, tem-
pore ſcriptorum Arabum, & proinde à
veteribus haud fuiſſe cognitos enuclea-
uit. Ad huius viri opinionem libenter de-
uenio, quippe ſi à menſtrui vitio, homi-
nes inficerentur, quia hoc ab Euæ pec-
cato à mundi origine ſempiternum fuit,
debuiſſent homines hac menſtruorum
labe contacti ſemper Variolas, & Mor-
billo

billos pati, tamen nec in prima ætate, nec post Noe, nec ante scriptores Arabes quempiam hos habuisse, aperte legitur. Aperiunt istorum fundamentum esse inualidum bruta sanguinea, hæc enim (testimonio Aristor. 6. de histor. animal. 18.) menstruas purgationes habent, & inter cætera Equus, Canis, & Asinus, tamẽ hæc à Variolis, & Morbillis non tentantur. At quod huius rei magis negotium conualidat, est Indos ante Hispanorum transitũ nequaquam Variolas passos, idcirco non à reliquiis nutrimenti à menstruo sanguine, vel ab istius excremento ortum ducunt Morbilli: quia si à tali fuissent variolarum, morbillorumque origines, vtique ii hos morbos experti fuissent. Legitur apud Ramusiũ Indiæ incolas, vitio Cœli pene plurimos Variolis fuisse extinctos, eoque tempore, quo nostri ab illis gallicam luem acceperunt, eosdemmet vicissim à nostris Variolas, & Morbillos recepisse. Sunt ergo hi morbi noui à Cœlo producti primò, cuius vitio adeo homines fœdati sunt, vt in posteros per hæreditatem mali seminarias causas transmittant, proinde morbi hæreditarij dici merentur, quia paterna proprietate va-

gantur. Ex Mercuriali.

De araneorum telis, earumque vsu in medicina.

MIro artificio Araneus telas orditur, quibus muſcas pro victu capiat: has ad Tertianæ febris circuitus depellẽdos, multi præſtantes & celebres tempeſtatis noſtræ medici, non ſine felici ſucceſſu in vſum præſtitere: ſi quidem ex iis, & populeo vnguento pilulas parant, corporiſque locis, horis aliquot ante acceſſionem, in quibus arteriarum euidens deprehenditur pulſatio colligant, & relinquunt, inde votum conſequuntur: Ioannes Moibanus.

Naturæ cautela in menſtruali mulierum ſanguine purgando maxima eſt.

MAgna eſt, in depurandis fœminarũ corporibus à menſtruali lue, naturæ ſagacitas, quippe ſi occluſos habuerit meatus, quibus ſingulis menſibus illam deponere conſueuerit, nouas ad illius expulſionem vias molitur. Propterea fœminarum multæ, ex oculis cruentas lachry-

chrymas, aliæ ex narium venis ſanguinis profluuium emiſere, nonnullæ ſputa rubentia paſſæ ſunt in menſtruorum ceſſatione. Ipſe in quadam ancilla noſtra, cui menſtrua occluſa erant, ex gingiuis ſanguinem profundere obſeruaui. At quod magnam infert admirationem, multæ per minimum manus digitum, & per annularem ſingulis menſibus ſanguinis fuſionē habuerunt, vt in religioſa quadam fœmina non menſtruante ter in ſiniſtra manu Ludouicus Mercatus famigeratus medicus obſeruauit.

Inter rutam, & braſſicam nullam ineſſe antipathiam.

EX ſcriptoribus in re ruſtica multi, ſi ſecus rutam feratur, braſſicam illico areſcere tradunt. Aliam non adducunt cauſam, & rationem, quam antipathiam, & diſparitatem quandam inter talium naturam. Futile autem eſt horum argumentum, nulla enim inter rutam, & braſſicam contrarietas eſt, quia tamen altera ſecus alteram areſcit, id in cauſa eſſe poteſt, quia vtraque calida, & ſicca eſt, inde facile euenire poteſt, vt ob humidi-

tatis inopiam altera, vel ambæ ariditate perdantur.

Pediculos morientium corpora mira sagacitate relinquere.

NOn leue à Medicis præſagium à pediculis in grauibus hominum valetudinibus carpitur. Hi profectò in morituris, quando adeo intenſa eſt humorum corruptela, vt calor innatus reſoluatur, vel putreſcat, circa ventriculi regionem, vel ſub mẽto, vbi maior eſt caliditas congregantur, parteſque extremas tanquam calore proprio orbatas derelinquunt, quod calorem proprium, ſi penitus exolui cognouerint, ab infirmi corpore mira celeritate longius abeſſe conſpiciuntur. Lemnius.

De Achatis lapidis mirabili natura.

AChates lapis, qui ex India fertur, tũ coloribus diuerſis, tum venis variari conſpicitur, ex quorum interſectione diuerſæ imagines multoties fabricantur. Quod autem mirabilius eſt, nunc ferarũ genera, flores, aut nemora, nunc volucres,

aut

aut Regum naturales hic lapis portendit effigies: quippe in Achate Pyrrhi Regis fertur, & caput ipsius, & septem arbores in quadam planitie apparentes extitisse. Ex Camillo Leonardo de lapidib.

Ferarum natura in hominibus mirum in modum detestatur.

NOn est à ratione alienum, quod de Rege Attila circumfertur, quod Canis in morem latrasset: quippe Ioannes Langius clari nominis medicus ab equitibus Comitis Palatini se audiuisse retulit, quod in Austria hominem, qui latratu, ac cursus pernicitate cum canibus cõtenderet, & cum illis in syluis illæsus venaretur, vidissent. Hæc autem natura, absque dubio detestanda est, quippe tales immanes sunt, & in hominum occisiones procliues, vt Attila crudelissimus fuit, in viuentium cædes pronus, à quo tot Vrbes, & populi suffossi sunt.

Non modò in fœminas lasciuire homines, verum atque bruta cernuntur.

HOmines lasciuire in fœminas, nec nouum, nec inauditum est, cũ ambo

ſub humana ſpecie contineantur. Quod
autem bruta in eaſque laſciuiant, mirabi-
le eſt. Plutarchus in Dialog. Elephātem
in Alexandria fœminam quandam, quæ
coronas ſutiles componebat adamaſſe,
fuiſſeque Ariſtophano Grammatico ri-
ualem, retulit. Amicæ per plateam tran
ſiens Elephas & poma & fructus dona-
bat, multiſque indiciis, & amorem, & ad
ſeruitutem promptitudinem declarabat,
ſæpeque à latere aſſidebat, & laſciue mā-
marum loca tangebat. Serpēs etiam qui-
dam (teſtimonio eiuſdem) puellam ardē-
tiſſimè adamauit, noctu ad illam accede-
bat, placideque amplectabatur, & à late-
rè dormiebat, luce autem aduentante
nulla illata læſione diſcedebat. Parentes,
ne à ſerpente læderetur, aliò puellam
aſportarunt. Ille autem poſt huc illuc a-
liquot gyros, ad amicam vltimò peruenit,
quam non more ſolito amplexa: ſed qua-
dam amantium ira in illam irruit, manuſ-
que puellæ nodis ex corpore vinciens,
caudæ extremitate amicæ tibias verberi-
bus cædebat: ita profecto præteritæ fu-
gæ, atque abſentiæ vlciſci videbatur.

Quo

Quomodo fæminæ vtero gerentes conceptum valeant occultare.

MAximam Sabini Romani vxoris in occultando conceptu referam sagacitatem, quo præsidio aliæ consimiliter, si optabunt fœminæ à conceptionis indiciis faciliter occultabũtur. Illa quidem dum aliæ mulieres secum lauabantur vẽtris tumorem celare cupiens, vnguento, quo ruffas, & aureas comas reddebat, ab vtero corpus vniuersum linire solebat. Illius erat vis pinguitudinem, siue carnis inflationem, aut laxitatem efficere, propterea cum large in corporis particulis vtebatur, illud tumefactum repletumque reddebat, ventrisque tumorem occultabat. Parabatur (vt puto) vnguentum ex rebus rubificantibus, & vesicas inducentibus, calce scilicet, auripigmento, thapsia, & sulphure, hæc enim aliis rebus commista veteres ad capillorum cultum capiebant: sin autem in aliqua corporis particula applicantur ex magna caloris vi, aut humores ex alto ad summum trahuntur, aut ipsis fusis gignuntur flatus, cutis & extima corporis superficies attollitur, & in maiorem molem ducitur. Ex Plutarc.

in lib. ἱερολικῆς.

Fructuum, Vinearum, iumentorúmque interitus præsagium.

MAgnum à mori germine capitur præsagiũ. Morus enim ideo à Theophrasto prudentissima vocatur, quia omnium nouissima germinat, & à pruinis nõ tãgitur: Idcirco fructus, & Vineæ à mori germinatione à pruinis liberi sunt. Ea tamen quando à pruina lædi contingit (siquidẽ læsam in Ægypto, vt in Psalmo 77. legimus, Moysis tẽpore proditur fuisse) Cœli maximam arguit intemperiem, & proinde fructuum, vinearumque interitum declarat. At maius ab vlmo & persico prę sagiũ capimus, quippè vlmi & persici folia, præter tempus decidentia, pestem in omni iumentorum & pecuino genere præsagiunt. ex Cardano.

Fœtorem extinctæ lucernæ Vtero gerentibus infestum esse, & inimicum.

ODor extinctæ lucernæ grauis, adeo prægnantibus infestus esse percipitur, vt in abortum quàm faciliter condu-

cat. Id asseruit Aristot. 8. de hist. animal. c. 24. vbi non modo mulieres grauidas, verum atque equas illius fætore abortire tradidit. Profecto malus odor si prægnãtium corpora ingreditur, quia fætus imbecillis est, & à quolibet alteratur, facili negotio inficitur eius caro tenerrima, & spiritus, inde abortus sequitur, At non semel extinctæ lucernæ fætor perniciem quoque hominibus attulit, vt carbones in cameris testudinatis facere accensi cõsueuerunt. Duos monachos (retulit Petrus Forestus in Obseruat. medicin.) cum noctu cellam ceruisiariam intrarent, vt fæcem ebullientem exportarent, (fortè candela extincta) cum exitum non inuenirent, suffocatos fuisse, ac mane mortuos esse inuentos.

Insaniæ, & furori à solano syluatico contractis, vinum potentissimum singulare esse præsidium.

SOlanum syluaticum, quod à multis Belladonna dicitur, tantæ est immanitatis, vt insaniam, & furorem hominibus eius acinos comedentibus inducat. Accidit cuidam (referente Hieron. Trago lib.

1.histor. stirp.) qui in sylua plantam viderat casus: hic multos decerpsit acinos, & deuorauit. Altera vero die in tantam insaniam, & furorem deuenit, vt plerique illum à Dæmone obsessum crederent. Intellecto tamen morbo, vinum fortissimũ à Trago furioso propinatum est, quo facto consopitus, paulo post conualuit, & absque læsione vixit.

Lolium tritico, aliisque cerealibus commistum varia hominibus symptomata attulisse.

PAnis, in quo lolium fuerit, stuporem quendam, ac veluti temulentiam esitantibus parit, cum somno inexpugnabili. Id Galenus asseruit lib. 1. de Aliment. facult. Etenim (inquit) cum anni constitutio praua aliquando fuisset, lolium tritico affatim innasci contingit, quo haud separato, quod paucus esset tritici prouẽtus, statim quidem multis caput dolere cæpit ineunte æstate, in cute multorum, qui comederant vlcera, & alia symptomata sunt subsequuta, quæ succorum prauitatem indicabant. Lolij tamen nocumẽto acetum esse præsentaneum remedium iudi-

iudicatur. Quare tum à tritico, tum ab aliis seminib. cerealibus diligenter lolium separandum est.

Scorpioidem herbam Scorpionum ictus feliciter sanare.

MIrabilis est herbæ Scorpioidis in Scorpiones potentia, illi quidem huius tactu, ex occulta discordia exanimantur, & intermoriuntur, tantam enim inter eos antipathiam natura indidit. At quod mirabilius est, exanimati Scorpiones, si Hellebori albi radice tanguntur, ad vitam reuocantur. Propterea Scorpioides, Scorpionum ictibus imposita feliciter, & citissimè illorum virus mortificat, vlcusque persanat. ex cuius præsentanea in illos virtute à Scorpione nomen sumpsit, & Scorpioides dicta est.

Mirabiles in hominibus proprietates quandoque adfuisse.

ADmiranda profecto in hominibus quandoque visa sunt. Regem Pirrhum circumfertur pollicem in dextro pede à natura habuisse, cuius tactu lieno-

ſis medebatur:hunc cremari cum reliquo corpore haud potuiſſe perhibent. De Sãpſone legitur in ſacris Litteris, quod in capillitio mirabilem contineret virtutẽ, qua aduerſis quibuslibet reſiſtere audebat. Veſpaſianum tactu, & ſaliua, & ſine his quandoque non paucis affectibus medicatum eſſe tradunt. Ego equidem idiotam cognoui hominem, qui ſpuitione ſola in os infirmi ranulas perſanabat, & licet primo aſpectu actu Dæmonis id perfeciſſe dubitauerim, quieui tamen, cum ſimpliciter curam agere illum cognouerim.

Dolorem colicum Bubulo ſtercore perſanari.

MAgnam natura Bubulo ſtercori dolorem colicum ſanandi indidit efficaciam, quippè apud multos ſcriptores legi, & à fide dignis aſſeruit audiuiſſe viris Genſerus illius potu complures ruſticos fuiſſe liberatos: qui enim ſtercus aridum in iuſculo bibit, ſtatim ſanatur. Hinc apud multos, mos ortus eſt, vt nonnulli non modo ipſum excremẽtũ aridum, verum atque recens, & expreſſum iuſculis

ebibant,& melius habeant. Ego quidem rusticis tantummodo remedium præberem,nobilibus vero, ne nauseam inducerem,non auderem, cum nobiliora pro iis habeamus præsidia:sufficerent talibus ex eodem stercore cataplasmata. vt enim reor,ex proprietate tale auxilium colico vexatis subuenire consueuit.

Epilepsiam,strumasque Verbenæ auxilio euanescere.

NAturalis Magiæ professores, verbenam (Sole Arietem peragrante) collectam, granisque pæoniæ sociatam contritam, & ex vino albo haustam percolato,epilepticos instar miraculi sanare prodidere. Hoc ex Hermete traditur. Nō minor est eiusdem radicis efficacia, quippe collo eius appensa., qui strumas patitur,mirum, ac insperatum adfert præsidium. Referunt Astrologi hanc Veneri esse dicatam, strumasque delere, quod Veneri ancilletur,quæ collo præest,propter Taurum eius domicilium. Ex Durante in Herb.

Arbores quandoque in lapides commutantur.

IN Danico mari, iuxta Lubicenſem vrbem, Alberti Magni ætate, arboris ramus inuentus eſt cum nido, & pullis, qui cum in lapidem omnes, cum arbore, & nido eſſent conuerſi, purpureum tamen,(vt ipſe retulit) adhuc colorem ſuũ retinebant. Georgius Agricola etiam memoriæ hominum reliquit, in Elbogano tractu, iuxta oppidum à Falconibus cognominatum, Abietes integras cum corticẽ in lapides verſas eſſe, atque, quod maius eſt, in rimis etiam pyritidem lapidem continuiſſe, quod maximæ ſolertiſſimæ naturæ operibus tribuendum eſt.

Bardana maior cum mulieris Vtero magnam habet ſympathiam.

MIra eſt vis Bardanæ maioris, quæ perſonata dicitur in mulieris vterum, magnaque eſt cum illo eius ſympathia, quippe illius folium ſummo capite geſtatum matricem ſurſum tollit, ſub planta pedis deorſum. Propterea huiuſmodi præſidium aduerſus matricis ſuffucationes,

nes, præcipitationes, ac diſlocationes præſtantiſſimum à multis iudicatur. Ex Mizaldo.

Quomodo litteras aurei coloris pingere valeamus.

VT litteras aurei coloris habere poſſimus, auri folia quot libuerit, eligere oportet, quibus mellis tres, vel quatuor guttas miſcebimus, hæc inſimul conterēda ſunt ad vnguenti ſpiſſitudinem, in oſſeoque vaſculo conſeruanda. Cum autem ad ſcribendum huiuſmodi miſtura vti optabimus, aquæ gummatæ aliquid addendum eſt, vt operi liquor aptior exiſtat: ita profectò litteras habebimus incomparabiles. Ex Alex. Pedemontano.

Quomodo veſtigia, & deformitates à variolis, & morbillis homines poſſint euitare.

NE veſtigia aliqua poſt variolas, aut morbillos in facie, corporeque hominum remaneant, expertiſſimum apud me, quod in publicam vtilitatem placuit aperire, ineſt præſidiū: ita profectò pue-

ri, puellæque deformitate, quæ ab iis relinquitur, carebunt. Cum variolæ, siue morbilli maturuerint, & in medio oculi quasi albicantes eminuerint, quod est signum bonæ maturationis, omni die bis oleo amigdalarum dulcium recens expresso pluma leuiter oblinire oportet, donec exsiccentur. ita profectò, vt sæpius experiri libuit, vestigia non remanebunt, & quod melius est, oleum hoc excoriatas variolas mirabiliter ad sanitatem perducit.

Quantum in hominibus vsus venenorum valeat.

MIthridates sæpè veneno epoto, adeo venenorum vsui præsumptis auxiliis corpus disposuit, vt citra offensam venena ebiberet. Cum autem à Pompeo profligatus esset, atque in extrema fortunæ miseria constitutus, è vita illæsus discedere festinaret venenum hausit, & plusquam satis esset, nec tamen emori potuit, cum continuus venenorum vsus in hominum naturam pertranseat. Ex Plinio.

In hominibus vermes figura maximè differunt.

VErmes in hominibus figura inter se admodum sunt differentes, quippè in quodam Antoniano Canonico Montuus obseruauit. Hic colico dolore torquebatur, cuius molestia Hieram picram deuorauit, vermemque deiecit. Erat ille viridis, figura lacerti, sed crassior, hirsutusque, & pedibus quatuor innixus, breui tempore à fera propulsa canonicus obiit: contra illa in vitrea phiala aqua plena, per menses aliquot viua superstitit. Ex eodem Montuo lib.4.c.19.

Calculus renum, vesicæque in hominibus, quo pacto consumi valeat.

LApillus, qui in Tauri vesica, mense maio reperitur, magnam habet in consumendo calculo efficaciam. Hic si vino imponitur, mutato paululum sapore, colorem croceum contrahit. De hoc vino quotidie recens effuso, donec lapis vino impositus, omninò consumptus sit, à calculo infirmos bibere oportet. Hac.n. ratione, nō modò calculū comminui, ve-

rum atque consumi multos experientia edocuit. Ex Quercetano.

Filios à parentibus signum aliquod recipere, vulgatissimum est.

FIlij omnes patrium aliquid, aut auitū ad vnguem retinere solent, verrucam scilicet, vel cicatricem, vel effigiem, vel mores, aut manuum lineas. In domo nostra omnes à parētibus verrucam in brachio habuimus, & Marcellus filius meus ex me consimiliter. Prouenıunt hæc à seminū miscela, spirituumque vtriusq. parentis seminalium, auorumque effusione. Propterea etiam succedit, (si semina in filiorū generatione bene miscētur, atque in minimas partes iunguntur) vt fætus robusti euadant. Hac enim ratione spurij robustiores existunt, quoniam ob amoris vehementiam, vtriusque semina multum, beneque commiscentur. Ex Cardano de Subtil.

Mare rubrum in plantis producendis, terræ vigorem obtinuisse videtur.

IN mari rubro arbos nulla in terra prouenit, præter spinam, quæ dispas vocatur.

tur. hæc autem rropter feruores, & aquæ penuriam rara etiam est, quippe non nisi quarto, quintoue anno pluit, & tũc quidem impetuose, breuique tempore. At in mari exeunt plantæ, easque laurũ, & oleã appellant. Laurus ariç similis in toto est, olea folio tantùm, fructum proximum his nostris oliuis parit, & lachrymã emittit, ex qua medici sistẽdo sanguini medicamentum componunt. Cum autẽ aquæ plures incesserint, fungi iuxta mare, quodam in loco erumpunt, qui Sole tacti, in lapidem commutantur. Ex Theophr. in 4. de hist. plan.

In capillorum defluuio ex Hydrargiro lac epotum peculiare indicatur auxilium.

HYdrargiri suffumigium sæpè aurifaoris capillorum defluuium inducere consueuit, aliaque symptomata, quæ tales in mortis pericula conducunt. Pro huius immanitate, vti in potu caprino lacte, illudque cum pane comedere, singulare expertum est remedium: quippe sedata illius vi, atque potentia, à veneni morte liberantur ægri, & pili iterum na-

ſcuntur. Ex Foreſto in obſeruat.med.

Inter Lupum, & Agnum maximam eſſe antipathiam.

TAnta eſt inter Lupum, & agnum naturalis diſcordia, vt ipſis emortuis in eorum chordis id etiam eluceſcat. Si enim ex Lupi, Agnique inteſtinis chordæ conficiuntur, in inſtrumentis muſicis applicatas minime concentum voceſque ſonoras reddere, ſed continuo tactas diſſonantias reſpondere obſeruatum eſt: at quod mirabilius eſt, agninas chordas à Lupi funiculis corrodi, confringi, & conſumi, ſi ſimul repoſitæ fuerint, comprobatum eſt. Idem de Aquilæ, & Anſerum plumis circumfertur, Aquilæ enim plumæ naturali antipathia anſerinas poſitæ inter plumas, vt docuit experientia eas conſumit, & corrodit.

Quædam pro Epilepſia admiranda reperiuntur auxilia.

TRia ab Horatio Augenio in ſuis conſult. pro epilepſia curanda magnæ efficaciæ proponuntur remedia. Primo loco

loco carbo eſt ille odoratus, qui ſub Artemiſiæ radicibus ęſtiuo ſolſtitio colligitur, qui per dies 40. infirmis aliquo conuenienti liquore exhibendus eſt mane, ieiuno ſtomacho. Confiteor ego cuidam epileptico huiuſmodi remedium admodum profuiſſe. Secundo loco, Muſtelæ ſanguis adducitur, hic præſtantiſſimus pro epilepſia ſananda cenſetur, auctoris experimento, vidit enim ſanatum epilepticum ſupra 25. annum, ſolo huius ſanguinis vſu, potati ſcilicet ſtatim, atque è venis exiit ad vnc. ij. cum vna aceti. Vltimo loco teſticuli Apri, aut ſaltem Verris ſiue Suis domeſtici venere vtentis, & teſticuli Galli exiccati in furno, mirabiles cenſentur. hi in puluerem tenuiſſimè redacti, cum ſaccaro miſcentur, & decem cõtinuis diebus epilepticis ad drach. tres, cum aqua betonicæ felici cum ſucceſſu exhibentur.

Flatuoſam in membris conuulſionem ligno è Viſco perſanari.

CONuulſio illa, quæ à flatu in muſculis, & membris oritur cum dolore, (hanc noſtri ramphum, ſiue granphum

vocant) nodis ligneis è viſco, quod in quercubus adnaſcitur, vt experientia cõprobauit, ſanari cõſueuit. Colligitur Viſcum æſtiuo tempore, Sole in leonis ſidere commorante, tunc enim perfectionis complementum adeptum eſt. Debẽt nodi ligni illius loco patienti ſuperponi, vt ſtatim flatus diffugiat: pingui ſicco, tenuique præditum eſt lignum, aut occulta ratione, vt voluit Cardanus. Confiteor, multis tale præſidium ad præſeruationẽ me cõſuluiſſe, votumque fuiſſe aſſequutos ſola iſtius ligni ſuſpenſione. Anuli ex bubalorum cornibus, huiuſmodi etiam dolores prohibere multa experientia, ex eodem Cardano iudicati ſunt.

Quomodo nonnullorum animalium Venenum corpora noſtra ingrediatur.

PHalangium cum aliquem momordit, quamuis paruum exiſtat animal, exiſtimare tamen debemus, venenũ ex ipſius ore, primo quidem in ſuperficiem, deinde vero in totum corpus deferri. Præterea marinæ turturis, ſicuti, & terreni ſcorpionis aculeus, quamuis in extremã illam acutiſſimamque partem finiatur, v-

bi nullum foramen eſt, per quod venenũ deiici poſſit, neceſſe tamen eſt, vt excogitemus ſubſtantiam quandam ineſſe illi, aut ſpiritalem, aut fluidam, quæ vt mole minima, ita facultate eſt quàm maxima. Siquidem cum nuper fuiſſet quidam ictus Scorpione, ideor mihi eſſe (inquit) percuſſus grandine: eratque omnino frigidus, frigidoque ſudore perfuſus. Quippe vbi ex icta parte per totam ipſam celeriter diſtributa fuerit veneni vis, contingit eam eodem rurſus contactu in ſingulas ſubiectarum ei partium recipi, mox ex illis in alias continuas, donec in aliquam peruenerit principem: quo tempore mortis periculum inſtat. Ad hanc rem in primis conferunt vincula partibus ſupernis iniecta, abſciſſioque partium venenatarum. Noui equidem ruſticum, qui epoto è viperis medicamento, reſciſſo prius digito euaſit, ſicut, & alium quendam qui ſola ſectione citra medicamen eſt liberatus. Hæc Gal. 3. de loc. aff.

Mirabile ad Strumas, gutturis ramicem, & œdemata remedium.

ADmirandum remedium ad ſtrumas. Cupreſſi folia neque teneriora, ne-

que duriora in puluerem comminues, tortiuo vino consperges, atque ita volutabis, dum in fæces corpus coeant, inde struma, vel ramex inducitur, tertio primũ die soluitur medicamentum, contractum locum inuenies, qui digitis exprimi debet: rursus ad tres dies idem pharmacum apponito, eodemque modo solues & exprimes, septimo die, vel ad summum nono, strumæ velut miraculo abolebuntur. Valet etiam ad ramicem gutturis, parotidas, omnem duritiem, & œdemata. Hæc Hollerius. 1. Instit. Chirurg. c. 2.

Pestilenti tempore inter præcipua præsidia, aëris rectificatio summum iudicatur.

OMni laude dignus, omnique decore admirandus Hippocrates iudicandus est, qui pestem illam ex Æthiopia ad Græciam venientem, non alio repulit auxilio, quam aëris purificatione. Præcepit enim, vt per totam ciuitatem ignes accẽderentur, qui non è simplici solum materia, sed etiam bene olenti constarẽt. Quapropter, & coronas odoriferas, floresque, aromata, vnguenta pinguissima grati odoris, & alia iucundos odores spirantia, ciues

ciues igni ſpargebant, quo pacto aer purus factus eſt, & ij à peſte tuti fuerunt. Ea fuit magni Hippocratis diligentia. Ex Galeno.

Portulacæ ſeminis contra lumbricos magna eſt efficacia.

IN lumbricis necandis nō modo Portulacæ aqua ſtillatitia aptiſſima iudicatur, verum atque illius ſemen. Narrat enim Arnaldus Villanoua, quendā puerum, dum eſſet in mortis periculo conſtitutus propter lumbricorum multitudinem, drach. ſem. ſeminis Portulacæ cum lacte ſumpſiſſe, atque lumbricos multos emiſiſſe, fuiſſeque liberatum.

Quorundam animalium vitæ terminus conſtitutus quis ſit.

LEpus annis decem viuere fertur, & Catus totidem. Capra octo. Aſinus triginta. Ouis decem: ſed vir gregis ſæpè quindecim. Canis quatuordecim, & quādoque viginti. Taurus quindecim. Bos, quia caſtratus, viginti. Sus, & pauo viginti quinque. Equus viginti, & nonnunquam

triginta inuenti sunt, qui ad quinquagesi-
mum peruenerint. Columbi octo, vti etiã
Turtures. Perdix viginti quinque, vt &
Palumbus, qui nonnunquam ad quadra-
gesimum peruenit. Ex Alberto.

Ad dolores articulares electuarium mirabile.

APeriam electuarium illud mirabile,
quo ego in doloribus iuncturarum,
& in arthritide cum felici successu non se-
mel vsus sum. Huius auctor Petrus Bay-
rus est, licet ipse Galeni compositionem
esse dicat in lib. 18. suæ Practi. Confiteor
subito soluere sine molestia, ignitum ca-
lorem extinguere, & membra patientis a-
deo contemperare, vt multos viderim, ea-
dem die, qua pharmacum acceperant, à
sella ad locum proprium sine alterius au-
xilio languentes redire. Capiuntur Her-
modactylorum alborum à cortice supe-
riori mundatorum, & Diagridij an. drach.
ij. costi, cymini, zinziberis, cariophyllorũ
an. drac. j. trita, & cribellata conficiantur
cum syrupo facto ex melle, & vino albo
inuicem coctis, donec syrupi bene cocti
formam recipiant. Dosis est à drach. ij ad

drac.iiij. secundum infirmi tolerantiam. Auctor confitetur ter ab huiusmodi doloribus fuisse correptum,& semper in aurora huius electuarij (quem Diacostum vocat) vnc.sem. accepisse , & in vna die conualuisse. Ego diagridium in minori dosi exhibui semper,& bene successit.

Periculosum est,basilicum continuò odorare.

QVam sit periculi herbæ Basilicæ frequens odoratus plenus, ex Hollerij exacta obseruatione perspicitur. Quidam enim Italus ex continuo eius odoratu in vehementes & longos incidit dolores capitis ex Scorpione in cerebro enato , cuius causa mors consequuta est. Ratio apud aliquot huius euentus ea potissima est,quod Basilici folia sub testa fictili putrefacta in Scorpiones mutentur,ex quo arguunt, frequentem odoratum animalcula quædam Scorpionum instar,in cerebro generare.Vtcumque tamen sit,Basilici odoratus ad Syncopem & animi hominum deliquia mirum in modum prodesse à medicis adhibitus videtur.

Piscem Torpedinem dolores capitis à causa calida feliciter sanare.

INter selecta, & quæ dolores capitis à causa calida auferunt remedia, Torpedo piscis est. Ait enim Celsus, quem sequutus est Scribonius Largus, huius piscis capiti affricatu, adeo tales dolores remouere, vt in posterum redire nequeant. Causa omnium Torpedinis qualitas est, ipsa enim viua in mari, & procul, & à longinquo, vel si hasta virgaue attingatur, torporem piscatoris membris inducere dicitur, vt Plinius lib. 23. prodidit. Idcirco (vt Matthiolus dixit) mirum non est huiusmodi affectus quodam stupore feliciter sola confricatione sanari.

Quæ ex occulta naturæ proprietate fiunt, mirabilia videri.

NAturæ arcana semper hominibus admirationem præstitere: ratio est, quia causas ignoramus proprias, & propterea in speculandis his cespitamus, nec aliud nobis restat quam sola admiratio. Quis enim non admiratur, cur Hyenæ vmbræ contactu, canes obmutescant?

Cu

Cur Eryngium ore Capræ sumptum totum gregem sistat? Cur Gallinæ appenso milui capite nunquam quiescere valeant? Cur appenso allij siluestris capite in ouis collo quæ in grege omnes antecedat, Lupi ouibus nocere nequeant? Profectò hæc mirabilia sunt, & in rerum sympathias, & antipathias, & naturæ arcana reducuntur.

Nonnulla animalia reiuuenescere proditur.

MAgnum natura quibusdam animalibus pro senectute euitanda concessit releuamen. Ceruus enim esu serpentum renouari dicitur, quippè dum sentit senectute se grauari, spiritu per nares è cauernis serpentes extrahit, superataque veneni pernicie, illorum pabulo reparatur. Colubri quoque alijque serpentes quoniam per hyberna latebra visum obscurari sentiunt, primo vere, maratro, seu feniculo sese affricant, illudque comedunt, ita visum recuperant, & exacuunt, & vetusta tunica deposita pelleque priori reiuuenescere dicuntur.

Quorundam animalium carnes ad vita longitudinem valere.

A Longiſſima vita aliquorum animalium, vel eorum proprietate, multi ſapientes vitæ longitudinem in hominibus inuenire conati ſunt, volunt enim carnium eſu longæ vitæ animalium, vitam poſſe produci, recte conſulentes ſolidum nutrimentum, multum, diúque nutrire, & à morbis defendere. Hac ratione Cerui carnes, præcipuè iuuenis, ad longitudinem vitæ valere autumant. Retulit Plinius quaſdam nouiſſe principes fœminas, omnibus diebus Cerui carnes depaſtas, & longo æuo febribus caruiſſe. Dioſcorides lib.2. lõgam ſenectutem eos agere dixit, qui Viperæ carnibus veſcuntur. Propterea Plinius lib.13. Antonium Muſam Cæſaris Augusti medicum dicebat, Viperas in cibis iis dediſſe qui ab vlceribus incurabilibus affligebantur, ratus hoc auxilium vitam illis producere, atque omnes ſanaſſe. Ex lib. 3. Conuiuij noſtri litterarij.

Abſur-

Absurdam, & ridiculam esse Paracelsi opinionem, de homunculi in phiala vitrea generatione, & partu.

NOn modò ridicula, ſed infanda eſt Paracelſi damnatæ memoriæ opinio, de homunculi conceptione, & partu. Scripſit enim ex ſemine humano in ampulla vitrea coniecto, & aliquandiu ſub equino fimo ſtabulato, homunculum generari. Vt autem hāc hypotheſim falſam ille impius doceret, ex ouo ſumpſit coniecturam, quod cum obſeruaret in loco calido concludi poſſe, & ex eo tandem pullum excludi, perſuaſit hoc idē in humano ſemine in vitreo vaſculo recluſo poſſe contingere. Sed vana, & fabuloſa ſunt eius figmenta, ſiquidem ex putrefacto ſemine in ampulla ſub fimo recondito talis homunculi partus fieri nequit. qualis enim eſt cauſa, talis effectus conſequitur, proinde ex putrefacto nihil, niſi corruptum oritur. Inſuper in fœtus conceptu, vt ex ſacris diuini verbi decretis capitur, ſemen vtrumque viri & mulieris concurrere opus eſt: præter hæc cōceptio haud oritur niſi fuerit vterus bene tem-

peratus, tanquam hortulus à Deo deſti-
natus ad hanc prolem, cui ſanguis ma-
ternus ſimul affluat: quippe ſi materni
ſanguinis deficeret appulſus, nec ſemen
augeri, nec ali, plantæ inſtar, nec partes
conformari poſſent, vt omnium philoſo-
phorum conſenſus eſt. Ad hæc inter fœ-
tum & vtero gerentem ſympathia quæ-
dam requiritur, vt calorem, & nutrimen-
tum à matre recipiat, & à fœtu viuente
matris calor augeatur: & alia ad conco-
ctionem, & productionem feliciter ſuc-
cedant. Quæ omnia falſam eſſe Paracel-
ſi coniecturam arguunt: ille enim non
perſpexit in ouo ſemen ex quo pullus
fit, ſimul cum alimento vernaculo con-
ferre, & in teſta per ſe porracea tanquam
in vtero quidem concludi ex qua pullus
ali, & reſpirare poſſet. Semen verò hu-
manum caloris, & ſpiritus cuiuſdam vi-
uifici particeps, & conſors, quorum vi &
beneficio fit generatio antequam in vi-
tream ampullam perfunderetur; eodem
temporis veſtigio exhalaret, & conceptio
euaneſceret. Huc accedit quod deeſt ſan-
guis, quo ſemen nutritur & augetur. Ad-
de quod per ampullam vitream ſub fimo
reconditam fœtus ſpirare nequiret. con-
futata

futata ergo ſunt Paracelſiſtarum ſomnia, & fabuloſa eorum magiſtri coniectura, & vana de homunculi partu aſſertio. Ex Georgio Bertino Campano.

In Armenia niues rubentes fieri.

NIues omnes (ſublata philoſophantium ratione) albæ ſunt, & ita iudicat ſenſus, vt non immeritò Plinius lib. 17. cap. 2. niuem vocauerit cœleſtium aquarum ſpumã. Nihilominus Euſtathius Homeri interpres, in Armenia niues rubentes conſpici retulit. Harum colorem multi ſapientes ruminantes, non naturâ niues rubentes fieri, ſed accidentaliter illic voluere. Illa enim loca minio luxuriant, cuius colore exhalationes, è quibus in Armenia niues generantur, pollutæ, rubedinem acquirunt.

Pro quartana febre ſelecta remedia.

ARnaldus Villanoua pro ſecreto habuit in febre quartana exhibere taxi barbati radicem ex vino per duas horas ante acceſſionẽ, & non minus os de corde Cerui ad drach. Itidem ex vino alte-

rato dictamo cretico, ſaluia, chamedrio,
chamepithio, & myrrha ex ſucco abſyn-
thii ad ſcrup. ij. caſtorei etiam, & bitumi-
nis an. ſcrup. ij ex vino. Alij vt quartanã
excutiãt, infirmis, dum in acceſſione affli-
gũtur, timorem ex improuiſo incutiunt.
Propterea Titus Liuius ſcripſit, Quin-
ctum Fabium Maximum in conflictu fe-
bre quartana fuiſſe liberatum.

Terra lemnia contra venena miram habet efficaciam.

INter præſtantiſſima auxilia cõtra ve-
nena, terra lẽnia connumeratur, quæ
ad Cantharides, & ad lepus marinum a-
deò præſtat, vt quadam proprietate de-
uorata, omne venenum per vomitum ex-
pellat, quemadmodum multis experi-
mentis hæc omnia didiciſſe Galenus
confitetur.

Lumaca lapidem partum mulierum facilitare.

DIcitur Lumaca lapidem nobiliſſimæ
virtutis in capite retinere, quem ſi
tritum ſtrangurioſis liquore aliquo con-

uenien

uenienti dederis vrinam ſoluere, breuiterque ſanare comprobatum eſt. At mirabilem habet in grauida muliere cõſenſum: quippe ſuſpenſam ſi ſecum portauerit, in abortum minimè incidet, ſin autem tẽpore partus tritam cum vino capiet, multa facilitate pariet: ſiquidẽ lapides hi meatus mirè aperiũt, è quibus fœtui facilior datur tranſitus. Ex Iſidoro.

Rerum ſympathiam in aliquot brutis mirabilem eſſe.

MIzaldus lib. 1. arcan. & Bodinus lib. 3. theat. nat. obſeruatum expertumque audiuiſſe aiunt, Vaccam, Ouem, Equam, Aſellam, Canem, Suem, Felẽ, ſimiliaque fœminei generis animalia domeſtica, & manſueta, dum vtero gerunt, aut interire, aut abortum parere: ſi mas, ex quo conceperunt, mactetur, aut occidatur, tã valida eſt ac vehemens illornm inter ſe ſympathia. Hoc autem an verum ſit, confiteor, me nondum fuiſſe expertum.

Oleam arborem puritatis, & virginitatis eſſe amantiſſimam.

OLiua ſi manu virginea plantatur, & educatur, vberiores fructus præbere

dicitur, vſque adeo puritatis eſt amantiſſima, & labis neſcia. Hac de cauſa, vt reor, ab antiquis ſapientibus olea Mineruæ dicata, & conſecrata fuit. Audiui equidẽ à multis, olearum à laſciuis mulieribus non ſemel fuiſſe collectos fructus, eaſque perinde ſequenti anno parum fructificaſſe. Ex Carolo Stephano in lib. de re ruſtic.

Aſtronomiam Medicis eſſe neceſſariam.

PRudens Phyſicus Aſtronomiam intelligere debet, aliter perfectus Medicus eſſe nequiret. Cum autem ægros curare intendet, Lunam aſpicere oportebit, ſi enim plena eſt, creſcit ſanguis, & humiditas in homine, & beſtiis, & medulla in plantis, ita voluit Hippocr. in lib. de diſciplina Mathemat. qui apud Gal. reperitur. Cum ergo quis in morbum inciderit, ſi Luna è combuſtione exit, tunc ei creſcit infirmitas vſque ad oppoſitionis gradum, quo tempore peracto cœli themate aſpicienda Luna eſt, an cum aliquo Planetarum ſocietur fortunato, vel infortunato, num in malo, vel bono fuerit aſpectu, & an dominum domus mortis aſpexerit, ita enim

enim de morte, & vita, de morbi longitudine, & breuitate infirmorum accuratius coniecturare poterit. Ex Hippocr. & Ioan. Ganiueto.

Saturni, Martisque coniunctionem in Tauro, Bobus pestilentiam prædicere futuram.

ASTrologorum ex multa obseruantia decretum est, cum Saturnus, Iuppiter & Mars, vel istorum duo simul iuncti fuerint, sub humano signo, concurrenti ad eam stellarum fixarum venenosorum animalium aspectu, morbos pestilentes hominibus esse futuros. Ex diuersitate autem Zodiaci brutis quandoque contagium appariturum, saluis hominibus. Vnde notat Augustinus Suessanus in comment. Apotelesmatum Ptolomei, non multis ante annis, obseruasse, cum Saturni, Martisque coniunctio in Tauro horrendissima frigora excitasset, magnam Bobus calamitatem euenisse. Oues autem licèt imbecilliores, superstites tamen fuere. In Boues tamen pestis illa desæuiit propter cœleste signum, ad quod terrestris Bos refertur. Quæ si fuisset in Ariete,

forsitan in Oues grassata esset. Anno 1479. in signo humano Martis, & Saturni fuit coniunctio (testimonio Ficini) & pestis crudelissima hominibus tantum successit, vt & prius fuerat anno 1408. & omnium pessima anno 1345. ex trium Planetarum insimul coniunctione.

Suffitu bituminis mulieres ab hysterica passione liberari.

MVltis experimentis comprobatum audio, bituminis suffitu, mulieres ab vtero suffocatas, subitò ad sanitatem reuocari: & quod mirabilius est, hystericam ex templo, bituminis accessionem corrigere, siue crudum, siue vstum mulierum naribus admoueatur. Propterea mulieres, quæ tali passioni obnoxiæ sunt, lana exceptum, siue gossipio collo appēsum, Medicorum consilio (Mizaldo auctore) in nonnullis locis habent, vt crebro olfactu paroxismum arceant.

Cantharides quandoque solo olfactu, sanguinem, vel tactu è corpore euacuasse.

CAntharidum vis, & venenum in sanguine purgando per vrinam, apud

paucos incognitum est, quippe in potu exceptas non modò vesicam exulcerare, verum atque suffocationes, & horrenda symptomata inducere comprobatū est. Imò tantæ feritatis sunt, vt quandoque & tactu, vel olfactu hæc efficiant, vt cuidam chirurgo Mediolani successit, qui bis sanguinis profluuio correptus fuit per vrinam, solum portando cauterium ex cantharidibus in Byrsa. Ex Michaele Pascalio.

Vnde ortum sit adagium, Nauiget Anticyras.

MVlta obseruatione & à prioribus, & neotericis Medicis, nigrum helleborum ad insanos, & mente captos peculiare auxilium esse, probatum est. Huius potio licet periculosa medicina sit, cum cautela tamen sumpta, mirabiliter iis prodesse videtur. Hellebori virtutē Demosthenes innuere volebat, dum in actione monens Æschinem, vt sese purgaret helleboro dicebat. Hoc in Anticyris duabus electissimum, & magni valoris nascitur, quò nauigare oportere adagiū, qui ab insania sanari cupit (vt Strabo lib. 9. Geograph.)

loquitur. Hinc Stephanus de Helleboro loquens addit, Anticyrensem quempiam fuisse, qui Herculem dato Helleboro insania liberauerit.

Grauidas nimio sale vtentes, parere fœtus sine vnguibus.

NOn est à ratione alienum, quod ab Aristot. dicitur 7. de Histor. animal. c. 4. mulieres grauidas, si nimio sale in cibis vsæ fuerint, fœtus parere sine vnguibus. Vngues enim, vt dixit Hippocr. in lib. de carnibus, ex glutinosa & viscida materia generantur, hinc accedente salitorũ vsu, materia illa viscida adeo attenuatur & adimitur, vt facilè illorum ortus deficiat. Comprobatur hoc etiam in lactantibus, quibus ex assiduo & nimio salitorum vsu, lac omne paulatim deficere consueuit.

Qui ludi in conuiuiis iucundi, festiuique habeantur.

IN conuiuiis profectò, vt hilariter, iucundeque accepti conuiuæ consideãt, & epulentur, non semel ludi aliquot per

iocum

iocum apparantur, qui omnes in astantium risus, & cachinnos mutantur. Inter multos hi erunt festiui. Si lintea, & mappæ calchanti puluere confricantur, qui loti se deterserint ea parte nigri fient, licet lintea prius candidissima apparuerint. Si gladij succo colocynthidis, vel aloe tacti fuerint, amara omnia ex iis incisa sentientur: ex assa fætida autem cuncta fætida audientur. Si super pastillos nuper elixos instrumentorum chordas minutim incisas proieceris, instar vermiũ à calore contractæ apparebunt, nauseãque rei insciis mouebunt. Quibus vinum potui dabitur, cui castanearum animæ subtiliter tritæ fuerint proiectæ, à ventris crepitibus sollicitabuntur.

De amoris origine aliquot controuersiæ.

VOlentes Physici amoris originem, vel potius furoris amatorij reperire indaginem, ex correspondenti hominum complexione, seu verius, ex conformi ipsis sanguinis qualitate, nempe calida, proficisci volunt, hanc enim complexionem valde amorem gignere affirmarunt. Astrologi inter eos amorem existere a-

iunt,qui in eodem aſtrorum gradu conſi-
ſtunt,vel qui in aliqua conſtellatione ex
æquo participant,& conformes ſunt, tūc
enim ſe redamare confingunt. Alij Phi-
loſophi amorem naſci aſſeruerunt, quo-
ties noſtra lumina in deſideratum obie-
ctum coniicimus. volunt enim quoſdam
ſpiritus ex ſubtiliſſimo, puriſſimóque
ſanguine cordis noſtri in rem concupitã
exhalare, atque ocyſſimè ad oculos no-
ſtros recurrere, ibique in vapores, & hu-
mores reſolui, qui ſenſim ad cor relapſi,
diffuſique per corpus, in oculis rei dile-
ctæ quandam Ideam, inſtar ſimulachri
& imaginis non aliter quàm in ſpeculo
macula permanet veneroſi oculi, vel
menſtruatæ, auriginoſi, aut ſimili aliquo
morbo infecti, imprimunt. Hac de cauſa
miſerum amaſium, hiſce nouis illectum
ſpiritibus, qui naturalem ſuam ſedem re-
petunt, & ad cor permeant, perditam li-
bertatem ſuam dolere, lamentarique co-
gi affirmare non ceſſant. Nonnulli autē
naturæ ſcientiæ admodum ſtudioſi, cum
multa de amoris ſcaturigine eſſent ima-
ginati, nec veram tam furioſi morbi ori-
ginem inueniſſent, in hæc proruperunt,
Amorem eſſe neſcio quid, natum neſcio
vnde,

vnde, qui venit nescio quomodo, & accẽdit nescio quo pacto, certam aliquam rem, & personam.

Hominem apud Indos longissimam vitam habuisse.

APud Lusitanicæ historiæ recentiores scriptores (inter quos est Ferdin. Castanneda) fidei probatissimæ, longa narratione & certa, cuidam nobili apud Indos annorum, quibus vixit, trecentorum & quadraginta spatio, iuuentæ florem ter exaruisse, & ter refloruisse inuenimus, atque ex cuiusdam Episcopi relatu nouiter percurrimus. Hoc profecto mirabile est, & paucissimis à Deo concessum. At non minori admiratione illud dignum est, quod à Langio de Orbe nouo proditur, insulam quandam fuisse repertam, Bonicam nomine, in qua fontis reperiatur scaturigo, cuius aqua vino preciosior, senium epota in iuuentutem commutet. Ex lib. 1. de hominis vita vbi de Priorissa anu facta, & reiuuenescente scribitur.

Hydrargiri minera quomodo inueniatur.

INter metallica omnia, hydrargiro excellentius vix inueniri aliud creditur, cum ad infinita tale accommodetur. Solerti industria opus est, vt vbi eius mineræ sit scaturigo coniectores deprehendant: propterea mensibus Aprilis, & Maij sub aurora sereno autem cœlo ascendentes vapores in montibus spectant: si enim instar nebulæ fuerint, non altius se attollentis, sed humillimæ, ac quasi terræ hærentis, argenti viui ibi sedem esse assequuntur. Ex Cardano de Subtil.

Aqua mirabilis pro visus obscuritate.

APeriam aquam, quam scribunt restituisse visum cæco nouẽ annorũ, Recipe succi apij, fœniculi, verbenæ, chamedryos, pimpinellæ, Garyophilatæ, saluiæ, chelidoniæ, rutæ, centinodiæ, morsus gallinæ, garyophyllorum, farinæ volatilis an. vnc. j. piperis crassiusculè triti nucis muschatæ, ligni aloes an. drach iij. Omnia immergantur in vrina pueri & sexta parte vini maluatici. Bullian

breu

breui tempore, tum exprime & percola. Repone vase vitreo bene obturato. Hora somni singulas guttas, singulis oculis instilla. Hollerius.

Roris marini præstantissimæ virtutes.

PLāta illa, quam Romani & Itali Rosmarinum dicunt, inter plantas nobilissima est, magisque quàm existimetur excellens, quamuis multitudine & frequentia vilescat. Est enim semper virens, nulli nocens, & multis infirmitatibus inimica, maximè comitiali morbo qui ferè dæmoniacus est. Radix eius cum melle purgat vlcera, torminibus medetur, & serpentum ictibus cum vino bibitur. Prodest etiam contra morbum Regium in vino cum pipere. Et tanto in maiora mala præualet, quanto maiori gaudet tutela, & fauore cœlesti à quo omnis virtus confouetur.

Naturæ sagacitas in difficillimis morbis sanandis magna est.

MAgna est naturæ sagacitas in aliquot morbis sanandis, qui medicorum au-

xiliis perdifficile eſt vt ad ſanitatem perducantur. Retulit Alexander Veronenſis lib. 2. anatom. c. 9. mulierem Venetam, acum crinalem qua cirri capillorum intorquentur, quatuor digitorum longitudine ore detinuiſſe, dum obdormiſceret ſomnoque ſopitam deglutiuiſſe: decimo autem menſe, quod mirabile eſt, per vrinam eminxiſſe. Langius etiam in alia iuuencula, quæ aciculam deuorauerat, id etiam eueniſſe ſcribit. Naturæ igitur induſtria maxima eſt.

Lapidis compoſitio ignem fricatione reddentis.

FRicatione cuiuſdam lapidis facillimè ignem excutere poterimus. Hæc eius eſt compoſitio. Capimus ſtyracis calamitæ, ſulphuris, calcis viuæ, picis an. drach. iij. Camphoræ drach. j. Aſpalti drach. iij. trita hæc ponantur in vaſe terreo optimè clauſo ad ignem, donec in lapidem conuertantur. Hic panno fricatus accenditur, ſputo verò emoritur. Ex Roſſello.

Naturam beſtiis ad corporis tutelam multa remedia indicaſſe.

Plu-

PLurima sunt naturæ beneficia quæ bestiis fuisse concessa legimus. Hæc profectò ruminans Plutarchus, præ admiratione in extasin raptus, Naturā multò plura in pecudes quàm in hominem contulisse dixit. Quippe si bestiis morbus accidit, Natura mox antidotum indicauit. Hinc Palumbes, monedulæ, merulæ, perdices (Lauri foliis degustatis) humores superfluos expurgant. Lupi, Canes, Feles si ægrotant, vel si excrementorum colluuie stomachum vel viscera opplet a sentiunt, gramina comedunt rore perfusa, herbam frumenti, & rapistrum decerpūt: quibus stomachum, aluumque exonerant. Columbæ, turtures, pullíque gallinacei in morbis helioselinum degustant. Testudines morsus sibi inflictos cicuta persanant. Cerui vulnerati dictami pastu sagittas excutiunt. Mustela dum mures venatur, ruta se munire consueuit, vt validius eos oppugnet. Vrsi mandragoram quærunt in mala valetudine. Apri autem ægrotantes hedera se colligunt. Cætera verò animalia pro vitæ tutela diuersa alia retinent auxilia. Ex Aristot. Plinio, Nipho, & aliis.

Lapidem Aetitem mulierum partus accelerare.

MAgnam intulit natura Ætiti lapidi in partu prægnantium accelerando efficaciam: quippe si earum coxis argento conuolutus partu instante fuerit ligatus, miram vtero generabit laxitatem, ex qua prægnantes faciliùs parient. Ab Aquilis præsidium hoc captum reor. illę enim dũ arctiores se sentiunt, & oua cum difficultate pariunt, Ætitem quęrunt, ex quo laxiori matricis orificio facto, lenius oua excernunt. Hinc Ætites lapis, Aquilinus dictus est, quia Aquilę hos in nidum portant, ibique veri reperiuntur. Intellexi ex fœminis primarias aliquot hos lapides in vsu & precio habere, bene ratas partus labores subleuare.

Hellebori nigri radicem, Viperæ morsus in bestiis sanare.

IN magna æstimatione apud multos Hellebori nigri radix habetur, ipsa enim inter carnem & pellem iumenti à Vipera demorsi inserta procul dubio sanat. Confiteor profęctò subulcum quendam

dam porcorum numerum igne persico siue erysipelate pestilenti pollutum (hunc morbum vulgares, eo quòd porcorum caput in excrescentiam magnam deuenit, appellant Capoatto) sola huius radice omnes incolumes seruasse. In porcorum auribus cultello circulum ad viuum sanguinem formabat, deinde cẽtro stilo ferreo perforato radicis frustulũ effingebat, ad pastumque porcos mittebat, ita equidem solo hoc auxilio omnes (me obseruante) ad sanitatem ducti sunt.

Hippiatros in equorum facie pilorum euulsu stellas albas facere.

IN hominum canitie frequentes capillorum euulsiones, vt nonnulli in vsu habent, vituperantur, eò quòd illorum euulsu maior generatur canities: Hippiatri enim cum stellas albas in equorum facie fingere intendunt, frequentissimè pilos extirpant, qua continuata euulsione, pilos excrescere albos expertum est.

Quæ apud Veteres magis erant celebrata ſpectacula.

INter orbis terræ celebrata ſpectacula, in primis erat Epheſiæ templum, inde Mauſolæum, hoc eſt, Mauſoli ſepulchrũ, Coloſſus ſolis apud Rhodios: Iouis Olympici ſimulachrum, quod Phidias fecit ex ebore: Muri Babylonis, quos exſtruxit Regina Semiramis: Pyramides in Ægypto: Obeliſcus in via nobiliſſima Babylone à Regina ſupradicta erectus. Rodiginus.

Marinum Vitulum à cœli fulmine non moleſtari.

NOn pauci ſunt ſcriptores qui Marinum Vitulum, (multa obſeruatione peracta) à fulmine incolumem eſſe perhibent. Propterea Seuerum Imperatorem Lecticam ſuam Vituli marini corio contegi voluiſſe legimus, hoc enim animal ex marinis à cœli fulmine minim[e] percuti audiuerat. Inde factum eſt, vt ve[-] teres, pauidi ne fulmine ferirentur, ta[-] bernacula ex iſtius pellibus contecta re[-] tinerent, ita profectò à Cœli fulmin[e] præſeruari poſſe putabant. Ex Plin.

Capram inter bruta maximè Epilepsia tentari.

HIppocrates in lib. de sacro morbo, (si liber ille genuinus eius est) vt ab epilepsia homines præseruari valerent, Neque in caprina pelle decumbendum esse, neque eandem gestare oportere, cõ-, suluit: bene ratus tale animal maximè ab Epilepsia tentari. Hoc etiam Plutarchus rerũ naturalium perscrutator indefessus asseruit: propterea veteres sacerdotes ab eius carne vehementer vt morbida abstinuisse fertur, ne gustantibus aut tangentibus modo aliquid eius morbi induceretur.

Vinum in Asthmatis cura selectissimum.

VInum pro sanãdo Asthmate ab Horatio Augenio viro probatissimo, quo pater eius cum fælici semper successu vsus est, adducitur. Habet vini dulcis, quale potissimùm Vernacia est, nõ crassi, sed tenuis, mellicrati cocti an. lib. decem: puluer. Foliorum Tabbachi exicc. in vmbra vnc. j. semis, radicũ polipodij querci-ni recentis, ac minutissimè concisi vnc. 3. radicũ helenij remoto meditullio, & incisarum vnc. iiij. macerentur horis 48. po-

stea verò colentur per manicam Hippocratis vocatam, conseruetur in loco frigido. Dantur vnc. vj pro vice, singulis diebus, horis ante prandium quinque.

Homines à phrenitide correptos sanis fortiores fieri.

NOn pauci admirantur, cur homines phrenetici (licèt in sanitate debiles fuerint priùs) ipsis sanis fortiores euadát? Equidem à morbi natura totum procedere verendum non est: cum autem in phrenitide magis ob exficcationem læ-dantur nerui sensitiui, quàm motiui, nulli dubium est, tales quo ad motum ipsis sanis fortiores, & debiliores quo ad virtuté sensitiuam fieri: ratio omnium est, quia operationes neruorum sensitiuorum humiditate magis perficiuntur: secus motiui. Huic adiũgitur, quod phrenetici (méte læsa) dolorem non sentiunt, idcirco fortiores. Ex Arculano.

Tuberum esu frequenti, homines in epilepsiam incidere.

MAximopere (vt voluit Simeon Ze-thus) tuberum continuatus vsus v

tuperatur: adeò enim homines cerebro eorum esu afficiuntur. vt epileptici, vel apoplectici fiant. Apud veteres autem in pretio habebantur, illisque cum cœlo quandam affinitatem esse, nec nisi tonante Ioue nasci, credidit antiquitas. Vnde Iuuenalis, Facient optata tonitrua cœnas.

Ossa de corde Cerui à morsibus venenosis homines præseruare.

MIrabilis est profectò officulorum proprietas, quæ in Ceruorum corde reperiuntur: gestata enim, ad præseruandum à bestiarum venenosarum morsibus, & ictibus maximè prosunt. In officinis tanquam præstantissimum antidotum contra venenum & febres pestilentes, hæc ossa conseruantur, & cum fœlici successu medici indies ad hæc valere experiuntur: multi tamen balatrones pro osse cordis ceruini, os bubulum tradunt, in magnam languentium perniciem, & medicorum infamiam. Ex Alexandro Benedicto.

Hemicraniam lapide Gagatis summoueri.

MVlto experimento Democritus Hemicraniã, lapidis Gagatis sola ad collum appensione tolli comprobauit. scribit enim huiusmodi lapidem gestatum semper magis ponderare, quam antequã appendatur: quasi in eo, quadam attrahendi in sese humorem, à quo dolor in parte cranij suscitatur, proprietas reperiatur. Mercur.

Epilepticos non perpetuò concidere, neque spumam facere.

QVi comitiali morbo laborant, nisi in magna ventriculorum cerebri à crassis humoribus obstructione concidere, & spumam ferre consueuerunt: secus verò in aliis causis, vt in quadam puella Aretina Beniuenius obseruauit. Incidit illa in Epilepsiam, tamen neque concidebat, neque ex ore spumam ferebat. Sed stans caput hinc inde cum ceruice, ac si quid inspicere vellet mouebat: nihil interim loquẽs, nihil audiens, nihil sentiẽs. Cum autẽ ad se reuerteretur, interrogata quid egisset, penitus ignorabat. Causã Beniuenius existimauit, quòd nõ caderet, quòd contractio & tensio ad cerebrum

non ferretur, cum ſolus vapor ſurſum aſcēderet : ex quo nullo rigore cerebrum ipſum intentum, ab ordinatis motibus reliqua membra præſeruare potuit.

Vermes rubeos in hominum cerebro, in quadam epidemia natos eſſe.

BEniuentis; cum multi ignoto morbo decederent è vita, medici tandem, hoc morbo quendam mortuum incidere voluerunt, & in huius cerebro vermem rubeum breuem inuenerunt, quem cum multis medicamentis vermes occidendi vim habentibus interficere nequiuiſſent, fruſta raphani inciſa in vino maluatico vltimò ebullierunt, quo vermis occiſus eſt, atque hoc eodem remedio deinde ſimili morbo, quaſi epidemico affecti, omnes curabantur. Foreſtus ex lib. Cornelij Roterodam.

Capillorum defluuium ex ladano curari.

NOn ſemel morbo acuto ægrotantibus (ſi ad ſanitatem reducuntur) è capite capillos decidere expertum eſt. His facillimè ſuccurritur huiuſmodi lini-

mento, quo capillorum defluuium non solum amouetur: verum atque amissi iterum renouantur. Ladanum cum vino, & oleo rosato ad decentem vnguenti spissitudinem coquitur, quo caput vniuersum linitur, breuique capillatum redditur. Ex Bayro.

Ab empiricis tractata remedia mortem non paucis attulisse.

MIrum haud est, remedia, quæ ab empiricis adhibentur, mortem aliquando hominibus attulisse, ij enim nulla ratione, nullaque methodo suffulti, sed sola experimenti indagine, nec causas morborum verè cognoscere, nec ordine auxilia applicare possunt. Propterea miles quidam in morbo inueterato sui nepotis, qui capitis achoribus erat fœdatus, sine cautione, more empiricorum, nec ætatis obseruata, vnguentum ex arsenico, sulphure, viridi æris, semine sinapis confectum capiti apposuit: ita enim ex quodam libro remedium collegerat, & mane sequenti puer ille, qui erat duodecimannorum, in lecto mortuus inuentus est. Hi profecto fructus empiricorum existunt.

Ex

Ex Valeſco.

Triplici auxilio homines longæuam vitam acquirere poſſe.

NIſi hominum frequens luxus excreſceret indies, fortaſſe illorum vita longior ſaniorque videretur. hi autem in luxum, epulas, & otia effuſi, vix trigeſimũ excedunt annum abſque ſenectutis aliquo veſtigio. vita enim longęua non luxu & profuſione nimia, ſed triplici tantum remedio comparatur: ſiquidem parcitas cibi & potus, bonus cibus & moderatum exercitium mortalium vitam, ex Philoſophorum decreto, producere valebunt. Bartholom. Moles ex Diuo Gregorio.

Quo pacto ſingultum cohibere valeamus.

NOn leui anguſtia ſingultum homines cruciare quandoque videmus, adeò quod multi in longiſſimam vigiliam huiuſmodi affectu ducti ſunt. Multi ſunt, qui ex improuiſo timorem ſingultientibus incutientes, votum aſſequuntur: alij verò auriculari digito iubent intus aures diu confricari, Lyſimachus tamen apud

Platonem,sternutamento, aspersione aquæ frigidæ, & respirationis cohibitione singultum excuti propalauit.

Quo pacto plebeios & inscios in admirationem ducamus.

PLebei profecto, qui populi pars simplicior est, ex leuissima occasione facilè in admirationem ducuntur. Si optas autem vt adstantes credant vel magico carmine,vel quodam miraculo te operari,manè cum verbascum flores aperit æstiuo tempore, iis præsentibus leniter moueto plantam: flores enim paulatim decidunt,& exiccantur,cum magno illorum stupore,siquidem illius plantæ hæc est proprietas,vt (Sole accedente) flores decidant. Quod si magis irridere velis, inutiliter aliquid murmurabis,vt admiratio excrescat,vltimò tandem omnia in risum finiantur.Ex Porta.

Memoriam è thure epoto maximè augeri.

MAximo hominibus adiumento est firma memoria, tristitiæ verò & labori imbecillitas, iis præsertim qui bonarum

narum litterarum ſtudio incumbere optant. Ita autem confirmatur. Thus albiſſimum in pollinem attritum, & cum vino, ſi hyems fuerit, vel aqua decoctionis paſſularum ſi æſtas, epotum, in Lunæ augmento, oriente Sole, nec non meridie, & occaſu, mirum in modum memoriam augere fertur. Ex Rhaſi.

Quo pacto famis importunitas cohibeatur.

QVis Taurum Philoſophum, eiuſque ingenium non admiratur in reprimendo famis impetu? profecto dum fame maximè moleſtabatur, eius importunitatem compreſſis hypocondriis, & ventris ſtrictione compeſcebat. Apud Aulum Gellium.

Mulierem grauidationis tempore palleſcere, debilioremque eſſe.

NOn ſine ratione mulieres, quo tempore vterum gerunt, virore pallidæ fiunt. purus enim illarum ſanguis continuò ex corpore deſtillat, & in vterum à natura demittitur, vt fœtum tum nutriat, tum eius procuret augmentum. Cum autem ipſis paucior in corpore reſideat ſan-

guis,

guis, necesse est fieri pallidas, atque alienos cibos appetere. Insuper ex eo, quia sanguis solitus ipsis minuitur, debiliores fieri necesse est. Ex Hippocr. lib. 1. de morb. mulier.

Myristicam nucem à viro gestatam vigorosiorem fieri.

MIrabilis est nucis myristicæ, quam vocant moscatam, cum homine sympathia: si enim à viro gestatur, non modò vigorem proprium conseruare, verùm atque turgere, magisque succulentam & speciosam fieri autumant, præsertim si iuuenilis adultæque ætatis homines circumferant. Ex Leuinio Lem.

Hepaticos, & lienosos, decocto chamedrii sanari.

INter præstantissima remedia, quæ hepaticis, & lienosis adhibentur, primum chamedris locum retinet: si enim ex aceto decocta, per plures dies exhibetur, hepaticos, atque lienosos proculdubio sanat: multis equidem experimentis comprobatum est tale decoctum viscera ab infar-

infarctu liberare: propterea in febribus chronicis, eo quod obstructiones mirè abigat, fælici ex successu à multis pro singulari secreto audio vsupari.

Pulsus deficientes, & intermittentes in iuuenibus mortem prædicere.

QVanti timoris in languentibus, pulsus deficientes, vermiculantes, & formicantes existant, apud Medicos notissimum est: ij enim ex prostrata natura exorti, exitium esse in foribus ostendunt. Intermittentes autem duorum pulsuum spatio, non modò in omnibus suspecti habentur, verum atque omnium (maximè in iuuenibus) exitiosi sunt: ita voluit Galenus, qui in pueris, & senibus, non ita fore timendos asseruit. Huius rei habuit experimentum Prosper Alpinus in Iacobo Antonio Cortuso octuagenario pleuritico, & febre ardente vexato, cui pulsus fuerunt cùm intermittentes, tum deficientes, tamen ille citò conualuit. Lib. 5. de med. method.

Mithridatis Regis ad venena maximum Antidotum.

DEuicto Mithridate Rege maximo, in eius Arcanis Pompeius inuenisse in peculiari commentario ipsius manu cõpositionem antidoti dicitur. Constabat ex duabus nucibus siccis, item ficis totidẽ, & rutæ foliis viginti simul tritis, addito salis grano. Si aliquis hoc ieiunus assumeret, nullum ei venenum nociturum illa die affirmabat. Ex Plinio.

Quo artificio ossa, vel ebora colorari valeant.

SI ossa, vel ebora colorata habere desideramus, ea in primis oportet ab immunditiis purgare, deinde in aluminis aqua decoquere, tum demum in vrinam, vel calcis aquam in qua dissolutum sit verzinum, rubrica, aut cæruleus color, siue alius ex voto, immittere, & vna iterum coquere. Cum autem perfrigerata in eodem etiam liquore fuerint, extrahenda sunt: & pulchra, & bellè tincta habebimus. Alexius Pedemont.

Bryoniæ radicis è vino albo decoctum, histericam passionem reprimere.

BRyonia in sedanda mulierum histerica passione, egregiam habere virtutẽ multis experimentis dicitur. Ex multis obseruationibus in quadam muliere, quæ quotidie ferè per multos annos hoc affectu laborauerat, à Matthiolo comprobata est. Hæc cum semel per hebdomadã eius consilio, sub lecti ingressum, vinum albũ, in quo ipsius radicis vncia efferbuerat, hausisset, ex illa passione optime conualuit. Ne tamen amplius in suffocationes deueniret vteri, per annum integrum hoc medicamento vsa est, nec morbus iterum recidiuauit.

Quo suffitu serpentes venenati à domibus vel prædiis arceantur.

MVlta equidem reperiuntur, quorum suffitus adeo serpentibus odiosus est, vt à loco vbi is fiat penitus arceantur. Scribit Florentinus in Geopon. venenatam feram nunquam accessuram, vbi adeps ceruinus, aut radix Centaurij maioris, aut Lapis Gagates, aut Dictamus cre-

ricus, aut Aquilæ, vel Milui fimus, cum ſtyrace miſtus ſuffiatur. Ex Gal. autem habemus in lib. de med. fac. parab. ad Solonem. Pyretrum, ſulphur, cornu ceruinum, pinguedinem, & pulmonem Aſini accenſum, ac ſuffitum, cuncta animalia venenoſa efficaciter fugare compertum eſſe.

Herpetes exedentes Tabacci cerato feliciter ſanari.

HIeronymus Aquapendens in lib. 1. de Tumor. præt. nat. c. 20. exedétes herpetes teſtatur curaſſe, quo ad totum corpus ex ſero Caprillo expurgatione, ſæpè autem cum ſalſæ parillę decoctione: partes affectas aquis thermalibus D. Petri lauabat, vltimo iis felici cum ſucceſſu ſequens admouit Ceratum. R. Succi Tabacci, ſeu herbæ Reginæ vnc. iij. Ceræ citrinæ nouiſſimæ ſemis vnc. ij. Reſinæ pini. vnc. j. ſemis Reſinæ Therebintinæ vnc. j. Olei mirtini quantum ſuffic. pro formando Cerato.

Vina alba qua induſtria in rubra mutentur.

ALba vina abſque vllo detrimento in rubra (auctore Mizaldo) ſtatim c

uertuntur, si puluerem mellis ad durissimam consistentiam decocti, & siccati in vinum album proiecerimus, & transuasando miscuerimus. Id autem minori fastidio efficiet lapathorum radix, si recens vel sicca in vinum mittitur.

Flores in Aegypto prope Nilum inodoratos existere.

ODor in sicco fundatur, eidemque innititur: hinc euenit (auctore Theophras.6.de caus.plantar.) vt fructus agrestes, vrbanis sui generis odoratiores, eo quod sicciores existant vrbanis, habeantur. Hæc quoque causa est, quod in Ægypto minime odorati flores nascantur: vt enim Plinius prodidit, Ægypti aer à flumine Nilo tum Nebulosus, tum roscidus est: cuius causa odor in floribus adimitur.

Absynthium ventriculum roborare: solùm adstrictione.

QVantam Absynthium in roborando ventriculo vim retineat, in multis locis à Galeno exprimitur: hanc autem

virtutem non ob amaritudinem, sed pro-
pter adstrictionem Absynthio inesse veri-
simile est. Cõstat hoc totum, ab eius succi
natura, qui corroborandi facultate desti-
tuitur, ex eo, quòd terreæ partes, in qui-
bus adstringendi vis posita est, ab ipso se-
parantur. Succus itaque solùm amaru-
lentiam habet, quæ tamen abest, vt ven-
triculum roboret, sed vt potius illum in-
festet.

Ex epoto Chalcantho albos pilos è capite decidere.

LIcet Chalcanthi, siue vitrioli vsus, or
sumpti, apud Galenum suspectus ha
beatur: à multis tamen audio maxim
commendari. Inter graues scriptore
Rhases est, qui 25. Continentis, c.24. se h
buisse amicum quendam scribit, qui p
tata vitrioli drachma, prope noctem, p
los omnes, quos in capite habebat a
bos, abiecit. Res profectò mira est.

Phrenitidem ex Coralio feliciter sanari.

COralium nigrum, quod Antipall
siue Antipathes dicitur, in Phreni

de morbo corrigendo, & ſanando perquam miram habere facultatem exiſtimatur. Hoc nigerrimi coloris eſt, & ob varietatem in magno pretio tenetur, & contra huiuſmodi affectum tanquã præſtantiſſimum remedium vſurpatur. **Ex Enceliode Gemmis lib. 3.**

Lethargicos à Satureia capiti admota excitari.

MVltis experimentis obſeruatum reperio, Satureiam cum floribus vino incoctam, & calentem occipiti admotam, Lethargicos difficili ac pertinaci ſomno oppreſſos ac veluti raptos excitare & reuocare. Vt autem curæ fælicior ſit exitus, huius decocti guttæ aliquot infirmi auribus inſtillandæ ſunt. Handiſchius.

Peſtilentias quaſdam occulta antipathia hominum corpora depaſcere.

MVlta reperiuntur, quæ occulta quadam antipathia, cunctis hominibus aduerſantur. Huiuſmodi fuit aura illa peſtilens, quæ ex arcula aurea, in quam

miles fortè quidam inciderat (referente Iulio Capitolino) in Babylonia orta est. Ex hac nata fertur pestilentia, quæ inde Parthos, orbēque compleuit. Huic haud absimilis, vel prauior, vtiq. fuit pestis illa, quæ anno 1348. ab oriente incipiens (teste Guidone Cauliacensi) vniuersum ferè orbem vagauit, tantaque sæuitie peragabat, vt vix quarta hominum pars superstes euaserit. Brauus.

Infantes eiulare quoties lac nutricum mammas & papillas pungit.

ASsidua experientia comperimus tū eiulare infantes, quoties lac mammas nutricum, & papillas lancinat, & pūgit, quippe ad infantulos tunc nutrice redire videntur statim, cum papillarum mordicationem siue vellicationem sentiunt. Duplici autem id fieri negotio credendum est: vel quia quo tempore coctionem infantulus perfecit, eodem momento nutricis vbera complentur: vel quia tutela Angeli Custodis infant nutricē ad officium leuissima vellicatione sollicitat. Hoc verius videtur eo, quo modo citius, modò tardius infantes ei-

lar

lant: & vtriusque status non semper idẽ est. Ex Bodino lib:3. Thea.natu.

Salis prunellæ virtus & compositio.

SAl prunellæ, ob singularem vim, dolores mitigandi à quauis causa calida & inflãmatione excitatos, quam retinet, Anodynũ minerale à chymicis appellatur. Eius compositio talis est: Paratur ex nitro optimo, quod in crusibulo funditur, paulatim superinijciendo flores sulphuris, qui eius pinguedinem tollunt idque adeò pellucidum purumque reddũt, vt si super lapidem marmoreum effundas, omninò clarum, & diaphanum appareat vitri instar: quod deinde Sal siue lapis prunellæ dicitur. Salutare est remedium ad ardẽtissimam illam febrẽ Hungaris familiarem extinguendam, & edomandam cuius ferocia tanta est, vt ægrotantium linguas prorsus nigras, & prunis ardentibus similes efficiat. Cum autẽ tãti symptomatis sæuitia extinguatur huius vsu, leniatur & opprimatur, Sal prunellæ appellatus est. Est præterea idem remedium magnum diureticum, & diaphoreticum. Quercetanus in Pharmacopæa.

Hydrophobos epoto Catuli coagulo aquam illico appetere.

MIris laudibus Catuli coagulum in Hydrophoborum cura ab Ætio extollitur: Illud enim si semel tantùm ex aceto Hydrophobici gustauerint, statim eos aquæ potus cupiditatem capere: ob id medicamentum hoc præstantissimum iudicamus, in huiusmodi enim affectu nulla salus salubrior iudicatur, quàm aquæ potus: quo deficiente, mors in foribus semper est.

Cur Leo Gallum timeat absoluta inquisitio.

CVm quodam die Cercelli animi gratia apud Carolum Cifellum Iurisconsult. clarissimum, meique amicissimū forte interessem, forte inter nos de Galli natura orta fuit disputatio: illa præsertim, cur Leo illum timeret? Pro dubij solutione Ficinum in lib. 3. de vita cælit. compar. adduxeram: qui Leonem Gallū vereri scripsit, eo quòd in ordine Phæbeo Gallus est Leone superior. Hoc etiā ex Proclo confirmare volui, qui Apolli-

neum

neum Dæmonem, qui alias ſub Leonis figura apparuerat, ſtatim obiecto gallo diſparuiſſe prodidit. Ille autem, quia bonarum literarum citra legalem ſcientiam admodum ſtudioſus eſt, contraria ratione Leonis timorem euenire cõtendebat. Adducebat Leonardum Vairum in lib. 1. de Faſcino, qui ex Gallorum oculis ſemina quædam ac ſpiritus exire profitetur, quibus Leonibus dolor, ac mæror incredibilis incutiatur, inde veluti effaſcinatos timere. Ego quidem licèt à Lucretio hanc etiam opinionem ſuſtentari vidiſſem: tamen poſt pleraque vltro, citroque inter nos de re hac ventilata, confeſſus fui apud me neutram opinionem videri validam. Vbi enim naturales rationes præualent, nec ad Aſtrologicas, nec ad occultas aufugiendũ eſt. Leones quoniam bile flaua, & copia caloris abundant, facilè fit, vt ex ſonora galli voce commoueantur: ita profectò Canes ex leui etiã alterius latratu faciunt. Inſuper rubicũda galli criſta, flãmę inſtar rutilantis, primo aſpectu, coloris ratione bilẽ in Leonibus celeri motu excitat, vt panni rubri armenta quædã fugare, & mouere ſolẽt: inde fit, vt quodammodo leones & a-

ſpectũ,& galli vocem timeant. Haud tamen credendum eſt in iis (ſedato primo impetu) perpetuo timorem ex hac beſtiola durare,& induci poſſe.

Coruos morientium fœditatem ſentire, & ob id ſuper tectum infirmorum crocitare.

COrui, quia hominibus meliorem habent odoratum, vt voluit Ariſt. corporis morituri fætidum odorem de longe ſentiũt: ſecus eſt in hominibus, licet prope maneant. Propterea ſuper tectum infirmi Corui volitant,& crocitant, quãdo eius corruptio, & fœditas magna eſt, vt ea paſcantur: huiuſmodi enim animaliũ genus rerum fœtidarũ maximè auidum eſt, quibus paſcitur: idcirco in bellis,& in peſtilenti tempore, cum corpora mortuorum vel hominum, vel animalium humi iacta ſunt, Coruorum copia præualet. Homines vulgares,& qui parum prudentes ſunt, dum Coruos crocitantes ſuper tectum infirmi aſpiciunt, illum mori debere afferunt: hoc autem falſum eſt: ij enim tantum fœditatem inſequũtur. Sæpè tamen Deus permittit Dæmones in Coruorum,& aliorum animalium forma

ſupe

ſuper domos, vel in domibus morientium apparere, quando beſtialiter vixerunt. Ex Berardino de Buſtis.

Quo artificio æs aduratur, & cinnabari colorem acquirat.

SI æs vſtum colore cinnabari, & ad rubedinem verſum habere volueris, queadmodum optat Dioſcorides, Accipe æris laminas cultri coſtæ profundas: non ſint auté æris alias fuſi, quia in hoc ſemper ſtamnum commiſtum eſt. Has ſuper ignitos carbones apta: cum autem illæ rubeſcere incipient, ſulphuris puluerem tenuiſſimum leniter deſuper coniicito, videbis enim (ceſſante ſulphuris flamma) æris ſquamulas euidenter extrahi, & euelli. Tu modo ſi perfecte non poſſe euelli cognoueris, addito ſulphurem toties, quouſque lamulæ eradicari videantur: caue tamen ne vrantur, & ad nigredinem vergant. Extincta tandem ſulphuris flamma, & refrigeratis laminis, æris rubei ſquamulas habebis magni valoris, quas loco Hydrargiri præcipitati in medicamentis recipies, alias autem huius vires apud Galen. & Dioſc. videto.

Theodorus Gaza, quod infeliciter tex. Arist. de Hydrophobia conuerterit, à crimine absoluitur.

THeodorus Gaza vir quippè doctissimus dum Arist. tex. 8. de histor. animal. c. 22. traduceret, omnia animantia voluit à Cane rabido demorsa in rabiem agi ac mori excepto homine. Hoc autem quantum sit falsum, quotidiana demonstrat obseruantia. Homines enim demorsi in rabiem aguntur & pereunt: nisi rectè curantur, vt cuidam (pauci sunt menses) hic iuueni accidit, qui à Cane rabido in manu demorsus, nullo adhibito medico, sed solum circulatoribus confisus, in 40. die in furorem deuenit, quo tempore licet me parentes vocassent, facto tamen præsagio, quod breui moreretur, tãquam deploratum reliqui. Hæc igitur Theodori traductio plerosque in varia labyrintha deduxit: multi enim, tum vt Gazam defenderent, tum etiam vt Aristotelem ab erroris suspitione vindicarent, textum ita acceperunt, animantia omnia à cane rabido correpta interire, hominem verò solum absque periculo non seruari, ita exposuit Iulius Pollux. Alij verò, inter quos

quos eſt Leonicenus, textum malè fuiſſe conuerſum, vel eſſe deprauatum contendunt, & ſic loco πάλιν, legendum πρὶν, aſſerunt, quaſi homo correptus, & in rabiem, & mortem deueniret, ſed non ita citiùs, vt cæteris animalibus contingit. Hic ſenſus, quoad negotij veritatem verus eſt, quia homo propter ſui optimum temperamentum, tardiùs quàm cætera violatur: tamen Ariſtotelis intentio neutiquam eſt. ipſe enim ex profeſſo hominē à rabie, & morte ſeruari ſcripſit, cuius textum Gaza fideliter traduxit, neque deprauatum, neque commutandum exiſtimo, quia mens Philoſophi peruerteretur. Vt autem Ariſt. opinio omnibus innoteſcat, hydrophobiam in homine morbum eſſe nouum, illiuſque tempeſtate incognitum proponimus, ex quo iure expoſuit animantia omnia è Canis rabie emori, homine excepto, quia hæc lues in homine nondum innotuerat. Confirmat opinionem noſtram Plutarchus 8. Sympoſiacorum, in probl. 9. dum ex ſententia Athenodori Medici conſcripſit, hydrophobiam eſſe morbum nouum, atque apparuiſſe tempore Aſclepiadis, qui ſub Pompeio Romæ claruit. Confirmant et-

iam hoc Scriptores ante Asclepiadem, qui de Hydrophobia mentionem aliquã haud faciunt: Quod si manifestum fuisset, non video cur sub tanto silentio tantum morbum occultassent. Ego quidem Hydrophobiam antiquitùs haud extitisse persuaderi non possum: innotuisse autem verisimile est, non ob aliud, nisi quia morbus hic non statim à vulnere aperitur: Si quidem multi in 40. die rabiunt, aliqui post sextum aut octauum mensem, vel etiam post annum, vt scribit Gal. Auicenna adnotauit post septimum, Albertus post duodecimum, Propterea antiquitus, & præcipuè Aristotelis tempestate, huius morbi causa non aduertebatur à Medicis nec innotescebat aquæ timor, nec à canis vulnere & rabiem & illa praua symptomata oriri imaginabantur: idcirco Aristoteles etiam inter illos hominem commorsum à cane rabido, nec rabidum fieri nec emori scripsit.

Asari radicem pro expurgandis vomitu tenacibus humoribus à ventriculo efficacissimum esse remedium.

QVanta sit Asari radicis non modo inciendo vomitu, verùm atque in ex-

pur-

purgandis à ventriculo, & ab eius partibus, humoribus craſſis & tenacibus efficacia, ſapientum aliquot edocuit obſeruatio: ſiquidem multi non ſolum in vitiis ventriculi, ſed etiam in quartana febre, aliisque longis affectibus hac euacuatione feliciſſimo cum ſucceſſu vſi ſunt. Præparatur è ſcrup. ij. aut Drach. j. radicis Aſari, quæ in hydromelite, aut paſſularum decocto ſit diſſoluta, cui tantillum cinamomi, & ſirupi violar. adiicitur. Ex Fernelio.

In conſtruendis ſepulchris Veteres fuiſſe admodum diligentes.

EXacta Veteres in conſtruendis ſepulchris vtebantur diligentia: idcirco admiratione maxima dignum eſt illud, quod à Ludouico Viue narratur, memoria patrum ſuorum ſepulchrum fuiſſe erutum, in quo ardens lucerna inuenta eſt. Hæc ibidem (vt inſcriptio atteſtabatur) ante Ann. M.D. condita erat, & poſita: manibus autem contrectata, ex templo in puluerem conuerſa eſt. Ex Langio.

Caniculæ exortum à veteribus maximè fuisse obseruatum.

CAniculæ exortus antiquitùs à priscis summopere obseruabatur, siquidem ex eius colore de anni statu coniecturam capiebant. Illa enim si obscurior, & veluti caliginosa oriebatur, grauem, & pestilentem fore annum, si clara & pellucida, salubrem ac prosperum prædicebat. Heraclides Ponticus.

Aegyptiorum de quatuor elementis opinio.

QVatuor elementa fecerunt Aegyptij, ex singulis tamen bina, marem & fæminam constituunt. Aerem marem iudicant quà ventus est, fæminam quâ nebulosus & iners. Aquam virilem vocant mare, mulierem omnem aliam. Ignem vocant masculum quâ ardet flamma, & fæminam quâ lucet & innoxius tactu. Terram fortiorem marem vocant: saxa cautesque fæminæ nomen assignant, huic tractabili ad culturam. L. Seneca lib. 3. Natur. Quæst.

Phreneticos aliquando mirabilia loqui.

MIrabile eſt, quod aliquando in Phreneticis obſeruamus, iſtorum enim aliquot (bene inflammato cerebro) lingua latina loqui vel carmina componere ligato rythmo, cum priùs fuerint eorum ignari, viſi ſunt, ſed quod mirabilius eſt, Nicolaus Florentinus refert, ſe fratrem phreneticum habuiſſe, qui futura prædixit, quæ euenerunt, ita vt eius prædictiones magna ex parte poſtea veræ inuentæ fuerint: de quibus tamen ſanus exiſtens, nullam habebat cognitionem.

Infantium rupturas qua via ſanare valeamus.

MVltis obſeruationibus, nullum remedium ſalubrius infantium rupturis inueniri expertum eſt, quam ex tritis cocleis, thure, & oui albumine emplaſtrum confectum. Hoc enim ſi parti affectæ apponitur, & infantes eo tempore in lecto detinentur, miram in ſanando affectu retinet efficaciam. Ex Matthiolo.

Digitum anularem maximam cum corde retinere ſympathiam.

QValem anularis digitus cum corde habeat conſenſum, in animi defectibus & in ſyncope experimur. Qui enim à talibus paſſionibus vexantur, vellicato articulo anularis digiti ſeu medici, vel attritu auri ad eundem cum croci momento eriguntur. Per hunc profectò vis quædam refocillatrix ad cor peruenit, ex qua ab animi defectu collapſi vigorantur, & in priſtinam valetudinem redeunt. Ex Lemnio.

Carnes coctæ quomodo crudæ videantur.

IN lautis conuiuiis, ne voraces guloſi, carnes coctas comedant, ſic artificium parabimus. Excipitur leporis, aut agni ſanguis, quem congelatum, & ſiccatum in puluerem comminuemus: hic ſi ſuper carnes coctas ſpargitur ſtatim ſoluitur, illæque colorem proprium mutantes ſanguinoſæ videbuntur, vt nauſeabundus eiicias. In commeſſationibus contra paraſitos hoc eſt electum remedium. Ex Vueccchero.

Ad oris Vlcera, labiorumque scissuras expertissimum remedium.

THomas Thomaius in Idea sui viridarij, Nicolaum Zānōnem Chirurgum Rauennæ retulit, mirabili successu & artificio oris, gingiuarum, linguæ, & palati, nulla alia re quàm radicis pentaphyllon, siue quinque foliorum decocto vlcera sanare, atque labiorum scissuras linimento ex oleo amigdalarum dulcium, cera, & mastice, quàm breuissime ad sanitatem perducere.

Ex apri testiculis, sterilitatem in hominibus remoueri.

MAgna est vxoratis inquietudo, & animi perturbatio, prole carere sterilesque existere: propterea vt à tanto inforunio liberētur, prolemque habeant, per aliquot dies ieiuno stomacho vir & vxor cum iure galli veteris, testiculorum apri, siue verris in vmbra exiccatorum puluerem capiant: profectò breui tempore optatum adipiscentur, vt in multis sterilibus ex quacunque causa non semel expertum est. Ex Democrito.

Bufonis tibiis dentium dolores euanescere.

INter maximos cruciatus a quibus corpora nostra defatigantur, dẽtium dolores perniciosissimi existimãtur, adeò quod multi,& in animi deliquia & in manias deuenerunt, multi etiam in vitæ desperationem. Huius doloris remedium in odioso & abominabili animali natura reposuit. Aperiam hoc arcanũ maximum. Tibiæ bufonis, siue ranæ terrestris à carnibus mundatæ, si super dentes condolentes fricabuntur, immediatè dolorem remouent, adeóque excruciatus cessabit vt quasi in dentium superficie dolor collocatus videatur: experire modo, & fruere tanti arcani thesauro. Ex flora uante.

Cepam ab Hippocrate maximè detestari.

CEpam Hippocrates aspectu mag quàm esu commendauit, visu b nam esu malam esse dicens: Idcirco h cubrationibus, & literarum studiis adc ctis summè cauenda est: oculos enim tiat, & visum obtenebrat, bilemque ex

cu

cuit. Villicis & foſſoribus, quibus literis haud cura eſt, huius eſus maximè collaudatur: eius enim calore vires ad opera exercitanda magnoperè excitantur. Ex Plinio.

Animalibus naturam non modò terras, verùm atque ſitum pro termino constituiſſe.

MAgna fuit Naturæ diligentia in conſtituendis terrarum terminis, & ſitu quibuſdam animalibus: ne ſimul vbique viuentia, & hominibus & ſibiipſis perpetuo eſſent nocumento. Propterea animalium pleraque in diuerſum à proprio adducta ſitum vt plurimum ægrotant, & moriuntur. Hinc colligimus in Mæſia, Sylua Italiæ, non niſi in parte reperiri glires. In Olympo Macedoniæ monte Lupi minimè habitant, nec in Creta inſula. In Africa nec vrſi, nec apri, nec cerui, nec capreæ videntur: In Illyria, Thracia, & Epyro aſini parui generantur: In Scytica terra autem, & Celtica nec ſunt aſini, nec viuunt leones in Europa, Pantherę in Aſia, Ibis in Ægypto ſolùm commoratur. In Creta nec vulpes, nec vrſi

ſunt, nec aliud animal maleficum præter phalãgium. In Ebuſo Cuniculi non ſunt, ſcatent in Hiſpania & Balearibus. In Seripho inſula ranæ ſunt mutæ, illæ autem ſi alio transferuntur, vocales fiunt. In Italia mures aranei venenati ſunt, hos tamẽ regio vlterior Apennino haud generat: Cerui in Helleſponto alienos fines non commeant. In Ithaca illati lepores non viuunt. Sunt & alia animalia quæ in determinatis locis, & non vbique viuunt, & generantur.

Apij eſum in menſis apud Veteres infauſtum extitiſſe.

EX veteribus maiores nullũm Api genus in cibis admittere ſolebãt, de fũnctorum enim epulis feralibus ab ipſ erat dicatum, vt ex Chryſippo Plinius r tulit. Multi autem non ſolũm ex ho quia ſepulchra coronabantur, Apium veteribus fuiſſe damnatum à menſis, ſ etiam quia eius eſu viſus diminuitur, Epilepſia generatur, autumant: vnd Medicis nutrices moneri conſulo, (fr quenti enim huius vſu lac tum decrem tum tum malam recipit qualitatem.)

ab Apio abſtineant, ne infantes earum vbera, lactantes in morbum comitialem proni fiant. Dicunt in eorum caulibus, nonnulli eruditi Scriptores, vermiculos naſci, eoſque ſterileſcere, qui comederint in vtroque ſexu.

Satyrij teſticulum carnoſiorem Veneris incendia excitare, flaccidum verò extinguere.

SAtyrium, quod Canis teſticulos vocant, magnæ apud ſapientes eſt conſiderationis: in hoc enim, tum Venerem excitandi, tum reprimendi à natura videtur eſſe remedium collocatum. Quippe maior plantæ bubulus, qui plenior & mollior eſt, ex ſuperflua & ventoſa eius humiditate in potu aſſumptus Veneris incendia excitare conſueuit: minor verò, qui flaccidior & aridior eſt, illa reprimere, Veneremque extinguere videtur. Ob id (vt aiunt) in Theſſalia mulieres mollem teſticulum in lacte caprino ad ſtimulandos coitus, & bibere, & hominibus in potu præparare ſolent. Quod autem in Satyrio mirabilius eſt, alterum alterius in potu

sumptum potentiam & efficaciam resoluere, si vterque testiculus vnà exhibetur.

Sterilitatem hominibus à sterilibus animalibus posse prouenire.

SI verum est, quod ab Athenæo proditur, Mullum ter in vita parere, reliquoque tempore sterilem esse, quod in eius utero nascantur vermiculi, è quibus semen deuoratur: non absque ratione ex istius natura homines posse sterilescere Terpsicles apud eundem dicebat. Mullus enim si viuus in vino fuerit suffocatus, atque id vir biberit, rei venereæ operam dare non posse credidit, quod ex Plinio etiam confirmatur, qui Veneris incendia illud extinguere scripsit.

Cynorrodi radicem ad Hydrophobiam plurimùm valere.

AD morsum canis rabidi vnicum remedium quodam oraculo repertum proponit Plinius lib.8.cap.41. Hæc radix siluestris rosæ est, quæ Cynorhoda appellatur. Narrat B. Fulgosius de

quadam fæmina quæ per ſomnium admonita eſt, vt radicem Cynorrhodi filio à cane rabido demorſo, & aquas iam metuenti præberet, quæ ſtatim in Hiſpaniam pro radice miſit, qua Hydrophobicus celerrimè ſanitati fuit reſtitutus. Ex Gemma Coſmocrit. lib. 1. c. 6.

Hominis vitam quibus ſignis longam vel breuem metiamur.

HOminis vita pomo perſimilis eſſe videtur: quod aut maturum decidit ſponte, aut ante iniuria tempeſtatum ventorumue impetu deijcitur. Vitæ breuis ſigna colligimus, raros dentes, prælongos digitos, ac plumbeum habere colorem. Contra longæ, incuruos humeros, craſſoſque atque clarum retinere colorem. Forcius.

Extractum Hellebori nigri ad morbos inueteratos magnæ eſſe præſtantiæ.

IN deſperatis iſchiadis doloribus, arthreticis, atque affectibus inueteratis, iſque potiſſimum, qui ex atro, & melan-

cholico humore excitantur, extractum ni-
gri Hellebori, remedium præſtantiſſ. mũ
ſemper eſſe inueni. Capiantur nigri Hel-
lebori radices à ſordibus purgatæ , & in
pila terantur groſſo modo : infundantur
vino albo , & in vaſe terreo ebulliantur
quouſque radices benè emolliantur, quo
facto prælo exprimantur , & iterum in
vaſe terreo leniter ebulliat (deiectis ta-
men radicibus) quod fuerit expreſſum.
Acquiret ſuccus ſpiſſitudinem inſtar pi-
cis, qui cum modico cinamomo, & pulue-
re aniſorum miſcendus eſt. Doſis in grã-
dioribus eſt ſcrup. ſem. in minoribus à
granis quatuor vſque ad ſex. Datur cum
ſaccaro in forma pilular. Cõfiteor in ob-
ſtructionibus, in epilepticis , retentione
menſtruorum ex craſſorum humorum
infarctu, & in aliis inueteratis affectibus
mirabiles huius remedij ſucceſſus vidiſſe.
Conficitur etiam extractum ſine expreſ-
ſione, & efficaciſſimum eſt.

Ad Lienem induratum eiuſque obſtructio-nem efficaciſſima præſidia.

INter ea remedia, quæ lienem & ſplen-
ticos ab obſtructionibus liberare repe-
ta ſun

ta ſunt, mihi ſemper ex voto ſucceſſit Abſinthij Romani decoctum, ieiuno ſtomaco epotum, quod à Cornelio Celſo ſummè commendatur: vt autem id felicius ſuccedat, poſt cibum aqua Fabri ferrarij in qua pluries ignitum ferrum extinctum ſit Lienoſis præbenda eſt: Experientia id totum manifeſtauit, animalia enim apud huiuſmodi fabros enutrita, ob eius potum, exiguos habere lienes obſeruatur. Beniuenius ciuem Florentinum per ſeptennium ſplenis ſcirro malè affectum curaſſe gloriatur, atque ſolo eſu capparorum, & aqua eadem perſanaſſe. Debent tamen hæc remedia multo tempore vſurpari, vt ſcopum attingant.

Hominem quendam fuiſſe repertum, miræ vaſtitatis, & ingluuiei.

INdixerat Maximilianus Cæſar Ann. MDXI. apud Auguſtû comitia, quando illi vir quidam prodigioſæ vaſtitatis, & craſſitudinis oblatus eſt, at in illo incredibilis & inſatiabilis erat ingluuies, ita vt integrum vitulum crûdum, vel ouem incoctam vna vice deuoraret, nec tamen famem expletam diceret. Ferunt (vt Su-

rius) hominem Borealibus regionibus ortum fuisse, vbi ob locorum frigora solent homines esse edaciores. Hoc tamen non solum in Septentrionalibus partibus, verum atque alibi repertum est: Voraces enim supra modum fuisse referunt (Æliano auctore lib. 1. de var. hist.) Pityreum Phrygem, Cambetem Lydium, Charidam, Cleonymum, Pisandrum, Charippum, Mithridatem Ponticum. Et Anaxilas comicus dicit, Clesiam quendam infinitæ voracitatis extitisse.

Antidotorum aliquot contra venenum obseruationes.

RVsticus quidam dum herbas secaret, à Vipera morsus, per impositionem tormentillæ à campo pensili collectæ illico liberatus est. Alter cum ab ingenti dolore & ardore premeretur super dextra spatula, & ita angeretur, vt vix se pedibus continere, oculis videre, & loqui posset, veritus ne à scorpione esset commorsus, oleum bibit, multum vomuit, & à dolore leuatus est, & quod mirabilius, in spatula nihil erat signi, vbi prius fuerat dolor. Quidam etiam à simili dolore & tremore

tremore correptus ex aſſumpto Bolo armeno cum aceto ſubitò euaſit. Puellus etiam putredinem timens & vermes, aſſumpſit Scordeum, & liber factus eſt. Ex Franciſ. Thomaſio de peſte.

Quo artificio Cancri viui ex templo cocti videantur.

VInum ſublimatum, ſiue aqua vitæ magnam habet efficaciam in rubificandis cancris viuis: propterea ſi vis homines in admirationem ducere, accipe viuos cancros atque in vino ſublimato ſubmergas, ita enim confeſtim rubeſcunt, ac ſi percocti eſſent, tanta eſt illius aquæ caliditas & energia, vt inſtar ignis exardeſcat: admiratio tamen innaſcitur, quòd rubefacti & viui ab aqua exempti ambulent.

Quomodo flamma excitetur in aqua.

SI calcem non extinctam accipies, Sulphur virginem dictum, camphoram, & ſal nitrum in partes æquales, ac benè omnia ſimul miſcebis, puluis parabitur, qui in aqua proiectus inflammabitur, ac lucé

reddet: quod parui momenti haud erit, præcipuè si noctu luce indigebis. Poterit id fieri in vasculo aqua pleno, vt quidam amicus meus dum noctu in itinere esset, expertus est, qui totum mihi fideliter communicauit.

Vbi vigent morbi, ibi maximè remedia oriri.

MAgna est Naturæ prouidentia in adiuuandis hominibus, quippè observatum est, vbi aliqui morbi copiosè vagantur, ibi remedia accomodata ad illorum exterminium nasci voluisse. Hinc in Aphrica, quæ serpentum est feracissima, aromata tanquam eorum veneno antidota, oriuntur. In Argo Scorpiones plurimi videntur, propterea ibi locusta aduersus Scorpiones insurgens nascitur. Apud Indos Occidentales Galliga lues viget, ibi lignum Sanctum Guaiacum dictum exoritur, & illinc ad nos defertur. Cantharides veneno erodunt, illis remedium caput, alas, & pedes earum existere obseruamus. Qui à Stellionibus mordétur, iisdem in potu sumptis sanantur. Crocodili adeps, si in ipsius vlcera instil-

lat[illegible]r,

latur, suo veneno mederi videtur. Scorpiones, Draco marinus, & Pastinaca contriti, & eorum plagis impositi, proculdubio sanant. Napellus mortiferum venenum est, vbi tamen nascitur, ibi Antora reperitur, cuius radices contra Napelli perniciem singulare sunt præsidium.

Animantium lac ab alimentis recipere qualitatem.

LAc omne in animantium corporibus alimenti recipere qualitatem adeo verum est, vt demonstratione non egeat: siquidem nutrices ex prauo in victu regimine non semel infecisse infantes visæ sunt. hac etiam causa lac in iis modò crassum, modò liquidum, aut serosum cernitur, eo ꝙ cibus aut crassus, aut incisiuus fuerit, modò infantium constringit aluũ, modò soluit, quod vel constringentia vel soluentia nutrices comederint. Hoc in pecoribus etiam manifestum est: in locis enim vbi hæc scamonium, helleborum, aut mercurialem pascuntur, vtique lac omne ventrem, & stomachum subuertit: quemadmodum Dioscorides in Iustinis montibus contingere prodidit, vbi, si

capræ album veratrum pro pabulo habuerint, primo foliorum paſtu euomere, & earum lac epotum nauſeam creare, atque ſtomachum vomitionibus offendere ait: Cum autem aſtringentibus pabulis, robore, lentiſco, frondibus oleagineis, & terebintho pecus hoc veſcitur, lac ſtomaco accommodatiſſimum generare veriſimile eſt.

Ex pulchritudine, & deformitate aſpectus, mores in viuentibus coniecturari.

MAgnam nobis aſpectus pulchritudo, vel deformitas non ſolum in hominibus, ſed etiam animalibus, & plãtis præſtat coniecturam qua benignos, vel prauos mores & naturas venari ſolemus: intuitu enim pulchri corporis, ſpecioſique aſpectus mitem naturam, benignoſque mores in homine illo perſiſtere coniecturamus: contrà in difformi corpore, in turpi aſpectu, timemus enim neſcio quid calliditatis, & malitiæ. In animalibus laudamus catellos, canes venaticos & ſagaces, venamur in eis benignam naturam & mites mores, contra in Moloſſis, in Lupis, Pantheris, & ſimilibus: timemu

mus siquidem crudelitatem, malitiam, & voracitatem. In plantis ex pulchritudine venamur salutares naturas, ex deformitate autem noxias. Rosa, Lilium, & Iris nobis præstant argumentum, quam plurimis pollere virtutibus: contra Cicutam, Aconitum, Napellum. ex deformitate enim plantarum huiusmodi, mortem nobis posse inducere arbitramur. Ex Porta in Physiognom.

In partibus Septentrionalibus maleficas artes exerceri.

OLaus Magnus de gentibus Septentrionalibus loquens: Sunt (inquit) Biarmi idololatræ, & Amazobij Scytharũ more atque in fascinandis hominibus instructissimi, quippè oculorum, aut verborum, aut alicuius alterius rei maleficio, homines sæpe ad extremam maciem deueniunt, & tabescendo dispereunt.

In Hæmorrhagia selectissimum præsidium.

IN fluxu sanguinis narium copioso pleriq. & in animi deliquia, & syncopẽ deueniũt, multoties etiã tãti periculi

hic morbus eſt, vt ægri à ſalute deſperati intereant. Aperiam quod mihi cum maxima languentium vtilitate ſemper adhibere profuit. Burſa paſtoris contrita ſi cum oui albugine & aceto commiſta fuerit & fronti applicatur, confeſtim ſanguis conſtringitur, vt mihi non ſemel in infirmorum cura contigit.

Vt in febricitantibus ſitis, & linguæ ardor compeſcatur.

IN febricitantium querimoniis ex ſiti, & linguæ ardoribus, Criſtalli vſus, inter præcipua iudicatur remedium. Illud enim ſi diu in aqua frigida agitatur, & ore deinde detinetur, ſitim, & calorem corrigit, atque linguam humectat: maioris tamen virtutis eſt lapis albus, qui in lumacæ capite reperitur: hic porrò ſub lingu agitatus, non modò ſitim, caloremqu refrænat, verùm atque ſaliuam in ore ex citat: vnde febricitantibus, & maximè ſi ticuloſis præſentaneum iudicatur eſſ præſidium. Ex Lemnio.

Ad ignis præſidia ſæpiſſimè in morbis cu randis Aegyptios recurrere.

SVnt Ægyptij admodum procliues languentium cura ad ignea præſidia

lige

ligenda, propterea vstione vtuntur in Asthmate laborantibus, in stomacho frigido, humidoque ab humorumque defluxu,& flatibus repleto:Hepar,& Lienē obduratum, & refrigeratum multa cum vtilitate inurunt : Hydropicos sub vmbilico,& sub hypochōdrio sinistro linea petia ignita comburunt. In doloribus dorsi, lumborum, colli, & omnium articulorū, in spina dorsi,lumbis, collo,& aliis partibus dolore cruciatis, hoc præsidium frequentāt. In tumoribus à crudis, pituitosisque humoribus generatis ad ignem confugiunt, tanquam auxilium quod citò multos morbos curet, inopumq. proprium esse autumant. Ex Alpino de Medic. Ægypti.

Gentium & populorum ingenia historiis, & prouerbiis excogitari.

IVlius Scaligerus vir acutissimi ingenij, Gentium, & populorum naturas tum ex historiis,tum ex prouerbiis atque ex ore vulgi ita excepit. Asianorum luxus,Africanorum perfidia, Europeorum feritas : montani asperi,campestres molliores ac desides: Maritimi prædones mitis tamen moribus : Eadem ratione In-

ſulani quoque ſunt: Indi mobiles, ingenioſi, magicæ ſtudioſi, numero fidentes: Aſſyrii, Syri ſuperſtitioſi: Perſæ, Medi, Bactriani, Pyrrhi, Scythæ, Sibi, Phryges, Cares, Cappadoces, Armeni, Pāphilij mercenarij, atque aliis bellicoſi: Ægyptij ignaui, molles, ſtolidi, pauidi: Afri acres, infidi, inquieti: Æthiopes animoſi, pertinaces, vitæ, mortiſque iuxta contēptores: Thraces, Miſi, Arabes, Moſchouitæ, Pæones, Hungari prædones: Illyrii, Liburni, Dalmatæ iactabūdi: Germani fortes, ſimplices, animarum prodigi, veri amici, verique hoſtes: Suetij, Noruegij, Grutlandij, Gotti beluæ: Scoti nō minus: Angli perfidi, inflati, feri, contemptores, ſtolidi, amentes, inertes, inhoſpitales, immanes: Itali cunctatores, irriſores, factioſi, alieni ſibi ipſis, bellicoſi, coacti, ſerui vt ne ſeruiant, Dei contemptores: Galli ad rem attēti, mobiles, leues, humani, hoſpitales prodigi, lauti, bellicoſi, hoſtiū cōtemptores, atque idcirco ſui negligentes, impa rati, audaces, cedentes labori, equites omnium longè optimi. Hiſpanis victus a ſper domi, alienis menſis largi, alacres, bi baces, loquaces, iactabundi, lib. 3. Poe tices.

Scarabeum, Solis Lunæque coniunctionem viuentibus ostendere.

MIrabile est quod à natura Scarabeus animal notissimum edidicit: omnibus enim solis, Lunæque coitum apertè demonstrat. Hic ex bubulo stercore pilulam ab ortu ad occasum rotando versans, in orbis imaginem effingit, quam xxviii. diebus peracta humi scrobe obruit, ibique tandiu abscondit, dum Zodiacum Luna ambiens fiat intermestris & sileat, tum foueam aperit, & siderum cõiunctionem denuncians nouam prolem edit: hæc etenim est istius bestiolæ, nec alia nascendi origo. Ex Mizaldo j. de Arcan.

Quorundam animalium natura.

BOs est constans, asinus piger, equus libidine incenditur, petitque impetuose fæmellam: lupus mitescere nequit: vulpis insidiosa, astuta, callida; ceruus timidus, formica laboriosa, apis parca, canis gratiosus, ad amicitiam propẽsus: leo solitarius, expers societatis, nunquam pabulum externum admittens, tanta vocis magnitudine aut sonitu, vt solo rugitu celerrima animantia prosternat: Vrsa pigerrima, solitaria, corpore graui, compa-

cto, indistincto: Panthera vehemens, & ad impetus faciendos propensa, pernixque dicta, quasi tota fera: Anguis feniculi pastu oculorum lippitudinem curat: Formica temporis hiberni pabulum æstate condit: item fides in canibus, in Elephante mansuetudo: Studium ornatus in Pauone: cura vocis amœnæ suauisque in luscinia. Forcius.

Ceruorum vitam esse longißimam.

OPtabat magnus Alexander posteritati ceruorum vitę longitudinem ostendere, propterea multos capi iussit quibus aureos torques in collo innecti voluit: in iis temporis curriculum erat expressum & Alexandri decretum: illorum aliquot post centum annos ab Alexandri morte capti fuerunt, qui adhuc ætatis senium minimè præ se ferebant. Ex Plinio.

Masculinum fœtum citiùs in vtero quàm fœmininum animari.

EX omnium ferè Scriptorum opinione marem fœtum, citiùs in vtero quàm

quàm fæminam animari capitur: aiunt enim marem in dextra parte matricis ex femine calidiori concipi: fæmineum verò ex femine frigido siue minus calido in sinistra parte matricis, quæ comparatiuè ad alteram frigida est. Hinc mas die 40. fæmina verò 80. vel 90. vt plurimum animari dicitur: quod frigidum tardum sit, & pigrum in sua operatione, calidum autem velox: idcirco virtutem formatricem in vno femine velocius, & citiùs mēbra organizare, & formare, quam in alio obseruamus. Ex Dominico Tholosano super Leuit. cap. 12.

Pici Mirandulani ingenium quàm maximè collaudatum.

ANgelus Politianus, & plerique alij, Pici Mirandulani, & ingenium, & multiplicem doctrinam collaudabant, & miro ordine extollebant: quando (inquit Picus) non est, vt hac in re mihi, aut meo ingenio velitis blandiri: Quin respicite potiùs assiduis vigiliis atq. lucubrationibus quàm nostro ingenio plaudendum, & simul aspicite suppellectilem nostram: atque librorum thesauros ostende-

bat. Porrò Picus bibliothecam egregio rythmo constructam, atque omnigenis libris ex varia eruditione refertam habebat. Ex Crinito.

In Hydrargiro omnia metallica supernatare, auro excepto.

MErcurij, vel si mauis argenti viui proprietas mirabilis est, quod omnia mineralia ferè vt plumbum, ferrum, æs, & alia ponderosissima (excepto auro) in eo supernatent: aurum autem & fundum petit, & eius recipit colorem, qui ignis tantùm ope absumitur. & in fumum mali odoris resoluitur. Huius nidor, & virulentia nauseam, nocumētumque adstantibus inducit: inde membra stuporem recipiunt, & nerui relaxantur, vt sæpissimè in inauratoribus obseruatur. Ex Lem.

Olei cinnamomi rara & pretiosa compositio, plerisque incognita.

SI cinnamomi oleum ad diuersas infirmitates parare optabimus, capere oportet cinnamomi contriti lib. j. quam

ad inſtar liquidæ pultis cum oleo amigdalarum dulcium commiſcere ſtudebimus, tum demum duodecim dierum ſpatio in loco tepido clauſo vaſculo ſituabimus, poſtmodum ex torculari totum id exprimatur fortiter: hac etenim methodo oleum, odoris, coloris, & ſaporis cinnamomi habebimus ad votum. Hoc ad vires reparandas, & valetudinem conſeruãdam rarum eſt remedium: prodeſt parturiẽtibus, & in ſtomacho debilitato tam interius quàm exterius vſurpatur, ægritudines frigidas arcet, & in partibus corporis roborandis eſt tantæ efficaciæ vt vix alterum conſimile inueniatur remedium.

Marinum Herinaceum tempeſtates maritimas præcognoſcere.

ADmiranda profectò eſt Marini Herinacei proprietas: hic paruus piſcerculus eſt, qui mirabiliter tranquillitatis tempore naturali propenſione futuram præcognoſcit tempeſtatem. Ea imminẽte ita ſe præparat: ſaburram facit, lap dẽ ore percipiens, ne maris fluctus vndæque impetuoſæ facilè eum à loco dimouere,

atque huc illuc impellere valeant. Nautæ id aſpicientes futuram tempeſtatem à piſciculo hoc edocti percipiunt, ob id anchoras, & funes, & ſe ipſos parant, vt tempeſtatibus maris reſiſtere poſſint. Ex D. Ambroſio.

Mira cuiuſdam fontis in Epiro proprietas.

ABſcondita eſt nobis & cauſa, & naturæ proprietas illius fontis, qui in Epiro, (vbi Dodonei Iouis templum olim inſtructum erat, qua cauſa hic ſacer dictus eſt) inuenitur. Ille frigidus eſt, & immerſas faces, ſicut cæteri extinguit: cũ autem ſine igne procul admouentur, mirabiliter accendit. Abulẽſis ſuper Geneſ. c. 13. de hoc mentionem facit, aſſeritque huiuſmodi proprietatis cognitionem Adam, & contemporaneis fuiſſe apertam, diluuioque & gentium diſperſione eſſe perditam. Vide Pomponium Melam.

In Hetla ignem emiſſum ſiccis extingui, aqua verò nutriri.

ADmirationem, & fidem omnem ſuperaret, ignem ab aqua nutriri, & non

non extingui intelligere, nisi Georgius Agricola. vir nostræ tempestatis memoria dignus, oculatus adfuisset in Hecla. Narrat hic in Iusula Irlandia montem nomine Heclam existere, ex quo ignis emittitur, vt hodie in Vulcano propè Siciliam, Sicaniam dictam, & Puteolis in loco vocato le Fumarole, obseruamus. Ille autem à cæteris dissimilis siccis extinguitur, aqua vero alitur. Ex lib. nostro de Hydron. Natu.

Hominum aliquot subtilioris, plerosque tem grossioris ingenii adesse.

PRopterea Astrologi, & præcipue Albumas. hominum aliquos subtilioris ingenij, aliquos verò grossioris inueniri volunt: quia in eorum natiuitate Mercurius vel bonam vel malam habet positu-ram In quorum enim natiuitate Mercurius in domo vel exaltatione Solis fuerit, ij sunt ingenio præditi, si verò fuerit in domo Lunæ nascuntur grossiores. Ptolomeus Propos. 70. in quorum ortu Luna respicit Mercurium, sapientes fieri voluit, contrà autem amentes : quia Luna virtutes naturales infundit, Mercurius

verò rationales: vnde cum virtutes naturales,quibus corpus gubernatur, rationẽ respiciunt,ille nascitur sapiens, cum autem non respiciunt amens.Hac etiam de causa efficitur mentis hebes, & obliuiosus, qui in natiuitate Mercurium habuerit retrogradum ,si enim directus fuerit, ingenij celeris fiet. Hanc Astrologi ducunt rationem, quod stellæ non impeditæ suas faciant naturales operationes. oppositum autem si impediuntur. His de causis frequẽter Astrologos vera prognosticare de moribus hominum accidit, non quod ita necessario eueniant, si homo per voluntatem rationis legem magis quam sensus sequi voluerit,sed quia pronus est ad sequendum appetitum sensitiuum in quo Astra influunt. Raphael Maff. in Addit.Bartol.Sybill.

Galenum omnium partium corporis, solum perfectissime inter veteres,morbos curasse.

ERat apud Aegyptios inuiolabile decretum, vt singulis morbis singuli adhiberentur medici: Hinc illorum ocularij,auricularij , & alterius morborum nomen-

nomenclaturæ aliquot vocabantur: arbitrabantur enim fieri non posse, vt vnus omnium curarum disciplinam rectè teneret, quamuis in vna doctus haberetur, vt Baptista Fulgosus lib. 2. adnotauit. Galenus tamen illius temporis inter veteres, naturæ miraculum, omnium corporis humani partium, tanquam sapientissimus, morbos perfectissimè solus curare nouit. In lib. de Part. Art. Med. cap. 2.

Græcos scriptores de Iudæorum monumentis nullibi pertractasse.

ARisteas, cuius hodie libellus extat de translatione septuaginta interpretum, refert Prolomeum Philadelphũ secundum Aegypti Regem post Alexandrum, quæsiuisse ex Demetrio Phalereo, quem ille instruendæ bibliothecæ præfecerat, cur Græci scriptores nullam de historiis & monumentis Iudæorum mentionem fecissent? respondisse autem Demetrium, tentasse quidẽ id facere Theopompum, & Theodectem nobiles in primis scriptores, & quædam ex Iudeorum monumentis inseruisse scriptis suis: sed mox tamen luisse temeritatis pænas: il-

lum enim amentia, hunc cæcitate diuinitus percuſſum: ſed poſtea mali ſui cauſam agnoſcentes, & ex animo dolentes, placato Deo, ſanitati eſſe reſtitutos. Euſebius lib. 8. De Præpar. Euang.

A Cane rabido demorſum inſtar Canis latraſſe proditum eſt.

EX corrupta imaginatiua non ſemel à cane rabido cõmorſi latrare viſi ſunt: cognouit enim Nicolaus Florentinus quendam, qui à cane rabido morſus, curationẽ vulneris minimè quæſiuit: exercuit hic per dies 35. negotia ſua abſque læſione, mane autem ſequentis diei è lecto ſurgens retrò vxorem ſuam inſtar canis ſtetit, cœpitque poſt eam latrare, dum autem ab illa reprehenderetur, ſubridens ſurrexit, idque pluries eadem die repetiuit. Sero corrupta eſt eius ratio, & die 40. mortuus à morſu illato repertus eſt.

In Arthritide & Chiragra quando mors ſuccedat.

RArò mortem in Arthritide & Chiragra timemus; quòd in partibus corpori

poris ignobilibus humor resideat: hinc (nouo haud superueniente morbo) tales à mortis periculo vexati doloribus vindicantur. Hos tamen mori compertũ est, quando circa sinistrum pectoris sinum, cui cordis turbinatus mucro subest, humorum colluuies decumbat: atque sinistræ manus digitus annullaris nodum acquirat, ac valde intumescat. ex Lemnio.

Lienem ad corporis turpitudinem maximè valere.

QVanta coloris turpitudine, qui ab infarctu crassorum humorum lienosi dicuntur, existant, in dies obseruamus, non modo in illius obstructionibus, verũ atque Scirrhis, aliisque tumoribus. Hinc iure dicebat Galenus 2. de Natur. Facult. Quibus corpus florescit, his lienem decrescere: ac vice versa, quibus lien crescit, illis corpus tabescere, & vitiosis repleri humoribus. Causa omnium est, quod liẽ ab infarctu factus imbecillis, nequit (facta humorum separatione in Hepate) melancholicum succum ad se attrahere, hinc demissus ille cum sanguine corpo-

ris atro colore ambitum maculat.

Iumenta clitellaria in itinere sibilo & cantu à laboribus subleuari.

MVsicæ concentus sonorique numeri maximè homines delectant, ob id multi & cymbaba, & alia musicæ instrumenta frequentant, vt animus à mæstitiis subleuetur. Hac coniectura obseruatum est, iumenta clitellaria in laboribus & itinere cantu & sibilo alleuari: propterea muliones vt muli cæteraque iumenta clitellaria & sarcinam & alia onera minùs laboriosè sentiant, tintinabulorum torques in illorum collis suspendunt, quorum sonitu huiusmodi valdè delectari cognouerunt, & perinde refici & à lassitudine subleuari. Ex Vairo lib. 2. de Fascino.

Maculas nigras in acutis morbis apparentes, exitium præsagire.

INter signa, quæ mortem languentium præsagiunt in febribus acutis, illud maximè obseruatu indicaui dignũ, quod à Sauanarola multa experientia cõprobatum

batum est. Si enim in facie seu genis ægrorum maculæ nigræ obortæ conspicientur, procul dubio languentis exitium minantur, quippe venenosæ, & pestiferæ materiæ in corpore prædominium redundare arguunt, ex quo mors subsequitur. Has cum obseruasset Sauanarola, ex tali prognostico magnum honorem fuisse consequutum refert.

Acetum ad ictus venenosos epotum plurimum valere.

EX Cornelij Celsi obseruatione acetum ad ictus venenosos valere repertum est: quippe cum puer quidam ab aspide ictus esset, & partim ob ipsum vulnus, partim ob immodicos æstus siti premeretur, cum in locis siccis alium humorem non reperiret, acetum quod fortè secum habebat, ebibit, & liberatus est: coniecturandum est acetum, quamuis refrigerandi vim habeat, habere etiam dissipandi, quo fit, vt terra respersa eo spumet. Propterea eadem vi verisimile est, spissescentem quoque intus humorem hominis ab eo discuti, & sic dari sanitatem. lib. 5. de ictu aspidis.

A quodam piscis genere febrem illicò excitari.

IN Arotan flumine Insulæ Zeilã quoddam piscis genus reperiri referũt, quod manu apprehensum febrem accendat. Equidem pisces illic neutiquam esculenti sunt, licet flumen sit piscosissimum: qui tamen piscem febrium appellatum tetigerit, confestim à febre corripitur, sed quod mirabilius est, demisso pisce statim liberatur. Cardanus, & Scalig. in Exercit.

Fæminas in mares fuisse commutatas fabulosum non est.

APud multos auctores ex pluribus obseruationibus notatum reperic fæminas in mares quandoque commutatas fuisse: referam solum quod tempore Ferdinandi I. Regis Neapolis successit. Erat Salerni quidam Ludouicus Guarre: à quo quinque filiæ susceptę sunt, qua rũ natu maioribus duabus, alteri Franci cæ, & alteri Carolæ erat nomen. Hæ am bæ cum peruenissent ad decimum quin tũ annum in mares mutatæ sunt: iis enim

genita

genitalia membra inſtar marium erupe-
runt,mutatoque habitu pro maribus ha-
biti ſunt. Franciſcus, & Carolus nuncu-
pati.Ex Fulgoſo.

Senectutis incommoda tàm corporis quàm animi numerantur.

QVanta ſint in ſenibus, & corporis & animi incommoda, nō modò à Scri-
ptoribus, verùm atque continuâ obſer-
uatione experimur, vt iure aſſerere libeat
hanc hominis poſtremam ætatis partem
miſerrimam iudicari. Mortales enim cum
ad ſenectutem perueniunt,cor eorum af-
flictum eſt,caput tremulum,ſpiritus lan-
guidus,anhelitus fœtidus, frons caperata,
corpus recuruum: nares mucores deſtil-
lant, viſus debilitatur, capilli decidunt,
dentes putreſcunt. Inſuper ſenes ſunt i-
racundi, inexorabiles, moroſi,nimis cre-
duli, rarò obliuiſcuntur iniuriarum, lau-
dant veteres, præſentia damnant, triſtes
ſunt,languidi,iniucundi,& aſperi,ſunt a-
uari,ſuſpicioſi,oneroſi,difficiles. Ex qui-
bus ſenectutē ſentinam & cloacā eſſe o-
mnium ſordiū & immunditiarum ætatis
noſtræ confitendū eſt.Ex Laur.Cupero.

Magnum Alexandrum corporis ſudorem habuiſſe redolentem.

ERat Magnus Alexander tam recta corporis ſymmetria, humorum harmonia, & temperamento conſtitutus, vt eius anhelitus odorem balſami expiraret, imò ſudor, quem è corpore emittebat, tanta ſuauitate & fragantia redolebat, vt quoties eius pori recluderentur, gratiſſimis odoribus perfuſus crederetur. Quod autem mirabile, & difficile creditu eſt: cadauer eius tam ſuauiter ſpirabat, vt aromaticis ſpeciebus repletum eſſe iudicauerint. Ex Quinto Curtio, Et lib. noſtro de Hydron. natur.

Diuerſæ quorundam hominum virtutes & ornamenta.

PLerique apud Scriptores tum virtutibus, tum animi magnificentia collaudantur, omnes tamen in paucis earum perfectionem confirmant. Porrò Abſalonis formam, & pulchritudinem extollunt: Robur, & fortitudinem Sampſonis: Sapientiam Salomonis: Agilitatem, & celeritatem Azaelis: Diuitias & ope

Crœ-

Crœſi : Liberalitatem Alexandri : Vigorem & dexteritatem Hectoris : Eloquentiam Homeri : Fortunam Auguſti : Iuſtitiam Traiani : Zelum Ciceronis.

Veterum ruditas, & in ſcribendo varietas.

BArbara equidem, & miſera erat veterum in ſcribendo ruditas. ij enim primò in cinere, deinde in corticibus & foliis arborum, poſtea in lapidibus, mox in auri foliis, exinde in laminis plumbeis, conſequenter in pergameno, & tandem in papyro ſcribere ſoliti ſunt. Erat prætetea illis in modo ſcribendi inſtrumentorum diuerſitas : in petris enim ſtilo ferreo, in foliis penicillo, in cinere digito, in corticibus cultro, in pergameno canna, & in papyro penna ſcribebant. Eorum etiã atramentum varium erat : primùm fuit liquor piſcis illius, quem nos Sepiam appellamus, deinde mororũ ſuccus : ad hęc ex fuligine caminorum, mox ex ſynopica rubrica aut minio, vltimò tandem ex galla, gummi & vitriolo fieri conſueuit. Ex Strabone de Situ Orbis.

In angina præfocatiua pilulæ mirabiles.

APeriam nunc pilulas meas maximæ efficaciæ quibus in angina præfocatiua à crassis frigidisque humoribus exorta, semper cũ fælici successu vsus sum. Inter alias obseruationes, in quibus tale medicamentum libuit experiri, successit casus in R. Pet. de Stephano Archipresbitero Cercelli, qui ferè suffocatus erat: quare vocatus anno 1615. vt eius salut[...] consulerem, cognito morbo, quod ex crassa & viscida à capite destillatione fie[...] ret, pilulas meas in aurora exhibui, non sine Iosephi de Simone in medicina doctoris mei collegæ admiratione, qui re[...] nuebat quodammodo medicamentum. Erat pilularum compositio ex trochisc[...] alendahal, & aloes an. Scrup. j. Diagrid[...] Scrup. Sem. cum syrup. de liquiritia, con[...] ficitur massa. Ex hac plurimæ pilulæ, v[...] facilius æger deglutiret, confectæ sun[...] His deglutitis iuris cicerum subitò cya[...] thum propinare soleo, quemadmodu[...] in hoc feci, qui sine molestia euacuaui[...] & breui delituit dolor & gulæ tumor, b[...] nè respirauit, benè comedit, & vna die s[...] nus factus est, cum maxima multorum

adm[...]

admiratione & lætitia. His pilulis vsus est Galenus ad linguam tumefactam, vt libro 14. Method. med. scriptum reliquit.

Capitis nostri capillos plantarum naturæ maximè assimilari.

MAgnam capitis nostri capilli cum plantis retinent similitudinem, quemadmodum enim plantæ nonnullæ humoris defectu inarescentes contabescunt, aliæ verò alienis naturæ ipsarum humoribus occursantes pereunt: sic & capitis nostri capillis accidit: vel enim ex humiditatis defectu qua nutriuntur, vel ex eiusdem prauitate corrumpuntur & decidunt. Hinc defluuium & alij capillorum defectus in capite oriuntur. Ex Gal.

Qua via volucrum pennas variis coloribus tingere valeamus.

SI volucrum pennas variis coloribus tingere optabimus: primò illas diligẽter abluere oportet: mox in aqua aluminis decoquere, atque dum calent in aquam croco coloratam, si flauas eas cu-

pimus, conijciemus: ſin autem cæruleas, in ſuccum, aut vinum acinorum ſambuci vel ebuli. In diluto floris æris virides fiũt, eodem modo colore minij, atramenti, alteriuſve coloris tinctas habebimus.

Agricolas Filicibus pro frumento conſeruando in horreis Vti.

POſtulauit à me Ioannes Berardinus Mazzocca à Vitulano magnæ expectationis adoleſcens ob flagrantem in ſtudia amorem, cuius familiaritas apud me gratiſſima eſt: Cur Agricolæ pro frumento conſeruando filicibus pro ſtragulis in horreis vtantur? Equidem huius ingenium & animi indolem ſæpè demiratus ſum: propterea in re curioſiſſima cõplacere volui. Vtuntur agricolæ filicibus in horreis, vt cerealia à corruptela præſeruent: quippe filix à proprietate generationi obeſt, hinc agri filice pleni reputantur ſteriles. Hinc filix epota necat vermes & ex aluo deijcit: in grauidis necat fætum, mulieresque reddit ſteriles: quapropter multa ratione agricolæ (licèt tanti arcani ſint ignari) filicibus pro frumentorum ſtragulis vtuntur, quia illorum corruptioni maximè reſiſtunt.

Ter

Terrestres lumbricos digitorum panaricium sanare.

PAnaritium in latere vnguium accidit, & inter apostemata numeratur, quod tantum inducit doloris, vt patiens, neque diu neque noctu dormire valeat. Pro cuius curatione & doloris lenitione multi multa scribunt: ego profectò certissimo experimento multoties comprobaui lũbricos terrestres viuos super panariciũ alligatos, præsertim in principio, mirabiliter apostema compescere & sanare, vt vix diei spatium affectus pertranseat.

Galegæ atque Scordij miram contra luem pestilentem esse efficaciam.

MIrabilẽ obseruamus Galegæ & Scordij esse virtutem contra febres malignas & pestilentes: si quis enim Galegæ folia in acetariis, aut carnium iure semel in die sumpserit, à febre hac tutus & incolumis preseruabitur. Idem (Galeni testimonio) Scordium efficere probatum est: siquidem ex veterum quorundam monumentis aduersus putredinem, scordium singulare esse remedium traditur,

vt j.de Antid.cap.12.legimus : nam cum interemptorum cadauera in prælio multos dies insepulta mansissent, quæcunque super scordium fortè fortuna ceciderant, multò minus aliis computruerũt: ea præsertim particula qua scordium attigerant : ob quam rem omnibus persuasum est, tam reptilium venenis quàm noxiis medicamentis quę corpus putrescere faciunt, scordium aduersari. Annibal Camill.

Nodos in infantis Vmbilico filiorum numerum haud ostendere.

PLerique ex nodis infantis primò nati filiorum numerum ex eadem matre nasciturum cognoscere profitentur : hoc autem caret ratione. sæpè enim fit, vt illa moriatur, aut casta viuat ; vel plures generet filios & pariat quàm nodorum numerus existat : siue plures viros habeat, è quibus cum alio plures, cum alio pauciores filios suscipiat. Propterea certiori ratione asserendum in nodorum vmbilici primi infantis coniectura existimo, fæcundos vteros plerũque plures nodos in infantis parere vmbilico, steriles autem

paucos eosque non ad vnguem distinctos, vt frequens obstetricum obseruatio demonstrat, & vt euentui hæc talia vt plurimum concordare videntur. Ex Carda.8.de Rer.Var.

Oryalum auem solo aspectu auriginosos homines sanare.

MIrabile est, quod de Oryalo aue circũfertur. Hæc porrò talem dicitur fuisse naturam sortita, vt Ictericum affectum, à quo homines plerunque molestantur, ad se valeat solo oculorum aspectu attrahere: perinde vocatur Ictericus, siue Galgulus à multis, ab Arist. autem in Histor. animal. Coryon. Sed quod mirabilius est, auriginosus homo ab alite visus sanatur, ales verò moritur.

Homines quandoque solo contuitu Ophtalmiam contrahere.

MVlta obseruatione animaduerti Ophalmiam siue lippitudinis morbum quandoque contagiosum esse, & solo pe-inde aspectu ab hominibus contrahi. oculi enim tunc adeò perniciosam vim re-

tinent, vt in alios proprium affectum eiaculari valeant. Pulchra ratione hoc Vairus lib. j. de Fasci. quomodo fieri possit disseruit: siquidem animus male affectus suum quoque corpus male habet: ob id, si animus aliquo mœrore aut vitio afficitur, colores corporis etiam immutat: si enim ab inuidia tentatur, pallore & croceo colore corpus inficit. Inde fit etiam, vt inuidia tabescentes si oculos in aliquem liuentes defigunt, animi simul venenum vibrent & quasi virulentis iaculis confodiant. Propterea mirum non est, homines aliquando solo aspectu in lippitudinem incidere, vt Hieronimus Thomasius medicus insignis, (dum ipse Neapoli studiis vacarem) de se ipso testatus est.

Ad lapides renum, & vesica frangendos mirabile remedium.

QVidam medicus eruditus ad lapides frangendos tanquam admirandum parauit cibum, cuius efficaciam adeò mirabilem esse cognouit, vt ad lapides expellendos non solum à renibus & vesica sed etiam ab anulo comedentes, efficacius remedium haud inueniri confessu

fueri

fuerit. Paratur ex hepate, pulmone, renibus, testiculis cum priapo hirci, quæ cum croco, cinamomo & melle miſcentur, ac iis hirci inteſtina implentur. Doſis ſint duæ, aut tres bucellæ. Res porrò monſtruoſa, ſi vera eſt. Ex Michaëli Paſchal. lib. 1. Method. Med.

Veterum medicorum pro conſeruanda ſanitate collegium.

BAlans Rex potentiſſimus Aſiæ & Syriç, qui alter Alexander dictus fuit (vt ex Ariſt. in lib. Secret. Secret. ſiue de Regim. Princip. habetur) medicos præſtantiores ex regionibus Indiæ, Græciæ, Mediæ, ac aliarum mundi partium congregauit, quibus impoſuit vt talem inuenirent medicinam, qua ſi homo vteretur, nec medicis nec alia medicina indigeret, pollicituſque fuit Rex ditiſſimus maximum præmium eſſe daturum. Illi autem pro maturè conſulendo (trium dierum ſpatio poſtulato) collegium iniuere. Mox ad Regem, cum omnes eſſent requiſiti, Sanages Græcus Medicinæ peritiſſimus, qui præter cæteros doctrina & ſcientia rutilabat, omnium conſenſu Regi indica-

nit; quod ſumere quolibet mane aquam bis pleno ore, efficiat, vt homo ſanus perſiſtat, & alia haud indigeat medicina. Hoc profectò à ratione alienum non eſt, vt enim in Arabum Græcorumque antiquiſſimis voluminibus inuenitur, aqua ponderoſitatis ratione ad ſtomachi fundum tendit, auget calorem, & citiùs comprimit & digerit cibos digeſtionique maximè auxiliatur, cæteriſque membris corporis plurimum conducit. Fabrorũ exẽplo id totum inquiritur, qui in accenſos carbones, modicum aquæ coniiciunt, vt ignis vi maiori accendatur. Idcirco binos aquæ claræ hauſtus mane potare, menſe Iunio præſertim propter choleram reprimendam, multum confert ad ſanitatem conſeruandam. Ex Bartholom. Moles in lib. de Sanit. tuen.

Alexandrum Magnum ſudorem ſanguineum in pugna habuiſſe.

SVdare ſanguinem purum inter admiranda, quæ raro ſuccedũt, numeratur. vt enim in aliquot ſudor ex ſanguinis ichore cruentus corpore malè affecto viſus eſt, & is nequaquam ſine admiratione &

ne & ſtupore, ita ſi ille ex puro ſanguine ortus fuerit, atque in corpore ſano, vtique maiorem præſtat negotij cauſam inueſtigandi cupiditatem, vt fuſiſſimè à nobis in lib. de Hydronoſa natura olim edito pertractatum eſt. Referam nunc quod Magno Alexandro euenit, dum eſſet in extremo vitæ periculo conſtitutus. Is cũ in pugna quadam de rerum ſumma cum Indis decertaret, ſubſidiarioque milite deſtitueretur, vſque adeo cholera ſuccenſus eſt, vt toto corpore purum ſanguinem deſudauerit, Barbariſque totus igneis flammis ardere viſus ſit. Hoc autem tantum iis terroris ingeſſit, vt ſe Alexandro committere coacti ſint.

Lapathium carnes duras, & vetuſtas, tenerrimas eſuique aptas reddere.

ERat apud veteres Lapathiorum vſus frequentiſſimus. hoc enim illis peculiare eſt, vt carnes & edulia cum his elixata vel ſint dura, vetuſta & coriacea, teneritatem & mollitiem acquirant. Propterea quod cibos, concoctu faciles præſtabãt & aluũ emolliebant, à vterum menſis rarò huiuſmodi abfuiſſe legimus.

Cotoneorum seminum muccaginem combustionibus maximè opitulari.

INter præstantissima auxilia, quæ cõbustionibus adhibentur, seminum cotoneorum mucilagines retinent principatum. Referam Petri Foresti in proprio filio experimentum: Ille matri obsequiosus, cum testam carbone ignito repletam apportaret, cecidit, & igne oculos combussit: Pater autem cum semen cotoneorum in aquam rosaceam coniecisset, atque muccagine oculos sæpius abluisset, miraculi instar puer conualuit absque combustionis vestigio. Hoc etiam auxilio in similibus casibus felicissimè semper vsum fuisse idem confirmat. In lib. 6. Obseru. Med.

Aegyptios per notas, & figuras, sensus & rerum memoriam effingere consueuisse.

AEgyptiorum scientia, quia inter cæteras præcellentior erat apud veteres (illa enim ab Abraham originem habuit) idcirco & rudimento & Hieroglyphycis ferè occulta iudicabatur. Si qui

de

dem illorum primi per figuras animaliũ (Cornelij Taciti teſtimonio) ſenſus mẽtis effingebant, & antiquiſſima monumenta humanæ memoriæ ſaxis impreſſa cernuntur, & literarum inuentores perhibentur. Hinc in quibuſdam Obeliſcis litteræ reperiuntur, quæ Regum illorum diuitias ac potentiam declarant: per Apis enim ſpeciem mella conficientis Regem oſtendebant. Si quem memorem ſignificare volebant, leporem, aut vulpem auritis auribus, quod ſummi eſſent auditus, & inſignis memoriæ, effingebant: ſi verò malum, crocodillum: ſi velocem vel rem citò factam, accipitrem, quoniam hęc aliarum fermè auium ſit velociſſima: Si inuidum, anguillam, quòd cum piſcibus ſit inſociabilis: ſi iuſtum, oculum: Si liberalem, dextram manum digitis paſſis: Si auarum, iiſdem compreſſis. Per inſtrumenta quædam, & membra humana pleraque ſcribebant. De his vide Pyerium, Diodorum & Strabonem.

Qua methodo peſtilenti tempore à lue nos tueri valeamus.

PReciosa, ac breuis theriaca reperitur, qua homines ab aëre peſtilenti, ad-

iuncto vitæ regimine, preseruari possunt. Sumuntur caricæ, nuces iuglandes, folia rutæ, & iuniperi baccæ pondere æquali, confundantur simul, atque cum aceto rosacco vel communi dissoluantur, mox per pannum colentur, suauiterque exprimantur: succus verò, qui percolabit seruetur: vnum enim istius cochleare manè ieiuno stomacho sumptum non finit illa die hominem à pestilentia corripi. Ex Alphano de Peste.

Oliuarum oleum vnguium puncturas mirabiliter sanare.

IN sedando dolore vnguium ex puncturis acu vel ferro, atque iis persanã dis nullum remedium oleo oliuarum sa lubrius inuenitur: confiteor multa obser uatione, multisque experimentis id toti comprobasse. Honesta mulier, ac vnic dilecta Laura de Otaro mea vxor cariss ma, non semel dum varia ad familiæ o namentum acu contexeret, in vnguibu digitorum puncta est, simplici tamen leo oliuarum in puncturis collinito, dolor confestim euanuit, & salus intr ducta est. Ego profectò semel punct

fer

ferri cuspide subter pollicis vngue cum sanguinis effusione, subitò ad linimētum ex oliuarum oleo, antequam aquam tetigissem, deueni, quo adhibito, dolor delituit, atque vulnus vnà breuiter & consolidationem & sanitatem habuit.

Admirandum auxilium ad Vesicæ calculum, quo absque incisione dissoluitur & expurgatur.

INter admiranda auxilia, quæ ad calculosos adhibentur, connumerādum iudico remedium à doctissimo Horatio Augenio experimento confirmatum in epistolis adductum, quo absque incisione in vesica multorum lapides comminuit & expurgauit. Referam qua via id innotuit. Ægrotabat calculo vesicæ cuiusdam Typographi filius Romæ: post varia assumpta remedia, cùm nullā subsequutam nosset vtilitatem, secari cupidus, de pretio cum Nursino artifice conuenerat: propterea Sacerdotem iussit accersiri, vt sumptis Ecclesiæ Sacramentis, si ex sectione moreretur, animæ fuisset consultum. Religiosus ex societate Iesu, audita confessione, proponit illi pharma-

cum, de quo in se ipso & aliis periculum fecerat: experiri æger voluit, & magna assistentium admiratione sanatus est. Pharmacum ita erat concinnatum. Pulueris Millepedum pręparat. drach. j. ad summũ Scrup. iiij. aquæ vitæ vnc. Sem. iuris cicerum rub. vnc. ix. vel x. capiat æger calidũ, horis quinque ante prandium. Effectus medicaměti talis fuit. Horarum duarum spatio totus corpus incalescebat, angustiebatur ægrotus, sitiebat, ac ferè loco stare non poterat, aliquãdo circa pubem dolores vrgebant. Vrinæ hora quinta cæperunt crassiores reddi, sed non multæ. Secunda die à pharmaco contingebant eadem, sed vrinæ copiosiores, & crassiores. Tertia sabulum apparuit multum. Septima tandem adeò plenæ sabulo visę sunt, vt rectè quis diceret, eas nihil esse quam sabulum aqua dissolutum, omnia in meliorem statum redigebantur, ita vt qui proximè incidi debebat, liber ab omni malo nona fuerit die.

Millepedum ad calculos Renum & Vesicæ præparatio.

PRæparantur Millepedes ad Renum Vesicęque calculos tali modo. Recip

Asellorum quam volueris quantitatem, vinoque albo generoso abluito diligenter, mox in ollam conijcito nouam vitro obductam lutoque aliquopiam illam incrustato, demum in furno exiccentur, ita vt possit in tenuem puluerem redigi: tum verò affunde vini eiusdem generosi quãtum poterunt imbibere, & rursus exiccato, ac tertiò imbibito & exiccato vt supra, quartò verò puluerem irrorato aqua fragarũ destillationis, & olei ex Chalcãto Scrup. j. permisceto inuicem, & exiccato rursus: vbi verò sic fuerit exiccatum in tenuissimumque puluerem redactum, seruetur in vase vitreo, aureo vel argenteo. Ex eodem.

Frequentem ficuum esum sudorem parere abominabilem.

LIcèt ficuum vsus multa hominibus commoda parturiat, nam & eę citissimè nutriunt & impinguant corpora, aluum emolliunt, & per vrinas & per ambitum corporis non pauca excernunt excrementa: tamen earum continuus, & frequens vsus sudorem generat abominabilem, & corporis fœditatem: Indiciũ

huius rei est, quod illarum esu pediculorum copia innascitur. Hinc apud Rhodiginum lib. 6. Antiquar. lect. Anchimolum & Moschum Sophistas legitur tota vita fuisse hydropotas, ac ficis modò solitos vesci & tamen robustos extitisse, sed adeò fœtentes, vt propter abominabilem sudorem certatim à balneis excluderentur.

Mulieres eximiam & suauem retinere pinguedinem.

CORpora mulierum suauiori, & maiori fulciũtur pinguedine quam ipsa hominum, quæ profectò ob siccitatis dominium minus humidi & oleositatis retinere videntur. Propterea apud Plutarchum 3. Sympos. 4. habemus, vbi multa cadauera promiscuè erant comburenda, veterum tempestate, semper decem virorum vnum muliebre immisceri solitum: quasi illud vnum tantum suppeditaret pinguedinis, vt cætera faciliùs concremari valuissent.

Astu da-

Astu dæmonum mirabiles in hominum corporibus effectus procreari.

MIrabiles porrò in hominum corporibus Dæmonis astu effectus conspiciuntur, vt quando quis euomat acus, clauos, pilos, ossa magna: vel quod plumæ in lecto sint ingeniosissimè cõfertæ: multæ enim de iis obseruationes apud Hieronymum Mengum in Malleo Maleficar. Paul. Grillandum & Delrium reperiuntur. Quomodo autem hæc fieri possint, talis est ratio: aut enim ista sunt Diaboli illusiones, ita quòd ea videantur quæ vera non sunt, siue per actiua naturalia hoc efficientia, siue per acrisiam, siue per aeris condensationem, aut sunt verè, quippe Diabolus inuisibiliter huiusmodi in hominis stomacho intulit, & ex inde visibiliter educit, licèt tam magna videantur, nam & ea diuidere & integrare potest saltem apparenter, eo quòd localiter huiusmodi corpora, & partes eorum ad nutum moueantur, & ad inuicem conglutinentur, Deo non impediente. Summa Syluestrina de Malefic.

Carduum Benedictum ab Hemicrania homines præseruare.

EX India Carduum Benedictum primùm omnium ad Imperatorem Federicum honoris gratia fuiſſe miſſum multi hiſtorici autumant, quod miris laudibus, ob peculiares eius virtutes planta hæc celebrabatur, & ob id à multis Carduus Sanctus dicitur. Hæc enim venena ſuperat, & confert tum vlceribus, tum vulneribus: eſt præſentaneum remedium ad peſtem, necat vermes & vtero prodeſt, & in cibo & potu vſurpata ab immenſo illo præſeruat capitis dolore, quem Hemicraniam vocant. Ex Trago.

Infantes præſeruari ab Apoplexia, & Epilepſia ſumpto primo ſyrupo de Cichor. cum Rabar. vel Corallio, aut ſucco Rutæ.

QVàm ſit familiaris pueris & infantibus morbus epilepticus, apud auctores noſtros paſſim legitur: ob id affectus hic vocatur à nonnullis morbus puerilis, ſiue mater puerorum. Vt autem tùm ab Epilepſia, tùm apoplexia hi præſeruari va-

valeant, multa obseruatione expertum est, iis antequam lac gustent, in primo ortu præbendo syrupum de cichorea cum Rabarbaro ad drach. ij. ab hac lue præseruari, vt Nicolaus Florentinus fatetur. Arnaldus Villanoua Corallium laudat: nam si diligenter tritũ ad Scrup. Sem. infans hauserit cum lacte, antequã aliquid gustet, nunquam in Epilepsiam incurrere obseruauit. Ego quidem Marcello, Hieronymo, & Marco Antonio filiolis meis succum rutæ cum modico auro ad scrup. ij. cuilibet dedi, antequam lac gustarent, & gratia Dei ab Epilepsia immunes existunt. Helionora, quæ nunc ablactatur ferè mortua nata est, sumptoque & ieiunato paruo cochleario syrupi de Cichor. cum Rabar. reuixit, & Epilepsiam nunquam adhuc passa est.

Menstrualem mulieris sanguinem contra animalia esse venenum.

INter naturæ arcana reponendum esse iudicaui, quod à Metrodoro Sceptio traditur de mulieris menstruali sanguine. Mulieres siquidem si menstruationis spatio nudatæ segetes ambiunt, erucas,

vermiculos, scarabeos, ac alia noxa animalcula decidere faciunt. Tale enim à natura iis virus inditum est. Non solum autem huiusmodi animalculis menstrualis mulierum sanguis nocere creditur, verum atque grandioribus, quippè canes, ex Plinij testimonio , menstruo sanguine gustato in rabiem mutari visi sunt, quorum morsus inter difficillimos morsus sanatu reputatur. At de re hac superiùs alias tractauimus.

Thapsiam vesicas, & œdemata corpori superpositam excitare.

MAgna profectò est Thapsiæ efficacia in vesicis & œdematibus generandis: idcirco à nonnullis in pestiferis febribus, vbi vesicantia necessaria sunt, cum felici successu vsurpari audio. Cum autem corporis locum aliquem inflare quis desiderat, vel ostentationis, vel curiositatis gratia, ponatur Thapsia in loco constituto, ibi enim breui vesicas, & œdemata excitabit: vt tandem citra læsionem id succedat, & breui etiam soluantur, theriaca linire, vel cuminum aut acetum superponere oportet. Ex Cardano li. 8. de Variet.

Auri

Auri vsum in medicina pro conseruanda valetudine mirabilem obtinere proprietatem.

MIrabilis efficaciæ aurum in medicina est, quippe innumeras illud pro corporis tuenda sanitate retinet virtutes. Eius vsus in vino maximè excellit, capiũtur propterea auri lamellæ, quæ ignitæ toties in vino extinguuntur donec ferueat istud. mox colatur, & vsui seruatur. Vinum hoc potatum ventriculo imbecillo succurrit, concoctionem adiuuat, fœdũ colorem emendat, & principalia membra corroborat & resarcit. Proinde obseruatum reperio, cor ab illo roborari, prauos humores calore eius absumi, vitales spiritus clarificari, Hepatique plurimum prodesse sua virtute illius vsum. Multi certissimo experimento huiusmodi vinum vitã prolongare cognouerunt, spiritusque synceros facere, atque vires totius corporis renouare. Nonnulli leprosis multum cõducere scribunt, vt ex Mizaldo, & Zacharia à Puteo capitur. Quercetanus Auri folia in aliqua bettonicæ aut absinthij conserua commista, ac deglutita sua spe-

cifica facultate ventriculum corroborate scripsit.

Aliquot animalia ex naturæ eorum similitudine a veteribus Diis fuisse dicata.

MAgna erat veterum insania in eorum falsa religione, quippe, & animalibus cultũ reddidisse. & infinitis aliis sideribus & naturalibus rebus circumfertur. Inter alia, quædam apud eos animalia erant, quæ ex naturæ illorum proprietate & similitudine, vt reor, aliquibus Diis reperiuntur fuisse dicata. Hinc Canis Dianæ sacer est. Aquila Ioui, Tygris Baccho, Pauo Iunoni, Leo Cybeli, Equus Neptuno, Cycnus Apollini, Anguis Aesculapio, Coruus Phæbo, Asinus Libero, Gallus Marti. Columba Veneri Noctua Mineruæ, Lupus Marti, Anser Iunoni, Soli Phænix. Ex Forcio.

Veri Vnicornu proprietas, eiusque cognitio

VErum Vnicornu, quod in febribus pestiferis propinatur languentibus vtilitate maxima, in syncope maximopere prodesse videtur. Illud autem non ex

eo co-

eo cognoſcitur, quod bullas excitet, vt plerique hominum ignari perſuaſi ſunt, hoc enim quodlibet cornu etiam facit: ſed alia diuerſaque methodo. Hoc eſt præcipuum experimentum: Si ſcobē eius cum arſenico gallinæ, turturi, aut columbæ deuorandū dabimus, ſi ſuperſtes manſerit (vel vnicornu ſtatim poſt arſenicum ſumptum datum fuerit) verum & legitimum Vnicornu pronunciabimus. Alij in aurificis fornacem demittunt, ſi odorem cornu à ſe non emittat, verum eſſe prędicant. Nonnulli experimento referunt, quod in vſtione non omnino comburatur ſed augeatur potius, minimeque in vſtione fœtorem cornu habeat, vt in cornu ceruino experiri ſolet. Ex Foreſto.

Quo artificio mulierum cinni crocei euadant.

CApillorum cultui mulieres maxime vacant, illud autem iis optabilius eſt vt flauitiem acquirant. Referam modum quo votum aſſequi poſſint. Sumito Rhabarbari fabæ magnitudinem, fœni græci, croci ſylueſtris, liquiritiæ, tabacci, corticū aranciorum quantitatem ad tui libitum,

paleæ triticæ ſimiliter, his quernum cinerem addito, & incoquito, vt tribus digitis deſcendat aqua , inde lauentur capilli, tanta enim flauitie redundabunt, vt illos aureos eſſe dicas. Ex Porta in Phyſiogn. lib. 3.

Ad excitandum in ſenibus naturalem calorem, eorumque vires deperditas renouandas confectio præſtantiſſima.

THeſauris profectò comparanda eſt confectio illa quæ à Marſilio Ficino in lib. 2. de Vita producenda, Medicina Magorum appellatur quippe ſpiritus naturalem, vitalem, & animalem fouet, confirmat, & roborat , & propterea ſenibus præſtantiſſima eſt. Conſtat hæc ex thuris vnc. ij. mirrhæ vnc. j. auri in folia ducti drach. ſem. contundere ſimul tria oportet, atque aureo quodam mero confundere, & in pilulas ducere. Sumitur huius miſturæ portiuncula in aurora ieiuno ſtomacho, in æſtate cum aqua roſacea, in hyeme verò cum exiguo meri potu.

Quo-

Quomodo febris in aliquo confestim induci valeat.

SI febrem in aliquo vel ad ostentationẽ, vel ad remedium, curiositatemque inducere optabimus (siquidem in conuulsionibus, paralysi, aliisque frigidis affectibus non parum aliquando febrem excitare profuit) Scarabei cornuti in oleo decoquantur, illoque arteria bracchialis inungatur, tanta enim est eorum potentia, vt confestim febris & accensiones corporis oriantur. Ex Cardano.

A multis animalibus anni tempora praecognosci.

VIdentur profectò pleraque animalia anni tempora præcognoscere: siquidem ex eorum instinctu illa homines cõmentiuntur. Grues enim autumni tempore ad loca calida peruolãt, hyemis frigora fugientes. Hirundines vernali tempestate ad regiones nostras remeant: Ficedulæ, coturnices, aliaque multa volucria in anni temporibus pabula commutare, aliaque loca adire conspiciuntur. Hæc autem non Ver, Autumnum, vel

Hyemem directè præsentiunt, quemadmodum nonnulli falso sibi persuasi sunt, sed verius ex facta alteratione à calido vel frigido in eorum corporibus, siue occulta qualitate has vicissitudines facere cognouerunt.

Amantes ex leuissima quidem occasione succensere solent.

QVi perditè amant leui alioqui momento irasci videntur, ratio huius rei est, quia iniurias licet leues, graues iudicant. Graue si quidem existimatur, vt ille iniuriam in te committat, cui maximè placere studeas. Cæterum quemadmodum subitò dolet, qui contra sui habitus propensionem facere quippiam conatur, ita & amantem facere conspicimus, mox tamẽ rixarum & odij pœnitet, rursusque supplex iugum subacta ceruice reposcit. Ex Leonardo Iacchino.

In plenilunio & Nouilunio Pharmaci exhibitionem à Medicis maximè detestari.

MVlta ratione à medicis in Plenilunio & Nouilunio pharmacum eu

tatu

tatur, ſiquidem Luna cum intermeſtris eſt omnino caret lumine, atque ſub radiis ſolaribus iacta, & proinde ſolita caret humiditate, quo fit vt corpora noſtra magis ſicca maneant, & virtus retentrix robuſtior exiſtat. Idcirco ſi in Nouilunio pharmacum ægris exhibeatur, abſque dubio humores noxios agitabit, atque ob retentricis facultatis inobedientiam parum euacuabit. In Plenilunio ob Lunæ potentiam corpora noſtra valde caleſcunt, humoreſque augentur. Hinc in pleniluniis noctes calidiores eſſe experimur, cuius cauſa, calorem à centro ad circumferētiam attrahi veriſimile eſt: quapropter ſi humores corporis noſtri ad ambitum tendunt, procul dubio pharmacum improbatur, illud enim à circumferentia ad centrum trahit, motumque naturæ peruertit, quo facilè ſuccedit vt virtus lædatur, & humorum euacuatio, vel mala, vel deprauata contingat. **Ex Ioann. de Vit.**

In continuata maſculorum generatione ſeptimum mirabilem habere virtutem.

NIſi apud multos ſcriptores reperiſſem ſeptimum maſculū continuatæ

generationis mirabilem habere virtutem,
inter hæc nostra embammata minimè
hoc adiecissem. Volunt enim, quando
aliquis septem filios masculos continua-
tim & inter eos fœminam nullam susci-
piat, septimum mirabilem virtutem &
strumas & alios plerosque affectus reti-
nere sanandi. An autem verum sit, nescio,
cupio tamen à sapientibus experiri.

Fumum Hydrargiri, superposito velamine, in molem Mercurii mutari.

AVrifices dum vasa mineralia inaura-
re cupiunt, Hydrargiro pro opere
moliendo vtuntur, illud autem in igne
impositum in fœtorem grauem & fæti-
das exhalationes resoluitur, perniciosas
quidem nisi ab iis cautè euitantur. Quod
autem in Hydrargiro mirabile iudicatur
est istud: si super illius fumum linteolum
extendimus, in quo colligi possit, vtique
in argentum viuum fumositas illa iterum
conuertitur, & Hydrargirum renouatur.
Experimur hoc etiam in carbonum fu-
mositatibus, quæ in crassas fuligines re-
uertuntur, licet diuersimode ab Hydrar-
giro. Ex Lemnio.

Facu-

Fæculas Brioniæ in vtero mundificando miram habere virtutem.

SIngularis profectò fæcularum Brioniæ, tum pro matrice mundificanda, tum ad hystericas ipsius passiones sanandas est efficacia, quippe ex multis experimentis comprobatum est in huiusmodi affectibus curandis inter remedia principatum habere. Referam ipsarum cõstructionem. Exprimatur prælo ex Brioniæ concisis radicibus & contusis succus: erit primò turbulentus, idcircò in vase aliquo asseruandus est, vt fæcalis materia subsideat: detineatur in loco frigido per paucos dies, in hoc enim spatio (inclinato vasculo, vt turbulenta aqua separetur & proiiciatur) fæces albissimas instar amyli in fundo inueniemus, quas iterum in pluribus vasculis vitreis, aut terreis diuisas in vmbra vt exiccentur seruabimus: ita profectò intra paucas horas exiccabitur, & formam amyli acquiret expressam, quam Brionię fæculam nominamus. Hac fingi possunt pilulæ x. aut xij. granorum pondere, & cum pauco castorei, vel assæ fætidæ summum & præcipuum paratur remedium contra affectus narratos. Fæ-

culæ huiusmodi etiam si dissoluuntur in aqua florum fabarum pro fuco ad ornatum mulierum paneasque delendas, efficacissimæ sunt. Ex Quercetano Mizaldo, & Zacharia à Puteo.

Millefolium ad consolidanda vulnera miram habere potentiam.

PLuribus experimentis comprobatum audio Millefolij virtutem ad vulnerũ coitionem, indiesque nouis obseruationibus confirmari. Referam solùm quod ab Hollerio in Chirurg. adnotatur. Cuidam decisus nasus erat, qua os in cartilaginem desinit: Rusticus propendentem partem alteri digitis coniunxit, herbam tusam & è vino nigro tritam, quod Millefolium appellant, impegit, rudius omnia colligauit, vnde celerrimè restitit sanguis profluens, & vulnus pulchra cicatrice breui coijt.

Chymicam artem veterum tempestate floruisse.

APud Veteres in maximo pretio ars chymica habebatur, proinde à plerisque

risque illius studio vacabatur: ingentes enim diuitiarum copias illa methodo homines componebant, quibus ditiores facti cum Regibus bellum adibãt. Propterea Diocletianum Cæsarẽ legitur, postquam Achillem Aegyptiorum Ducem octo menses in Alexandria obsessum profligasset, omnes chymicæ artis libros, diligenti studio conquisitos deflagrasse: ne reparatis opibus, Romanis facilè repugnarent. Ex Suida, & Orosio.

Quo artificio corpus glabrum reddi possit.

LIcèt variis modis corpus depilatum & glabrum reddi possit: nulla tamen via præstantior est, Varronis testimonio, quàm loca lauare aqua, vbi Bufones decocti sint, donec ad tertiam redeat, quippe si tali decocto corpus lauetur, proculdubio glabrum & sine pilis habebitur.

Natiuitatis hominum tempora à multis obseruari.

NOn leuis profectò est multorum Scriptorum obseruatio in hominum natiuitatis tempore. à multis enim occa

ſionibus temperamenta eorum variant, & plerique à naturæ terminis maximè diſtrahuntur. Porrò qui in ipſo terrę motus momento naſcuntur, ſemper pauent, in tonitru ſemper languidi ſunt: ardente Cometa ex ardenti complexione amentes fiunt, interlunij tempore debiles euadunt, vel ſaltem (Ariſtotelis teſtimonio) melancholici, & atra bile laborantes.

Hydrargirum non eſſe venenum in pauca ſumptum quantitate, ſed ad vermes necandos exiſtere remedium.

HYdrargyrum, vel ſi mauis argentum viuum, quod à multis venenum exiſtimatur, feliciſſimo ſucceſſu contra vermes exhibetur: tantæque certitudinis illud in Hiſpânia reputatur, vt mulieres tenellis pueris, qui lactis vomitu laborãt, ad quantitatem granorum trium in propria ſubſtantia propinare audeant, hac enim via morbus ceſſare videtur frequẽtatis experimentis. Ego quidem viduam mulierem curaui, quæ nouem dierũ ſpatio vomitibus continuis ex vermibus laborauerat, & ferè triduo non comederat,

nec cibum retinere valuerat. Huic cum ſcrup. ij. hydrargyri mortificati cum tantillo cidonij propinaſſem, abſque vlla moleſtia per aluum centum & plures emiſit vermes, & eadem die liberata eſt, & ſolita exercuit domi & foris negotia, magna profectò parentum admiratione, cum prius debilis & emaciata eſſet. Aliis etiam exhibui, & bono ſemper euentu, domique continuò aquam habeo, in qua Hydrargyrum infuſum retineo, illãque puerulis pro vermibus libentiſſimè concedo, nec adhuc quempiam ex illo noxiam recepiſſe expertus ſum. Vſus eſt hoc remedio ad vermes necandos Matthiolus, Horatius Augenius, & plerique alij celebres viri, qui omnes huius auxilij maximè extollunt beneficium. Datur pueris in ſubſtantia Scrup. j. grandioribus Scrup. ij. vel drach. j. Corrigitur illud & mortificatur in mortario vitreo cum ſaccaro rubeo, ibi enim tam diù conteritur, vt in partes inuiſibiles diſſoluatur: ne autẽ in priſtinam formã iterum redeat, olei amigdal. dulc. guttulas binas addere oportet, & cũ ſaccaro roſ. violato, vel cidoniato ieiuno ſtomacho lãguẽtibus propinatur. Sciant igitur

curiosi in hac dosi nullum præbere periculum, in maiori tamen non dedi, neque concederem: licet apud Ausonium Epigram. 10. legatur hydrargyrum cõtra medicinas venenosas valere.

Daturæ flores & semen homines in risum concitare.

MIra est Daturæ potentia in fascinãdis, vt ita dicam hominum mẽtibus, adeò quòd qui illius flores vel semẽ sumpserit, à risu cachinnisque non desistat donec mens alienata ex plantæ viribus, in pristinum redeat temperamentum. Apud Indos à furibus Datura vsurpatur, flores enim, vel semen in cibos eorũ quos deprædari volunt exhibent, & in mentis alienationem & in risum concitant: ita profectò furandi parant industriam. Durat illorum risus & mentis error viginti quatuor horarum termino. Ex Garzia ab Horto.

Lupos senio confectos in renibus venenosos generare serpentes.

MAgnum profectò in præsentiarum arcanum aperio, multis hucusque incogni-

cognitum, de luporum naturæ. Illud est cur à Lupis animalia commorsa modò sanentur, modò autem moriantur? An quod luporum aliqui venenosi, aliqui vero sine veneno existant? Equidem Carolus Stephanus lib. 7. suæ Agricult. cap. j. se obseruasse fatetur in Luporum senum renibus, primò serpentes vno pede longiores & breuiores, qui temporis spatio venenatissimi effecti, Lupum enecant. Hac via facilius nobis tribuitur coniectura de Luporum morsibus: Si enim Lupi iuuenes fuerint, animaliaque momorderint ex benigniori eorum natura, mortem haud inferunt, vt multoties obseruamus, nisi fortè vulnera in principibus corporis fuerint locis, vel tam grandia, vt mori necesse sit. Sin autem senio fuerint confecti procul dubio læuissimo morsu animalia necabunt, propter peculiare venenum in Lupo delitescens, quo vsu venit, vt pleraque præmorsa animalium vel moriantur, vel membrum morsum putrescat, vel saltem difficillimè curetur. Ex Gasp. Bauhino.

Quali artificio ab vxoribus homines masculos filios suscipere valeant.

MVlta à Scriptoribus ad marium generationem adnotata valere reperimus; hæc autem præcipua & veriora esse existimaui. Primò vt homo exerceatur, solidiorique vtatur cibo, atque rariùs concubat, ita enim & calidius & spissius semen euadit, fitque prolificum & aptissimum ad marium conceptum. Secundò mater in congressu super latus dextrum recubat, & à coitu confestim super illud conquiescat, siquidem Hippocrates masculos indexrris, fæminas verò in sinistris generari scripsit. In dextris enim ab Hepate fouetur semen, quod est calidum: in sinistris autem à liene frigido quoquo pacto refrigeratur, & ad fæminarum conceptum præparatur. Tertiò spirantibus Aquilonibus concubant, Austris verò desistant, Aquilo enim ad mares suscipiendos accomodatissimum est, Auster vero ad fæmellas. Capimus huius rei ab ouibus experimentum, quæ si flante Aquilone cōcipiunt, marem ferunt, Austro autem fæminam. Multi, inter quos Cardanus est, ad Marium conceptum Mercurialis ma-

sculæ

ſculæ eſum extollunt, hæc duos quaſi coleos pro ſeminibus habet, & ab vtroque coniuge depaſta, marem inducere occulta vi exiſtimatur.

Magnum eſſe in hæc inferiora Lunæ confluxum.

MIrabilis profectò eſt Lunæ vis in hæc inferiora, ipſa enim noctes illuminat, & ſuper humida poteſtatem habet: maris fluxus & refluxus per quadraturas ſuas intentiùs & remiſſiùs facit, quippè dum oritur maria intumeſcunt, & in æſtuaria fluunt quouſque ad circulum meridianum illa perueniat: cùm autem ad occaſum inclinat, Oceanus ab æſtuariis refluit in gurgites: quando ſub Orizonte percurrit, mare ad conſueta æſtuaria conuertitur, quoad nocte media meridiei circulum Luna attingat: poſtremò cum ad Orientem tendit Oceanus quoque ad ſolitos alueos regurgitat. Ipſa in Agriculturæ rebus dicitur domina: propterea antiqui gentiles, qui in terræ cultura proficere optabant Lunæ libamina ſpecialiter tuliſſe dicuntur, vocabatur Diana, ſiue latonia virgo, aut plutonia coniux, vel

proſerpina.

Leonardi Vairi de Octimeſtri partu ſententiam debilem eſſe.

SPeculatur Vairus in lib. 2. de Faſcino, cur partus octimeſtris vitalis minimè ſit. innuit hic vir alioquin doctus, talem partum non viuere, ob ſemen imperfectum, quia non datur ſemen (vt arguit) quod ad illud tempus fœtum procreare valeat: ſicut in genere tritici quodam eſt, quod tribus menſibus gignitur, quodam verò, quod nouem menſibus: ſed debile eſt huius fundamentum, quando in Hiſpania, & Aegypto octimeſtres partus omnes vitales eſſe perhibeant. Potior ergò concluſionis ratio requiritur, quam no alibi tangemus.

Somniorum præſagia à Deo, diuinare, ali quibus hominibus concedi.

NOn omnibus ſomniorum diuinati cōceſſa videtur, ſed quibuſdã à De ex ſpeciali gratia permittitur. Qui enii ſomnia, proprio ingenio diuinare inter dunt (dempta ſomniorum interpretati

n

ne,quæ a causis naturalibus innascitur, quorum præsagium ad medicos pertinet,) aut cæcutiunt & delirant, aut dæmonum fallaciis inuoluuntur. Ioseph apud Pharaonem,& Daniel apud Regem Chaldæorum (vt in sacris habemus)quia diuina afflati erant sapientia somnia diuinabant. Propterea ministris suis Pharaonem audita sui somnij interpretatione,dixisse legitur: Num inuenire poterimus talem virum,qui spiritu Dei plenus sit?& Rex Babylonis ad Danielem: Audiui de te,quoniam spiritum Deorum habeas, & scientia intelligentiaque ac sapientia ampliores inuentæ sunt in te. Ex Iauello.

Inter Polypodium,& Cancros magnam inesse antipathiam.

MAxima videtur inter polypodium,& cancros antipathia, eo quod si polypodium super cancrum abieceris viuum, breui spatio tum pedum cortices, tùm vngues ille eijciet: tanta est istius plantæ in illum particularis virulentia & efficacia.Ex Matthiolo.

Pennam Ibidis ſerpentes attonitos reddere.

MIrabilis eſt Ibidis pennarum vis contra ſerpentes, quippe ſi illius penna ad illorum quempiam iniicitur, confeſtim in veſtigio greſſus hæret: admirabilius tamen eſt, quod ſerpens quernis frõdibus contacta moriatur, quare circulatores aſtantibus mirabilia ſæpè protrahere à ratione inconueniens eſſe non debet: multa enim iis ſunt, quæ admiranda iudicantur: quemadmodum eſt, Viperam viſo Fago perterreri: experimento enim probatum eſt, illius ramo ante hoc animal iniecto, veluti attonitum fieri, nec amplius moueri: Hoc etiam euenit ſi arundine leuiſſimè percutitur: Sin verò iterum eâdem vipera incutitur, confirmari videtur, & fugam repentè adire.

vide p. 232

Mulieres raro inebriari, crebro autem ſenes.

COntrariam naturam ſenile corpus & muliebre ſortita ſunt: ob id mulieres raro ab ebrietate corripi aſpicimus, crebro tamen ſenes. Mulier quidem humida eſt, vt à cutis lenitate & ſplendore comperi-

comperimus, senis contra siccus, vt cutis asperitas & squalor confirmat. Mulier ex assiduis purgationibus superfluum exonerat, senex autem ex corporis duritie, superflua non excernit. Mulieris corpus quia variis purgationibus erat deputatũ, pluribus foraminibus fuit consertum, non sic senis corpus: propterea naturales meatus à corporis siccitate, & duritie potiùs obserantur. Hæc sunt in causa, vt ebrij senes facilè fiant, mulieres verò perquam rarò. Nam si à muliere largè vinũ fuerit haustum, illud in magnam mulieris humiditatem incidens, vtique vim suam perdit, dilutiusque fit, & cerebri sedem non petit: nam per varia foramina mulieris illius vapor recurrit, & celeriter eius fortitudo euanescit. In senibus vinũ contrarietatem non recipit: quia corpus illorum siccum est, ob id vinum firmiter adhæret, cerebrumque petit, quia in durioribus membris & aridis (vt ita dicam) exhalatio nulla fit: hinc ab ebrietate facilè capiuntur. Ex Macrobio 7. Saturn.

Qua industria in vrgenti somno quis valeat excitari.

MAgnus Alexander, vt in gerendo imperio occupatior esset, magnum contra somnum excogitauit remedium, quo si quis vtetur, facilè in somni grauitate, excitari valebit. Ille vas æneum prope lectum constituebat, & pilam æneam, siue argenteam manu compressam habebat, brachiumque super vas illud aptè componebat, vt pila in somno elapsa in æneum procideret, & à sonitu excitaretur & surgeret. Mira equidem fuit huius ingenij dexteritas, licèt hæc Alexandri dormitatio potius quàm somnus dici possit. Ex Ammiano Marcellino.

Quibus signis corpora venenata cognosci valeant.

LIcèt venenorum genera multa sint ex quo difficile sit omnia signa repe rire quibus cognosci valeant, afferam ta men qua methodo, corpora quæ venen sumpserint intelligere possimus. Porr magna fit in corpore commotio du quis venenum hauserit, præcipuè si ill

ca

dæ fuerit naturæ. doloribus enim validis atque acutis in ſtomacho & inteſtinis torſionibus languens cruciabitur, præcordiorum ſentiet anguſtiam, fatigabitur vomitu & fluxu ventris, ſudor ſuſcitabitur in fronte cum vultu frigido, color ægri erit pallidus, pulſus debilis, inæqualis, & inordinatus, ſyncope & animi deliquis affligetur. Hæc ſi omnia, vel in maiori parte ſuccedunt, oportet celerrimè in ægris vomitum prouocare, vt aſſumptum venenũ eijciatur. Ex Arnal. Villan.

Luem Gallicam non modò homines, ſed Canes etiam inuadere.

TAnta eſt morbi Gallici quandoque immanitas, vt non modò ex vno languente, vel reſpiratione, tactu, aut commercio plures homines ea lue polluantur, verùm atque canes, ſi vlcera vel vnguenta infirmi lingere potuerint. Experientia hoc edocuit. viſus eſt enim quidã Canis Gallica lue captus, qui heri ſui emplaſtra linxerat. Ex obſeruatione Iulij Scaligeri 6. Poet.

Quo termino corporis hominis pulchritudo constitui debeat.

VArij equidem ſunt Scriptores in cō-ſtituendo termino longitudinis & latitudinis corporis pulchri, inter quos ſententia Ioannis Gorropij in ſua Gigā-tomachia magis acceptanda videtur à ſa-pientibus. colligit ex Homeri decreto lō-gitudinem hominis pulchri debere eſſe quatuor cubitorum, latitudinem verò v-nius cubiti.

Cyminum hominibus palliditatem corporis inducere.

MVlta profectò ſunt, quæ vultus co-lorem hominum deflorare obſeruā-tur, ſiquidem panis hordeacei vſus facit homines pallidos, ex Ariſtot. Aquæ lutu-lentæ potus vſus ſalitorum, & immode-rata Venus valde colorem deturpant: in-ter ea tamen quæ ex proprietate deco-lorare putantur, Cymini vſus & olfactus eſt. Duo enim de hoc exempla habentur apud Plin. lib. 20. c. 24. vnum ſectatorum Portij latronis, qui vt illius imitarentur pallorem cymino frequenter vtebantur: al-

alterum est Iulij Vindicis, qui vt Neronem falleret, pallorem sibi cymino conciliabat. Ex Mercuriali de Decorat.

Regem Archelaum maximè Astronomiæ fuisse imperitum.

TAntum esse syderum obseruatio hominibus necessaria iudicatur, vt malè ciuitates, respublicas, hominumque cætus sine illorum obseruatione ij conseruare valeant. Vtiquè horum ope tempora, annos, menses & horas metimur, & sine his in varia labyrintha inuoluimur. Hoc apertè ille imperitus Astronomiæ Rex Archelaus ostendit, qui (vt viri summæ fidei scriptum reliquerunt) ob Solis Eclypsim, cuius causam ignorabat, tanto timore correptus est, vt regiam clauserit, filium totonderit, iudicia è foro sustulerit, & iurisdictionem penitùs intermiserit, vltimum enim orbis diem esse arbitrabatur. Ex Magino.

Miræ gracilitatis quosdam homines fuisse repertos.

EX Æliano, & Atheneo quosdam homines extremę gracilitatis fuisse col-

ligimus. legitur enim quendam Archestratum vatem fuisse, qui captus ab hostibus tantę gracilitatis repertus est, vt cum Lanci apponeretur, pondus vnius oboli habuisset, quod incredibile & ferè ridiculum existimatur. Philætas Cous etiam inuentus est, quem ex gracilitate vsque adeo inualidum fuisse scribunt, vt ne à vento deiiceretur, pondera ferrea pedibus & soleis gestare cogeretur.

Anguillas cum Aquilone miram habere sympathiam.

MIrabilis profectò consensus est, quem Anguillæ cum Aquilonibus habent: ipsis enim spirantibus sex dies sine cibo & aqua has viuere fertur, cum Austris autem dissentiunt, quippe his flantibus diù sine cibo & aqua illæ viuere non possunt. Ex Bodino in Theat.

Asparagorum vsum corporis facere nitorem.

INter ea quæ nitorem & pulchritudinem corporibus inducere perhibentur, Asparagorum vsus connumeratur, cuius ef-

ius efficacia à multis in corpore colorando ferè mirabilis iudicatur. Asparagi fœtentem reddunt vrinam,& per illam prauos corporis expurgant humores : ob id mirum non est,si,iis euacuatis,corpus reliquum non modò odoratum reddatur, sed etiam nitidum,& coloratum: quippe ex humorum prauorum congerie & palliditas & deflorescentia nobis innascitur, quibus cessantibus cessat deformitas, & color nitidus exoritur.Ex Auicenna.

Picem cum oleo maximam habere colligantiam.

EX congeneri ferè natura Picem, Resinam,& huiusmodi,magnam cum oleo affinitatem retinere obseruamus: si manus enim pice vel resina fœdantur, vtique eas oleum extergit, idque ob colligantiam oritur.Oleum furfur tollit, furfur aqua eluit, aquam demum linteo siccamus. Ex Cardano.

Mularum genus à proprio specie minimè propagari.

MVlas equidem, & monstra consimilia, cpenarere nec suum genus pro pa-

gare obseruamus: id fieri aiunt multi ab improportionato generandi temperamento: veriùs tamen cū Bodino in Theat. Natur. hoc contingere existimo, ne specierum sit infinita. natura enim infinitatem abhorret. Aristoteles in Syria supra Phœnices mulas parere scripsit, & Theophrastus in Cappadocia illas genus propagare voluit, tamen hoc verisimile haud est. Propterea magis credendum reor, in illis locis Asinarum quoddam genus oriri mulabus consimile potiùs quàm mulas, quarum partus à nostris prodigiosus & funestus esse dicitur, vt Iulius Obseq. in lib. de Prodig. adnotauit.

Leones Sole in Leone peragrante, à febribus molestari.

MIrabile est, quod in Leonum specie contingit, dum Sol Leonis cæleste signum ingreditur: ij enim à febre tertiana in toto sideris spatio excruciantur: adeo quod fateri oportet, talium genus cum hoc sidere antipathiam habere, & tertianam recipere: proinde Leonina à multis hæc febris appellatur, benè iudicantibus Leonum esse peculiarem. Leones hoc

tempo-

tempore tertio quoque die pascũtur, nec semel etiam accidit vt biduum vel triduũ inediam sufferant. Stercus tunc siccissimum & vrinam fætentem excernunt, vt Aristoteles adnotatum reliquit. Aiunt multi hoc à natura forsitan esse factum, vt ferocissimæ bestiæ quoquo pacto cohiberetur impetus, & à frequentiori rapina coerceretur.

Quo artificio in senibus barbas albosque capillos denigrare valeamus.

REferam notabilem misturam, qua barba & albi capilli denigrari valeãt. Sumito lixiuij communis quantum volueris, decoque in eo saluiæ & lauri folia cum corticibus iuglandium viridium, mox laua, aut ablue madefacta spongia: ita enim nigredinem comparabis, quæ diù durabit, & lætaberis effectu. Ex Porta.

Mergum & Anserem aquaticum in Hydrophobiam plurimum valere.

INter cuncta animalia adnotauit Aristoteles Anserem aquaticum solum

non rabire, ob id à multis huius esum in Hydrophobia maximè celebrari: mirifi-co autem experimento contra rabidi ca-nis morsus valere dicitur Mergus, qui in aquis & mari degit, quippe ab Aetio eius esu Hydrophobos illico aquam efflagi-tare narratur.

Lacertas miræ magnitudinis apud Indos inueniri.

IN Insula Sancti Thomæ quædam La-certæ species miræ reperitur magnitu-dinis, quæ admodùm illis gentibus fa-miliaris est. In Insula etiam Capraria quæ vna è Fortunatis est, ingentis magni-tudinis hæc animalia cernuntur, habita-tores autem pro iis interficiendis, bom-bardis, siue scloppettis, aliisque bellicis instrumentis vtuntur. Ex Amato Lus. i Dioscor.

In educandis iuuenibus, miram fuisse Athenienſium induſtriam.

MOs erat Athenienſium in iuuenum e-ducatione, vt ij cothurnicibus, siu qualeis, aut gallis pugnantibus studiu

impe

impenderent: Solent enim huiusmodi volucres vsque ad extremam virium defectionem certare. Quo exemplo ad subeũda pericula, & vulnera contemnenda inflammabant iuuenes, increpantes, auibus minùs ingeniosos esse homines non debere. Ex Solone apud Lucianum.

Serpentum esum apud Indos frequentari.

IN Cuba Insula penes Indos, serpẽtes noua totius corporis specie ac forma præditi inueniuntur, quippe sesquipedis plerunque longitudine existunt, & ex terra & aqua viuunt: Quod autem apud illas nationes mirabilius videtur, in lautioribus mensis horum animalium esum, tanquam cibum sapidissimum frequentari. Ex Petro Bembo.

Quo artificio Porri caput in miram intumescentiam reddere valeamus.

INter Agriculturæ arcana, non infimi momenti methodus est, qua porri caput in tumorem magnum reddere possimus. Aperiam abstrusum artificium: Si enim porri caput arũdine, vel ligneo stylo

pupugeris, atque raporum vel cucumerum ſemen in foramine occultaueris, procul dubio porri caput in tantum tumorem deueniet, vt id prodigioſum iudicetur. Ex Mizaldo.

Inter Fraxinum, & Serpentes miram adeſſe antipathiam.

FRaxini ſuccus ad ſerpentum morſus mirabili ſucceſſu à medicis vſurpatur nec ſine ratione. hanc ènim plantam Serpentes, ex occulta antipathia miro odio inſequuntur, ſiquidem illius vmbras tùm matutinas tùm veſpertinas euitant & lõgiùs aufugiunt. Retulit Plinius lib. 16. cap. 13. ex fraxino experimentum, quod ſi gyrus frondibus fraxini & igne apparatur, in cuius medio ſerpens ſit proiectus, proculdubio ferã in ignem potius, quàm in fraxinum aufugere, tantus eſt horum diſſenſus, & occulta ſerpentum inimicitia.

Virginitatem in mulieribus qua via experiri valeamus.

LApathium maius in aperienda mulierum virginitate aſtantibus magnã retinet

retinet efficaciam, si enim ex huius foliis paratur suffumigium , siue hæc super ignitos carbones iniiciuntur, vt effument vbi mulierum sit corona , cum odor ad pudenda mulieris perueniet, illius bonitatem vel malitiam ostendet : quippè si viro copulata fuerit, absque dubio vrinabit, sin vero fuerit virgo, vrina potiùs constringitur quàm emittatur. Idem etiam facere autumant lignum Agalochum, siue Xiloaloem, vel semen portulacæ, si super carbones iniecta adeò effument vt ad pudenda mulieris odor valeat penetrare: mouetur enim in defloratis vrina quantò citiùs, secùs verò in virginibus. Ex Porta.

Quomodo ex duabus aquis claris lac effingere illud valeamus quod Virginale vocatur.

LAc illud, quod à plerisque ob coloris similitudinem, siue ex noua origine, Virginale appellatur, ex duabus aquis artificiosè confectis exoritur, ad multa quidem corporis mala vtilissimũ. Eius modus talis est. Sumito lithargiri in puluerem redacti Vnc. ij. aceti albi vnc. 6. cõmista

insimul per filtrum lineum destillato, & aquam claram habebis. Vt autem alterā componas, sumito Salis gemmæ Vnc. j. Aquæ communis siue pluuialis claræ vnc. 6. misceto simul, & sic binas habebis aquas magni valoris. Cum verò vel ad ostentationem, vel curiositatem siue necessitatem lac Virginale conficere optabis, aquas vtrasque coniunges simul miscendo: ita profectò confestim liquor lacteus suscitabitur qui Virgineus vocatur. Verrucæ in manibus, si hoc lacte per dies aliquot benè confricantur, euanescunt. Impetigines omnesque faciei maculæ, rubores, & ex sole ardores, hoc linimento facillimè curantur.

Castratos, lienem, vel ouorum vitellos duriores, deglutire non posse.

MIrabile est illud, quod in castratis circa cibum obseruatur: hi enim nec lienem, nec duriores ouorum vitellos deglutire possunt, vt frequentissima apud multos inoleuit experientia. Retulit Bodinus in suo Theat. tales priùs fame se necari pati, quàm lienem vorare posse. Huius rei alia non creditur esse ratio, quàm

œsopha-

œſophagi iſtorum ex nimia adipe coan-guſtatio & conſtrictio: cum autem lienis ſubſtantia ſpongioſa & flatuoſa ſit, atque in manducatione magis infletur, facile fit vt ij ex œſophagi anguſtia talem cibum deglutire nequeant. Eadem ratio eſt in ouorum vitellis durioribus, qui ex ſub-ſtantia glutinoſa per anguſtum non fa-cilè tranſeunt.

Spatium humanæ vitæ centum annorum ſecundum Aegyptios compenſari interuallo.

CVrioſa magis quàm veritati conſo-nans mihi videtur Aegyptiorum ali-quot opinio de hominum vitæ menſura, quippe illorum multi qui medicata ca-dauera ſeruare conſueuerant, ex quadam coniectura à cordis humani pondere de-ſumpta, in eam deuenere ſententiam, ho-minis vitam centum annorum ſpatio de-finiri. Sumebant experimentum in cor-poribus quæ ſine labe moriebantur, ho-rum enim anniculi duarum drachmarum ponderis cor retinere videbantur, bini quatuor, & ſic in ſingulis annis, quo in anno quinquageſimo homines centum

drachmis cor,in pondere retinere affirmabãt: à quinquagesimo binas drachmas singulis annis decrescere, atque à cordis pondere detrahi minuíve dicebant,& sic in anno centesimo ad primum sui ponderis , secundum istorum coniecturam, cor redibat. Ex Terentio Varrone.

Phlebotomiam ex vena saluatella spleneticis plurimum prodesse.

CVrabat Galenus spleneticum quendam,& cum diù(vt ipse narrat) de illius cura esset sollicitus, atque diligenter remedia quæreret, quadam nocte somniauit se in infirmo de vena saluatella, quæ est inter minimum & anularem manus digitos,sanguinem trahere, quod fecit,& sanatus ille est. Hoc diuinæ bonitati tribuendum existimo,quæ multoties homines per bonos spiritus dirigit, vt ea perficiant quæ ad corporum valetudinem pertinent.Ex Barthol.Sybilla.

Gymnosophistas apud Indos miræ visus & ingenii dexteritatis inueniri.

MIrabile profecto illud est ,quod de Gymnosophistis quibusdam apud Indos

os narratur. Hi enim ab exortu, vſque ad ſolis occaſum, oculis contentis candidiſſimi ſyderis orbem intuentur, in globo igneo rimantes ſecreta quædam, areniſque feruentibus perpetem diem alternis pedibus inſiſtunt. Ex Solino.

Quibus auxiliis ſtrumarum materia per Vrinas Valeat euacuari.

OBſeruatum eſt huiuſmodi præſidiis, ſtrumas ab hominum corporibus euaneſcere. Adhibentur primò infirmis aliquot clyſteria ex ſucco brioniæ & mercurialis oleo & ſale concinnata, quibus patiens tum gelu tum materias viſcidas copioſe purgari videbitur: mox cum oleo amigdalarum dulcium vel mali aurantij oleis, mane diluculo, cantharidum præparatarum grana quinque vel ſex, iuxta corporis naturam capiet. Cantharides autem per horas 24. in aceto infundantur, deinde exiccentur, & in puluerem reddãtur. Hic enim earum præparationis modus eſt. Huius modi auxiliis ſtrumarum materias, per vrinas euacuari compertum eſt. Obſeruauit hoc Doctor Phyſicus Ioannes Dominicus Donnus, cuius fa-

miliaritas, animique indoles est mihi semper gratissima, mihique tale remediũ communicauit, robustis tamen corporibus solùm adhibendum censeo, ex illius enim experimento, dolores ad instar parturientis circa pectinem tale pręsidium commouere audiui. Aliis etiam modis & auxiliis strumæ curantur: quippè si oleo in quo rana terrestris, talpa, vel lacerta, (vulgo dicitur racano) siue lacerta magna vocata ebullierit, diù strumæ purgato corpore liniantur, absque dubio exiccantur & euanescunt. Hæc animalia viua priùs in oleo suffocantur, tùm ad carnium ab ossibus separationem ebulliunt; & oleum mirabile ad strumas componitur. Nonnulli ad earum extirpationem causticis vtuntur medicamentis, quorum potentia caro aperitur, & strumæ euacuantur. Componuntur hæc talia ex arsenici sublimati drach. j. lithargiri aur. & aluminis roccæ ana drach. ij. fabarum vstulatarum numero quinque hęc in puluerem redacta cum frumenti farina, acetoque acerrimò miscentur, & fit massa è qua orbiculi vel placentulæ formantur, & exsiccantur in Sole, vel furno, admouentur super strumas, & spatio horarum 24. op-

per

erficiunt.

Alexandri Magni magnanimitas in posteros studiosos.

MVlta ratione Alexander Macedo Magnus dictus est, cum eius excellentia non modò in armis, verùm atque in litteris apparuerit. Ille quidem vt Aristoteles de animalibus historias scriberet, multa liberalitate in posterorum vtilitatem, octingenta auri talenta cum tribus hominum millibus dedit, vt syluas, aluearia, & viuaria omnis generis disquirerent, & opus ab ipso perficeretur. Illi autem per Europam, Africam, & Asiam peragrãtes multa animantium genera ad Aristotelem attulerunt, quarum dissectionibus de vniuersa ferè horum natura acuratissimè Philosophus scribere potuit. Ex Ioanne Bodino.

Mulieres quasdam in oculis Equi effigiem, vel geminas pupillas habere compertum est.

NOn rarò quædam mulieres magæ reperiuntur, quæ vt plurimum, ani-

culæ ſunt, hominibus animalibuſque viſu nocentes. Solent hæ in ſingulis oculis, vel geminam habere pupillam (vt Hieronymus Mengus de Arte Exorciſt. adnotauit) vel equi effigiem, quemadmodum nonnullas Pontum incolentes habuiſſe legitur. Referunt ex iſtarum oculis quoſdam emitti radios, qui non ſecus ac iacula & ſagittæ pro hominum cordibus faſcinandis exiſtunt, ita profectò totum perniciosâ quadam qualitate corpus inficiunt, breuique vel nullo temporis conſumpto interuallo, homines, bruta, ſegetes, arbores polluunt, & ad interitum ſæpè deducunt.

Sanguinem caninum epotum Hydrophobos curare autumant.

NOn modò Galenus, verùm atque Serapio, & plerique ſapientes ſanguinis canini potu canis rabidi morſum curari teſtantur: quæ autem ſit ratio apud hos non legitur. Referam tamen, quę à Marſilio Ficino in lib. 2. de Vit. Produc. adducitur. Ego opinor (inquit) ſaliuam canis rabidi venenoſam, impreſſam hominis pedi læſo, per venas paulatim ad cor aſcen-

ſcendere more veneni, niſi quid interea iſtrahat. Si igitur interim canis alterius anguinem ille biberit, ſanguis ille crudus d multas horas natat in ſtomacho, velut eregrinus deiiciendus per aluum. Interea caninus ſanguis iſte, ſaliuam caninam uperiora membra prenſantem, priuſquã d præcordia veniat deriuat ad ſtomahum. nam & in canino ſanguine virtus ſt ad ſaliuam canis attrahendam, & in liua viciſſim virtus ad ſimilem ſanguiem proſequendum. Venenum igitur à orde ſemotum, ſanguinique imbibitum aluo natanti, vnà cum ſanguine per nferiora deducitur, hominemque ita relinquit incolumen.

orallinam ad puerorum vermes necandos maximè laudari.

COrallinæ, quam plerique moſcum murinum appellant, in puerorũ vermibus necandis mira eſt virtus & efficaia. Hanc circulatores in plateis vendere olent, taleque remedium ad lumbricoum internecionem, ſummis laudibus extollunt. Profectò à veritate in hoc negoo haud abſunt: hoc enim cæteris medi-

camentis in re hac accomodatis excellentius est, experimento siquidem comprobatum est non modo lumbricos interficere tale præsidium, verùm atque eadem die cum astantium admiratione expellere, vt iure dixit Matthiolus, quod quandoque visus sit puer, qui ex assumpta huius pulueris drachma centum vermes excreuerit.

Qua industria, labiorum, manuum capitúmque mamillarum citissimè fissuras sanare valeamus.

APeriam electissimum præsidium quo in labiorum, manuum, capitumque mamillarum fissuris felicissimo successu ferè millies vsus sum. Sumito lithargiri argent. mirrhæ, zinziberis an. vnc. redigantur omnia in puluerem subtilis & ex cera recenti, melle, & oleo oliuarum ad suffic. fiat vnguentum. Vsus talis est primò liniantur fissuræ ex humana saliua mox desuper in tela extensum applicetur vnguentum, ita quidem paucis diebus sanantur.

Rh

Rhabarbarum cidoniatum vtero gerentes absque periculo aluo exonerare.

IN grauidis mulieribus, cũ grandi morbo affliguntur, magna cautela solent medici medicamenta euacuantia eligere: vel enim haud porrigunt, ne conceptũ disperdant & matrem occidant, vel mitissima & benignissima excogitãt & propinant. Multi Rhabarbarum ob eius caliditatem, & amarulẽtiam recusant: sed perperam quidem, quãdo illud cidonio correptum inter electissima & benignissima connumerari debeat. Referam qua industria à Ludouico Mercato viro celeberrimo præparetur. Sumantur cotonea ab interaneis repurgata, & in partes diuisa (sed superstite pellicula, quæ valde est odorata) in aqua donec tabuerint ebulliant: mox per linteum colata, & expressa optimo saccaro coquantur, & dum id fit, adiicies ad lib. j. huius conditurę vnc. j. Rhabarbari. Dosis cuius sit vnc. j. vel j. sem. Aliud cidoniatum componitur, quod est gratius, & absque molestia efficacius euacuat. Diuidatur cidonium, & sublatis seminibus cum folliculis, partium cauitates puluere optimi Rhabar. negligenter

triti, ad Drach. j. vel j. ſem. aut ij. impleantur, vel ſi affectus poſtulauerit, agarici tãtundem, vel foliorum ſenæ, mox vniantur cidonij partes, papyroque inuoluantur, & ligata in clibano vel furnello coquantur ad perfectam coctionem, poſtremò abiectis medicamentis internis, pulpa manducetur. Hoc profectò medicinæ genus ſecurè euacuat, & viſcera omnia corroborat.

Animantium robur animi à ſemine ingenerari.

QVanta ſit ſeminis efficacia in audacia hominibus comparanda, nullo alio medio ſecuriùs cognoſcitur, quam caſtratorum naturam compenſare. Hi profectò ſtatim atque teſtibus priuantur, animi robur amittunt, atque manſueſcũt, ſi quidem & à ſpirituum copia, & calore potiſſimum naſcitur audacia, quæ in teſtium natura valdè ſpongioſa generantur, & ab iis in corpus deferuntur. Ob id Galenus in lib. j. de ſemine, ſemen Soli comparauit, quod ſuo fulgore orbem illuſtrat, iuxtà cuius fulgores ſemen, & ſpirituum & caloris potentia ferè corpus illuſtra-

ustrare admonemur. Hinc Aegyptij sapientissimi, cùm Regem fractum, hebetẽque repręsentare volebant, merito Tiphonem castratum pictabant, bene animaduertentes, nil posse veriùs hominem infirmum ostendere, quam hominem sine semine.

Aegyptiorum aliquot ad Quartanam febrem secreta experimenta.

EX secretis experimentis quæ ad febres quartanas Aegyptiis familiaria sunt, hoc pro selectissimo remedio habent: ægrotis decoctum ex menta paratum ad semilibram calidum cum spolio serpentis puluerizati binis drachmis ante accessionem per horam propinare. Alij cum decocto asari tempore accessionis vomitum procurant cum felici successu. Sunt & nonnulli, qui ante accessionem pilularum drachmam exhibent. Hæ ex agarici, gentianæ, castorei, mirrhæ, rutæ an. drach. ij. piperis longi, calami aromatici croci an. scrup. iv. Theriacæ antiquæ drach. iij. constant, & cum syrupo de granat. dulcib. conficiuntur. Aliis vsitatiùs est exhibere drach. agarici cum mirrhæ

ſcrupulo diſſolutam in pulegij decocto. Ex Alpino de Medic. Aegypt.

Aues baccarum taxi eſu nigro colore fieri.

TAxus inter plantas virulentiam habere maximam videtur: qui enim ſub iſtius vmbra dormire audebit, in grauem affectionem incidet. In baccis autem venenum potiſſimum viget, nam à viris comeſtæ, ventris profluuia, atque funeſta pericula mouent: boues illarum vſu moriuntur, quemadmodum & pecora ſi fortè has comederint, Aues verò iſtarum eſu minimè moriuntur, pennarum autem color in nigredinem mutatur.

Chelidonium lapidem miram in epilepſiam habere virtutem.

VIrtus Chelidonij lapidis à plerisque maximè extollitur, præſentaneum enim Epilepticis reputatur remedium, adeo quod non pauci iſtius vſu, à tanta morbi ferocitate liberati ſunt. Ferunt in Autumni principio, Luna creſcente, hūc lapidem à ventre hirundinis extrahi, & contritum aliquo liquore epilepticis in potum

potum propinari, quippe facultatem retinere dicitur, tenacem & viscidum humorem qui causa caduci morbi est, exiccandi. Multi, chelidonium non solùm esu, sed etiam sola suspensione, Epilepticos à proprietate sanare contendunt. Ex Lemnio.

Miram inter aspides & Halicacabum inesse antipathiam.

MIrabilem naturæ inter aspides & halicacabum siue maiorem vesicariam inuenit dissensum, & antipathiam, ij enim si iuxtà huiusmodi plantæ radices quoquo pacto corpora admouerint, tanta stupiditate & somnolentia corripiuntur, vt amplius nequeant excitari.

Aristotelem causis rerum noscendis maximum adhibuisse studium.

ERat Aristoteles adeò causarum rerum cognitionis studiosus, vt difficilè quiesceret nisi ad quæsitum exactum scrutinum deueniret: ob id cum à graui valetudine opprimeretur, atque medicus citra morbi causam pleraque vetaret, fertur

(testimonio Polybij) sic medico dixisse, Ne me cures vt bubulcum & fossorem: sed prius causas edissere, & ita præceptis tuis facilè me morigeratum habebis. Cũ autem in Chalcide exularet, atque Euripi, qui inter Aulidem Bœotiæ portum & Eubæam insulam sunt angusti freti, septies interdiù noctuque alternis fluctibus stato tempore refluerent, ille maris recursus excogitans, atque causam reddere non valens, tanto mœrore affectus est, vt morti occumberet. Ex Iustino Martyr.

Infantes à nutricibus mores & temperiem recipere.

INfantes profectò à nutricibus non solùm circa temperiem, sed etiam mores multum recipere videntur: Ob id sapienter à veteribus, Romulum à Lupa fuisse lactatum, proditum est, vel hoc finxerint, vel vera narrauerint: fuit enim Romulus ferinis moribus, callidus, fortissimus, & incommodi patientissimus. At præter hunc, multos à feris enutritos, & educatos legimus: num autem hoc iis ex animi feritate fuerit tributum nescio. Scribitur Cyrum à Cane fuisse nutritum, Telephũ Her-

Herculis filium à Cerua, Peliam Neptuni filium ab equa, Alexandrum Priami à vulpe, Aegisthum à capra; quorum mores apud Scriptores noti sunt, vt apertè noscamus, quid nutrices infantibus afferant. Equidem qui à capra lactantur stulti fiunt & salaces, & ita hircus est, quare ex hac coniectura tales euadere infantes quales fuerint & nutrices comperimus, sed mores virtute animi moderari possunt.

Quo artificio vitrum diuidere valeamus.

LIcet vitrum solùm ab adamante, cùm plicabile haud sit, diuidi inueniatur, tamen alia industria etiam compertum est illud posse diuidi, vt Cardanus recensuit. Hic est modus. Filum sulphure, & oleo imbue, locum circunda, accende, repete, donec locus optimè calescat, mox confestim alio filo aqua frigida madefacto circũdato, & vitrum in oleo loco fractum & diuisum habebis. Ego quidem alio artificio & securiori vitrum diuido, casuque hoc mihi notuit. Habebam quadam die cyathum vitri, vino sublimato siue aqua vitæ semiplenum, ad curiositatem non-

nullorum amicorum aquam in flammã, accensa candela reddidi, vt vinum sublimatum accendi solet, consumpta autem flamma, cyathus in medio diuisus est, atque eo potissimùm loco, quem aqua supernatans attingebat. Ita ex curioso experimento vitrum diuidere apud alios amicos non semel valui.

Gallinaceum stercus à fungorum virulentia homines tueri.

FVngorum malitia ex multorum experimento plerosque vita priuauit, quia autem homines ab illorum esu ob luxus abstinere nequeunt, referam quid à Galeno tanquam arcanum pro istorum virulentia extirpanda, seu superanda adnotetur. Erat in Mysia medicus, qui homines penè suffocatos ab esu fungorum ad vitam ducebat, remedioque tanquam arcano quodam vtebatur: hunc precibus exorauit, vt tantum auxilium aperiret. Stercus gallinaceum ille adduxit, quo cõtrito ad læuorem vtebatur. & cum oxicrato aut oximelite propinabat infirmis, qui celeriter omnes adiuti sunt. Hoc vsus fuit mox in quibusdam Vrbanis Galenus, &

rus, & verum inuenit: nam qui præfocabantur paulò post vomebant pituitosum humorem omninò crassissimum, & exinde plane liberati sunt. Insuper Mysius ille vtebatur huiusmodi præsidio in diutino Coli dolore cum oximelite propinato, vino vel aqua, cum felicissimo successu. ob id Galenus ex Coli longo dolore spasmo correptos tali remedio quosdàm persanauit, nam & hoc colicum dolorem aufert, qui causa spasmi est. Ex Gal. 10. Simplic. cap. 10.

Varia deliramenta à Vini potentissimi potu exoriri.

MVlta equidem deliria in iis qui à vino potentissimo inebriantur, secundum humorum in corpore prædominiũ suscitari solent: quippe illorum nonnulli in risum maximum mouentur, aliqui plorant, plerique vociferantur, alij profundissimo somno quiescunt. Refert Alpinus in lib. de medic. Aegypt. mulierem quandam à vini potu largiori ebriam, primo nimis euasisse hilarem, atque in homines lasciuisse, quos complectebatur & osculis tenebat, mox è risu & cantu ad

iram & furias deuenisse, ex quibus familiares eam pertimentes præcauebant, demum in mæstitiam, vt defunctos lamentabili voce deploraret, postremo à somno oppressam omnem ebrietatem digessisse. Causa omnium est, quia vinum primò calefacit, secundò adurit, tertiò refrigerat, si potens fuerit & immodestè potum. Ego profectò quendam cognoui, qui apud Marchionem primum Sancti Marci dominum meum erat in culina, vt lances vasaque culinaria in dies collueret, vocabant Iulium Colauentre. Hic epoto vino grandi, quod Beneuento pro domini mensa ferebatur, in tam immanem deuenit ebrietatem vt Demoniacus appareret, os, manusque extorquebat, in se ipsum sæuiebat, iactabatque membra, & infinita agebat deliramenta. Aulæ Sacerdos sacris libris accingebatur ad exorcizandum hominem, quando vocatus, ebrium illũ esse fassus sum, meoque iussu ferula, more puerorum, circa nates flagellisque contactus, breui ebrietatem dereliquit.

Syrium

Syrium inter sidera calidissimæ existere naturæ.

ORiente Syrio, tantum aeris concipitur incendium, vt humana corpora præ ardore languescant: Canes in rabiem trahuntur, furiunt viperæ & serpentes, æstuant maria, aer occultam nocendi qualitatem recipit, semina iacta sub tali sidere minime nascuntur: talis profectò est Syrij natura. Ex lib. 2. de Hydr. natur.

Veterum in nuptis mulieribus varios fuisse mores, & consuetudines.

NOn vna equidem apud Veteres in nuptis fœminis erat consuetudo: quippè consueuerant homines in sinu Persico littoreque Orientali Virgines nobiles nubiles haud deflorare, nisi brachiis margaritarum lineis ornatæ incederent: ob id illæ in magno erant precio. Desiit nunc mos ille, & margaritæ viliùs illic emuntur. Ex Garzia ab Horto. Catullus in nuptiis Pelei & Thetidis aliam notat consuetudinem. Virgo nupta dum prima nocte cum marito erat concubitura, ita tractabatur; ante coitum eius

colli mensura filo circundato mensurabatur, manè hoc repetebant: quòd si latiùs, quàm vt filo comprehenderent, collum inueniebant, defloratam ea nocte censebant: sin vero nihilo maius, integram, aut antea fuisse deuirginatam habebant. Alij, alias habuere consuetudines.

Papauer agreste mirabiliter Pleuriticum morbum sanare.

LIcet Galenus papauera, dolores mitigare, atque inter anodyna reponi i multis locis referat, tamen agreste pleu ritididem in lib. de remed. parat. facil. cō fessus est persanare. Aperiam quod à mo nacho empirico mirabili successu in hc morbo factum vidi. Hic folia, & semi agrestis papaueris in vmbra exiccata cum cōtinuò deferebat, cum autem qu laterali morbo infestabatur, eius consil sanguinem à brachio secundum canon extrahi curabat, mox decoctum foliort in brodio pulli colatum, cum drach. j. j. semis ipsius papaueris, seminis, capil mētorū, quæ post colaturam addebā capiebat tepide & ieiuno stomacho.

Io

loco doloris hæc Epithemata adhibebātur. Parabantur ex puluere roris marini, salis, farina & aqua tres placentulæ, quæ super calido latere in firmam substantiā ducebantur: his locus epithematis instar fouebatur, & breui tùm dolor euanescebat, tum etiam apostema rumpebatur, & infirmus ad salutem magna admiratione pristinam redibat.

Corni plantam, Sanguinariæ, vel Sorbi Hydrophobiam curatam suscitare.

INter rerum admiranda connumeratur aliquot plantarum energia, quæ sopitam atque curatā in hominibus Hydrophobiam suscitare & renouare consueuere. Pluries etenim obseruatum reperio à cane rabino commorsos, si plantam corni, vel sanguinariæ tetigerint ante annum exactum, vel sub sorbo dormiuerint, ineuitabiliter in rabiem incidere. Salius in lib. de affect. part. virus hoc potius à tota substantia, quàm à temperamenti ratione suscitari prodidit: nec enim à tactu nec ab vmbra intemperies introduci potest. Itaque mirabile est ab iis sopitam rabiem renouari, quod fierī

non posset, nisi cum rabida lue hæ plantæ aliquam haberent antipathiam, cuius alia potior haud adduci poterit ratio ea quam tetigimus, quod huiusmodi à proprietate hoc perficiant.

Qua industria venenum assumptum descendisse ad gibbum Hepatis vel intestina cognoscere valeamus.

ASsumpto veneno, siue clam ab aliquo propinato, nulla maior medicis difficultas exoritur, quam veneni residentiam reperire, vt rite ea adhibeantur præsidia quæ talia oppugnare reperta sunt. Si enim venenum fuerit in stomacho, vomitum proderit excitare, secus autem si transiuerit hepatis regiones. Hic est modus. Ponatur oui vitel. cum albugine cum infirmi lotio in matula, : si infra paucas horas nigrescit, & fætet, venenum ad Iecoris gibbum peruenit, sin vero rugetur, citrinescat, & non fæteat, intestina haud transiuit. Hinc indicationem corradimus, veneno ad intestina traiecto, non conferre vomitum prouocare. Ex Bayro.

Plan-

Plantas aspectu consimiles, congeneres retinere virtutes.

MVltis experimentis comprobatum reperio, plantas, frutices atque ligna quæ quadam aspectus similitudine conueniunt, congeneres retinere vires. Sic multi medicorum peritissimi loco ligni Guaiaci Buxo vtuntur, loco salsæ parillæ smilace aspera, loco sassafras syluestri fæniculo, pro polypodio filicem eligunt, pro ptissana hordeum, pro mirtho ligustrum, pro ebulo sambucum, pro china radicem nostræ arundinis, pro Rhabarbaro hippolapatum. Hæc enim facie corporeque assimilantur, proinde consimiles vires habere existimantur. Ex lib. nostro de Hydron. Natur.

Inter Arundinem & Filicem magnam inesse antipathiam.

NAturali quodam odio inter se Filix & Arundo dissidere videntur: moritur enim filix quæ ab Arundinum plantis circundatur, & arundo quæ à filicum virgultis: quo ducti experimento agricolæ arundinis folia in colendis agris vomeri-

'bus alligant persuasi ab istorum dissensu, filices ab agris extrudere, & vt audio votum in dies consequuntur.

Apri dentem ad Cynanchen & Pleuritidem mirabiliter valere.

MAgna est efficacia dentis Apri in curanda Cynanche: si enim puluis eius oleo linino excipitur, ac locus affectus tangatur cum pennæ extremitate, ex Arnaldo & Auicenna habetur, hunc morbũ præsentissime curari. In curanda pleuritide non minor est virtus eius: propterea solent practicantes admiscere tum syru pis, tum electuariis huiusmodi dẽtis pul uerem, benè noscentes ab occulta & a perta proprietate talem puluerem pro desse, quippè extenuãdi & exiccandi vir habet. De hoc dente mirum scribitur: oc ciso enim Apro recenter, ipsius dente adeò feruere referunt, vt capillos adm tos nonnunquam comburant. Id accid quia Apri calor magnus est: dumque o ciditur ira & excitatione ferueſcit, pr inde dentes propter densam substantia magnam recipiunt caliditatem, cui indicium spuma est.

As

Asparagos in arundinetis satos mirabiliter excrescere.

MAximus est inter arundines & asparagos naturalis consensus: idcirco qui asparagos & pulchriores & corpore maiores atque sapidiores habere optabit, hos in arundinetis seminare procurabit, quippe ex naturali sympathia mirum in modum excrescere & germinare animaduertet.

Vtero gerentes esu cotoneorum industrios & acuti ingenij parere filios.

MIrabile est illud quod à multis de cotoneorum proprietate affirmari audio. si enim grauidæ mulieres quàm sæpius cotonea comedere solitæ fuerint, filios & industrios & maximi ingenij parere dicuntur: si quidem cotoneis miram hanc facultatem inesse credunt. Aliud autem mirum in iis reperiri apud Mizaldum legi, grauidas mulieres haud parere, vel saltem difficulter fætum edere, si in cubiculo, quo tempore parturæ fuerint, cotonea seruauerint: credo ex eorum

constringenti odore vel occulta ration id euenire.

Hederam cum vino miram habere discordiam.

MVltis profectò notissima est antipa thia quæ inter hederam & vinum natura insita est: si enim ex Hederæ trí co cratera componitur in qua vinum d lutum fuerit impositum, procul dubio v num confestim effluens fundetur, aqu vero intus retinebitur, adeò vini impati hedera existimatur. Hoc ducti experim to nonnulli in vinis emendis hæderæ p culis vtuntur: ita equidem num puru vel dilutum vinum existat examinant cognoscunt.

Volatilium pisciumque fæcunditatis, & interitus præsagia.

SOlet in quibusdam annis animan bus quædam peculiaris pestis grassa hinc fit, vt (si annus valde pluuiosus titerit) auium, volatilium, bombycum riceorum, araneorum, erucarum inter videamus, piscium verò stirpiumque fe litat

litatem & valetudinem. Annus autem ſiccus volatibus (apibus exceptis) ſalutaris iudicatur, piſcibus vero pernicioſus: ſicut enim in anguſto aere, ob impeditam reſpirationem, ſuffocamur, viuereque nequimus, ita piſces in anguſtis aquis concluſi diù vitam agere minimè poſſunt.

Gallinarum adipem ſaccharo obuolutam non modo à corruptela præſeruari, verùm atque oleum reddere pretioſiſſimum.

MIra equidem eſt ſacchari virtus in cõſeruandis à corruptela adipibus. Cum quadam hyeme Prudentia filia mea gallinarum adipes collegiſſet ac ſaccaro albo benè conuolutas in vaſculo repoſuiſſet, æſtate ſubſequenti illud oleo ſemiplenum reperit, adeò pellucido vt cum ad me deferret, excellentius haud inueniri poſſe iudicaui. Hoc licet illa pro exornãdis capillis vteretur, tamen pro mitigandis corporis doloribus, pro carnis ſcabritie tollẽda, aliiſque infirmitatibus vtiliſſimum eſſe cenſeo. Quod autem mirabilius iudicaui: adipes illas poſt multos an-

nos conſeruatas eodem colore, atque odore, quo recentes in vaſculo fuerunt clauſæ, animaduerti. A quodam Chirurgo amico etiam intellexi, humanam adipem ſaccharo conuolutam per longiſſima tēpora à carie & rancido præſeruari: quod ſi ita eſt, credo in omnibus animantium adipibus id euenire. Quare Magnatum corpora condienda meliùs ſaccharo impleta quàm aromatibus poſſe conſeruari crederem eò magis, quia hoc præſidio corpora in proprio colore, vt de adipe dixi, perſiſterent.

Cucumeres naturali odio oleum abhorrere, aquam verò appetere.

INteſtina iudicatur diſcordia quæ inter cucumeres & oleum ineſt, nam & ij aquam appetere à lege naturæ videntur. Proinde virentes atque è propriis plantis pendentes, ſi vaſcula aqua plena ſubter habuerint, adeò longius extrahũtur, vt aquam inſequi ex certitudine exiſtimentur, ſin autem oleum ſub his fuerit eiectum, proculdubio in ſe ipſos veluti vncus retrahuntur, ſi quidem ij olei impatientes in naturali antipathia cognoſ-

cun

cuntur. Ex Matthiolo.

Mandragoram vitibus applantatam vim illis infundere soporiferam.

TAntam habet Mandragora inducendi soporem efficaciam, vt eius poma vel comesta, vel odorata quandoque cataphoram exuscitent. Illud autem mirabile est, vitibus Mandragoram complantatam propriam iis naturam infundere, adeò quod vinum ex huiusmodi confectum soporem bibentibus inducere consueuerit, vt Rhodiginus adnotauit. De Mandragora Iulius Frontinus historiam scripsit Stratagematon 2. Annibal à Carthaginensibus contra Aphros missus fuerat, qui cum sciret gentem illam vini auidam esse, in quibusdam vini doliis, quæ in Castris habebat, Mandragoræ copiam coniecit, inde leui commisso bellò ex industria cessit, fugamque simulauit. Barbari occupatis Castris auide medicatum merum cum hausissent, in cataphoram lapsi sunt, & ab Annibale trucidati.

Quomodo Aegyptij mortuorum corpora condire soleant.

DE condiendis mortuorum corporibus, Aegyptiorum ex monumentis multa, tum ab Herodoto tum à Cœlio Rhodigino exempla afferũtur. Aegyptij enim mortuos condiunt, atque domi seruant: Agesilai cadauer cera cõditum fuit, vt & Persæ facere solent, Alexandri corpus melle collitum est. Apud Iudæos ex Myrrha & Aloe cadauera condiebantur, vt apud Ioannem Euangelistam cap. 19. legimus: quippe Nicodemus Myrrhæ & Aloes ad libras fermè centum misturam fecit pro corpore Iesu Saluatoris nostri condiendo. Maporum erat mos non humare suorum corpora nisi à feris ante laniata forent. Assyriorum Regum sepulchra in paludibus condita fuisse tradunt.

Mellis vsum vitæ hominibus inducere diuturnitatem.

INenarrabili quidem potentia mel, corpora vt à corruptione custodire valeret, à natura productum est: propterea Plinius l. 20: maximè huius virtutem admiratur,

miratur, Claudioque Cæsari Hippocentaurum ex Aegypto in melle allatum, vt citra cariem esset commendauit, nam & hoc corpora computrescere non sinit, si quidem multi senium longum mulsi tantũ intinctu tolerauere. Celebre est mellis exemplum in Pollione, qui centesimum annum excessit: hic enim ab Augusto interrogatus, qua ratione & animi & corporis vigorem maximè custodisset, hoc respondisse fertur, Melle intus, foris oleo. Proditur etiam Corsicæ insulæ populos ex assiduo mellis vsu vitæ acquirere diuturnitatem, cuius rei licet Diodorus non comprobet exemplum, eo quod mel corsicum pessimum censeat, tamen non per hoc vsum mellis ad vitæ productionem improbauit.

Gallinas oua parere quolibet anni tempore si semina Vrticæ, vel Cannabis in cibis habuerint.

SCripsit Aristoteles 6. de Histor. animal. cap. j. Gallinas toto anno oua parere, exceptis duobus mensibus brumalibus. Hoc tamen tempore, quo à fætura desistunt, seminis vrticæ & cannabis au-

xilio faciliter gallinæ fæcundantur: si enim in cibis istorum semina sicca comederint, procul dubio tota hyemis tempestate non modo calidis temporibus oua parient. Hæc profecto earum corpora calefaciunt, & ad fæcunditatem disponunt.

Caryophillatam infantium maculas è corpore extricare.

SOlent tenella infantium corpora, dum in vtero existunt materno, maculis quibusdam næuis, lituris, verrucisque quæ à matris imaginatione fiunt, commaculari: hæc porrò quasi sigilla imprimuntur, & difficulter post ortum elui possunt. Pro iis delendis principatum habet Caryophillata, cuius vis & potentia in huiusmodi maculis extricandis mirabilis iudicatur: Sumitur enim planta hæc cum suis radicibus in fine Mensis Maij, quo tempore virtus vigoriosior est, atque à terrestreitate emundata in alembicco destillatur, mox ex aqua stillata si infantium lituræ, maculæque sępius lauantur, absque dubio euanescunt.

Vrticæ folia in lotio infirmi custodita, vitam, vel interitum præsagire.

MIra equidem ex abdito naturæ ſcrutinio in vita morteque infirmi præſagienda vrticæ virtus & potentia eſt. Si enim recens planta extirpatur, ac 24. horarum ſpatio in ægri lotio aſſeruatur, vtique ſi viridis colore permanebit, & multorum experimentis, ſalutem, & vitam infirmi ſignificare dicitur: ſin autem haud viridis cuſtoditur coloremque mutabit, mortem vel graue periculum denotare. Ex Caſtore Durante.

Philomenam auem miro conſenſu à Vipera depaſci.

AVis Philomena ex cantu dulciſſimo omnibus cognita eſt, incognitus autem eius conſenſus eſt, quo à Vipera depaſci permittit. dum enim ſub arbore, in qua cantans auis fuerit, viperam viderit, paulatim ex illa deſcendit, & ad viperam accedit, vt illi ſit eſca. Ex Thoma Tomai.

Castoreum si à Canibus inuaditur, minimè testiculos sibi amputare.

PLinius, Solinus, & grauissimorum Scriptorum multi, Castoreum sibi testiculos amputare referunt, quoties venatores ipsum canibus aggrediuntur, quasi conscius existat quòd iis recisis à mortis periculo sit ereptus: si quidem venatores hæc insequuntur animalia, vt ex his accipiant quod ad medicinam vsurpatur. Rei autem veritate hi omnes grauiter errant, quippe Castorei testiculi iuxtà spinam inclusi sunt, vt in multis ex anatome obseruatum est. Istorum error ex vesicis quibusdam ortus est, quæ in vtroque masculo & fæmina loco testiculorum pendent flauo plenæ liquore, ad medicinam vsurpatæ. Has vocant Castoreum aromatarij, testiculi autem minimè sunt.

Quo artificio militiæ Duces & hostes offendant ignem missilem perniciosum componere valeant.

APeriam potentissimi ignis missilis siue artificiati compositionem, cuius ptoentia tanta est, vt eius minima stilla

non modò hominem viuum verum atque ferrum comburere valeat. Sumuntur Sādaracæ factitiæ lib. 10. sulphuris vini lib. 4. olei è rasa siue ex adipe Alburni stillati lib. 2. salis nitri lib. j. sem. Thuris lib. j. camphoræ vnc. 6. vini sublimati siue aquę vitæ optimæ vnc. 14. Omnia hæc lento igne bene misceantur: deinde stupa obuoluta atque accensa in ollis in hostes iniiciuntur. Ignis hic infernalis dicitur, tum ex eo quod mirabilia agat, tum ex Paracelsi impij testimonio, qui retulit se à quodam Dæmone fuisse hunc ignem edoctum.

Demosthenem linguæ duritiem quibusdam lapillis confregisse.

DEmetrius Phalereus alloquutus cum Demosthene oratore facundissimo, quomodo sibi curasset linguæ impedimenta sciscitatus est. Habebat enim ille linguam duram & scabram, & perinde ad oratoriam exercitationem impotentissimam. Sanatam atque laxatam fuisse linguam respondit ex nonnullis lapillis ore retentis, quibus loqui conabatur. Cuius Demosthenes præsidium difficilem ha-

bentibus loquutionem saluberrimum iudico, vt expeditius sermocinari valeant. Ex Plutarcho.

Vinum quoddam à Serpētibus venenatum plerosque à difficillimis morbis consanasse.

MIrabilis est historia quæ à Prospero Alpino lib.4.de Medic.Method. de vino à Serpentibus venenato affertur. In cella vinaria quidam ciuis Ferrariæ inter alia vini dolium habebat,quod sine operculo diù apertum extiterat, & perinde complures Serpentes, quos vulgus angues & anzas appellāt,ingressi in vinum, in eo suffocati & putrefacti fuerant. Multi Ægroti ex febribus chronicis atque difficillimis vexati morbis,ignari quod Serpentes in eo mortui essent, vinum illud à ciue emebant,quod gustui gratum iudicabant,& breui sanati sunt. Alij ab huius vini fama suasi, cum paucos dies bibissent itidem sanati sunt, & post hos alij itidem eodem modo ferè innumeri. Quare vini dominus tantæ vini facultatis admiratus,vinum è dolio totum eduxit,& serpentes complures semiputridos inue-

inuenit, qui rem manifeſtam planè fecerunt.

Veteres Equorum lachrymas inter Auguria recepiſſe.

MAgni faciebant Veteres Equorum lachrymas, atque ex iis augurium vaniſſimum recipiebant: Propterea ante Cæſaris mortem ad Rubiconem Equi dedicati ab eo flebant, idque magno augurio exceptum eſt. Illorum autem inanitas ſiue ruditas, vt ita loquar, manifeſtiſſima nobis eſt, ſiquidem tempeſtate noſtra ſępius Equos collachrymantes aſpicimus, nec perinde ex iis alicui ſiniſtri quid accidere obſeruamus. Vt ipſe nõ ſemel expertus ſum, æſtate potiſſimum Equos lachrymari conſpexi, idcirco vel illorum naturam eſſe vel morbum iudicaui.

Croci metallorum compoſitio.

AFferam Quercetani, Croci metallorum compoſitionem, qui potẽs medicamentum tam vomitiuum, quàm purgatiuum ſimul eſt, variiſque affectibus accommodatum. Præparatur cum æquis

partibus Magnesiæ saturninæ, & Nitri in-
uicem mixtis, & inflammatis in quodam
Crusibulo, vt vtar artis vocabulis, & re-
manebit quędam materia calcinata in
colore Hepatis, quæ pulueriżata rubicũ-
da apparet instar croci Martis, quæque
dulcoranda est. Dosis grana x. vel xij. cum
vino, aut alio liquore.

Hominis compositionis mirabilia.

INter mirabilia, quæ in hominis com-
positione contingunt, illud quidem
mirum est, quod tali corporis sit collatu
proportione, vt partes omnes peræqu
toti composito correspondeant. Lice
autem in eius statura nec certa, nec de
terminata reperiatur mensura, (ex hom
nibus enim aliqui breues, aliqui long
sunt) sapiẽtes nihilominus perfectiore
hominis staturam è sex pedibus consta
iudicauerunt, vel quod saltem septem n
transcendat. Inter proportiones volu
Vitruuius cubitum quartam partem t
tius corporis existere, eandemque mens
ram esse à capitis vertice ad pectoris in
tium. Manus longitudo à coniunctio
ad medij digiti extremũ corporis decim
p

pars est. Facies à capillorum radicibus ad extremum barbæ eadem est mensura. Maior pollicis coniunctio, oris est altitudo. Tota manus totius faciei mensura est. Maior Indicis coniunctio frontis est altitudo, à ciliis scilicet ad capillorum radices, cæteræ autem istius coniunctiones Nasi longitudinem ostendunt. Hominis profunditas si sub brachiis, pectore & humeris mensuratur, staturæ illius medietas reperitur. Cæteræ partes cum aliis habent rationem, vt superius tetigimus.

Aspidum naturam mirabilem esse.

INter terrestria animalia, Aspidum natura mirabilis iudicatur. Ex his enim mas & fæmina insimul vitam agunt, tantusque amoris affectus inter ambos ingenitur, vt si casu illorum alter occiditur, viuens occisorem insequi, quousque socij vlciscatur haud desinat. Quod autem mirabilius est, ex Plinij & Isidori testimonio, occulta proprietate occisorem noscit (talem iis natura indidit) in quem irruit, licet in quantouis hominum agmine reperiatur. Præceptum ergo omni-

bus esse velim, vt occiso istorum anima-
lium quopiam celeri fuga iter occisor ar-
ripiat, ne à compare animali venenosissi-
mo infestetur.

Lepores omnes haud esse hermaphroditos contra Veterum opinionem.

OMnes Lepores vtriusque sexus exi-
stere voluerunt Veteres, quod & M.
Varro etiam tradidit. Error tamen est, vt
diuturna docuit experientia, qua mascu-
los à fæminis sexu esse discretos cogni-
tum est. Porrò tantorum inscitia, ab ho-
vt reor orta est, quia in Leporum gener
sæpius, quam in aliis animantibus Her
maproditos reperimus: inde Hebræi na
turæ arcana intimiùs subodorantes, Le
porem fæminino vocabulo semper ex
planarunt, A R N E B E T H, Eò quod i
iis fœmineus sexus præualet magis. R
veritate non omnes hermaphroditi sun
vt ex peritissimis venatoribus audiui, a
que ex sectione multorum cognoui, sic
etiam Bodinus edoctus fuit, vt in Thea
cōfitetur. Equidem Hermaphroditi pl
rimi sunt, sed fæcunditatem fæminaru
minime retinent, nec mares vnquam
te

tero gerunt, nec minus superfætant.

Mirabilem esse Imaginationis potentiam.

IN vtero gerentibus imaginationis potentia aperte cognoscitur: Si enim illę inter virorum amplexus & suauia aliquid intensè cogitauerint, facilè in infantium corporis externis partibus imaginata imprimunt. Hinc variæ rerum formæ, næui, lituræ, verrucæ, & alia signa in infantibus impressa conspicimus. Hinc multæ ex Leporum obtutu fætus edunt scisso labello: aliæ simis naribus, ore distorto, vultu monstruoso, labris turpe prominentibus, corpore difformi, oculisque horrendis infantes generant, quia conceptus vel grauidationis tempore, turpia, monstruosa & horribilia fixa cogitatione excogitarunt. Fæminis idcirco, præsertim nuptis, pulchras imagines domi habere consulerem, atque à turpibus abesse, ne præuia imaginatione fætus monstruosos turpesque concipiant.

Veteres Climactericos annos admodùm timuisse.

ANni Climacterici non paruæ æstimationis apud Astronomos existũt,

& re vera videtur in quolibet anni septē-
nario quædam hominis mutatio, adeò
quod ficuti in morbis dies criticos time-
mus, ita in vita hominum annos Clima-
ctericos, qui à multis scalares dicuntur,
quod gradatim eueniant. Sunt hi anni 7.
14. 21. 28. 35 42. 49. 56. 63. 70. 77. 81. 91. Inter
hos annos 49. 63. magis periculosos cre-
dunt, quia constant è septennario dupli-
ci, & nouennario complicato, obserua-
tumque à grauibus auctoribus reperio,
maiorem hominum partem in anno 63.
mori contingere. Idcirco hos veteres ad-
modum pertimebāt, & vt capitur in Gel-
lio lib. 15. Augustus ita scripsit ad Caium
nepotem, Spero te lætum & beneuolum
celebrasse quartum & sexagesimum an-
num natalem meum: nam vt vides Cli-
mactericum communem seniorum om-
nium tertium & sexagesimum annum
euasimus. De his tractatum edidit Iose-
phus de Rossi à Sulmona vtilem & iu-
cundum.

*A Mundi primordiis inter homines & ser-
pentes antipathiam insurrexisse.*

IRreconciliabile odium est, quod in-
ter homines, & serpentes cadit, adeo-
què

quod expauescit homo si serpentem inuenit, aut videt: magis autem fœmina, siquidem obseruatum audio grauidam mulierem (viso serpente) præ timore abortire. Huius discordiæ illa ratio potissima est, quod à mundi primordiis inter hanc, & illum sit statuta inimicitia, & irreparabile odium: quo altera alteram speciem insequatur.

Carolum VI. Francorum Regem Ceruum alatum pro insigni primo habuisse.

SIluanectum Rex Carolus venādi causa se contulerat, canum latratibus excitatus in fugam Ceruus æneam torquē collo gerere visus est, quem venabulis aut ferro appeti Rex prohibens, in casses & retia compellit. Erat in torque latinis literis inscriptum, Hoc me Cæsar donauit. Ex eo tempore Carolus Ceruum alatum pro insigni habuit, & alij regibus insigniis (quæ liliis aureis tribus constant) circa latera, Ceruos duos apponere consueuerunt. Gaguinus in vita Caroli. VI. Franc. Reg.

Inter animantia consensum, & discordiam inesse.

NVlli dubium, inter animantia sympathiam & antipathiam esse, inter sapientes subditur, siquidem mustelam miro eiulatu in bufonis os deuorandam introire legimus, & bufonem in serpentis bottæ vocati, os ingredi. Insuper Cicutam sturno esse cibum, homini verò venenum in dies obseruamus: atque veratrum coturnices nutrire, hominem autem lædere non est ambiguum.

Senatorem quendam, ex coniuge liberos surdos & mutos suscepisse omnes.

INter naturæ rerum mirabilia est, libe ros omnes ex coniuge & viro surdo & mutos suscipi: ita quidem à Ferneli obseruatum est in quodam Senatore Credidit Ambianus huius rei obscuram & cæcam esse rationem: mihi autem a tera subest, quæ à physicis minimè di fert: siquidem auditio grauis atque surd tas, quę à natalibus visa sit, à conform tionis vitio exoriens, hæreditarios mo bos generare creditur, & perinde liber

e

ex huiusmodi vitiosis surdos & mutos excitari, sæpè autem non in filiis, sed in nepotibus hæc lues oriri videtur.

Apud Garamantes mirabilem fontem obseruari.

ADmiranda profectò est fontis illius proprietas, qui in oppido Debris apud Garamantes reperitur. Hic enim die friget, nocte vero æstuat: adeo quod memoratu incredibile videtur, quomodo in tam breui temporis spatio, tantam natura sui faciat varietatem. Equidem, qui nocte fontem aspicit, ibi flammas, ignesque æternos existere credit: qui autem die hyemales spectat scatebras, vtique fontem perpetuo rigere existimat. Propterea Debris apud mundi nationes inclyta est: eius enim aquæ qualitatem ex cœlesti vertigine mutare conspiciuntur. Ex Solino.

Quo artificio Caminus per superiorem apicem solum fumum emittere valeat.

IN Caminorum structura, non modicũ sufferimus laboris, ne ignis fumosita-

tes in nos ipsos erumpant: siquidem in ventorum mutatione facilè fit vt fumi quandoque potius descendant, quàm ad apicem ascendant: ventorum enim vis illos deprimit, descendereque per caminum cogit. Ego tale ad fumi sursum impulsionem excogitaui artificium. Struatur Caminus cuius superius fastigium rotundum sit, ibique foramen lapidibus fictilibus constructum sit: mox ahenum instar timpani ex ære in cuius latere fenestrella extracta sit super lapides affigito, stilisque ferreis subcingito, ita tamē vt intus vagari mouerique commode possit, apta demum super ferreos stilos, & lebetem ex ære insuper vexillū quod fenestrellam sub se è directo habeat, talique industria, vt in quolibet vexilli motu, moueatur & caldarium in gyrum, ita profecto ē fenestrella ventis opposita fumus erumpet, & non descendet. Plerique vt spero huic nostro scrutinio meliorum addent structuram, meamque opinionem non aspernabuntur.

Ad construendum celerrime Horologium Vmbratile in pariete.

IN construendis, pingendisque solaribus Horologiis, non modo Lineã meridianam opus est inuenire; vt horarum tempus fidele reperiamus, verum atque ortum, & occasum, boream, & austrum, tum Æquinoctia, & solstitia: in iis enim solaris motus quam maximè variat. Ego quidem, vt labores fugiamus tale excogitaui artificium. Globum planum ex tabula lignea formato, in cuius medio stilus ferreus situs sit, diuidito mox globum lineis, ex centro ad extremũ illius ducẽdo, in 24. portiones: demum in globi apice horas signato, & vltimo in pariete contra Solis radios affigito. Vt autem ex Solaribus vmbris diei horas venari possis, Horologium portatile aspicito, globumque ad horam illam accommodato: ita profectò, absque alio auxilio celerrime Horologium vmbratile in pariete habebis: In Æquinoctiis, & Solstitiis eodem portatilis Horologij auxilio facillime ad horarum ęqualitatem globum reducere poterimus.

Infantium pituitam è capite fluentem, quo artificio Chartaginenses sistere procurauerint.

EX infantium pituita in capite redũdante, plerique succedunt morbi, inter alios, morbus comitialis exoritur, qui à multis puerilis vocatur, quod iis vt plurimum eueniat. Vt autem infantes ab huiusmodi præseruarent Pœni, illorũ venas capitis lana succida inurere, pituitamque fluentem hoc præsidio compescere consueuerunt. Æthiopes infantes editos ab ipso quoque natali die in frõte adurunt, ita profectò tum capitis, tum oculorum humor sistitur. Apud insubres, ex testimonio Mercurialis, & plerosque populos, vt scribit Scipio Mercurius editos infantes setone in collo muniunt, quod salutare experti sunt aduersus morbos qui à capite fluunt.

Imminentis pluuiæ quæ potiora iudicentur præsagia.

PLuuiam imminentem tum ex Gallorum cantu intempestiuo, tum ex frequenti cornicis crocitatione multi prædicunt

dicunt. His autem addendum puto, muſcas (ea imminente) pulices, pleraque animalcula à furore vexari, intenſiuſque mordere: hæc enim à vaporum in aerem eleuatione à radiis ſolaribus perturbantur. Inſuper (pluuia imminente) odoris fragantia in floribus ſentitur: Apes ad aluearia redeunt: Bufones vermeſque è terra aſcendunt: Bruina viſa eſt per dies præcedentes, Catti, manibus caput, quaſi linientes comprimunt, Oues capita commouent, Aſini humiles habent aures, ſtercora fumant maleque olent. Horum omnium ratio, vapores à Sole ex humidis ſublati ſunt: proinde animalia cerebra humida habentia, nonnulla magis extorquentur.

Vinum à Veteribus fuiſſe mulieribus interdictum.

MAgna fuit Veterum à vini vſu abſtinentia: illud autem adeo mulieribus erat interdictum, vt capitale iudiciũ iniret, quæ vinum biberet. Porrò inoleuit conſuetudo, vt cognati, & affines, mulieres oſcularentur, ore explorantes, an eæ vinum bibiſſent. Idem vſus Maſſi-

liensibus, Milesiis, pluribusque Grecorũ & Barbarorum gentibus inualuit, apud quos mulieres hydropotæ, & viri erant abstemij. Inter memoranda illorum tẽporum, Egnatius Metellus, vxorem, quod vinum biberet; fuste necasse dicitur.

Quo artificio è plumbo Antimonij flores extrahere valeamus.

APeriam artem; qua flores Antimonij siue Stibij non semel extrahere à plumbo valui, quo præsidio in multis corporis affectionibus felicissimo euentu vtor. Capio Plumbi cãpanam, è qua aromatarij rosarum aquam stillatitiam extrahunt, hæc habet æris fundum: tu vero ex argilla eligito, quod acerrimo aceto supra medietatem implendum cõsulo, eaque industria, qua rosæ stillantur, in aceti destillatione carbonibus bene ignitis agendum est: caue tamen ne totum stillet acetum, ne aqua extracta vstionem sentiat. Hæc aqua auri colore est, sapore verò Sacchari, & mellis, mirabilis tamen tum in potu, tum extrinsece vsurpata, ob stibij flores ex plumbo extractos.

tractos. Vomitu & aluo purgat, ob id frigidis affectionibus, obstructionibusque vtilissima. In vlceribus putridis, fœtidis, acoribus, scabie, herpete exedente, & aliis huiusmodi maximi est valoris. Dosis in potu sit vnc.ij. Deforis ad placitum.

Clarorum virorum exitum aliquot infælicem fuisse.

IN Aniene fluuio Æneas post tot victorias, totque clara facinora periisse dicitur: nec dissimilis Romulo, Cæsari, Alexandro, Annibali, Scipioni, Iugurthæ, Mithridati, atque aliis innumeris mors successit: perquam enim pauci viri ex iis, qui clari, atque illustres tum virtutibus, tum fortuna habiti sunt, quos non infœlix exitus, tanquam pro exemplo fors ostentauerit posteritati. Ex Scaligero.

Desipientiam mulierum naturæ familiarem iudicari.

MVlieres vtero gerentes, si à phrenitide capiuntur, Galeni testimonio rarò consanescere legimus, vt scribit tamen Cælius Aur. semper minus grauiter

minusque periculosè quam viri, mulieres ægrotant. Hoc autem, vt Mercurialis opinatur, ab alia ratione contingere non potest quam ab ipsarum natura, cuius familiarius est desipere quàm viri.

Mirabile Annibalis contra Romanos nauale stratagema.

INsolita, & mirabilis Annibalis, militaris astutia contra Romanos iudicatur: hic enim bello nauali cum iis dimicaturus, cum impares vires habere animaduerteret, tale stratagema inuenit. Serpentibus, quorum venenum confestim enecat, plerasque ollas impleuit, opertasque repente in hostes iaculatus est, quorum ictibus plurimi cecidere. Hisce stratagematibus vir hic tanquam alter serpens, multoties hostium manus effugere consueuit. Ex Galeno in lib. de Ther. ad Pison.

Ambarum cum vino alicui exhibitum confestim inducere ebrietatem.

AMbarum, quod à vulgo Ambra grysea vocatur, (omissis aliorum falsis opi-

opinionibus) è Bituminosis fontibus, qui in Maris profunditate existunt, oritur. Hoc autem primò liquidum est, cùm vero aquarum impetu sursum rapitur, ex aeris frigiditate condensatur, & Ambarũ fit, siquidem in maris concauo pleraque mollia teneraque obseruantur, & inter alia Corallium, quod ex aqua exemptũ citissime lapidescit. In Ambaro illud mirabile iudicatur, quod ab aliquo antequã vinum hauriat, odoratum, instar ebrij euadat: cum vino autem propinatum, cõfestim notabilem inducere ebrietatem multis experimentis est comprobatum. Ex Simeone Sethi Græco auctore.

Oleum Lathiris, Tympaniam, Colicasque affectiones mirabiliter sanare.

MIrabile quidem, quod è Cataputiæ seminibus extrahitur, oleum est, quippe in expellendis morbis, qui à flatu succisque frigidis oriuntur, principem habet locum. Contundantur huius semina, atque in aqua tam diù ebulliant vt excocta videantur, mox oleum in aqua supernatans cochleari colligendum est. Mos est apud Indos tale oleũ cõmodius per

decoctionem, quàm expressionem colligere. Vsurpatur hoc felicissimo successu in Tympania, colicis, iliacísque doloribus, stomaci affectione, aurium surditate, atq. in ijs morbis qui à succis frigidis flatuque fiunt. Huius gutta aliquo liquore in potu sumpta aquam citrinam euacuat, in articulorumque doloribus pituitam humoresque frigidos. Extrinsece vsurpatur in omni Hydropis specie: vbi tamen flatuositas viget, maximã in ea expellenda proprietatem habere videtur. Ex Don Garzia ab Horto.

Venenum à dißimili extingui, à simili vero augeri.

HOc proprium esse veneni, à sapientioribus proditur, à dissimili extingui, & à simili augeri & robustius fieri: ea propter non semel à perfidis hominibus exhibita venena nullius valoris fuisse obseruatum est, cum ea dissimilibus fuerint sociata. Aconitum & Napellus miram retinent vim necandi, compescitur tamen eorum potentia à veneno dissimili, ex quorum dissimilitudine vtriusque vis hebetatur. Mira est Ausonij historia de

vxore męcha, quæ marito venenum propinauerat, vt auté illud robustius esset, Hydrargyrum miscuit, ex quo toxici virtus dempta est, & vir immunis euasit. Hoc epigrammate ille monstrat.

Toxica zelotypo dedit vxor mœcha marito,
Nec satis ad mortem credidit esse datũ.
Miscuit argenti lethalia pondera viui,
Cogeret vt celerem vis geminata necem.
Diuidat hæc si quis, faciunt discreta venenum,
Antidotum sumet, qui sociata bibet.
Ergo inter sese dum noxia pocula certant,
Cessit lethalis noxa salutiferæ.
Protinus & vacuos alui petiere recessus,
Lubrica deiectis, qua via nota cibis.
Quàm pia cura Deum: prodest crudelior vxor,
Et cum fata volunt, bina venena iuuãt.

Cornelij Celsi de valetudine sanorum hominum cõseruanda tutissima præcepta.

INter grauissimos medicos & scriptores, nemo est qui in conseruanda sa-

norum hominum sanitate oculatior existat. Afferam eius verba, vt saluberrima istius præcepta rectius intelligantur. Sanus homo, qui & benè valet, & suæ spõtis est, nullis obligare se legibus debet, ac neque medico neque alipta egere. Hunc oportet varium habere vitæ genus, modo ruri esse, modò in vrbe, sępiusque in agro: nauigare, venari, quiescere interdum: sed frequentius se exercere: Siquidem ignauia corpus hebetat, labor firmat, illa maturam senectutem, hic lõgam adolescentiam reddit. Prodest etiã interdum balneo, interdum aquis frigidis vti, modò vngi, modò id ipsum negligere: nullum cibi genus fugere quo populus vtatur, interdum in conuiuio esse, interdum ab eo se retrahere: modò plus iusto, modò non amplius assumere: bis die potius quam semel cibum capere, & semper quàm plurimum, dummodo hũ concoquat. Sed vt huius generis exercitationes, cibique necessarij sunt: sic athl tici, superuacui. Nam & intermissus pro pter ciuiles aliquas necessitates ord exercitationis corpus affligit, & ea co pora quæ more eorum repleta sunt, c lerrime & senescunt & ægrotant. Hæ
firm

firmis seruanda sunt, cauendumque ne in secunda valetudine aduersæ præsidia consumantur. Ex lib. 1.

Socrati à familiari Dæmone de Platonis indole somnium fuisse immissum.

SOlent, quandoque mali spiritus hominibus somnia ingerere futurarum rerum, vel Dei permissione, vel vt nos ipsos decipiant. Hinc Socratem legimus vidisse per somnium oloris pullum sibi in gremio plumescere, qui cõtinuo exortis pennis & expãsis alis in altum aduolans suauissimos cantus edebat. Postridie Platone adducto, hic est (inquit) Cygnus, quem ego præterita nocte tã suauiter canentem somno videram. Hoc somnium, vt scribit Henricus de Assia, à spiritu familiari sub forma Cygni, quem Athenienses veneri dicarunt, fuit immissum Socrati, vt Platonis indolem interpretaretur, & superbiæ vitio subiiceretur, existimans se esse prophetam. Ex Thoma Garzonio.

Agricolam quendam cultello sibi guttur abscidisse ob ferramentorum astu Dæmonis in ventrem emissorum cruciatus.

Mirabilis equidem Ioannis Langij historia est, de cuiusdam maleficiati agricolæ interitu. Hic crudelibus dolorum tormentis in altero hypochondriorum cruciabatur, factaque à Chirurgo incisione sub illæsa cute clauum detraxit, dolores tamen ob id non solum haud cessarunt, sed potius in dies recrudescere visi sunt. Quare agricola dolorũ impatiens, cultello sibi guttur abscidit. Dum autem tertio die mortuus ad sepulchrum efferretur, à duobus chirurgis in magna hominum frequentia illius ventriculus concisus est. In eo (res mira, & prodigiosa) lignum teres & oblongum, quatuor ex chalybe cultri, partim acuti, partim serræ instar dentati, ac duo ferramenta aspera reperta fuerunt: quorum singula sphitami longitudinem excedebant. Aderat, & capillorum inuolucrum globi instar. Credibile est sane, hęc in ventriculi cauitate congesta fuisse, nõ alia arte quam Dæmonis astu & dolo.

Quo artificio epistolam in ouo celatam alicui scribere valeamus.

INter scripturarum furtiuarum arcana, non infimum locum tenere existimo, in ouo epistolam celare, atque amico scribere: Videbis enim oui putamẽ illæsum mundumque, illo tamen exempto disruptoque characteres apparebũt. Aperiam secretum. Si atramento ex gallis, alumine, & aceto confecto in oui cortice literas signabis, votum assequeris. Has oportet in Sole calente exiccare, mox ouum in muria concoquere, quousque fortiter obduretur: ita enim à cortice characteres euanescunt, & ad interna gradiuntur, siquidem putamine exempto, notæ in oui durato albumine inueniuntur. Ex Carolo Stephano.

In aqua frigida captanda maximum veterum fuisse studium.

MAximam antiqui curam adhibebãt, vt aquam frigidam pro æstatis incendio temperando conseruarent: quare ex niuibus eam parabant, vt Athenæus retulit. De qua re perbellè loquebatur,

Seneca, *& pœnas montium in voluptatis transferunt*. Alexandrini aquam Sole tepentem, in fenestris ad ventorum incursus exponebant, vt noctu frigesceret: manè autem ante Solis ortum humi ponebant, foliisque lactucæ atque pampinis iniectis frigidam tuebantur. Hoc Galen. narrat. 6. Epidemior. Plutarchus 6. Sympos. cotibus, & silicibus aquę iniectis hoc fieri scripsit. Neronis autem in re hac studium nobilissimum fuisse proditur. is etenim, vt niuis voluptate absque niuis iniuria frueretur, feruentem aquam vitro immissam in niues refrigerari mandabat. Ex Heurnio.

Fœminas in prima menstruorum eruptione in venerem maxime incitari.

EOdem ferè tempore, quo menstrua erumpunt, fæminis vbera exurgunt: sanguis ille, instar occisi animalis videtur, atque in maiori copia erumpit, cum vbera ad duos digitos prominent, quo tempore puellarum vocem in grauiori mutari conspicimus. Illud autē maxime adnotandum est, in prima menstruorum eruptione puellas in pudendis valid

tenti

tentigine prurituque corripi, ex quo ad Venerem incitantur: quare per tempus illud cautè custodiri existimo. Ex Arist. 7. de Hist. anim.

Qua industria Aegyptij lapides à vesica absque incisione extrahant.

MIrabile quidem est Aegyptiorum studium in extrahendo lapide à vesica absque incisione, quando nostrates medici lapidarij sine illa facere nequeant, idque cum magno languentium vitæ periculo. Hi ligneam cannulam accipiunt octo digitorum longitudine, & digiti pollicis latitudine in opere absoluendo. Hanc colis canali admouent, fortiterque insufflant: ne autem flatus ad interiora perueniat, extremum pudẽdi manu altera perstringunt, foramen deinde cannulæ claudunt, vt virgæ canalis intumescat, latiorque fiat. Quo facto minister digito in ano posito, lapidem paulatim ad canalem virgæ, atque in eius vas extremum deducit. Qui vbi præputio lapidem appropinquare sentit, cannulam à virgæ canali fortiter im-

petuque amouet, & lapis extrahitur. Ex Alpino.

Multa præsidia ab animalibus homines accepisse.

NOn pauca quidem præsidia sunt, quæ ad hominum tutelam ab animalibus accepta sunt. Celidoniæ enim virtutem ad oculorum morbos ab Hirũdine accepimus, quæ hanc conquirit herbã, vt suorum filiorum oculos, vel vitiatos, vel cæcos curet. Fœniculi virtutem ad eandem tutelam ab anguibus didicimus. Ab Ibide, quæ instar Ciconiæ auis est, clysteris vsum habuimus, nam & illa rostro marinam aquam assumere solet, illoque pro clysteri vtitur, vt ventrem nimis onustum exonerare valeat. Insuper marinus equus Hippopotamus dictus, venarum sectionem nos docuit: ille siquidem mala oppressus valetudine, ad recenter succisas arundines graditur, acutiorique cuspide sanguinem è crurium venis adimit. Quod autem in hoc mirabile est, vt sanguinem cohibeat, in fimo vel cæno volutatur, & ita vitam tuetur & sanguinem sistit. Ex Plinio, & aliis.

Equorum

Equorum teſticulos ad ſecundas depellendas miram habere virtutem.

SIngularis profectò Equi teſticulorum ad mulierum ſecundas depellendas eſt proprietas, adeò quod teſtatur Generus in epiſt. Ruſticum quendam, quinquaginta in puerperis feliciter hoc vſum fuiſſe remedio. Vſus eſt & Horatius Augenius in pluribus mirabili euentu: præſtantiſſimum idcirco à grauibus auctoribus iudicatur remedium, nam & plurimis iam deploratis profuit. Capiuntur teſticuli equi caſtrati, & fruſtillatim conciſi in furno exſiccantur, quorum puluis quantum capitur tribus digitis è iure bibẽdus datur in neceſſitate: idque ſi opus eſt, bis aut ter repetitur.

Humanam ſaliuam Scorpiones interimere.

HOminum ſaliua Scorpionibus infeſtiſſimum venenum eſt, adeò quod ea tacti confeſtim intereant. Porrò iis ſaliua tota ſubſtantia aduerſa eſt, vt Galenus lib. 10. ſimp. mediç. experimento confeſſus eſt: is enim à ſola ſaliua mo-

rientem vidit Scorpionem, idque celeriter patientem à saliua esurientium aut sitientium, tardè autem ab illis qui cibo potuque fuerant impleti, in aliis autem proportione.

Apium risus homines ridendo interficere.

SCelerata est herba, quæ Apium risus dicitur, quod ridendo homines interficiat: si quis enim gustauerit ieiunus, vtique ridendo exanimabitur, vt Apuleius testatus est. Ex hac illud adagium ortum habuit, *Sardonius risus*: nam & *Sardonia* etiam vocatur. Porrò non ex risu, qui hanc gustauerint moriuntur: sed potius, vt placet Salustio, neruos labiorum, & oris musculos illius qui eam comedit contrahere facit, adeo vt ridendo mori videatur.

Qua industria Parthi Scythaque sagittarum aciem venenarent.

PArthorum Scytharumque toxicum, quo sagittarum acies inungi solebat, humano sanguine & viperina sanie constabat, tantæque feritatis erat hoc vene-

num, vt leui tactu animal interimeret. Equidem Scythæ viperas recenter enixas venantur: easque dies aliquot contabescere sinunt, donec in saniem putrescant, mox toto vnius hominis sanguine in ollam effuso, eam exquisitè coopertam fimoque obrutam computrescere sinunt, cuius demum ichor sanguini supernatans, siue serum cum viperarum sanie commixtum lethale Scytharum toxicũ est. Ex Arist. Plinio, & Langio.

Succinum Vtero gerentibus exhibitum, mirè partum accelerare.

MVltis experimentis comprobari audio, succinum parturientib. drac. semis pondere ex vino albo potui datũ, mire partum accelerare. Hoc etiam facit eius oleum, si gutta tantum in aqua verbenæ parturienti propinatur. Quidam tamen medicus Hetruscus (Fallopij testimonio) exhibebat scrup. j. Boracis in decocto matricariæ, vel sabinæ dissolutę difficulter parientibus, miraque faciebat, breui enim temporis spatio fætus vel viuus vel mortuus egrediebatur. Habebat ille medicus pro arcano præstantissimũ

hoc auxilium: tamen nescio quomodo postea fuerit detectum. Ex Andernaco.

Serpentum oua genituramque per imprudentiam in potu hausta, serpentes in corporibus procreare.

ADmiranda succedunt quandoque symptomata ex aquæ potu vitiatæ: siquidem imprudenter cum ea semina vel oua serpentum hauriuntur, è quibus mox serpentes generantur. Genserus in lib. 2. hist. animal. cap. de Ranis Rubetis, bufones in ventriculis, intestinisque hominum, hausta eorum genitura, fieri & nutriri probauit. Iacobus Manlius in lib. experim. in cuiusdam equitis ex hausta cuiusdam lacunæ aqua vbi erant semina serpentum, in ventriculo plures angues fuisse genitos prodidit: quibus per interualla extractis, medicorum auxiliis, sanus factus est. Leuinius Lemnius Vermiculos caudatos atque insolita forma bestiolas vomitu eiectas nouit. In nonnullis lacertas à pharmaco fuisse eductas obseruatum est, vt Gēma Cosmocrit. vidit. Quare maxima in aquæ potu hominib. opus est animaduersione: ne huiusmodi exhaustis, pernicies corporis consequatur.

In de-

In desperato coli dolore Hydrargirum, vel glandem plumbeam exhibitam multos consanasse.

MIrabile videtur, Hydrargirum, quod à multis venenum reputatur, in desperato coli dolore exhibitum, plurimum prodesse. Equidem Marianus Sanctus ex multorum consilio qui ab hoc lethali morbo sanati sunt, suadet, si obstructio perseuerauerit, & fæces per os extrudantur, haurire cum aqua sola argenti viui libras tres. Probat hic ex ratione vinctum seu duplicatum intestinum Hydrargiri pondere explicari, fæces detrudi, vermesque si ibi fuerint interimi, & ægrum liberari. Haud ab hoc dissimili auxilio quidã nobilis, post alia tentata ad morbi huiusmodi acerbitatem machinamenta, liberatus est. Hic haustis olei amigdalarum dulcium sine igne extracti vnc. iij. cum vino albo & aqua parietariæ mixtis, mox deuorata glande plumbea argento viuo illita, planè à colico cruciatu euasit, illamque ex ano absque labore reddidit. Ex Pareo libro 16.

In fœniculorum seminibus, vim quandeque exitialem delitescere.

AGrauibus scriptoribus comprobatur, serpentes fæniculorum esu & senectam exuere & oculorum aciem renouare. Hinc iis affricantur oculi anguiũ vt votum assequantur. Ex attritu fæniculorum seminibus praua quædam imprimitur qualitas è qua venenati producuntur vermiculi, quorum esu multi in pessima deuenerunt symptomata, & ab alexiteriis rarò adiuti sunt, tanta huius veneni potentia est. Quare fæniculorum vmbelli antequam comedantur aperiãtur, & diligenter concutiantur, vt à vermibus emundentur. Præstabit aliquantisper in frigida macerare. Ex Balthasaro Pisanello.

Noua, admirandaque præsidia ad Anginam gutturisque apostemata.

AFferam singularia auxilia, è quibus, ex grauissimis scriptoribus ad anginam, & gutturis apostemata mirabilia contigisse proditur. Lignum hederæ ad gutturis apostemata à proprietate valere scri-

re ſcribit Ioannes Marquardus: quippe obſeruatum eſt, comedentem ex concleari hederæ ligneo, ſiue bibentem in aliquo ipſius vaſe ligneo nunquam vel rarò in gutturis vel vuulæ apoſtema incurrere. Rubeta cocta & pro emplaſtro Sinanchicis impoſita confeſtim liberat.

Vermes, quandoque in cordis capſula procreari, è quibus mors ſubitanea pleriſque exoritur.

FAbuloſum haud eſt, vermes in corde generari. Hoc enim Meſues docet, Hollerius, Matth. Cornax, Alexius Pedemontanus, & alij Ioan, Hebenſtreit in lib. de Peſte, Principem quendã ex morbi ſæuitia periiſſe narrat, cuius cadauere diſſecto, vermis albus, præacuto roſtello, eoque corneo præditus cordi adhæreſcere deprehenſus eſt. Ex medicis, ſucco allij feram hanc, tanquam ex indubitato remedio, interimi probatum eſt. Petrus Sphererius (vt Schenkius narrat) ciuem Florentinum morte ſubitanea correptũ atque diſſecatum obſeruauit, in cuius cordis capſula vermis viuus repertus fuit. Aiunt multi certiſſimo experimẽto

succo allij, raphani & nasturtij hos vermes necari: qui ex testimonio Pedemontani, in corde delitescentes, syncopen, Epilepsiam, & mortem inferre solent.

Mares, plerosque in mammillis, mulierum instar, lac producere.

LIcet marium mammillæ spissa carne præditæ sint, lac tamen in iis aliquãdo fuisse productum obseruatũ est. Nouit hoc Arist. vt lib. 1. de hist. animal. docuit. Vessalius non semel id conspexisse in lib. 15. Anat. commemorat, & Hieronymus Eugubius in libell. de lacte: sic & Cardanus lib. 12. de Subtil. qui Ianuæ vidit Antonium Benzium è cuius mãmillis lactis tantum profluebat, vt infantem ferme lactare potuisset. At historia, quæ affertur ab Alex. Benedicto mirabilis est; ait enim, Syrum quendam mortua cõiuge, è qua infans supererat, vbera filio admouisse, è cuius suctu tanta lactis copia in pupillam manauit, vt exinde loco matris nutrire valuerit. Ego quidem in duobus filiis meis, in primis diebus à partu obseruaui, ab obstetrice mammillas contrectatas, lac impulsu (magno multorũ

stupo

ſtupore)emiſiſſe:idque in aliis etiam infantibus conſpexi.

Lumbricos,quandoque tantæ procreari virulentiæ, vt interiora corporis perforare valeant.

INfanda quidem ſymptomata à vermibus aliquando proueniunt. refert enim Omnibonus lib. 4. de morb. infant. Lumbricos ex vmbilico cuiuſdã erupiſſe. Tralliani teſtimonio habemus, hæc animalia ob alimenti inopiam inteſtina laceraſſe fuiſſe obſeruatum. Id etiam ab Ægineta confirmatur:inſuper Hollerius conſpexit,vermes per inguina, & vmbilicum prorupiſſe. Magna igitur cura opus eſt in horum redundantia, ne interiora corporis valeant lacerare.

Infantis vmbilicum & Ceruinum penem mirabiliter conceptum facere.

ALexander Benedictus lib. 30. de curand. morbis, vmbilicum infantis, qui ſponte cadit, quoquo modo in cibo ſumptum, ſi ignorauerit mulier, ad conceptum facere, prodidit: illumque in bra-

chialibus à muliere gestatum conceptũ inhibere credit. Ceruinum insuper penem aridum,& in farinam redactum , oboli pondere à coitu fæminis datum procul dubio ad concipiendum prodesse experimento probat. Bauerius tamen cons. 50. vterum ceruinum singulari dote ad conceptum valere prædicat.

Vlmi vsum recentem Elephantiasim curare, fuisse obseruatum.

TAnquam certum remedium, Vlmi v-sus in curanda recenti Elephantias à Iacobo Douinero lib. 1. c. 7. prædica-tur. Vidit enim adolescentem tali affect laborantem, & decoctionis Vlmi vsu (fa ctis faciendis) conualuisse. Ea quiden pro omni potu vtebatur in quolibet p stu, cum pauco vino albo, & tanti sudo res mouebantur graueolentes, vt vix i los custodes ferre possent. Ita viscer purgabantur, & magna vrinæ copia e cernebatur, quibus excretionibus san factus est.

Cyprinorum esum podagricis esse infestum.

QVamuis inter pisces, Cyprinus n bilissimus existimetur, cum optir

pr

præbeat nutrimentum, exquisitissimique existat saporis, tamen podagricis infestũ esse obseruatum est. Nouit enim podagrosum Iulius Alexandrinus (vt retulit lib.15.c 6. de Salubr.) cui Cyprinorum esu pinguium parata erat semper podagra, vt in manu illi esset eo pacto accersere cum vellet.

Puluere pellis leporinæ, perniones à Septentrionalibus sanari.

OLaus lib.2. Rerum Septentrionaliũ, illos populos, ob aeris frigus, frequentissimè perniones experiri scripsit, qui morbus non alijs ab iis sanatur remediis quam puluere pellis leporinæ. Plinius vero Rapum domesticum ferués calcaneis impòsitum sanare retulit. Ego ex Carolo Stephano in lib. de Re agraria in quodam expertus sum remedium, & benè successit. Accipit ille ficos crematos, è quorum puluere & cera vnguentum parat, hoc pernionibus impositum breui liberat patientes.

Hydrargirum loco amuleti gestatum à peste fascinoque corpora defendere.

MArsilius Ficinus, & P. Droetus in lib. de Peste mire Hydrargirum extollunt. si enim auellana perforatur & extracto interiori nucleo cum acicula argento viuo repletur & collo suspenditur, mirum in modum à peste corpora tuta reddit: ita profecto à pestifera lue sæuiente se defenderunt multi. Hoc etiam præsidio mulieres lactantes à fascinatricibus, ne lac sibi adimatur quo infantes alendi sunt, præseruari posse Thomas Iordanus in lib. de Peste prodidit. Quippe multis experimentis obseruatum retulit, hoc secum gestato nullas prorsus sagarum, lamiarum, aut strigum insidias lactantibus nocere.

Mespili lignum, collo appensum, grauidas ab abortu præseruare.

CVm quadam æstate apud D. Ioannem Nicolaum Cutillum Brancatium, mei amantissimum, vt puerum curarem interessem, fortè inter me & Dominam D. Mantiam Cotoneam è Tole-

tis eius vxorem de abortus præseruatione tunc vtero gerentem conuentum est. Retulit domina hæc, Mespili lignũ collo appensum mirè ab abortu grauidas defendere : idque millies à suis maioribus fuisse expertum. Confiteor in plerisque tale lignum fuisse à me expertum, atque certum & rarum remedium semper inuenisse: siquidem multæ abortientes,& dolore,& sanguinis fluxu (appenso ligno) restrictæ sunt, & ab abortu seruatæ, adeo quod in eo particularem virtutem abortũ prohibendi inesse reor.

Qua industria homines abstemios reddere valeamus.

MVltis experimentis comprobatũ reperio Anguillas, vel Mullos in vino suffocatos vini fastidium inducere : si enim ex eo bibant homines procul dubio abstemij fiunt. Insuper Philostratus in vita Apollonij oua noctuæ elixata,& infantibus pro cibo allata, hydropotos in tota vita illos reddere scripsit. Mizaldus, Ranam viridẽ ex iis quæ in fontibus saliunt, viuam in vino suffocatam idem efficere, si tale vinum potetur, prodidit.

Rotundam Aristolochiam mirè pisces stupidos reddere.

MIra est Aristolochiæ virtus in pisces, ipsa enim illos odore ad se allicit, mox stupidos reddit. Propterea si eius radicem contritam calceque commistã, siue eius decoctionem cum calce pacato flumine aut maris littore piscatores cõspergent, pisces agminatim confluere videbunt. Illi autem puluere degustato, veluti exanimati supernatantes capientur.

Puellam veneno ab infantia nutritam Alexandro ab Indorum Rege fuisse missam.

INdorum Rex Alexandri fortunæ inuidens, vt illum interimeret, miræ pulchritudinis misit puellam, ratus forsitan Alexandrum confestim cum ea concubiturum. Illa autem Nappelli veneno ferè à cunabulis erat educata, propterea more Serpentum scintillantes habebat oculos. Hos Aristoteles aspiciens, caue tibi ab hac (dixit) ô Alexander, nam virus pestilentissimum alit, vnde tibi exitiũ paratur.

paratur. Post paucos dies plerique proci huius commercio venenati periere, ex quo Aristotelis præsagium mirabile fuit iudicatum. Ex Auerroe.

Quale sit igneum præsidium, quod in morbis ab Aegyptiis & Arabibus vsurpatur.

IN lib. de Medicina Ægyptiorum prodidit Alpinus , quo pacto ij in morbis corpora adurant. Accipiunt enim lineam petiam cubiti longitudine, latitudine verò trium digitorum , quam ad formam pyramidis aptant gossipioque implent: ipsius latior pars, parti adurendæ applicatur, alterumque caput accendunt, cōburique tamdiù permittunt, vt fasciculus cremetur. Continuo tamen dum cutis vritur ferro circumcirca attingunt carnem, ne caloris incendio aliqua oriatur inflammatio. Hoc insuper inuolucro parando obseruant, vt in medio fasciculi meatus existat: ita enim euentatio sine respiratio aliqua paratur. Inustione autē peracta, ossiū medulla in carne adusta quoad eschara cadat vtuntur. Hic vrēdi modus Ægyptiis & Arabib. familiaris est.

Olim in Creta familias quasdam mire fascinatrices adfuisse.

AMultis fide dignis audiui, tum mares quosdam, tum fœminas in hisce partibus animalibus, puerisque laudando fascinum attulisse: adeo quod ij si ad ouile, porcileque quodpiam adiuissent, confestim interitum plerisque produxissent. Quare mirũ haud est quod legitur, in Creta, quasdam familias adfuisse quę laudando fascinum inferebant. His profectò natura quædam ferè venenosa efficitur, & ex oculis inde spiritus efflant venenatos, quibus animalia, pueri, & grãdiores fascino maculantur. Laudando autem venenum promptius operatur: siquidem laus propria gaudium affert, quo cordis spirituumque dilatatio oritur, & veneno aditus præparatur. Ex Fracastorio de symp. & Antipat. rer.

Cyprini verticis osficulum mirabiliter Epilepticis subuenire.

IN Cyprini caluarię vertice quoddã reperitur ossiculum triangulare lapidis instar, quod in curãda Epilepsia principẽ locum

locum obtinere aiunt, tanta enim efficacia Epilepticis ſubuenit, vt morbus is nũquam reuertatur. Hoc vbi ſuturæ in vertice caluariæ Cyprini committuntur intus ſubſiſtit, propterea ſi illa ſcalpello penetratur, ſtatim foràs proſilit. Andernacus hoc oſſiculum nummi germanici crucifери appellati magnitudine exiſtere prodidit, atque ſalutare eſſe Epilepſię remediũ.

Calphurnius Beſtia Romanus qua via vxores interimeret.

NOnnulli ex veteribus in venenis noſcendis maximam adhibuere curam & diligentiam, inter alia Aconitum venenorum omnium eſſe ocyſſimum comprobarunt: ſiquidem tactis huiuſmodi veneno genitalib. ſexus feminini animalium, eodem die mortem inferre viſum eſt. Hac via Calphurnius Beſtia, vt ditaretur forſitan, vxores dormientes interemit, de quo M. Cæcilio accuſatus eſt. Hinc illa atrox peroratio, eius in digito mortuas. Conſimili induſtria Ladislaus Neapolis Rex, cum cuiuſdam medici Prochytami filiam adamaret, cum eaque concuberet, Florentinorum conſilio extinctus eſt.

Aceto Scyllitico, Pythagoram, vitam longiſſimè produxiſſe.

ACetum Scylliticum Pythagoras magnifecit: ſcripſit enim eius vſu longam homines vitam conſequi, & vſque ad eius extremum finem permanere integrè & dextra valetudine. Ipſe cum quinquageſimum ageret annum hoc remedio vſus eſt, & eius vſu ad centeſimum & decimum ſeptimum productus eſt integer, & nulla vnquam aduerſa valetudine tentatus: cuius optimam facultatem admiratus conſanguineis communicauit, vt illius vſum haberent.

Oleum lixiuio mixtum in lactis ſpeciem tranſire.

FIrmè experimento oleum lixiuio mixtum ſi diu agitetur in lactis ſpeciem tranſire comprobatum eſt: eſt enim lixiuium tenue atque calidum, oleum autem cum aëreum ſit à lixiuio attenuatur, & proinde aërem concipit, ex quo albedo innaſcitur. In aquis etiam quæ diu agitãtur, lactis ſpecies quædam exoritur ex cõſimili induſtria: huius indicium ſpuma eſt

quæ cum ſit tenuis aërem concipit & dealbatur. Ex Cardano.

Qua induſtria Scythæ abſque cibo & potu per plures dies exiſtant.

MIra eſt herbæ Scythicæ operatio, qua Scythæ per plures dies ſine cibo potuque viuere dicuntur. Hanc ij circa Boriam inueniunt creſcentem, & ad famē ſitimque tolerandam vtuntur: ſiquidem guſtu dulcis vt liquiritia eſt, & in ore detenta famis ſitiſque ſenſum hebetat. Idē apud tales Hippice præſtat, eo quod hæc planta equis conſimilem generet effectū. Aiunt multi, Scythas his herbis duodenos etiam dies famem & ſitim non ſentire. Ex Matthiolo.

Catellos calorem natiuum augere, membrorumque dolores conſopire.

PRo excitando natiuo calore, membrorumque cruciatibus demulcendis, Catelli præſtantiſſimi (Galeni teſtimonio 7. Method. med.) exiſtimantur. Illorum autem huius naturæ haud omnes habentur, ſed ij præcipuè quibus pilus cō-

color eſt. Propterea in chiragra, podagra, & in omni Arthridis ſpecie cruciatus quãlibet efferatos parti affectæ adhibitos præſtantiſſimè conſopire à multis comprobatum reperis.

Plurima è terra ſurſum rapi, iterumque deorſum cum pluuiis præcipitari.

MAximam, vellera, Ranæ, vermiculi, lapilli, ligna, varij generis frumentacea, lac, ſanguis, & id genus alia terræ permixta, quę cum pluuiis quandoque præcipitari aſpicimus, nobis præſtant admirationem, adeo quod à caſu inſolito plerique perterriti Cœli minas metuunt. Ceſſat autem admiratio ſi eorum cauſas pēſitamus: hæc enim primo ſtagnorum efſluuiis ventorumque impetu terræ permixta ſurſum feruntur, mox cum pluuiis iterum deſcendunt. Propterea nec ſemper mirum aut inſolens à ſapientibus iudicatur. Cornelius Gemma in Coſmicritica c.6. hæc cauſas legitimas à Cœleſtibus Syzygiis habere prodidit: ſed tamen eo vſque progredi ſolere, tum ſpecie ſua, tum magnitudine, vt etiam in portentis principem inueniant locum.

Cum Psillis & Marsis Serpentes haud habere inimicitiam.

MIrabile est, Serpentes, qui à mundi primordio cum humana specie controuersiam, inimicitiamque iniuere, cum Psillis & Marsis nec odium nec disconuenientiam retinere. Necesse etenim est, vt iis aliqua mistio non omnino contraria oriatur, aut odor, aut aliud, è quo species minus ingrata videatur, ita profectò inter homines ipsos etiam contingit. quãdoque enim sine causa nõnullos odimus, alios amamus, prout rerum species ad animam nostram perueniunt, è quibus disconuenientiã captamus. Ex Fracastorio.

Olim vasta & robusta fuisse hominum corpora.

QVamuis Plinius cæterique scriptores hominum corpora, robur, vitam, semper imminui conquerantur, tamen olim Gigantes extitisse, & vasta hominum fuisse corpora verendum non est. D. Augustinus lib. 15. de Ciuit. Dei, dentem gigantis in quodam flumine inuentũ fuisse prodidit, qui minutim diuisus, centum ex

noſtris dentes ſuperabat. De Pallante ſcribitur admirandum. Hic Æneam contra Turnum Regem Rutulorũ adiuuit, mortuus tandem, & ſepultus vbi nunc Roma eſt (referente Solino) anno octingenteſimo poſt Chriſtum dominum, dum quædam ædificia Romæ fierent caſu in ſepulchro, quo arte mirabili cum lucerna ardenti conditus erat, inuentus eſt, & integer erectus altitudinem muri capite excellebat. Quid de Aiace, quid de Turno, & de ingenti ſaxo quod vterque in hoſtẽ coniecit referatur, nouum haud eſt. Quid tandem de Oreſte filio Agamemnonis, cuius cadauer octo cubitorum longitudidem excedebat, atque de aliis innumeris dicatur, apud ſcriptores reperitur. Idcirco præter ſtirpem giganteam quæ poſt diluuium imminuta eſt, alia corpora vaſtitatem & robur maximum retinuiſſe concedendum eſt, impræſentiarum verò hominum corpora huiuſmodi comporata t[illegible] puſilla ſunt, vt præ illis nani eſſe videantur. Ex Helinando Chronographo.

Equum phaleris accinctum pulchris acriorem fieri.

EA profectò Equorum natura est, vt si pulchris ornantur phaleris tum acriores,tum pulchriores iudicentur. Est de his clarum exemplum de Bucephalo Alexandri, qui phaleris accinctus Regiis neminem præter Alexandrum (testimonio Æliani) ad se ascendere patiebatur, & quod erat in illo mirabilius,vt ascensus facilior esset,demittebatur cum dominus equitare volebat. Phaleris autem remotis, quilibet mediastinus ascendere & tractare poterat. Ego quidem domi mulam habeo,cuius tanta est sagacitas,vt si seruus meus Ephippium parat habenasque,illa humilis,demissa, & quasi gaudens persistit vt sternatur, hilarisque incedit & acrior: sin autem clitellas, calcitrosa, indomita, feraque confestim fit, nec talem sarcinam nisi vinctis pedibus ferre sustinet,adeò quod seruus ab opere desistere cogitur.

Exitiosissimum esse homini sub Lunæ radiis somnum facere.

LVnæ proprium est in hæc inferiora humiditatem immittere: quare exitiosum est, sub eius radiis diu dormire,

quippe dormientes obſeruatum eſt ægrè excitari, atque proximos inſanis fieri. Lunæ vires in lignis quæ ad ædificia colligũtur potiſſimum experimur: concisa enim Luna creſcente, ſunt ferè emollita per humoris conceptionem, idcirco tanquam inepta à fabricis reiiciuntur. Agricolæ experimento cognouerunt frumenta de agris in Lunæ diminutione collecta, diutius ſicca permanere. Hæc à veteribus Lucina vocabatur. & à parturientibus inuocabatur: Lunæ enim diſtendere rimas corporis, meatibuſque viam dare munus eſt: propterea tale ſydus partui ſalutare, illumque accelerare putabant..

Archelaum Mithridatis præfectum, ligneã turrim incombuſtibilem confeciſſe.

ADmirandum profectò iudicatum eſt Archelai Mithridatis præfecti cõtra Syllam commentum: hic enim turrim ligneam incombuſtibilem condidit, quam fruſtra ille incendere conabatur. Erant turris tabulata alumine collinita, in iis autem cruſta durior erat obducta, & alumen plumbique albi cineres pigmentis copiosè commiſtæ: qua induſtria ab igne

ſeruata

seruata sunt. Consimili artificio, Cæsar ex Larigna materia circa Padum Castellum etiam construxit: Ex Lemnio.

Viscum quercinum sola suspensione Epilepticis subuenire.

EX grauibus scriptoribus multi orbiculos è Visco quercino sola suspensione vulgari filo transfixos idem præstare in amolienda & præcauenda Epilepsia tradunt, quod pæoniæ masculæ radix, aut smaragdus è collo pendens efficere creditur. Retulit Iacchinus in Epilepticorum curatione, semel ea ratione qua ligno guaiaco vtimur Viscum quercinum per dies 40. propinasse, & profuisse quidem, non tamen morbum abstulisse, neque licuisse iterum id remedij in faciliori morbo experiri.

Inter Brassicam & Vites maximum inesse dissensum.

NOtabilis equidem discordia inter Brassicam, & Vites reperitur: proterea de Re rustica sapiētes scriptores, vites à brassica offendi, deterioresque &

ſucco & odore ſi ſecus plãtatur, fieri pro-
didere. Experimento hoc comperitur, nã
germen iis propiùs cum acceſſerit, auer-
ſum ab inimico compulſum odore retro-
graditur. inſuper ſi in ollam, vbi braſſica
elixatur, vini vel minimum coniicitur,
quippe nec braſſica concoqui vnquam
poterit, & quod mirabilius eſt, colorem
proprium amittet. Hac moti ratione ſa-
pientes ebriis braſſicæ ſuccum propinã
quo ebrietas ſubito ſoluitur: Conuiuan-
tes pariter ne à vini copia potentiaqu
offendantur (Germanorum inſtar) bra
ſicam crudam primo comedere deben
ita enim vinum ad ſatietatem, abſque
brietatis periculo haurire valebunt.

Cati nigerrimi eſum cerebrum homine dementare.

PEriculoſum eſt verſicoloris, & ma
mè nigerrimi Cati cerebrũ alicui
eſum præbere: ad inſaniam enim hom
nes ducit, & quod peius, cerebri mea
obſtruit, ſpirituſque impedit auima
Inter ſcriptores Petrus Apponẽſis hu
eſu adeò inſanire homines dixit, vt p
ſtigiis quaſi obnoxij videantur. Pon

tus pariter Cati pilos venenosos esse prodidit, eiusque anhelitum febrem hecticam inducere.

Ex Betulæ corticibus ardentes faces comparari.

BEtulæ cortices non modò ignem cõfestim recipiũt, verum atque flammã pariunt ardentem, quo fit, vt plerique faces pro noctis obscuritate fuganda ex iis componant, bene rati lucidiorem has flammam quam Pini tedam parere: ex liquore autem qui picis instar dum vruntur destillat, oriri hoc iudicatur, cuius natura cum facile accendatur, mirum haud est talem effectum producere.

Hæmorrhoidalem herbam contactu Hæmorrhoides sanare.

MIra est Hæmorrhoidalis vis & potentia in persanandis Hæmorrhoidibus. si enim huius radicibus Hæmorrhoides dolentes tanguntur, atque illæ per diem circa femur ferantur & mox in camino fumanti suspendantur, procul dubio affectus sanatur: siquidẽ Hæmor-

rhoides æque atque radices exiccantur & flaccescunt:qua causa herba ab effectu nomen deduxit,nec immerito : nam in i- starum inflammatione & doloribus si huius radices contusæ applicantur, con- festim & dolor & inflammatio mulcen- tur. Ex Durante.

Marinæ Pastinacæ radium dentium do- lores mitigare.

DEntium dolores multis experimen- tis ex Marinæ Pastinacæ radio miti- gari visi sunt: huius enim radio, qui in piscis cauda enascitur, dentes tangu- tur,& gingiuæ scarificantur,quo præsidi quam citissimè dolor euanescit. Prod- dit Dioscorides lib.2.cap.9.radium hu- dentes frangere & euocare, quomodo autem hoc perficiat docuit Plinius lib. 32.cap.4.Conteritur enim is,& cum Hel- leboro albo miscetur,quorum mistura dentes illiti fuerint sine vexatione ex- trahuntur.

Plerasque herbas Solis exortum & occasum ostendere.

EX herbis non paucæ Solis ortum & occasum nosse videntur, tantaque huius sideris sectãdi talibus auiditas nascitur, vt firmiter inter has & Solem magnam inesse sympathiam credamus. Profectò flos calendulæ in Solis ortu aperitur, & in occasu clauditur, ex quo villicorum horologium à multis dicitur. Sequuntur Solis spheram non modo papauer, & illud Tithymalli genus quam vocant Helioscopon: sed etiam malua, lupini & cichorea, intensius autem Lotus herba sectatur, & exortum quotidianum & occasum noscit. Hæc (Theophrasti testimonio) caulem & florem vespere mergit & circa mediam noctem tota in lacum irruit, & adeò occultatur vt nec manu admissa quis valeat inuenire : vertitur mox, paulatimque erigitur, & in Solis exortu extra aquas consurgit, floremque aperit & patefacit, taliterque etiam num confidit, vt altè ab aqua ab[illegible] è videatur.

Quales in Sodomi & Gomorrhi vestigiis oriantur fructus.

ALtissimi Dei decreto quinque vrbes antiquitus incensæ sunt, quarum Sodomum & Gomorrhum præstantissimæ iudicabantur. Harum in fauillis quædam noscuntur vestigia, siquidem cælestis ignis reliquiæ adhuc persistũt. Quod autem illic admirabile perspicitur, viridantia spectantur poma, formati vuarum racemi, nec quis est qui edendi haud cupiditatem habeat: illa autem manibus capta fatiscunt, & in cinerem resoluuntur, fumumque excitant quasi adhuc ardeant. Ex Aegesippo lib. 4.

Magnam inter Vterum & Mammas inesse Sympathiam.

NOn exiguus inter mulierum vterũ & mammas contemplatur consensus, quippe alterum alterius pathema ostendere obseruamus. A venis inter has partes coniunctis maximè ratio ostendi oriri sympathiã: ex iis enim materias ab vtrisque contentis transferri, & exonerari experimur. In menstruorum redundã-

tia cu

tia cucurbitula ſub mammis appoſita fluxum cohiberi ab Hippocrate docemur. Lactis copia in puerperis dum magna grauiſque fuerit, die ſeptimo puerperij, octauo, nonoque in vterum à natura refunditur. Suppreſſi menſes in virginibus & viduis caſtis, non ſemel in mammas reſiliunt, & lactis copiam ſuſcitant. In mulierum pubertate accedente menſtruo vtramque partẽ creſcere videmus.

Quo artificio Solis defectum firmiter comprehendere valeamus.

VAria induſtria plerique conãtur Solis defectum deprehendere, hoc autem compertum eſt artificio illius defectionem firmiter apprehendi. Pelues hora inſtanti capiantur, quæ non aqua, ſed aut oleo aut pice implendæ ſunt: ratio enim ſuadet humorem pinguem non facile turbari, atque imagines perinde quas recipit conſeruare. Equidem imagines in liquido, & immoto tantum apparere conſueuerunt, propterea in oleo & pice commodius & firmius quomodo Luna Soli ſe opponat & illũ abſcõdat accipere

poterimus. Ex Seneca in Natur. Quæst.

Virginum mammillarum tumorem à Cicuta impediri.

HAc inter alias Cicuta pollet efficacia, vt contuſa cum vmbella, atque virginum mammillis impoſita, tumorem & excreſcentiam valeat prohibere, fortaſſe nutrimentum impedit quominus augeantur, vt in puerorum teſticulis ſuccedit ſi hæc adhibetur: ij enim meatibus alimenti obtuſis facile exiccantur. Aperiam in hoc loco, quod à Rondeletio multis experimentis comprobatum reperio, de piſce ſquatina: hic enim mulierum mammis ſuperpoſitus illas adeò conſtringit, vt virginum mammillæ appareant. credunt multi in genitalibus eundem ſimiliter effectum producere.

A Quercus gallis anni præſagia comparari.

NOn modo à Plinio, verum atque à pleriſque rei ruſticæ ſcriptoribus obſeruatũ fuiſſe cõperio, à gallis quercus maioribus pręſagiũ illud anni quod apud Vete-

Veteres in magno fuiſſe pretio & opinione legitur comparari. Aperiuntur gallæ quando integræ ſunt, ibique muſca, aranea, aut vermiculus reperitur: ſiquidem planta hæc in gallis huiuſmodi animaliū gignere conſueuit. Si muſca volat, anni fertilitatem & bellum futurum præſagiunt: ſin vermiculus repit, annonæ carē-tiam arguunt: ſi autem aranea proſiliet, ſummam caritatem, & peſtilentes affectus prædicunt. His ego adderem, præſagia huiuſmodi ſi Deo placuerit, conſimiles ſectatura euentus.

Vitri puluerem calculos comminuere.

NOn ſolum Galenus, ſed Auicenna & medicorum plurimi ad calculos comminuendos Vitri puluerem extollūt: quomodo autem hic fieret, plurimum inſudaui: tandem qui ab Abenzoare componitur mihi ex voto ſucceſſit, & Vitrum adurere didici. Capitur Vitri albi & perſpicui fruſtulum, quod terebinthina collinire oportet totum, mox tandiù in prunis detinere, vt excandeſcat, hoc demum in aqua extinguitur, ſeptieſque iteratur, primò tamen linitur, ſecundò excoquitur,

vltimò extinguitur, quo peracto Vitrum conteritur, & in puluerem subtilissimum mutatur. Propinamus languentib. aurei pondus, vel drach. j. cum vino albo, & efficaciter calculos comminui experimur.

Quo artificio aëris naturam explorare valeamus.

AEris qualitatē, & naturam cum explorare libuerit, spongia bene sicca atque munda sereno cœlo per noctem sub diuo exponenda est: illa enim si sicca mane fuerit, siccus & aer erit: si humecta, nimbosus: si molliter vda, humidus ac roridus. Insuper si recentem panem cadē industria exposueris, à corrupto situm contrahere videbitur: à sicco, fiet siccus: ab humido autem, à statu proprio non mutabitur. Si aer fuerit pestilens, carnes expositæ corrumpuntur atque colorem mutant, sic etiam & adipes. Si aer crassus erit, patebit in marmore & silicibus, quæ in tali natura admodum madere solent: contra verò in aere tenui, licet humidus esset: hæ enim in tali non ita humescunt. Ex Cardano.

Quali stratagemate homines mortui videantur.

MVltis experimentis confirmatum reperio, homines videri mortuos, si vinum sublimatum siue aqua vitæ cum sale miscetur, ac in patina (sublata qualibet alia luce) accenditur in cubiculo, nocturno tempore, vbi homines reperiantur, siquidem ipsi immobiles fuerint speciem mortuorum repræsentabunt. Plerique vt Æthiopos fingant, lucernam accẽdunt oleo plenam cum quo sepiæ atramentum sit dilutum: siue Calchantum, aut ærugo: nec sine ratione, ostẽdit enim lux eorum colores quæ in iis sunt quæ ascenduntur: oportet tamen in cubiculo reliquas luces adimere.

Nereides facie humana & venusta plerasque fuisse repertas.

NEreides, quas vulgus Sirenas appellat, plurimæ in locis maritimis inuentæ sunt: an autem cantus dulcedine nauigantes in soporem proliciant & capiant, nos in lib. j. de Hominis vita abundè disseruimus, vbi de Tritonibus, Nerei-

dibus,hominibusque in mari genitis,quos marinos vocant,tractatur, poetarumque fabulæ enodantur. Vidit has Theodorus Gaza, & Georgius Trapezuntius homines magnæ eruditionis:Gaza in Pelopõneso exorta maris tempestate Nereidem proiectam in littore reperit viuentem & spirantem, vultu humano, facie decora, corpore squamis hirto ad pubem vsque, cætera autem in locustæ caudam desinebant:ad hanc visendam magnus fuit concursus,illa tamen erat mœsta, crebroque suspirio fatigata, & frequentia hominum circundata gemitus dedit,& lachrymas emisit: quibus Gaza motus misericordia ad mare deduxit, vbi magno impetu fluctus secauit, & ex oculis omnium euanuit. Quid Trapezuntius & plerique alij viderint,in loco citato narrauimus.

De Apum natura,earumque mirabili sagacitate.

DIù equidem anceps fui in scrutanda Apum mellificatione, fœtu, & cera: nam & apud auctores magna reperitur controuersia num illæ generent,vel aliũde prolem habeant. Post autem exactum

ſcrutiniũ cuiuſdã amici valido experimẽto Ariſtotelis opinionem veram eſſe cõprobaui, ſiquidem Apes è floribus fauos conſtruunt, ex arborum lachryma ceram fingunt, & mella ex aeris rore captant. Hæ primùm fauos conficiunt, mox fœtũ collocant, ore calidum ſpirantes, vt vitam recipiat. Mellificant æſtate & autumno cibi cauſa, mel autem autumnale electius eſt. Fœtus in Vere ſerotino debilis fit, nã & maiori ex parte emoritur. Multi aiunt oliuas & examinum copiam congenerem habere naturam: nam ſi altera augetur, altera abundans fit: ſi vna deficit altera deprimitur. ratio eſt, nam mella ſiccitates augent, ſobolem verò imbres, quo fit vt ſimul oliuæ & copia examinum fit.

Vinorum aliquot exiſtere genera naturæ mirabilis.

REperiuntur in locis pleriſque aliquot vinorum genera mirabilis naturæ, eo quod vuæ & guſtu & ſenſu à cæteris minimè diſcrepant, nec vinum à vinis: tamẽ quod apud Heracliam Arcadiæ fit viros reddit inſanos epotum, & mulieres ſteriles, & apud Cabyniam Achaiæ abortum

facit, & in Thaſo vinum quoddam ſomnum producit, quoddam verò vigiliam. Ex Theophraſto lib.9. Plant.

Quo artificio ignem, manibus abſque læſione tractare valeamus.

APud pleroſque ſcriptores inueni, ignem ſine læſione poſſe tractari, ſi trito maluauiſco cum ouorum albumine, manus liniuntur, ac deſuper alumen inducitur. Hoc autem experimẽtum à magno Alberto captum eſt, apud quẽ aliud legitur huius negotij artificium: ſi enim Icthyocollæ & aluminis æquales partes capiuntur, & adinuicem commiſcentur, ſi acetum his ſuperfunditur, quicquid tali miſcellanea illitum in ignem proiicitur, vtique non comburitur.

Menſtrua in ſenio ferè quibuſdam fæminis accidere.

QVàm fallax ſit tum Ariſtotelis tum aliorum iudicium, quod in mulierib circa quadrageſimum annum, ſiue quin quagẽſimum menſtrua deficiant, quotidiana demonſtrat experientia. Mulierem hi

cogno

cognoui Victoriam nomine, eamque honestam & bene morigeratã: huic in anno 45. menstrua cessarunt, & fausta valetudine vixit: cum autem sexagesimum fere annum attingeret. ecce illi menses rubei, bonique coloris rediere, vberaque, quæ priùs flaccida erant, more virginum turgidula facta sunt, lactisque tanta copia impleta, vt impulsu ferretur: quare, vt puerulum filiæ suæ lactaret à me admonita est. Alteram cognoui, quæ vsque ad annũ 65. semper menstrua passa, & hodie viuit, & menstrua singulis mensibus fluentia habet. Hæc autem raró contingunt.

Bufonis lapidem contra venena mirabilem habere virtutem.

A Plerisque scriptoribus extollitur lapis ille qui in capite bufonis siue ranæ terrestris inuenitur, siquidem contra venena solo contactu valere expertum est, propterea inflationes à bestiis venenatis illatas discutere, venenũque elicere aiunt. Scribit Lemnius, tumores & dolores ex soricibus, aranei, vespis, scarabeis, glirib. aliisve venenosis animalibus causatos solo lapidis blando attritu euanescere.

Aquarum fluuios naturæ mirabilis reperiri.

IN multis locis aquarum exortus, miræ efficaciæ inueniri legimus. Scribit Aristot. in terra Affirithidæ aquas nasci, quas cum oues biberint, moxque inierint, nigros agnos generare. In Atandria duos inesse fluuios adnotauit, quorum alter candorem, alter nigritiem facit pecoribus: at Scamander amnis, quem Homerus Xanthum appellauit, flauas redddere oues creditur.

Mirabilem in conceptu imaginationis esse potentiam.

IMaginationis potentiam tam miram esse Physici confitentur, vt visa per conceptum in partu sæpissimè elucescant. Referam historiam admirandam ex Ludouico Viue 12. de Ciuitat. Dei de huius negotio conscriptam. In Brabantia Busco ducis quædam vrbs est, in qua more eiusdem Prouinciæ quodam die templi vrbis festum celebratur, quo tempore varij ludi apparantur. Sunt aliquot qui stato die diuorum personas induunt: nonnulli verè

rò Dæmonum. Ex his vnus, cum visa puellâ exarsisset, & demum saltando sese recepisset, & arreptam vt erat personatus vxorem suam in lectum coniecisset, se ex ea Dæmonem gignere velle dicens concubuit, & concepit mulier: cum autem in partu infantem peperisset, is simul ac primum editus est saltitare cæpit forma quali Dæmones pinguntur.

Dentium stuporem à portulaca confestim amoueri.

DEntium stupores, qui ab acidis eduliis connasci consueuere, ex aqua ut succo vel frondibus portulacæ, commansis quam citissimè dissoluuntur. Ipse cum quadam æstate tùm siti maxima, tùm dentium stupore affligerer, cōmansis ipsius frondibus & à siti & à stupore subito liberatus sum. Ab amicó quodam audiui portulacæ succum collitum absque dubio verrucas exterminare, mihi autem experiundi locus haud adhuc datus est. Ex Aphrodiseo.

Cerasorum aquam stillatitiam in Epilepsia summum esse remedium.

INfinitis experimentis Cerasorum aquam in succurrendis Epilepticis comprobari reperio: propterea à Ioanne Agricola in lib. Herbar. maxime etiam extollitur.

Quæ pro vita producenda inter arcana naturæ connumerentur.

APud rerum naturalium scrutatores acerrimos inueni, idque in arcani conseruari, Hellebori nigri folia sacchar commista deglutientem ad iuglandi magnitudinem, inoffensam valetudine ad senectutem vsque conseruare. Insup silicem ignitum linteisque parum mad dis inuolutum, & pedibus applicitum perniciosos valetudinis vapores extr here.

Q

Quo artificio in mulieribus crines densiores, & copiosiores comparare valeamus.

INter selectissima præsidia, quæ ad capillorum copiam generandam inesse creduntur, Maluæ radix connumerari potest: si enim caput mulierum lixinio lauatur in quo elixa sit maluæ radix, & deinde succo maluæ crines inungantur, profectò vbertim prouenient, & citissime.

Finis Hortuli Genialis.

RERVM MEMORABILIVM, quæ in Hortulo Geniali continentur, elenchus.

A.

An-

B

Bruta

C

D.

E.

F.

Familiæ

H.

Hec

Inter

L.

Luna.

M.

Pis[illegible]

Q.

R.

Sala

S.

Sur-

Vi-

FINIS.

DE ESCV-

DE ESCVLENTORVM POTVLENTORVMQVE FACVLTATIBVS.

Liber vnus.

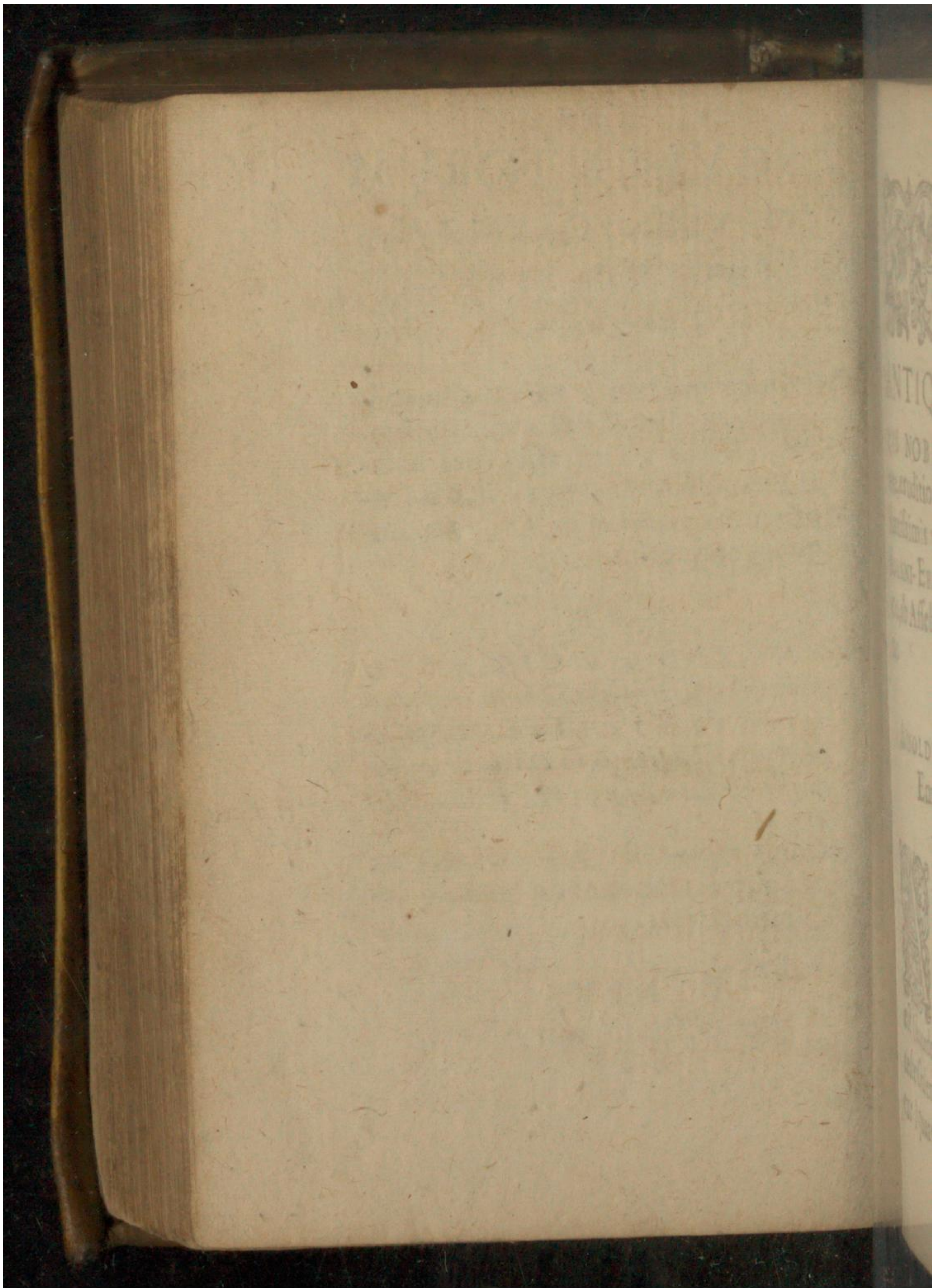
Laconica quidem, at varia iucundaque, medica & historica eruditione refertus. Ex Italico Balthasari Pisanelli Medici Bononiensis scripto nunc primum in Latinam linguam conuersus

AB

ARNOLDO FREITAGIO Embricensi, Rmi. & Illmi. P. ac D. Domini HENRICI-IVLII, *Episcopi Halberstadiensium, Ducis Brunsuicensis & Lunæburg. &c. Medico aulico:*

Cuius περιοχὴ seu argumentum ex nuncupatoria epistola beneuolo lectori innotescet.

GENEVAE.
Apud Philippum Albert.

ANTIQVA GENERIS NOBILITATE, VIRtute, eruditione, & rerum vſu prę-ſtantiſsimis viris, AVGVSTO, IOANNI-ERNESTO, & LVDOVICO, ab Aſſeburg, fratribus germanis

ARNOLDVS FREITAGIVS
Embricenſis, S.

AD VNIVERSA vitæ humanæ munia & functiones obeundas maximè neceſſarium eſt (ſiquidem corporis temperies teſte Galeno animi mores ſequũtur) quare & à Deo orandum, vt

ſit mens in corpore ſano, viciſsim & id optandum à ſummo numine, vt menti ſanæ contingant organa ſana, quod neque hęc illius neque illa horum adminiculis carere vnquam poſsint, ad res magnas commodè perficiendas. Corporis autem ſanitatem à primæuo ortu, naturę nobis fauore & beneficio indultã aut tuemur, ac ſartam tectãque conſeruamus, aut deperditam recuperamus. In hoc quidé perficiundo vnico vtimur inſtrumento, poſterius illud pluribus, quæ tamen ternario numero conſtant, perficimus. Rectæ valetudinis conſeruatio ac tutela, quæ ὑγιεινὴ Græcis eſt, & victus ratione, quam διαιτητικὴν illi nuncupant, maximè perficitur, neque alio ferè eget præſidio. at profligata, nunc victus requirit alias atque aliàs

alias leges, & alimentorum dele-ctum, nunc à medicamentis opem postulat, nunc formidandam chirurgi, ferri item ac ignis non raro ad mali resectionem, ne pars sincera trahatur, immitis in seipsum æger, manum deposcit & vltrò implorat. De singulis fusè & latè maiores nostri prisci illi nobiles Asclepiadei scripsere, non minùs feliciter & accuratè fors & accuratius (sit venia verbo) nostri seculi homines & iuniores medici, ita, vt prope modũ in arte hac nobili, chemię & destillatorię vsus dexter accessu, nihil intactum, nihil inexploratum, nihil inaccessum, si ita dicere licet, sit amplius. Meretur tamen inter scriptores peculiarem suam quisque laudem, & & ad popularem vsum se hic for-

ſitan magis accommodauit, alio.
Neque interim ille forſan alio nomine minus erit literatæ Reipub. vſui. Iure itaque habendæ omnibus qui prodeſſe cupiunt, ſunt gratiæ, atque ita erroribus condonandum, vt per veritatem proficiamus, non in hiſce ſolis diſpiciendis ceu Catones cẽſoriam ſemper virgulam vibrãtes, Lyncei ſimus. Inter haſce Medicinæ partes diæteticen ſemper facilè primam numeraui, quod omnes hac egeant illis aliqui. quot enim licet reperire, qui pharmaceutices opem nunquam præſtolarint? diętetices ſcil. cultus aſsiduo beneficio. quo qui chirurgicen prorſus ignorãt ad duas haſce vt plurimum ægri ad illam, & qui beate viuunt, & qui integra perfruuntur ſani

ſanitate, & quos diri morbi diue-
xant, cõfugiunt. Quo factum eſt,
vt eum vtilitatem incomparabilẽ
& neceſsitatem penè maximam
huius Medecinæ partis tractatio-
nem, vt voluptatem taceam, efflã-
gitare cernerem, & cæteras Mede-
cinæ partes huius egere præſidio,
hanc ſine illis conſiſtere, & ſuis
fulcris niti, eamque ita ab hoc au-
ctore, quoad alimentorum facul-
tatem, eſſe traditam, vt à neoteri-
corum non facilè quoquam alter,
eam ex Hetruſco ſermone Latinè
vertendam ſuſceperim, eique in-
ſcriptionem de eſculentorum po-
tulentorumque facultatibus fece-
rim: & vobis, nobiliſsimi viri, qui
artes, qui literas, qui linguas calle-
tis, qui has & virtutem amatis, in-
ſcripſerim, vt ſit contractæ mihi

vobiſcum, hic labor, familiaritatis pignus, & rei familiaris quę in nobili veſtra proſapia cauta eſt, lautiùs tractandæ idoneum inſtrumentum. Animi quidem primum gratia, cùm in illuſtri Academia Iulia Helmſtadii Medecinam docerem & facerem ante annos aliquot, mihi conuerti; vocatus dein in aulam à Reuerendiſs. & Illuſtr. Principe, Domino Henrico-Iulio Epiſcopo Halberſtadenſi, Duce Brunſuicenſi & Lunæburg. &c. Domino meo clementiſsimo, ad Medicinam faciendam, fuére qui meum diutius eſſe non paſsi ſunt, ſed vt ederem mihi inſtiterunt. illis parui amicis, & rei quæ nulli non eſſet futura vſui, hoc depoſcenti. Farraginem hanc auctor ex Græcis, vt liquet, Latinis & Ara-

bibus, & iis, quæ longo ipſe vſu explorata habuit, in hanc conſonātiam & ordinem optima methodo, & pulchro artificio digeſsit, neque præter rationem, vti qui oleracea, radices, legumina, frumētacea, quibus priſci ſeculo necdū corrupto, aut vitiis & luxu eneruato, diu vitam traxerunt, frugalē & nullius indigam, Saturni aurea ætate & Iani beatis temporibus, vt vulgari more loquar, cæteris præmiſerit eſculentis; dein carnibus & piſcibus ſuas leges dederit, iure merito ſecundo loco, & iſta ætate qua κρεοφαγίας vetere iuſtitia & frugalitate labefactata, habenas gulæ & helluationi laxarat. Tertio ordine voluit condimenta ſuccedere, quæ vnā cum infelici noſtro ſeculo effœtis & perpetuo

quaſi

quasi marasmo contabescentibus nostris temporibus, nauseantibus propè ægrorum more ad omnia virtutes scil. & alimenta paruis nobis & malignis, cibos blanditie sua ingererent. quibus si saltem nos Germani vti olim, heroum tēporib. nunc etiam carere potuissemus, maneret libertas pristina, quæ ab exteris nunc impetitur, prisca fides, constantia, virtus, morum integritas, fortitudo; neque tantam peregrinorum malorum in dulcem nostram patriam eluuiem & voraginem attraheremus felicíores multo futuri in frugali illa, molliùs dicta, barbarie, quam scaturienti omnibus vitiis Asiatico luxu & Sybartica comitate & mollitie. Postremum, ciborum vehiculo potulentis locum dedit, omnium

omnium describit alimentorum delectum, vsum, noxam, præparādi rationem breui addita, sed luculenta, & ita iucunda singulorum historia, vt neque tædio afficiat lectorem, nec quicquā quod monitu operæprecium sit, prætermittat, & mirè interim delectet. Vtilis imprimis labor patribusfamilias, medicis, ægris, lurconibus etiam & Scholæ Apilianæ sectatoribus, omni hominum ordini, sexui, conditioni & ætati. Venit itaque ad vos, nobilissimi viri, hic meus labor sine phaleris & fuco, vt gratior simul sit & vtilior, quē vobis & vestræ nobili prosapiæ tanto & gratiorem & vtiliorem omnibus votis esse percupio, quāto vestræ dignitati & honori mea

ſtudia & conatus ſeruire geſtio. Valete. Halberſtadij: Non. Iun. cIↄ. Iↄ. XCII.

V. V. N. N.
Addictiſſ.
Arnoldus Freitagius Embricenſis, Medicinæ D.

AD
CLARISSIMVM VIRtute ac doctrina præstantissimum virum, D. Arnoldum Freitagium, Reuerendissimi Domini, Domini HENRICI-IVLII, postulati Halberstadiensium Episcopi Brusuicens. & Lunæburg. Ducis Illustriss. Archiatrum.

Freitagi cupidè tuum libellum
Perlegi, ingenii libens acumen
Percepi, varios modos sagacis
Naturæ, varias & artis inde
Dotes conspicuo dabis nitore.
Vos quæ Parrhasio sub axe Musæ,
Seu quocunque tenetis orbe sedem
Musæ, cingite frondibus capillos,
Flores promite, vestra laus decusque
Phœbeo residet manetque libro.
Musas Pierides, nouũ hunc libellũ

Si digna videam bearem laude,
Tot grates dabo quàm memor, quot herbæ
Telluris modò stant ſinu virente,
Napææ, Dryadeſque, Orcadeſque
Quot ducunt lepidas modo choreas.
Sic lucem voueo decuſque amate
Freitagi cupidè tuo libello.

Ioannes VVernerus D.
Reuerendiſs. Capituli
Halberſt. ac vrbis ipſius
Medicus.

AD CLARISSIMVM VIrum, Dominum D. Arnoldum Freitagium.

TErrena terris omnia permanẽt,
Metalla, gemmæ, purpura, lar, agri.
Cœlestia ascendunt Olympum
Ars, sapientia, suada, virtus
Hæc nempe tollunt pulueribus virũ,
Vt tangat alto sidera vertice,
Et instar alitis per omnes
Possit humi volitare Zonas.
Hæc dum tuo sub pectore sessitant,
Arnolde, gentis gloria Belgicæ,
Te longiùs terris morari
Iã prohibent, in auẽq; mutãt.
Alas adaptant en humeris tuis,
Quibus feraris per liquidũætheræ,
Nascuntur en inusitatæ
Cruribus articulisque plumæ.

MORA.

Delectus. OPtima sunt nigra, pinguia, optimè matura, nullius animantis contactu contaminata, ante solis ortum ab arbore conuulsa.

Usus. Gutturis asperiti medentur, sitim sedant, corpus lubricum reddunt, choleram compescunt, appetentiam excitant.

Damna. Stomacho dolorem conciliant, eũdemque perturbant si distento [hu-]moribus prauis offerantur, flatusque generant.

Correctio. Vino eluantur antequam in cibum cedant, ac cibi iis acerbi & acidi superedantur.

Gradus. Matura calida sunt & humida gradu secundo, immatura frigida & sicca.

Tempus, Ætas, Temperamentum. Calidæ conueniunt aëris constitutioni, iuuenibus, biliosis & sanguineis.

HISTO-

HISTOR. NATVRAL.

Mora in cibum non admittuntur austera, quod cruda & nondum concocta plurimos flatus gignant: at dulcia & matura grata admodum sunt ventriculo: ante cibum vtiliter ab iis assumuntur, quorum ventriculus non scatet prauis humoribus. Parum nutriunt, aluum lubricam reddunt, citò ex ventriculo & intestinis prolabuntur, & reliquos cibos vnà secum facilè descendere faciunt, summè humectant: optimè ab his conficiuntur qui vacuo sunt ventriculo. Quod si cum niue refrigerentur, magnam vim refrigerandi nanciscuntur, suapte enim natura frigidis non miscentur. Acerba corpus astringunt. Horat. li. 2. serm. Satyr. 4. Mora his verbis laudat: ----ille salubres

Æstates peraget, qui nigris prãdia mo(ris

Finiet, ante grauẽ qui legerit arbore solem.

A primordio fructus hic cãdidus fuit, antequã Pyrami & Thisbes cruore tinctus, ruberet. Prudentẽ Morũ appellant Poetæ, quòd non nisi exacto frigore & hyeme soluta postrema arborũ germinet.

FICVS.

Delectus. FIcuum primas tenent albæ, secundas rubræ, tertias nigrę, quæ cute integuntur teneriori, facilius conficiuntur cæteris, sine cortice tamen sumantur omnes, nudæ, purgatæ, & maturæ.

Vsus: Optimè nutriunt, calculum renum tollunt, venenis resistunt, plus reliquis fructibus nutriunt, sitim sedant, pectus mundant.

Noxæ Damna. Flatus generat vsus eorum immodicus: ventriculos idcirco infestant illorum, qui colico dolori obnoxij sunt, quòd cruditates pariant.

Correctio. Noxam, si cum Arantiis, malis punicis, acidis aliisue cibis aceto conditis sumantur, facilè sustuleris.

Gradus. Calidæ sunt in primo gradu, humidæ secundo.

Tempus, Ætas, Crasis seu Temperamentum. Omni tempori conueniunt, autumno præcipuè, omni ętati, minùs tamen senili: cuiuis temperamento, modò exquisitè maturuerint.

HISTORIA NATVRALIS.

FIcus tantum alimenti non suppeditant atque frumentum aut caro, plus interim cæteris fructibus citiusque nutriunt. Maturescentes lacteum præbent succũ, cùm maturitatem consecutæ sunt, frumẽti quid instar, percocta vero mel. Constant ex semine, cortice & carne seu pulpa. Semẽ nõ nutrit: sed instar lapidis est. cortex ægrè digeritur, caro affatim nutrit. Esui ficuũ frigida superbibitur, quod tẽperamento sint calidiori, eadem prorsus ratione, qua post frigidorũ fructuũ esum vinũ potamus. Impinguãt, colori gratiã conciliãt coitũ stimulat, optimè maturæ innoxiæ sunt. Siccæ tussim tollũt, quòd glutinosæ sint. cũ nucibus & amygdalis rectè ficus estur. hac enim ratione obstructiones magis aperiunt, & si quid natiui habẽt vitiũ, deponũt, sanitatique cõueniũt. Renes purgãt nullo vitio imbutos nõ morbis obnoxios. abstergendi enim illos à viscosis humoribus insignem facultatẽ obtinẽt: flatibus ventrem implẽt. Calidæ sunt secũdo gradu, siccæ medio primi sudorẽ multis eliciũt, pediculos gignũt. Arbor ipsa ob paucitatẽ radicũ citò consenescit, fructus inodorus est.

VVA.

Delectus: Matura, alba, dulcis, teneri cute deligatur. hæc enim promptè permeat & minus flatuum gignit.

Vsus. Probè nutrit, pinguefacit, refrigerat inflammatum iecur, vrinam cit, venerem suscitat.

Damna. Sitim flatusque gignit, ventrem turbat, colicos dolores generat immodicus eius vsus, lienem in tumorem attollit, eidemque dolores conciliat.

Correctio: His malis occurritur, si cibi saliti, punica mala, arantia aliaue id generis acida, aut cum aceto condita, iis superedantur.

Gradus. Calida est in primo, humida in secundo gradu, temperata interim sine excessu.

Tempus, Ætas, Temperamentumq. Conuenit autumno & veri, debita quantitate ac ratione sumpta, conuenit omni temperamento & ætati, excepta senili. in hac enim defluxiones auget.

HISTO-

HIST. NATVRALIS.

IN Vuæ esu Vnica cautione opus est, ne folliculos deglutias aut Vinacea, concoctionem namque impediunt, & excrementorum descensum remorantur. Neque aqua niue refrigerata superbibitur, ne dolores generet colicos. Alba uua nigra præstat, Velociter enim pertransit. A Vite per aliquot dies decerpta & suspensa deponit naturam flatulentam, & euadit præstantior. Quo plus maturuit, eo minus nutrit. Indicio sunt Vinitores nutrire Vuam, quod cum Vindemiæ tempore Vix alio cibo Vescantur, corpulenti tamen euadant. Pectori conueniũt & pulmoni Vuæ passæ dulces; sanum iecur impinguant, nocent scirrhoso. idem iudicium esto de liene. Vtilis est Ventriculo intestinorum torminibus, renibus & Vesicæ, obstructiones aperit, affatim nutrit. Acerba minus nutrit, constringit magis. Quæ nullis constat Vinaceis, reliquis præfertur: pectori & tussi optimè conuenit.

MELONES, SEV MELOPEPONES.

Sint exquisiti odoris & saporis, & qui palato arrideant, recentes, maturi, quos à deterioribus solus gustus diiudicet. *Delectus.*

Vsus. Euidenter refrigerant, abstergunt corpus, vrinam cient, atque ob id frequens eorundem vsus præseruat à calculo vesicæ & renum, sitim sedant, orexin excitant.

Damna. Flatus gignunt & tormina ventris, quo fit, vt colicis deuitandi sint & magnis lienibus præditis.

Correctio. Vitium deponunt si vetus vnà edatur caseus, si cibi saliti, si generosum vinum superbibatur, & aciduli cibi comedantur.

Gradus. Frigidi sunt principio secundi gradus, humidi in tertio.

Tempus, Ætas, Crasis. Calidis omnique ætati conueniunt, præterquam senio, nocent autem phlegmaticis & melancholicis.

HISTOR. NATVRAL.

MElonum oblonga alij ac tereti forma sunt, & vocantur Melopepones. alij rotundi pepones, aut generis nomine Melones nuncupantur. Primi generis pulpa, quæ semen continet, edulis est, postremi non item, neque eam merentur laudem quam primi, quod succo constent crasso & viscoso, qui superficiei supernatando ad latera sese circumquaque diffundat, quod longioribus non euenit, quibus quod facilè diffluat humor, lentorem tamen amittit. Abstergendi facultate esse præditos hinc liquet, quòd sordibus corporum affricatus Melonum succus, nitidiora euadũt. Ieiuno edantur stomacho nam facilè cõficiuntur, minimo etiam labore in humorem ventriculo contentum facescunt. Euchymi illis cibi superedantur. Græcè πέπων dicitur, quod nobis maturum significat. Spartianus Hostienses Melones cæteris præfert, quòd suo seculo fors in pretio fuerint.

Aegypti Reges opera magnifica, & admiranda antiquitùs construxisse.

OPera ab Ægypti Regibus constructa omni admiratione digna semper existimaui. Hi porrò Labyrinthorum, Pyramidumque primi fuerunt auctores, & Mausolea, sepulchra, & Obeliscos erexerunt. Ferunt admisso facinore, Phæronē Regem è vestigio visum amisisse, decennioque cæcum fuisse. Vndecimo autem anno ab vrbe Buci, accepto Oraculo, quod visum reciperet, si oculos mulieris, quæ tantum sui viri amplexibus contenta fuisset, cæterùmque virorum expers, lotio abluisset. Hic ante omnia vxoris lotium tentauit, cum autem nihil cerneret, infinitarum mulierum vrinam experiri voluit, visúque recuperato, præter eam (vxorem enim duxit) cuius lotio visum accepit, omnes concremauit. Ab ea autē calamitate liberatus, cum alia in aliis tēplis donaria posuit, omnia egregia ad memoriæ diuturnitatem, tum maximè memorabilia, ac spectaculo digna in templo Solis, gemina saxa, quos obelos vocant â figura veru centenum cubitorum longitudine, octonum latitudinis. Poly-

dor.

dor.Virg.ex Herod.lib.2.

Cocadæmonem mali nuncii præsagium aliquando attulisse.

MArcus Brutus cum exercitu ex Asia discessurus, nocte media, & profunda, splendidum erat lumen, & silentium vndique castra tenebant, multa secum memoria prodibat. Cum autem ad se venire aliquem præsentiret, intentus ad introitum aspiciens, horrendam, & monstruosam corporis feri, & terribilis, silentio sibi assistere imaginem respexit. Quis (inquit) interrogans Brutus, hominum, aut Deorum, es, quid tibi vis? quid ad nos venisti? Murmurans ille, tuus ô Brute (dixit) malus genius sum, in Philippis me videbis. Tum Brutus nihil perterritus, videbo, respondit, cogitabundusque accubuit. Verum Cassiana cognita clade deinde, cogitationesque suas videns, & spes fallaces sublapsas retro referri, in Philippis sibi ipsi mortem consciuit. Ex Plutarcho.

MORA.

Delectus. OPtima ſunt nigra, pinguia, optimè matura, nullius animantis contactu contaminata, ante ſolis ortum ab arbore conuulſa.

Vſus. Gutturis aſperiti medentur, ſitim ſedant, corpus lubricum reddunt, choleram compeſcunt, appetentiam excitant.

Damna. Stomacho dolorem conciliant, eũdemque perturbant ſi diſtento ſhumoribus prauis offerantur, flatusque generant.

Correctio. Vino eluantur antequam in cibum cedant, ac cibi iis acerbi & acidi ſuperedantur.

Gradus. Matura calida ſunt & humida gradu ſecundo, immatura frigida & ſicca.

Tempus. Ætas. Temperamentum. Calidæ conueniunt aëris conſtitutioni, iuuenibus, bilioſis & ſanguineis.

HISTO-

HISTOR. NATVRAL.

Mora in cibum non admittuntur austera, quod cruda & nondum concocta plurimos flatus gignant: at dulcia & matura grata admodum sunt ventriculo: ante cibum vtiliter ab iis assumuntur, quorum ventriculus non scatet prauis humoribus. Parum nutriunt, aluum lubricam reddunt, citò ex ventriculo & intestinis prolabuntur, & reliquos cibos vnà secum facilè descendere faciunt, summè humectant: optimè ab his conficiuntur qui vacuo sunt ventriculo. Quod si cum niue refrigerentur, magnam vim refrigerandi nanciscuntur, suapte enim natura frigidis non miscentur. Acerba corpus astringunt. Horat. li. 2. serm. Satyr. 4. Mora his verbis laudat: ----ille salubres (ris
Æstates peraget, qui nigris prãdia mo
Finiet, ante grauẽ qui legerit arbore
solem.

A primordio fructus hic cãdidus fuit, antequã Pyrami & Thisbes cruore tinctus, ruberet. Prudentẽ Morũ appellant Poetæ, quòd non nisi exacto frigore & hyeme soluta postrema arborũ germinet.

CERASA.

Delectus. PRæſtant cæteris quæ dura conſtãt carne, matura, qualia ſunt Appia aut Cæciliana Plinij, quę nobis Corbine appellantur, quorum ſuccus ſanguinis in morem inficit.

Vſus. Aluum cient, celeriter è ventriculo deſcendunt, ſitim ſedant, refrigerant moderatè, appetentiam prouocant.

Damna. Celeriter computreſcunt, ventriculum inflant, propter flatus quos generant, ſi affatim edantur, id quod maximè faciũt nobis dictæ vulgo Aquaiolanæ.

Correctio. Id mali exuunt, ſi confeſtim euchymi cibi aut ſaliti ſuperedantur vel etiam acidi.

Gradus. Frigida ſunt gradu primo, humida ſecundo.

Tempus, Ætas, Tẽperamentum. Calidæ aëris conſtitutioni competunt, iuuenibus, cholericis: nocent ſenibus & plegmate abundantibus.

HISTO-

HISTORIA NATVRAL.

EXiguam Cerasa vtilitatem corpori adferunt: sunt enim aut nullius omnino, aut praui alimenti. Recentia & matura aluum mouēt, sicca astringunt: dura delegātur ob negatā facilem computrescendi vim quæ cæteris inest, insipida vituperantur, vti & nulla humiditate prædita, quæ nostri Aquaiolæ, Plinius Iuliana appellant. Cibi loco non eduntur, sed sitis restinguendæ causa, aere plurimùm æstuante. A Cerasunte Ponti oppido cerasa denominationē traxerunt, vnde primùm ad nos aduecta sunt. Ante Mithridatem à Lucullo bello deuictum visa Romæ nō fuêre. Is primùm ea 680. anno ab vrbe condita Romam ex Ponto aduexit. Quacunque industria, aut studio in AEgypto culta, nec crescere, neque fructum ferre potuêre. Visciole nostratibus dicta stomacho conueniunt, choleram restinguunt, lentos ac tenaces humores incidunt, orexin excitant, si cum sufficienti quantitate sacchari coquātur. Amarena quas marasche nostri nuncupant, acidula sunt, ideòque vitreis vasis sacchare condita, crudis longè præferuntur.

FRAGA.

Delectus. RVbentia deligantur, matura, magna, odora, hortensia atque satiua. Voluntaria etenim seu syluestria sua asperitate vẽtriculum offendunt.

Vsus. Sopiunt ebullitionem & acredinem sanguinis & cholerę, iecur refrigerant, sitim sedant, vrinam prouocant, & appetentiam.

Damna. Paralyticis & neruorum morbis obnoxiis obsunt, nocent & debili ventriculo.

Correctio. Prosunt, si vino optimo abluãtur atque à foliis omnique eluuie repurgẽtur, ac cum saccharo multo in cibum assumantur.

Gradus. Frigida & sicca sunt gradu primo quanto maturiora, tanto sunt temperatiora.

Tempus, Ætas, Tẽperamẽtũ. Calidę aëris constitutioni, ætati iuuenili, cholericæ & sanguineæ crasi conueniunt.

GIST.

HISTORIA NATVRAL.

GRatissima sunt palato æstiuis mẽsibus fraga, quæ, quanquam veteribus medicis incognita fuerint, testante tamen experientia conueniunt ventriculo bile abundante, quòd sitim sedẽt. Vulnera conglutinant, sanguinem sistũt & fluxus, vrinam tamen prouocant. decoctum fragorum iecur plus iusto incalescens refrigerat, atque ad naturalem temperiem reducit inflammatione laborans. Idem decoctum purgat renes, in oris collutionibus adhibitum sistit catarrhum, dentes firmat, gingiuas corroborat. Vinum è fragis instillatum faciei vlcuscula & oculorũ epiphoras fluxionésque exsiccat, & visum acuit. Poetis magis quàm Medicis celebrantur fraga, fors ideo quòd minus veteribus eorum vsus innotuerit, denominationémque à collibus traxerunt variam, vt rubentia, mollia, fragrantia, humilia, vinosa, sanguinolenta, rutilantia, nuncupentur.

MALA ARMENIACA.

Delectus. Sint in suo genere magna, optimè colorata, matura, nucleis interioribus & quæ facilè ab osse dissoluantur, gustu grata.

Usus. Sitim tollunt, appetitum proritant, vrinam prouocant, nucleus vermes necat, infusio ex aridis facta, acutè febricitantibus prodest.

Damna. Ventriculum inflant, promptè corrumpuntur, ac sanguinem multo sero diluunt, corruptionique obnoxium reddunt.

Correctio. Vitium id deponunt, si anisi semina aut cibi sale aromatibusve conditi ca seusque vetus ipsis superedatur, ac generosum vetus vinum odoriferum in superbibatur.

Gradus. Frigida sunt & humida secundo ordine.

Tempus, Ætas, Temperamentum. Sub finem Maij eorum esus conuenit, ac principiũ Iunij iuuenibus cholera ac sanguinem abundantibus ii que qui robusto sunt ventriculo.

HISTO

HISTORIA NATVRALIS.

ARmeniaca ab Armenia, vnde primùm ad nos aduecta sunt, nomenclaturam traxerunt; à Græcis Bericoccia, à Latinis Præcocia nuncupata sunt, idque vulgo præmatura sonat: sub finem enim veris inter hortarios fructus comparent: Romæ Chrysomela & albricochia appellantur Hetruscis Bacoche & Montache: in Hispania Albriquoquas & Albergos Gal. 2. de alimentorum facultatibus præfert hos fructus persicis quòd non tam facilè corrumpatur atque persica, cùm tamen contrarium dictet experientia & ratio. Dubitandum igitur non est, aut textum esse corruptum Galeni, aut gustu fuisse destitutum auctorem. Constat enim horum vsu relaxari ventriculum, cum è diuerso persicorum astringatur potius, adde quòd Armeniaca confestim in choleram facescunt, ac prꝫterquam quod parcè alant, praui sunt succi, ac confestim putrescunt, sanguinem multo sero diluunt, pestilentes febres procreat, phlegma crassũ. viscosũ, progignũt in hepate & liene. Oleum Armeniacorum inflammatis hæmorrhoidibus opitulatur, cunctaque phlegmoni.

PERSICA MALA.

Delectus. Sint fragranti odore, benè colorata, matura, & quæ facilè à nuce sua dissoluantur, nec ingrati saporis.

Vsus: Fœtentem animam quæ ventriculi consensu oritur, corrigunt, odor cordis affectibus mirè prodest, folia trita atque vmbilico imposita vermes necant.

Damna, Putredini facilè obnoxios humores generant, quòd mollia sint & humida, flatusque progignant.

Correctio, Compescitur natiuum istud malum vino optimo, odorifero & aromatico si ieiuno & vacuo edantur ventriculo

Gradus, Frigida sunt primo gradu, humid tertio.

Tempus, Ætas, Temperamentum. Iuuenibus inter ætates, tempera menti porrò ratione cholericis & san guineis conueniunt, at senibus, phle gmaticis, & qui debili sunt ventricul noxam adferunt.

HISTO

HISTORIA NATVRALIS.

PErsica, quæ tenera & quæ à nuce facilè separantur, haud difficulter digeruntur: at quæ contrarium obtinent, & nucleo contumaciter adhærent, duræ tardæque digestionis cẽsenda sunt. Matura orexin excitant, si mensæ principio assumantur, neque vnquam reliquis ferculis subiungenda sunt. Optimo vino diluantur, veteri & odoro. Quo loco istud obiter monendum est, vinum quidẽ maceratione Persicorum malorum non ob id reddi deterius, vti quòd Persicorũ venenatam vim ad se attraxerit, vulgò creditum est, sed ea propter potius, quòd cùm Persica porosa ac spõgiosa sint, vini spiritum imbiberint, quo fit vt vapescat & euanidũ fiat, atque ita pristinis viribus destituatur. A Persia nomen traxerunt: veteribus dulcis & maturi epithetis insignita sunt. Duracina à pluribus commendantur: quæ non decidunt ab arbore, laudabili etiam sapore, quæ cotoneum æmuletur, sunt prædita, sed vltimo loco edenda sunt.

MALA.

Delectus. Sint dulcia, grandia, colorata, & cum primis matura. Appia præ cæteris primas tenent, secundas Rosea.

Vsus. Cor confortãt, sitim tollunt, pectus dilatant, destillationes maturant, sputum prouocant, tussim compescunt.

Damna. Debili nocent ventriculo, & his qui neruorum doloribus tentantur, si prę-sertim cruda magnaque mole ingerantur.

Correctio. Coctione meliora euadunt sacchar-oque & aniso saccharo incrustato cõdîta, vel si saccharum rosatum iis superedatur.

Gradus. Dulcia calida sunt primo gradu, tẽperatè humida, acida & stiptica, frigida sunt & sicca.

Tempus, Ætas, Temperamentum. Autumno, & veri iuuenibus conueniunt, ac cholericis firmoque ventriculo præditis.

HISTO

HISTORIA NATVRALIS.

Malorum appellatione tãquam generis, variæ veniunt species: dulcia, austera, insipida, quæ vti specie, ita & facultatibus differunt, quo fit vt & diuersum vtendi modum efflagitent: dulcia aluo lubricitando sputoque educendo cõueniunt, acerba astringendo, insipida vel (vt dici assolet) saporis fatui, nulli propè vsui, tanquã inertia, dicata sunt. Appia vocata cor confortant, aromatico sapore ventriculum imbuunt, concoctionem adiuuant, animum exhilarãt, syncopen tollunt: à Dioscoride ob saporis similitudinem Melimela nũcupata sunt. Mala Rosea secundas obtinent, quæ Epirotica Dioscoridi nuncupantur, aut orbiculata. Quæ hyeme asseruantur, præstant reliquis, quòd naturam flatulentam deponant, & palato gratiora euadant, vsibus haud priùs dicanda quàm in arbore maturuerint, praui enim ante hoc tempus sunt succi. Mala acerba & acida plurimum gignunt pituitæ, nocẽtque memoriæ, dulcia verò principio mẽsæ, vel post alios cibos pro diuerso vtentis consilio assumuntur.

PYRA.

Delectus. DVlcia deligantur, matura: primas tenent muſcatellina noſtratibus dicta. Secundas glaciola. Tertias Bergamenſia. Quarto loco ſunt Buon-Chriſtianæ. Quinto Carauelle. Vltimi generis ea ſunt, quæ in hyemem culinæ aſſeruantur.

Vſus. Guſtui grata ſunt, appetitum prouocant, confortant ventriculum debilem, faucesque ad excretionem ſtimulando, ventrem ſubducunt.

Damna. Colico dolore affectis noxius pyrorum eſus eſt, frigidum nanque ſanguinem progignunt & flatulentũ: non parum etiam damni adferunt ſi cæteris cibis præmittantur.

Correctio. Noxam hanc deponunt, ſi poſt aliorum ciborum vſum aſſumantur benè matura, vel cum multo ſaccharo cõdîta, & ſi vinum fragrantiſsimum iis ſuperbibatur.

Gradus. Frigida ſunt primo gradu, ſicca ſecundo.

Tempus, Ætas. Craſis. Autumno conueniunt & hyemi, omni ætati, temperamento, præterquã ſenibus, & quibus pituita moleſta eſt.

HISTORIA NATVRALIS.

PYrorum propè infinitæ ſunt ſpecies. Veteribus decantata fuere Cruſtumina, Falerna, Superba, Decumana, Pompeiana, Liceriana, Fauoniana, Tiberiana, & id genus innumera. nos præter recenſita habemus nobis dictæ Ciãpollina, Papala, Durella, Zuccata, Vernareccia, Gentilia, pinoſa, aliaque quàm plurima quæ eiuſdẽ facultatis non ſunt, quanquam aſtringant omnia. Vitandus vſus ſylueſtrium, acerborum & Ponticorum, quæ neruis noxam adferunt. Aliis cibis ſubſtituuntur. Inſipida praui ſucci ſunt. Pyrorum ſemina vermes necant, atque à putredine præſeruant. Notatu dignum eſt, dictionem noſtrates Bergamot à Turcis traxiſſe, quibus Bergk *Dominum ſignificat, mot pyrum, quaſi dicas pyrorum omnium dominum, quòd principatum inter pyra obtineat. Pyrus à pyramide arbor dicitur, quòd faſtigiata in cuſpidem pyramidis more aſſurgat. Sylueſtria tardè maturitatem conſequuntur.*

CYDONIVM.

Delectus. DEligantur ea quæ propriè malorum cotoneorum nomen merentur, parua, depressa, sulcata seu striata, flaua, lanuginosa, cæterísque fragrãtiora optimè maturitatem consecuta.

Usus. Cor recreant, ac os ventriculi confortant, fluxus sistunt, relaxatum ventriculum reficiunt ac roborant: vltima mensa assumuntur.

Damna. Si cruda assumantur, neruis nocent, sique ante cibum confertim ingerantur plurimis dolores colicos cient, nisi rectè maturuerint.

Correctio. Vtiliora euadunt, si cum melle optimè coquantur, vel postquam cocta sint, saccharo plurimo condiantur, au moschi momento, vel si cotoneatum ex iis conficiatur.

Gradus. Frigida sunt primo, sicca principio secundi gradus.

Tempus. Ætas, Tẽperamentum. Autumno conueniunt & hyemi, omni ætati, temperamento, optimè cocta & debita quantitate assumta.

HISTO

HISTORIA NATVRALIS.

Cotoneorum tria sunt genera: primũ propriè Malum Cotoneum appellatur, idipsum præstat reliquis: secundum est quod propriè Cotoneum dicitur. Primi generis Græcis Cydonia à Cretensi quodam castello Cydone nomen traxerunt. secundi à Dioscoride & Galeno Struthia dicta sunt, pyris non sunt absimilia: tertium genus spurium est, nascitur enim ab insititiis. Cotoneorum odor corroborat, ebrietatem arcet: cibis præmissa ventrem sistunt, & post cibum eũdem laxant: si cruda edantur, punctorio dolore ventrem lancinant coctis itaque, non crudis vesci conuenit. Ea tametsi corpus constringant, vrinam tamen ciẽt, ex accidenti vomitum sistunt, vapores coërcent, quò minus cerebrum impetãt. Cydoniorum caro cum saccharo & moscho condita melancholicos humores minuit. Galeni tempore è Syria & Iberia Romam cydoniorum caro delata est.

MALA PVNICA.

Delectus. DVlcia, magna, magno semine, matura, quæ facile delibrentur, item acida, succi plena.

Usus. Dulcia ventriculo conueniunt, pectori, tussi, venerem stimulant, acida iecori calido & febribus.

Damna. Dulcia flatus gignunt ac æstum, quare in febribus non iniuria iis interdicitur: acida pectori aduersantur, dentes & gingiuas offendunt.

Correctio. Vna species alterius damna cōpescit, icc irco vtriusque acini confusi eduntur.

Gradus. Dulcia temperatè calida sunt & humida, acida frigida cum leni quadam astrictione, quam stipticam nominãt in secundo gradu.

Tempus, Ætas, Temperamentum. Dulcia hyeme omnibus competunt, acida æstate cholericis & iuuenibus, at senibus inimica sunt, quòd thoracem constringant.

HISTO

HISTORIA NATVRALIS.

MAla Punica Granatorũ nomẽ à granorũ multitudine sortita sunt, non à Granatensi in Hispaniis regno, vt plurimi autumant. nam illud à granatis potius nomẽ desumpsit, vnde & in insigniis regni malum gerunt Punicũ. Triũ sunt generum, dulcia, acida, & vinosi saporis. Vinosa illa sũt, quæ vulgò Agrodolci, perinde atq. si acidodulcia dicas: vocantur nonnullis Schiani, Hetruscis Vaiani nominantur. Acida dulcescunt, si arboris radici fimum porcinum circũfodias, aut humanum, cum vrina veteri. Acida æstuãtibus, biliosis, secũda mẽsæ adhibentur, choleram enim vehementer cõpescunt. Granatorum vinum inhibet destillationũ in subiecta viscera defluxionem, exucta semina expuuntur. AEgrotis acida exhibentur, impediũt enim vaporum ad caput exhalationẽ: dulcia frigidis, acida calidis vtiliter dantur. Acida sanis astringũt corpus, ægris minimè. Paulo AEgineta attestante, Solernitana magnitudine, Tiburtina vincũt copia. Si quis tres mali Punici flores exiguos esitarit, tutũ fore aiũt toto anni decursu à quocunque oculorum affectu.

SORBA.

Delectus. SInt crassa, odorifera, optimè matura, expertia omnis corruptionis, suspensa, vel in stramine aliquandiu asseruata.

Vsus. Si cibo præmittantur, sistunt fluxus: decocto si pudendum muliebre colluatur, arctius redditur: anhelitum commendant, si post cibos reliquos edantur.

Damna. Concoctionem nonnihil remorantur, immodico vsu ventriculum grauant, & crassos humores generant.

Correctio. Tollitur id vitij, si mellis fauus iisdem superedatur.

Gradus. Frigida sunt primo gradu, sicca tertio.

Tempus, Ætas, Temperamentum. Autumno conueniunt & hyemi, iuuenibus & calida corporis constitutione præditis, si moderatè assumantur.

HISTO

HISTORIA NATVRALIS.

Sorba tam domestica quàm sylvestria in astringentium medicamentorum recensentur numero, ideoque Galenus vetat alimenti loco ea sumere. crassum enim, exiguum & melancholicum succũ suppeditant: at optimus eorundem in re media usus est, ubi vehementer astringendi consilium est. Sorba immoderatũ vomitum sistunt, roborant vẽtriculum, si exigua quantitate edantur. Oris halitum commendant, omnemque fluxum cohibent. Post reliquos cibos esitantur, non antè, more omnium quæ astringunt, exigua tamen quantitate, ne concoctioni officiant. At si cui astringendi consilium est, is ea ante cibum adhibebit.

MESPILA.

Delectus. SInt magna, pulposa, nucleis exiguis quæque vel aëri exposita, aut in stramine asseruata probè maturuerint.

Vsus. Arcent ebrietatem, fluxus sistunt ventriculo grata sunt, compescunt vomitum.

Damna. Tardè conficiuntur, concoctionem aliorum ciborum remorantur, nimiusque eorum vsus ventriculum onerat.

Correctio. Vitium hoc adimitur, si penidia aut saccharum violarum, aut candum, aut glycyrrhiza, aut id genus thoracica superedantur.

Gradus. Frigida sunt & sicca primo gradu.

Tempus, Ætas, Tēperamētū. Hyemi competunt, iuuenibus, cholericis & firmo ventriculo præditis.

HISTO

HISTORIA NATVRALIS.

DVas enumerat species Mespilorum Dioscorides. Primi generis Aroniæ nuncupat, eaque suauis gustus esse, tribusque constare nucleis, quæ Zaror Arabibus vocantur, ac nobis Azzarole. grata admodũ sunt gustui, mulieribus præsertim grauidis, non modo quòd palato arrideant, verumetiam quod ob acidulum saporem picæ eas biberent. ideoque saccharo cõdita, exquisitum fiunt eduliũ. Secundũ genus sunt nobis vulgata, quæ minus grata sunt, Azzarole vulgò dicta, neq. tribus vti ista (quæ ea propter Tricocco dicta sunt) constant ossiculis, sed quinque. vulgatior Mespilorum in re medica, & maior quàm cibaria vsus est, aluum astringunt, vomitum sistunt ac fluxus, vrinam prouocant. Nuclei in puluerem redacti si cum vino albo bibãtur, in quo petroselini radices cocti fuerint, mirum in modum calculos renum expellunt. Tardè ad maturitatem perueniunt fructus: flores ac frondes astrictoriam facultatem obtinent.

NVCES.

Delectus. MAgnæ ſint, longæ, maturæ, quæ fa-
cilè à nucleo auellantur, cumpri-
mis autem recentes, non carioſæ.

Vſus. Reſtituunt ſtupefactos dentes: cum
ficu & ruta eſitatæ à lethalibus vene-
nenis hominem vindicant, & lumbri-
cos ventris necant.

Damna. Gulæ, linguæ, & palato nocet im-
portunus eorum uſus, maximè ſicco-
rum, quæ tuſsim inuehunt, & capiti
dolorem cient.

Correctio. Quare recentes in vino macerata
edantur, exigua quantitate, cum mo-
dico allii.

Gradus. Reſiccatæ calidæ ſunt tertio gradu
ſiccæ ſecundi principio, virides magn
abundant humiditate, exiguóque ca-
lore præditæ ſunt.

Tempus, Ætas, Tēperamentum. Hybernis menſibus conueniunt, ſe-
nibus, niſi anguſto thorace, itē phleg-
maticis & melancholicis.

HISTO

HISTORIA NATVRALIS.

NVces iuglandes Latinis nuncupantur quasi Iouis glandes. Cùm enim priscis temporibus maiores nostri glandibus vescerentur, ac nucibus demum repertis, has multo delicatiores glandibus comperirent: κατ' ἐξοχὴν Iouis glandium nomine eas dignati sunt. Vbi inueterascunt, humiditatem deponunt, recentes minus noxæ habent, affatim tamẽ sumptæ cruditates generant, cephalalgias, vertiginem & sitim. Ex nuce, cæpa & sale fit cataplasma contra rabidi canis morsum. Quanto magis inueterascit nux, tanto euadit oleosior: vtraque & vetus & recens tussim generat. Vetus ita corrigitur, si per noctem in aqua calida maceretur, ac dein à cuticula emũdetur. Condîta cum saccharo vel melle nuces frigido cælo, ventriculo calefaciendo apprimè vtiles sunt.

AVELLANÆ.

Delectus. MAgnæ deligantur, parum calyce contectæ, ſucci plenæ, à vermibus non corroſæ, nec quoquo modo contactæ.

Vſus. Plus iuglandibus nutriunt, cerebrũ augent: cum melle coctæ ſanant antiquam tuſsim, toſtæ & cum pipere comeſæ catarrhos maturant.

Damna. Ventriculo nocent, ægrè conficiuntur, plurimum choleræ gignunt, capitis dolores cient, ſi affatim edantur.

Correctio. Recentes comeſæ, & in aqua aliquãtiſper maceratæ & poſt cibos ſaccharo conditos omnem noxam deponunt.

Gradus. Recẽtes temperatæ ſunt prima qualitate: ſiccæ verò calidæ & ſiccæ ſunt in fine primi gradus.

Tempus, Ætas, Tẽperamẽtũ. Moderatus eorum vſus ſolis iunioribus, robuſtis & laboribus deditis hyberno tempore conuenit.

HISTO

HISTOR. NATVRALIS.

AVellanæ Græcis Ponticæ, quòd è Pōto teste Plinio, ad nos primùm deuectæ sint. Latinis auellanæ, frutices autem coryli nuncupantur. Fructus nobis Nocelle, Auellanæ, Nocchiæ, & Neopolitanis Antriti dicuntur. Vomitum vti iuglandes non prouocant, neque corpus astringunt: flatulentæ sunt, & quāuis tarde digerantur, vtiles tamen sunt epati. Si cum ruta ac ficubus siccis ieiunæ esitentur, à peste præseruant, & morsibus serpentum. Vsu compertum est, serpentes si cum coryli virga cædantur, obstupescere ac mox emori. Ex coryli ligno Romæ materiarii, schidia acramenta, quæ voce sua Tacchiæ nominantur, conficiunt, quæ vino recenti turbido imposita viginti quatuor horarū spacio limpidissimum istud reddunt.

OLIVÆ.

Delectus. OPtimè condîtę, locis apricis natę, magnæ, quales sunt Bononiẽses, quæ cùm oleo conficiendo inutiles sint, muria condiuntur, ac sapidiores euadunt.

Vsus. Pituitam è ventriculo abstergunt, & appetentiam conciliant: muria qua condiuntur, si os colluatur, gingiuas laxas astringit, ac mobiles firmat dentes.

Damna. Capitis dolorem gignunt, aut caput affatim comesę grauant, in primis sale maceratæ, ac vigilias conciliant.

Correctio. Cum aceto itaque, non sale condîtæ, vtiliter secunda mensa inter alios cibos eduntur, quæ natiua adhuc viriditate prǽditæ sunt, optimè cõdîtæ.

Gradus. Salsæ calidæ sunt secundo gradu cæteræ temperatæ, astringentis ali quantulum facultatis obtinẽt & cor roborantis.

Tempus, Ætas, Tẽperamentum. Frigido cælo, omni ætati, temperamento, cum aceto, aut muria, nõ iter sale condîtæ conueniunt.

HISTO

HISTORIA NATVRALIS.

TAmetsi syluestres oliuæ Vrbanis sint minores, gustu tamen his præstant; quod ab auibus discimus, quæ has domesticis præferunt. Trium sunt generum, quarum eæ primas tenent quæ grandiores atque oleo conficiendo inutiles sunt. Muria condiuntur cum fœniculo, atque ita in peregrinas regiones exportantur. Quæ ex Hispaniis aduehuntur, Italicis maiores sunt: at nostra condiendi ratio, Bononiensium potissimùm, multis nominibus Hispanicæ conditura præstat: præterquam enim quòd illorum oliuæ coriū sapiant, flauæ sunt, visu abominabiles: cùm nostræ naturali viriditate præditæ sint, quasi primùm ab arbore decerptæ. Parum alimenti conferunt & tardè cōficiuntur: sale conditæ pituitam incidūt, cibi fastidium tollūt, sanguinem ob ascititiam à sale acrimoniam, incendunt. Quæ in aceto asseruantur, bilem compescunt, vomitum sistunt, ac longè reliquis præferuntur.

PINEÆ.

Delectus. DEligantur è pineis domeſticis fœminis deſumptæ. Sapore enim cęteris præſtant, pręſertim ſi ſint recentiſsimæ.

Vſus. Plurimùm nutriunt, impinguant, pectus ab eluuie mundant: cum melle coctæ, vrinam cient, reſtaurant debilitatos, vireſque reparant, corruptos humores tollunt.

Damna. Tardiùs conficiuntur, craſſumque nutrimentum ſuppeditant, ventriculum rodunt & ventrem, ſi copioſiùs eſitentur.

Correctio. Id mali deponunt, ſi calidæ macerentur horæ ſpacio, & ſi cum melle dein à phlegmaticis edantur, à cholericis verò & calidis cum ſaccharo.

Gradus. Calidæ ſunt principio ſecundi gradus, humidæ primo.

Tempus, Ætas, Temperamentum. Frigido aëre phlegmaticis competunt, ſenibus, ſi cum melle aſſumãtur: iuuenibus porrò, ſi cum ſaccharo.

HISTO-

HISTOR. NATVRAL.

SEmen genitale vehementer augent pineæ maximè si quatuor guttæ olei è pineis sorbili ouo impositæ deuorentur, ideoque libidinem stimulāt. Renum superfluos humores purgant, vti & vesicæ: ardori item & vrinæ stillicidio subueniunt. Asthmaticis & paralyticis vti & tremulis auxiliantur. Pulmones expediūt pulmonumque vlcera compescūt, eorundémque putrilaginem & viscosos humores expectorant. Inueteratæ corpori impactos humores pellunt ac naturales augent, viscerum humores corrigunt, erosiones ventriculi coërcent. Cholericis tamen eorum vsu sine saccharo, & phlegmaticis sine melle interdictum sit, sintq. primò in aqua tepida maceratæ, omnem deponunt ācrimoniam, cæterasque prauas qualitates. Fructus pineæ arboris Græcis πιτυΐδες *dicuntur. Si cacumina arboris amputentur fructum in posterū non facit, ac mox emarcescit arbos, neq. amplius germinat. Vnde Crœsus se Lāpsacenos ad instar pini arboris extirpaturum minabatur.*

PISTACIA.

Delectus. PIstacia magna deligantur, odora, quæ Terebinthum fragrantia æmulentur, à vetuſtis arboribus decerpta, ſaturata viriditate, quantum fieri poteſt, recentiſsima.

Vſus. Iecoris obſtructionibus mirificè proſunt, pectus ab eluuie expediũt, renes & ventriculum roborant, nauſeam cõpeſcunt, ſerpentum morſibus medentur.

Damna. Pueris & calido temperamẽto præditis obſunt, extenuant ſiquidem eos, ſanguinem inflammant & vertiginem accerſunt.

Correctio. Quo fit vt principio & fine menſæ vnà cum chryſomelis aut ſaccharo roſato edenda ſint, aut hæc illis ſuper edenda.

Gradus. Calida ſunt & ſicca ſecundo ordine ſecundi gradus, teſte Iſaaco lib. 2. de victus ratione.

Tempus, Ætas, Temperamentum. Frigido competunt tempore phlegmaticis: nocẽt iuuenibus & cholericis.

HISTORIA NATVRAL.

TErebynthi genus est Pistacea teste Mathiolo in suis commentariis, vbi arborem hanc, Indorum à Theophrasto descriptum Terebynthum esse asserit, suam Athenæi auctoritate confirmans sententiam. Odore sunt aromatico, ventriculum roborant, iuxta Auicennam, tametsi Galenus hæsitare videatur. Venerem mirè stimulant parum alunt tametsi impinguẽt. In AEgypto proueniũt & Syria, vnde Venetias asportantur. Paucis ab hinc annis fructus in Sicilia protulerunt: ex vino pota venenis resistũt. Agricolæ aiũt nasci ex insito amygdalæ ramo lentisco arbori pistacea. Lucius Vitellius Censor primus in Italiam pistacea intulit, Tiberii Cæsaris primis Imperii annis, cùm legationem obiret in Syria. Ventriculo propter austeritatem & astrictionẽ corroborando idonea sunt. Fistici & Festuci Latinis (Barbaris tamen) indigetantur.

DACTYLI.

Delectus. DVlces ſint non aſtringentes, maturi, intrinſecus non corrupti, corroſi aut carie exeſi.

Vſus. Impinguāt, hepati amici ſunt, tuſsi conueniunt, ventrem ſubducunt.

Damna. Dentibus nocent & ori, proritant, ac produnt ficos ani, vētriculum mordent, caput dolore infeſtant & hepar obſtruunt.

Correctio. Cocti itaque edantur, aut ſaccharo conditi, more aliorum fructuum, aut crudis ſuperedantur cibi acidi, aut aceto conditi.

Gradus. Calidi ſunt ſecundo gradu, humidi primo.

Tempus, Ætas, Temperamentum. Nulli ætati, temporis conſtitutioni, temperamento, conueniunt, niſi ſaccharo condiantur.

HISTORIA NATVRAL.

Palmarum copiosus in AEgypto prouentus est, & in Iudæa. Fructus in Italia ad maturitatem non peruenit, in Hispaniæ maritimis locis non dulcescit, sed asperitatem quandam obtinet, & gustu est ingrato præditus. In quibusdā orietis partibus vinum ex dactylis conficitur, nonnullis etiam panis. Innumeræ palmarum species sunt, adeo vt 49. propemodum recenseantur. Onerum impatiens hæc arbor est, adeóque contra pondera eluctatur, vt neque incuruetur, neque subsidat, verum contra onera secum in altum sustollat, ac rami eos sursum eleuant, qui se deorsum trahere nituntur, vnde in hieroglyphicis victoriæ emblema est. Sanguinem gignunt dactyli, qui facilè in choleram facescit, valdè nutriunt, dentes corrumpunt nisi confestim emundentur, ac benè colluantur. Crudis inferciunt corpus humoribus, è quibus demum longæ & malignæ oriūtur febres, succus dactylorum adeo lentus & tenax est, vt non hepar modò, verumetiam lienem cunctaque viscera & venas obstruat.

AMYGDALÆ.

Delectus. PReferũtur cæteris quæ dulces sunt recentes, non iniuria temporis corruptæ, quæ calido solo prouenerint: optimum id genus est quod Ambrosinum dicitur.

Vsus. Copiosũm alimentum suppeditant, impinguant, visui conducunt, semen genitale augent, sputum educunt, pectus purgant, & somnum conciliant.

Damna. Nimium siccæ ægrè conficiuntur, diu hærent in ventriculo, capitísque dolorem inducunt.

Correctio. Vtiliter æstate teneræ adhuc, & lacteo succo turgidæ, in cibum assumũtur à cortice delibratę cum multo saccharo, quo facilius descendant.

Gradus. Dulces tẽperatè calidæ sunt, & humidæ primo gradu remisso, amaræ siccæ, secundo,

Tempus, Ætas, Tẽperamentum. Omni tempori, ætati, constitutioni, modo recentes sint, conueniunt, absque cortice, cum saccharo assũmptæ.

HIST. NATVRALIS.

AMygdalis frigida loca inimica sũt, quo fit ut copiosius in Apulia & Sicilia proueniant, quàm uspiam alibi in Italia, indeque affatim exportantur, atque in omnes orbis partes deuehuntur. Viridibus uescuntur ueris principio matronæ grauidæ, quod orexim excitent, ac nauseam tollant. Æstate item edũtur, tenello adhuc existente nucleo, quo tempore gustui admodum gratæ existunt. Sub finem Augusti toti anno asseruandæ, colliguntur. Dulces cerebri substantiam augent, suauem conciliãt somnum. Vreteres expediunt, atque emaciatis conueniunt. Hepatis obstructiones aperiunt, lienis & uenarum asperam arteriam leniunt, sed quia moram in uentriculo trahunt cum sacchāro commodè sumuntur. Pectus ac Pulmones emundant. Amaræ Ebrietati resistunt ieiuno uentriculo 6. aut 7. comesæ. Phyllis in Amygdalum transformata creditur.

CASTANEÆ.

Delectus. MAgnæ deligantur, ideoque Maro-neæ præferuntur reliquis: add[...] quod, postquam fuerint collectæ, [...] diu asseruentur, gratiorem saporem adsciscant, & sanitati minus nocuæ e-uadant.

Vsus. Venerem ob flatulentam naturam stimulāt, validi & optimi alimēti sunt fluxus sistun[t] cum melle & sale subac-ctæ rabidi canis morsui medentur.

Damna. Nimius eorum vsus capitis dolores accersit, flatus gignit, aluum sistit a[c] ægre conficiuntur si crudæ edantur.

Correctio. Salubriores igitur sunt, sub pruni[s] aut calidis cineribus tostæ, ac sale & pipere, aut multo etiam saccharo co-mesæ.

Gradus. Calidæ sunt ordinis secundi gradu primo, siccæ verò secundo gradu.

Tempus, Ætas, Tēperamētū. Frigido aeri, omni ætati & tempera-mento conueniunt, modo legitimam maturitatem adeptæ sint, si probe co-ctæ, neque plus iusto ingurgitentur.

HISTORIA NATVRALIS.

GLandium primas tenent castaneæ, quæ omnium syluestrium fructuũ effatu dignum corpori alimentum præbent, neque iccirco tamen in vsum quotidianum admittuntur. Frigida loca amant, quo fit vt in montibus præstantiores, quam in planitie prouentant. Qui frumenti laborant penuria, castaneas in cratibus siccatas in farinam redigunt, qua subacta panis defectum supplent. Qualitates calidam & siccam produnt dulcedo & sapor. Prunis tostæ minus flatulentæ euadunt, & vomitum sistũt, optimi & copiosi alimenti sunt, si probè a ventriculo conficiuntur: cum saccharo choleram compescunt, cum melle phlegma. Non sunt in sartagine flammæ amburendæ, quòd ex eiusmodi fumo suffocantem quandam qualitatem contrahant, sed prunis primùm torrendæ, dein cineribus impositæ, ad aliquod tempus excoquendæ.

TVBERA.

Delectus. MAgna sint, & crassa mēbrana, gra nulis insignita, dura recentissima nulli putredini obnoxia admodum c dora intus nigricantia, atque hæc, ma res, albis quæ fœmellæ sunt, præstant

Vsus. Palato arrident, genituram augent Venerem stimulant, suapte natura in sipidi sunt, sed quemuis adsciscunt cō diturae saporem.

Damna. Humores corrumpunt, temperamē to atrabilioso prædito, & morbis atra biliariis nocent, longo vsu anhelitum inficiunt, flatusque gignunt plurimo

Correctio. Quocirca oleo plurimo coquantur pipere & limonum succo, ac post eo rum esum generosum vinum bibatur non lymphatum, aut pingui iuri cum cinamono incoquantur.

Gradus. Calidi sunt & humidi secundo gra du, at si cum aromatibus condiantur calor intenditur, ac humiditate nocu destituuntur.

Tempus, Ætas, Tēperamentum. Frigidæ aëris constitutioni, iuueni bus & cholericis conueniunt, quo crassos humores gignant, & mela cholicos.

HIST(O

HISTORIA NATVRALIS.

PLinius recẽset, Laërtiũ Liciniũ, Proprætorẽ Hiſpaniæ, cũ Carthagini eſſet, Tuberis, in quo denarius deprehẽſus, eſu primores dẽtes fregiſſe. Quo argumẽto patet, terrã in ſe coactã ac conglobatã tubera producere. E pituitoſa cõſtãt materia, quæ arborũ radicibus adhæreſcẽs, vi tonitruorũ in eã formã cõgulatur: ſolũ amat ſabuloſũ, & loca fructibus conſita: nix ſuper tuberibus nõ cõgelatur. Fũgos præfert Tuberibus Martialis his verſib⁹:

Rũpim⁹altricẽ tenero de cortice terrã,
Tubera boletis poma ſecũda ſumus.

Tametſi Iuuenalis qui Traiani tempore vixit, contrarium ſentiat. Semine deſtituuntur, vnde ſic vulgo in eos luditur:

Semina nulla damus, nec ſemine naſcimur vllo,
Sed qui nos mãdit, ſemẽ habere putat.

Fungis ob id non iniuria præferuntur, quòd compertum non ſit Tuberis eſu vnquam mortalium queẽque interiiſſe, quod fungis rarũ nõ eſt. Tuberũ immoderatus vſus paralyſin, podagrã & vrinæ difficultatẽ tandem inducit. Qui ſabuloſo ſolo proueniunt, vti & nõnulli canes vſu edocti, qui ea è terra eruũt. Noui olim in A-

pulia rusticos, qui è vestigio natiuum tuberum locum inuenire norant.

FVNGI.

Delectus. OPtimi sunt pratenses, qui Aprili mense prouenient Prignoli nuncupati, vel Prataioli, velut si pratenses dicas, vel qui forinsecus rubent, quos Boletos vulgus nuncupat.

Vsus. Magno sunt apud Gulones, quod orexin excitent, in pretio, & quemuis conditura saporem adsciscunt.

Damna. Stuporem & apoplexiam accersunt, & sua plurimos venenata qualitate neci dederunt, alios etiam nimius laudatorum esus suffocauit.

Correctio. Si accuratè mundati ab eluuie colorem non deponant, inde cum acerbis pyris basilicone, pane, allio, calamento coquantur, ac demum cum oleo, sale & pipere assumantur, innoxii euadunt.

Gradus. Frigidi sunt secundo gradu, & humidi tertio, ac quamuis facili negotio cōdimenti qualitatem sibi adsciscunt.

Tempus, Ætas, Tēperamētū. Nulli tempori, ętati temperamento conueniunt, quòd plus damni, quàm commodi adferant.

HISTORIA NATVRALIS.

DVûm generum fungos facit Dioscorides, innoxios & lethales, cum tamẽ vbiuis locorum varii admodum & diuersi reperiantur. Qui periculo vacant, & innoxii sunt, prignioli nostris dicuntur, vti & qui in pratis pratenses dicti, prodeunt, Horatio his verbis celebrati.

---pratensibus optima fungis
Natura est: aliis malè creditur---

Suilli nobis dicti bonis etiã annumerantur, diligenter emundati, atque in partes secti, qui si ad cæruleum puniceũ, ac nigrum colorem vergant, tanquam venenati abiiciantur, qua re minimè animaduersa non pauci integris craticulæ impositis atque his notis neglectis fũgorum esu strangulati sunt. Neapoli ac Romæ lapides reperiũtur, quos si tepida irriges aqua, quocunque tempore fungos producunt, vel optimi immoderato vsu necant. Qui sale condiuntur ab omni noxa fiunt huius beneficio immunes. Eorũ vsus aut prorsus eliminandus est, aut sit parcus generoso post esum vino superbibito, exigua tamen quantitate. calculos gignit fungorum vsus continuus.

CAPPARES.

Delectus. ACeto condîti ſale maceratis præſtant, quod minùs caloris obtineant.

Vſus. Aſthmaticis, ſcirrhoſo lieni apprimè vtiles ſunt, menſtrua cient, vermes necant, hæmorroides ſanant, & coitum ſtimulant.

Damna. Sitim conciliant imprimis ſale conditi, niſi ad tempus in frigidam infundantur, vt à ſale rectè eluantur.

Correctio. Aceto conditi reliquis cibis præmittendi ſunt, acetariorum more oleo & paſſulis adiunctis.

Gradus. Saliti calidi ſunt ſecundo gradu, & ſicci tertio, & aceto macerati calidi ſunt primo, ſicci ſecundo gradu,

Tempus, Ætas, Tẽperamentum. Temporibus, ætatibus & conſtitutionibus frigidis conueniunt, medicamentoſi tamen magis ſunt, quàm alimentoſi.

H I

HISTORIA NATVRALIS.

CApparesſale conditi, medicamentoſi plus quàm alimentoſi obtinent, inflammant: nanque aſcititia à ſale acrimonia ſanguinem & viſcera, ac quanquam aliquandiu in aqua infundantur, tantillum tamen deponunt acrimoniæ. Multis itaque modis ſalitis, aceto conditi præferuntur, ac præ cæteris Geneuenſes palmam obtinent, parum nutriunt, ac reſoluunt, aperiunt, purgant. Craſsis humoribus lienem expediunt, interaneorum lumbricos interimunt, deiectam appetentiam reducunt, quia pituitam incidunt & abſumunt, ſi reliq[ui]s cibis præmittantur. Obſtructiones t[o]llunt Iſchiadicos dolores vti & reliquos iuncturarum demulcent. Sunt qui Capparibus oxymel affundant quò palato commendatiores reddant.

FOENICVLVM.

Delectus. HOrtenſe ſit, domeſticum, tenerum ſi recens edendum ſit, vel perfectè maturum in hyeme aſſeruandum: at ſi coctum edatur, habeat radices & geniculos teneros.

Vſus: Laccopioſum producit, vrinam prouocat & mēſtrua, oculis mirificè prodeſt, veteres obſtructiones tollit, & renes purgat.

Damna. Neutrum facilè, ſiue crudum ſiue coctum, conficitur, præſertim ſi affatim edatur: ſanguinem enim attenuat & inflammat.

Correctio. Exigua igitur quantitate tenellum eſtur, frigida primò maceratum.

Gradus. Calidum eſt gradu ſecundo, ſiccum primo, tametſi plures in tertio ex calfacientium gradu reponant.

Tempus, Ætas, Temperamentum. Omni tempore, ætati & temperamento conuenit, iuuenibus tamen & cholericis parua quantitate aſſumatur.

HI-

HISTORIA NATVRALIS.

Angues fœniculi esu senectã exuũt, ac oculorum hebetationi medentur: vnde etiam ad homines in similẽ vsum fœniculum promanauit ex affricatione illa oculorum quæ fit à serpentibus. Semini praua quædam imprimitur qualitas, quæ vermiculos quosdam venenatos producit, quorum venenum à multis creditũ est nullis euinci alexiteriis: quo factum est, vt vmbelli aperiantur, ac diligenter concutiantur, quo à vermibus emundentur, ac dein in frigidam ad temporis aliquod spatium macerentur. Hepatis & splenis obstructiones aperit, vti pectoris & cerebri. Modicè assumẽdum est, quòd sanguinem vberiori vsu inflammet, ac calculum tandem generet. Nam cùm vehementem aperiendi vim habeat, crassas in vreteres & pituitosas materias deuehit, quæ in meatibus vrinariis coguntur & condensantur.

ASPARAGI.

Delectus: SInt domestici, nuper sati, quorum cacumina iam terram versus declinent.

Usus. Renum & hepatis obstructionibus prosunt, coitum stimulant, emolliunt aluum, & vrinam prouocant.

Damna. Frigidi si edantur, nauseam mouēt, & propter amatorem cholericis bilem in ventriculo nonnihil augent.

Correctio. Si elixorum primum decoctum reiicias, amaritudinem deponunt, inde oleo, aceto, sale & pipere bene conditi vtiles sunt.

Gradus. Calidi sunt primo gradu, & humidi temperatè, tametsi Galenus de agente ipsorum qualitate ambigere videatur.

Tempus, Ætas, Tēperamentum. Cuiuis ætati & temperamēto, cumprimis senibus & frigidis conueniunt.

HISTO-

HISTORIA NATVRALIS.

Asparagi plus cæteris oleraceis nutriunt: ac si calidi, ac bene conditi comedantur, prosunt ventriculo. Renes à sabulo emundant, neque tamen vltra modum calefaciunt. Magni in mensis fiunt, præsertim si grandes sint & tenero caule. Dioscorides ait, asparagos gestatos mares & fœminas steriles reddere; cùm tamen vsu compertum sit, Venerem stimulare, quod copiosi alimenti argumentum est. Qui asparagorum succo illitus est, ab apum punctionibus tutus erit. Germania & Rauenna præstantissimos producunt teste Martiale:

Mollis in æquorea quæ creuit spina Rauenna,
Non erit incultis grauior asparagis.

Prouerbium Cæsari ab asparagis vsitatum fuit, cùm rei celeritatem denotare vellet, tale: Citiùs quàm asparagi coquantur. Athenienses per ph pronuntiabant, Aspharagos.

SPINACHIA.

Delectus. DEligatur quæ tenella ſit, quæ ſolo benè culto & pingui proueniat,& quæ à pluuia nonnihil irrigata ſit.

Vſus. Pectus expedit, tuſsi medetur, pulmones modicè refrigerat, aluum mouet,& aſperam lenit arteriam.

Damna. Flatus plurimos gignit, ventriculo nocet, frigido-ſeroſos humores gignit.

Correctio. Abſque aqua itaque proprio ſucco in ſartagine coquatur,inde oleo,pipere,ſucco oxalidis, & vua paſſa condiatur.

Gradus. In primo ponitur refrigerantium & humectantium gradu.

Tempus, Ætas, Temperamentum. Vtilis eſt cuiuis ætati, iuuenibus præſertim & biliosis.

HISTO-

HISTORIA NATVRALIS.

BLiti ea ſpecies, quæ nobis Spinachium dicitur, nota eſt, ac veteribus incognita, cuius caulis, folia, flos & ſemẽ perpetuo virent, Auguſto & Martio menſibus ſeritur, ac ſeptimo à ſatione die foliis triangularibus prouenit, quæ paulatim in ſagittam deformantur, caulem cubitalem producit concauum, tenellum & fragilem. Pingue & benè cultum amat ſolum, patiens hyemis & frigoris. Duûm eſt generum, mas aliud, alterum fœmina, quæ ſine ſemine prouenit. Sunt qui ex Hiſpaniis ad nos illatam autumant, at corrupta voce ſpagnaci ſpinacea dictam contra veritatem aſſerere auſint, cum ab Arabibus, Spanacli Serapionis teſtimonio, qui ita eam nominat, vocari in confeſſo ſit. Ego à noſtratibus, Italis Spinacia à Spinoſo ſemine dicta, auſim aſſeuerare. Succus epotus ſcorpionum ictibus medetur, & contuſa herba cataplaſmatis loco ſcorpionũ ictibus cum ſucceſſu imponitur.

CARDVI SEV CINARÆ.

Delectus. Cardui seu spinosæ Cinaræ optimæ sunt teneræ à cinariis prognatæ. sapore enim præstant reliquis. Cinaræ etiam sint tenellæ, non duræ.

Vsus. Palato arrident & Cardui & Cinaræ, vrinam cient, flatus mouent, obstructiones tollunt, Venerem stimulant.

Damna. Cardui flatulenti sunt admodum, capiti nocent, ventriculum onerant, concoctionem remorantur, si crudi edantur, minùs nocent cinaræ coctæ.

Correctio. Cardui cum pipere & sale mandũtur, postrema mensa, & cocti, & crudi. Cinaræ in iusculo elixantur, eodem condimento quo Cardui.

Gradus. Calidi, sunt secundo, sicci primo gradu.

Tempus, Ætas, Tẽperamentum. Vtrique vtiles sunt, cocti tamen crudis præferendi, tempori, ætati, & temperamento frigido præditis.

HI

HISTORIA NATVRALIS.

QVāquam carduorum plurima sint genera, tamen quos mensis dignamur, magni sunt ac culturæ mangonio candidi producuntur, cum sale crudi vltima mensa eduntur, vt venerem stimulent, & vino saporem cocilient, olim nusquam alibi quàm in Sicilia prouenerūt, nunc vbique terrarum magno prouentu nascuntur. Eiusdem sunt Cinaræ generis quos Pineos, Carduos, Theophrastus nuncupat, quod Pineæ formam repræsentent, attamen hi cocti crudis præstant, si lanuginosum semen primò iis adimatur. quod reliquum est non secus atque Siculorum & Neapolitanorum Cephalioni editur. Vtrique viscera calefaciunt, flatulenti sunt, ideóque penem erigunt, aromatibus conditi natiuam noxam deponunt. Sunt qui agrestibus vescuntur, at mihi longè domestici cæteris præferendi videntur. Præstaret vtrisque coctis, quàm crudis vesci.

LACTVCA.

Delectus. Optima ea, quę densa, sessilis ac capitata vulgò dicitur: pingui seritur solo, editur autem antequam lacte turgeat, neque aqua abluitur.

Usus. Facilè conficitur, vincit præstantia omnia oleracea, lac fœminis auget, somnum cõciliat, gonorrhœam sedat, & ventriculi ardorem compescit.

Damna. Visum offuscat, naturalem calorem debilitat, genituram corrumpit, ac sterilitatem accersit' Veneris incendia adimit, segne corpus reddit & stomachum debilitat.

Correctio. Cum mentha & ruta aliísue herbis calidis vtiliter editur, cocta potius quã cruda, & cumprimis generosum vinum album superbibatur.

Gradus. Frigida est humida gradu secundo, ideoque calidæ ei herbæ rectè permiscentur.

Tempus, Ætas, Tẽperamẽtũ. Cœlo æstuanti, iuuenibus, & bile abundantibus, item sanguineis & calido ventriculo præditis vtiliter assumitur, ardorem enim coërcet cum aceto condîta.

HISTORIA NATVRALIS.

LActucas iniquè plurimi calũniãtur, asserẽtes sanguinẽ iusto copiosiorem eas gignere. quod neq. lactuca, neq. oleraceorũ vllũ facit. Quod si quidem ita se haberet, laudẽ potius, quã vituperiũ mererentur. Aluũ porrò lactuca nec astringit, neq. mouet, neq. enim austera est, aut acerba, aut acris, aut salsa. Galenus lactucas hoc nomine cõmendabat, quòd iuueni sibi ventriculi ardorẽ cõpescuerint, seni autẽ somnũ cõciliẽt. Dũ estur cruda lauãda nõ est aqua frigida, vti vulgò fit, optima enim quædã facultas superficiei inhærẽs lotione abstergitur, qua sublata visũ obtũdit, atque flatulentã naturam induit. auferẽdæ autẽ sunt illæ frondes, quæ pone terram sunt ac reliquas ambigunt, nã internæ teneriores sunt quibus vtiliter vescimur ad capitis dolores ex solis ardore genitos cõpescẽdos, itẽ cõtra phrenitides, & erisypeleta. Sãguinẽ ebulliẽtẽ cõpescit, Veteres post cœnã, vaporib⁹ ab ebrietate prognatis coërcẽdis & soni cõciliãdi causa lactucis vescebãtur. moderata enim veterũ erãt prandia, cœnæ verò crapulæ & ingluuiei dedicatæ.

Martialis.

Claudere quæ cœnas lactuca solebat
auorum. (pes
Dic mihi cur nostras inchoat illa da
*Aristoxenes Cyrenæus lactucas hydro-
melite irrigabat, vt grandiores fierent
ac gulæ magis placerent.*

INTVBVS.

Delectus. QVę in hortis seritur, syluestri præ-
stat: sit autem tenella, quę nec d
duriores culmos promiserit, neque l
ctescat, & sapore sit dulcissimo.

Vsus. Hepar & membra inflammata refri-
gerat, sitim sedat, vrinam ciet, orexi
conciliat, aëris præsertim constituti-
ne calidiore.

Damna. Paralyticis nocet, tremulis, frigi
ventriculo præditis, & concoctione
nonnihil remoratur.

Correctio. Cum nepeta & menthæ cymis s
ruta aliisue id genus herbis calidis
tiliter estur, quo malignitatem dep
nat.

Gradus. Frigida est principio secundi gradu
humida in fine primi.

Tempus, Ætas, Temperamentum. Calido aëri cõuenit, iuuenibus, ch
lericis, sanguineis, & qui æstuanti sut
ventriculo.

H

HISTORIA NATVRALIS.

INtybus domestica frigidior & humidior est syluestri, & magis insipid, id quod syluestribus familiare est, *vt acriori sapore sint prædita domesticis. Domestica hepati inflammato & ob siccitatem obstructo confert. Obstructiones aperit, sanguinem purgat, scabiem sanat, stomachi ardoribus subuenit, lactucæ prorsus naturam æmulatur. Succus intybi scorpionum ictibus medetur, quod etiam cataplasmatis more imposita herba præstat, AEstuante cælo carnis iusculo incocta vtiliter editur, calorem interaneorum & viscerum optimè compescit. Cruda vel cocta, prout ventriculi poscit robur, ad temperandum eius æstum manditur.*

BORAGO.

Delectus. QVa vulgo vtimur Boragine, e vera Buglossa est veterum, ist itaque cum floribus deligenda est.

Vsus. Sanguinem mirè purgat, cor & sp ritus recreat, conualescentibus vt lis est, & viscera omnia corroborat.

Damna. Haud facilè digeritur, faucibus et exulceratis aduersatur.

Correctio. Elixetur in jusculo optimæ carn ita quippe faciliùs digeritur, omnen que asperitatem exuit, cætera sine mni noxa est.

Gradus. Calida est & humida primo grad

Tempus. Ætas, Temperamentum. Omni tempori, ætati & temper mento vtilis est.

HIST

HISTORIA NATVRALIS.

Scribit Apuleius lib. de medicament. quæ ex herbis ſumuntur, Lucanos Bugloſſan Coraginē appellare, quòd magnam cum cordis affectibus affinitatem habeat, Vnde factum eſt, Vt temporis tractu, dictione deprauata C. in B. mutatum ſit. iſtud habet peculiare, quòd in Vino macerata ſupra modum mentem exhilaret, & corroboret, triſtitiamque pellat, & iucundis animam cogitationibus perfundat, quò fit Vt Veteres Boraginem reliquis medicamentis Cardiacis commiſceant. Aqua ſtillatitia ex febre delirantibus Vtiliter datur, oculorumque phlegmonis conuenit, tam intus, quàm foris adhibita. Laudatiſsimum ſuccum gignit, conualeſcentibus, tribulatis, ac animi curis Vexatis apprimè Vtilis, adeóque mirandum non eſt, crebriorem eius Vſum, de qua tot ſint decantata elogia, præſtat eadem omnia ſaccharum Boraginatū, & aqua ſtillatitia ex floribus Boraginis.

CICHORIVM.

Delectus. OPtimum est quod flores profe- cæruleos, quod cum sole con- uertitur, ac Heliotropij nomine in- gnitur, tenellum id sit, & summitat- sumantur.

Vsus. Calido ventriculo & inflamma- apprime vtile est. ac supra modu- iecoris obstructiones expedit.

Damna. Debili ventriculo & frigido noce- succus exigui & graui alimenti.

Correctio. Elixetur in aqua, dein oleo & ac- to in acetariis edatur, vel crudu- cum nepeta aut aliis id genus herb- calidis.

Gradus. Frigidum est primo, siccum gra- secundo.

Tempus, Ætas, Temperamentum. Cuiuis tempori, iuuenibus & ca- do temperamento præditis conuen- cumprimis tamen æstati.

HIST

HISTOR. NATVRAL.

Cichorium in expurgando aperiendoque hepate, cætera facilè vincit medicamenta omnia, vsque adeò etiam, vt iecur vnico hoc medicamentoso alimento maximè delectari videatur. Crudum iis non editur, qui frigido sunt vētriculo & destillationibus obnoxij, sed in exquisito iusculo optimæ carnis elixum: ita enim sumptum summoperè prodest. Romæ æstate Cymæ cichorij crudæ eduntur, quæ sua lingua Mazzochi nuncupant, permiscent ei Nepetam, ne ventriculum offendat: macerantque allij in aceto momentum, vt palato magis arrideat: orexin excitat & potum post eius esum assumtum commendat. Cichorij genus est herba Aphaces nomine Theophrasto celebrata, quam vulgo nostrates Piscia al letto indigetant, alij porcinum rostrum vocant. dentem etiam leonis, aut dentem canis. de quo superstitiosè creditur, quod si eius succo oleo permixto corpus inungatur, gratiam ac beneuolentiam magnatum conciliet efficiatq. vt quiduis ab iisdem impetretur.

LVPVLVS.

Delectus. ASparagi primi, seu turiones à radice emergentes, frõdibus adhuc destituti, cauliculo tenello, ac leui, nõ aspero, in vsum veniant.

Vsus. Præterquam quòd laudabiles gignat humores, eosdem etiam adæquat lupulus: corroborat omnia viscera, sanguinem purum ac defæcatum generat.

Damna. Quod si frondibus & culmis durioribus conuestitus edatur, noxam infert, quandoquidem difficulter concoquitur, cùm & tenellus flatuum nonnihil gignat.

Correctio. Elixatione omnem flatulentam vim deponit, & laudatos cibos efficit magno fruentium vsu. Oleo & aceto cõdîtus plerumque manditur.

Gradus. Temperatè calidus est & frigidus, humidus verò primo gradu.

Tempus, Ætas, Temperamentum. Omni tempori, omni ætati conuenit.

HI-

HISTORIA NATVRAL.

VEteribus incognitus fuit lupulus, cũ interim cæteras omnes herbas ſucci bonitate facilè vincat, ſanguinem ſingulari quadam prærogatiua emundet, e veſtigio feces à ſanguine per inferiora ſecernens haud aliter atque ramenta quæ feces vini ad dolii fundum deducunt. Efficaciter omnia viſcera abſtergit, & imprimis iecur: mirandum iccirco, cum tanta eius ſit energia, adeo rarum noſtro æuo lupuli vſum, cum vires obtineat medicas & admirandas, & citas. Magno lupulus apud Germanos & ſeptentrionales populos in vſu eſt, & ſummo colitur ſtudio, quod ſine eius floribus cereuiſia coqui nequeat. Plinius lupulum vocat ſalictarium: Cymæ in acetariis eduntur, ventrem emolliunt, obſtructiones tollunt, florum & frondium decoctum veneno potionatos & ſcabie infectos ſanat. Sirupus è lupulo confectus, admirandas in febribus cholericis, & peſtilentibus vires obtinet.

que duriora in puluerem comminues, tortiuo vino consperges, atque ita volutabis, dum in fæces corpus coeant, inde struma, vel ramex inducitur, tertio primũ die soluitur medicamentum, contractum locum inuenies, qui digitis exprimi debet: rursus ad tres dies idem pharmacum applicabis, eodemque modo solues & exprimes, septimo die, vel ad summum nono, strumæ velut miraculo abolebuntur. Valet etiam ad ramicem gutturis, parotidas, omnem duritiem, & œdemata. Hæc Hollerius. 1. Instit. Chirurg. c. 2.

Pestilenti tempore inter præcipua præsidia, aëris rectificatio summum iudicatur.

OMni laude dignus, omnique decore admirandus Hippocrates iudicandus est, qui pestem illam ex Æthiopia ad Græciam venientem, non alio repulit auxilio, quam aëris purificatione. Præcepit enim, vt per totam ciuitatem ignes accẽderentur, qui non è simplici solum materia, sed etiam bene olenti constarẽt. Quapropter, & coronas odoriferas, floresque, aromata, vnguenta pinguissima grati odoris, & alia iucundos odores spirantia,

ciues igni ſpargebant, quo pacto aer purus factus eſt, & ij à peſte tuti fuerunt. Ea fuit magni Hippocratis diligentia. Ex Galeno.

Portulacæ ſeminis contra lumbricos magna eſt efficacia.

IN lumbricis necandis nõ modo Portulacæ aqua ſtillatitia aptiſſima iudicatur, verum atque illius ſemen. Narrat enim Arnaldus Villanoua, quendã puerum, dum eſſet in mortis periculo conſtitutus propter lumbricorum multitudinem, drach. ſem. ſeminis Portulacæ cum lacte ſumpſiſſe, atque lumbricos multos emiſiſſe, fuiſſeque liberatum.

Quorundam animalium vitæ terminus constitutus quis ſit.

LEpus annis decem viuere fertur, & Catus totidem. Capra octo. Aſinus triginta. Ouis decem: ſed vir gregis ſæpè quindecim. Canis quatuordecim, & quãdoque viginti. Taurus quindecim. Bos, quia caſtratus, viginti. Sus, & pauo viginti quinque. Equus viginti, & nonnunquam

MENTHA.

Delectus. PVmila deligatur quæ in hortis ſeritur, aliâs mentha Romana nuncupata, ſummitates in vſum duntaxat veniunt.

Vſus. Ventriculo gratiſsima eſt, & eũdem vehementer corroborat maximè refrigeratum & debilem, pituitam abſumit, & appetentiam validè proritat.

Damna. Calido ventriculo & iecori nocet, admodum etenim excalfacit, attenuat & incendit ſanguinem.

Correctio. Exigua quantitate edatur vnâ cum herbis frigidis, qualia ſunt lactuca, cichorium, portulaca aliáque id genus & aeris conſtitutione frigida.

Gradus. Calida & ſicca eſt in ſupremo ſecũdi gradus receſſu, aut tertii ordine primo.

Tempus, Ætas, Tẽperamentum. Frigido cœlo, ſenibus, pituitoſis & melancholicis apprimè eſt vtilis.

HI-

HISTORIA NATVRALIS.

Mentam insigni vi pollere aduersus interaneorum lumbricos asserunt, vtpote quos enecet, si succi drachmæ pōdo exhibeatur cum semuncia acetositatis citri vel sacchari rosati, aut syrupi è corticibus citri. Singultum, nauseam, & vomitum sistit, & ventriculo cumprimis vtilis est: quod & schola Salernitana innuit hoc versu:

Nunquam lenta fuit stomacho succurrere mentha.

Syrupus è mentha plurimum ea in re præsidÿ habet. Appetentiam excitat, Venerem stimulat, ventrem verò astringit, pituitā potēter incidit, singultū cohibet, anhelitū cōmēdat, memoriā iuuat. cum lactuca & aliis herbis rectè acetariis commiscetur: suapte enim natura plus æquo calida & amara est. Mynthē Proserpinæ Nympham in Mentham odoriferam transformatam fabulantur Poëtæ, quòd in adulterio cum Plutone sæpius deprehensa sit. Poëtis celebratur odoræ & viridantis epithetis.

OXALIS SEV ACETOSA.

Delectus. HOrtensis sit, non agrestis, saturata viriditate prædita, foliis minime rubentibus.

Vsus. Bilem refrenat, sitim sedat, febribus ardentibus & pestilentialibus cũprimis vtilis, appetentiam excitat, fluxus sanat.

Damna. Melancholicis nocet, ventriculum exasperat, aluum cohibet.

Correctio. Corrigitur si in acetariis cum aliis herbis, puta lactuca quæ humida, & mentha quæ calida est, edatur.

Gradus. Frigida est primo gradu, sicca principio secundi.

Tempus, Ætas, Tẽperamẽtũ. Æstiuis mensibus calidis morbis, iuuenibus, biliosis & sanguineis conuenit.

H I-

HIST. NATVRALIS.

Oxalis cruda acetariis iucundè permiſcetur, ob acidulum, quo pollet, ſaporem. hinc in Lombardia vulgò herba acida nuncupatur: grata eſt palato: febribus conuenit ardentibus & peſtilentibus: validè etenim choleram placat, ſitim tollit, putredini reſiſtit ſi decocto in aqua iuſculo quis vtatur, vel ſtillatitia aqua, aut Syrupo ex ſucco acetoſæ concinnato. & ob auſterum ſaporem (Stypticum vocant Arabes) præſentiſſimum eſt in diſſenteriis remediū, vti & in reliquis fluxibus. Appetētiam excitat, quare vt plurimum crudam cum pane eſitant. Veteribus fuit incognita, Græcis Oxalis dicitur. Duûm eſt generum, maior. quæ præſtantior & nobilior. in hortis ſeritur, Minor in campeſtribus prouenit, foliis multò eſt minoribus. cuſpide lancearum inſtar effigiata foliis ſaturatè rubentibus & ſplendentibus.

PIMPINELLA.

Delectus. PVmila deligenda est, quæ ad acetaria in hortis seritur, foliis exiguis, crenatis seu serræ in morem in circumferentia dentatis, caule rubicundo.

Vsus. Renes & vesicam purgat, vrinam copiosè ciet, calculos & arenam pellit, vino imposita cor valde recreat.

Damna. Difficile digeritur, ventrem constipat, nonnullis etiam iecur, & sanguinem inflammat.

Correctio. Editur cruda in acetariis cum aliis herbis frigidis, quò natiuus illius calor contemperetur.

Gradus. Calida est & sicca secundo recessu, tametsi iuxta nonnullos tertium gradum attingat.

Tempus, Ætas, Tēperamentum. Exigua quantitate omni tempori, præsertim hyemi, senibus & melāncholicis conuenit.

HISTO-

HISTOR. NATVRALIS.

VEteribus incognita fuit Pimpinella, tametsi herbarum nomenclatores eam sacrifragiæ speciebus annumerarint, ob calculo frangendo vires ei innatas, & arenis è renibus & vesica expellendis, præsertim sylvestrem, quam ob fœtorem quo hircum olet, hircinum nuncupant. Satiuæ decoctum in aqua vel iusculo factum præsentissimo est contra pestem remedio: idem præstat stillatitia, aut herba cruda, vel in pulverem redacta, & cataplasmatis, contra anthraces imposita è vestigio eos sanat, ideoque magnas aduersus cordis affectus, vtputa syncopem vires obtinet, quod melancholicos humores absumit, sanguinem mundat, vitales spiritus auget, in vino præsertim macerata.

PETROSELINVM APIVM HORTENSE.

Delectus. CYmæ deligantur priusquàm flo- reant, aut semen proferant, quo odoratiores ac teneriores sint: radice verò cum mediam ætatem attigerint.

Vsus. Vrinam & menses validè ciet, hepar & matricem mundat, earundem partium obstructiones tollit, ventriculo gratum est, decoctum verò venenis resistit.

Damna. Alimenti non vndequaque laudabilis est, sanguinem inflammat, caput replet & tardè conficitur.

Correctio. Cruda proin vnâ cum herbis frigidis exigua quantitate editur, cocta verò in iusculo carnis omnibus pulmentis & intinctis adhibetur, radix verò haud segniter elixanda est.

Gradus. Calidum est secundo gradu, siccum in fine primi.

Tempus, Ætas, Temperamentum. Coctum omni tempori, ætati conuenit, at crudum nocet calido aëri, iuuenibus & cholericis.

HISTORIA NATVRALIS.

PEtroselinon veteribus hortense apium nuncupatur, omnibusque ferculis, quæ odoriferarum herbarum condimẽtum requirunt, vti etiamnum hodie, in vsu fuit, tantóque præstat cæteris omnibus, quãto eius crebrior est in intinctis, pulmentis, embammatis, & id genus cõdimentis vsus, vt nulla etiam absque apio mensa recte instrui posse videatur. Induratas ex lacte mammas emollit, tàm crudum, quàm coctum vrinam promouet; quod semen validius præstat ipsa herba: serpentum venenis aduersatur semen, & thoracicam & flatus discutit, omniaque interna viscera purgat, eaque ab obstructionibus, & abscessibus liberat. Succi autem non admodum laudati est, sed difficulter concoquitur, & biliosa corpora inflammare creditur.

DRACVNCVLVS HORTENSIS.

Delectus. HOrtensis sit, & pingui irriguoque solo educatus, tenellæ cymæ, non per terram dispersa folia in vsum veniunt.

Vsus. Inter eas quæ acrimonia & sapore commendantur, herbas primas obtinet & est cardiaca, orexin excitat, Venerem stimulat & ventriculum confortat.

Damna. Hepar incēdit, sanguinem attenuat, ideoque minus vtilis est calido temperamento præditis, nisi exigua quantitate assumatur.

Correctio. Estur cum floribus boraginis, aut vnâ cum endiuia, lactuca siue id genus herbis refrigerantibus, quo eius acrimonia refrenetur.

Gradus. Calidus est secundo gradu, intenso ad principium vsque tertij, & siccus primo.

Tempus, Ætas, Tēperamentum. Frigidæ aëris constitutioni, senibus & phlegmaticis conuenit, minimè verò iuuenibus & cholericis.

HISTO-

HISTORIA NATVRALIS.

DRacunculum hortensem ignorarunt veteres: neque enim natura, sed artificio ab hortulanis productus est, qui lini semine, capæ, aut porro indito terræ condiunt. Aromaticum præ se fert saporem. Persuasum est rusticis, nec iniuria, à peste eum, atque omni, tàm externa, quàm interna corruptione corpora conseruare. Ad dentium & gingiuarum à frigore obortos dolores sistendos, optimo vino albo incoquunt, ac iure ore aliquandiu detento, magno in hoc affectu & felici successu vtuntur. Cardiaca admodum, caput & ventriculum corroborat, ac pituitam in iis contentam incîdit. Quo fit vt orexin mirè excitet, & Venerem stimulet. Calido cœlo frigidis herbis permiscetur.

RAPHVNVS.

Delectus. Tener ſit, non dulcis, ſed linguam potius ſua acrimonia vellicans, vtpote qui efficacior ſit, & frigore excoctus.

Vſus. Vrinam promouet, calculos expellit, & arenulas, tàm è renibus, quàm veſica, ventriculum excalfacit, vocem canoram reddit.

Damna. Emaciat, ructus olidos generat, tardè conficitur, caput tentat, ſanguinem adurit, pediculos generat, dentibus & oculis nocet.

Correctio. Quare à cibo eſtur, ita enim omnē, dum digeritur, deponit noxam, frondes verò ac caules ante cibos aſſumuntur, vt appetentiam moueant.

Gradus. Calida ſecundo gradu eſt, ſicca primo.

Tempus, Ætas, Temperamentum. Frigido conuenit cœlo, iuuenibus laboribus obnoxiis & calido ventriculo præditis.

HISTO-

HISTORIA NATVRALIS.

Radix ea quæ cruda estur, Raphanus vulgo seu Raphanellus nuncupatur: Satiua sit, cibo præmitti potest, exigua quantitate, quod ventriculum excitet, & potum palato commendet, præsertim si mediocri acrimonia prædita sit Armoracia quæ syluestris est, cùm calidissima sit, suas vires vehementer exerit, at nemini præterquam robustis & continuis laboribus deditis conuenit. Cibo præsumenda non est, quod eum ad se alliciat ac suspendat, ideoque vomitus conciliando impensè vtilis est. At si reliquis cibis substituatur, cōcoctionem promouet, & vrinam ciet. Visui nocet Raphanus, liquor verò stillatitius oculis inditus affectibus eorundem subuenit. qui colicis cruciatibus infestantur, iis ob flatuum prouentum malum auget. folia ecchymosi apposita medentur.

ALLIVM.

Delectus. Optimum cēſetur, quod ſub Quadrageſimæ initium naſcitur ac acetariis inditur, quod etiam exſiccatum in vſum reponitur, multis germinibus, & nodis præditum.

Vſus. Tenellum acetariorum frigiditatem & humiditatem ſuperfluam coercet, ſiccum venenis reſiſtit, vocem clarificat, vermesq; necat, Venerem ſtimulat & vrinam ciet.

Damna. Virtuti expultrici, cerebro, viſui, capiti nocet, ſitim prouocat, grauidis infenſum eſt, inueteratos dolores ſuſcitat, & ſanguinem adurit.

Correctio. Coquitur quo ad vſque omnem exuat acrimoniam, & vires eius imminuantur: ita enim noxam omnem deponit, inde cum oleo & aceto, aliiſve cibis editur.

Gradus. Calidum eſt quarto gradu, & ſiccum tertio.

Tempus, Ætas, Tēperamentum. Frigido cœlo competit, ſenibus & pituitoſis, nocet iuuenibus & calida conſtitutione præditis.

HISTO-

HISTORIA NATVRALIS.

NAuigantibus singulare præsidium est in allio, tollit siquidem putredinem, quæ ex fœtido sentinæ & aquarũ corruptarum nidore, quaque ex ciborũ corruptorum, qui melioris alimenti defectu ingeruntur, vsu nascitur. Remigãtes item corroborat, iccirco à nauigantibus summo diluculo editur: nauseam item ex maris tempestate obortam compescit, viscosos incidit humores, obstructa reserat, tussim ex frigida causa ortam sedat, ac humores incendit, caput verò affatim & crudum comesum tentat, omnem coctura deponit malignitatem, tametsi vires nonnihil coquendo remittantur. Canis rabidi morsum sanat, dolores verò inueteratos partibus olim affectis inhærentes ac delitescentes suscitat, salsum catarrhum in ventriculo absumit, hæmorrhoidibus nocet & mulieribus lactantibus.

CEPA.

Delectus. DEligitur ea quæ vdo loco enata ſit, grandis, ſucci plena, rotunda, qualis Caietanæ ſunt, quæ Romam deferuntur.

Vſus. Venerem ſtimulat, genituram & lac auget, appetentiam deiectam reuocat, & damnum, quod ex aquarum mutatione prouenit, tollit.

Damna. Crudarum nimius eſus capitis dolores accerſit, ſanguinem intendit, & mentem hebetat.

Correctio. Diſſecta in partes per temporis aliquod ſpatium in frigida commodè maceratur, inde exquiſitè coquitur, vt omnem deponat noxam.

Gradus. Calida eſt gradu tertio, ſicca ſecundo.

Tempus, Ætas, tẽperamentum. Calidis temperaturis & ætati obeſt, prodeſt contrario temperamento & ætate præditis.

HISTO-

HISTORIA NATVRALIS.

CEparum maximæ, & dulcissimæ sũt in Italia, quæ ex Caieta Romam deportantur, ac tota hyeme asseruantur. Incisæ ac frigida maceratæ, pyrorum in morem dulces euadunt. Crescunt & maximæ, & præstantissimæ quodam in loco Flamminiæ Massa Lombardorum dicto Rubræ candidas dulcedine superant, quæ tamen propter nimiam acredinem non nisi coctæ manduntur. Tametsi refragetur Dioscorides, & contrarium asserat, id quod fors in Græcia, & suo æuo verum fuit. Cepa humores incîdit, appetentiam excitat, colorem commendat, visui nocet. alimentum porrò est accommodum his, qui solida carne sunt, & qui laboribus exercentur. Oblongæ cepæ cæteris priores sunt. Substantia cepæ est crassa & flatulenta. Hæmorrhod. aperit, colorem conciliat, Venerem stimulat, cocta tamen omnem deponit noxam fitque humanis vsibus maximè idonea. Nimius eius vsus profundum inducit soporem. cum hortensi apio rectè estur.

SEPA ASCALONIA.

Delectus. SIt pusilla, æmula radici Narcisci, rubra, dura ac dulcis.

Vsus. Æstu nimio languenti stomacho succurrit, concoctionem adiuuat, appetentiam excitat.

Damna. Flatus generat, crassos humores auget, capitis dolores gignit, sitim & somnium inducit.

Correctio. Incidenda itaque est, atque in aqua aliquandiu maceranda, dein aceto forti, oleo & sale condîta cum saluia trita, & apio esculenta fit.

Gradus. Calida est quarto gradu, & sicca tertio.

Tempus, Ætas, Tẽperamẽtũ. Calidis aëris, corporum, ætatum constitutionibus nocet, at ita apparata, vti supra commemoratum est, & moderatè assumpta noxam deponit.

HISTO-

HISTORIA NATVRALIS.

CEpa Ascalonia, seu Bulbus esculentus, nostratibus scalogna dictus, ab Ascalone Iudææ vico, vbi copiose prouenit ac primùm repertus fuit, denominationem traxit. Vnde postmodum in Græciam & Italiam translatus maximis in delitiis haberi cœpit, idque prima mensa, ad deiectam nimio æstu ventriculi appetentiam prouocandam, & potum commendandum. Cum saluia & apio tritis, vti dictum est, cõditus, omnem deponit acrimoniam & odoris virulentiã vti & noxam. Latini generali dictione bulbum, aut radicem tunicatam nuncupant, facultate & viribus cepæ est æmula, Venerem stimulat, crassos & lentos humores gignit, quo fit vt nullis præterquam iis, qui valida obeunt corporis exercitia, vsui sit, ciborum concoctionem adiuuat, ac linguam inflammat, singulare præsidium ad genituram augendam esse fatentur ij, quibus in frequenti vsu est, ideoque potenter coitum stimulat.

PORRVM.

Delectus. SAtiuum & hortense sit, irriguis nat
& educatum locis, aut eiusmodi qu
crebrò irrigantur, sit ante omnia ex
guum & tenellum.

Vsus. Vrinam & menses muliebres cie
flatus gignit, Venerem stimulat, cu
melle coctum abstergit & emunda
pulmones.

Damna. Humores gignit melancholicos, ca
put tentat, visum hebetat, insomni
turbulenta generat, stomachum gra-
uat, vlceribus vesicæ aduersatur.

Correctio. Hæc ei vitia adimuntur si iteratò i
aqua coctum, cum oleo amygdalarun
dulcium apparetur, ac dein cum la
ctuca, intybo & portulaca edatur.

Gradus. Calidum est tertio gradu, siccum se
cundo.

Tempus, Ætas, Temperamentum. Prauum alimentum est cuiuis æta
ri, tempori, naturæ, rusticorum potiu
& agrestium, quàm aliorum cibus.

HISTO

HISTORIA NATVRALIB.

Porrum omne alimenti propè genus malitiâ superat. capitis etenim dolores gignit, gingiuas corrodit & dentes, visui nocet. Ventriculum rodit, difficulter concoquitur, flatibus plurimis obnoxium est. Istud duntaxat habet commodi, quòd hæmorrhoidibus inflammatis eius folia cataplasmatis more ano subdita summo præsidio sint. Maciem onciliat, sanguinem sistit narium. Porrum sub cineribus assatum antidoton est contra fungos venenatos, crapulam & ebrietatem dissoluit, neruis nocet, melancholicis humoribus caput replet, succus auribus instillatus dolorem à frigida caussa obortum tollit, dolores item olicos sanat: at agrestium hominum cibus est & laboribus deditorum. Magno veteres studio ac industria elaborarũt, it porri capita ad instar ceparum efformarent, quam cepam sectilem nominabant, quo cultu generosiores euadeant. Modum in eam magnitudinem educandi docet Columella lib. XI.

RAPVM.

Delectus. SIt tenerum, solo & cœlo frigid[o] cultum: nam quod his conditioni-bus enatum asseruatur multo tempo-re durat, ac flatulentam vim deponit.

Vsus. Abundè nutrit, coitum stimulat, v[ri]nam prouocat, visum acuit mirificè.

Damna. Flatus gignit, & serosum humorem in venis, obstruit poros, tardè conficitur, & ventrem subinde arrodit.

Correctio. Corriguntur hæc vitia, si in aqua bi[s] elixetur, dein priori abiecto iuscul[o] carnium pinguium, cum fœniculo & aromaticis coquatur.

Gradus. Calidum est in fine primi gradus intensè, humidum primo iuxta Arabes.

Tempus, Ætas, Temperamentum. Frigido aëri, omni ætati, temperamento conuenit præterquam his qu[i] flatibus infestantur.

HISTO

HISTORIA NATVRALIS.

RApum, vt suas facultates acquirat, maximum frigus expertum sit operæpretium est, quo fit vt Brumalia, & gaudentia frigore Rapa poëtis nuncupata sint. Plinius palmam in Nursino agro prognatis tribuit. Rapa & Napi tametsi calore & forma differunt, eiusdem nihilominus sunt generis & facultatibus parum discrepant. Napi quidē pectori magis conueniunt, Venerem vtraque stimulant, & flatus gignunt. Rapum renes calefacit, at ventrem inflat. plurimùm nutrit, at difficulter cōcoquitur, nisi exactè elixetur & aromatibus calidis condiatur. Crudum ventriculo infensum est, stomachum vellicat, neque digeritur. Quibus torrendo vesca placet reddere rapa, atque dein aceto condita, acetariorum more assumere lignis accensis ea non solent imponere, ne ex fumo suffocantem vim acquirant, sed prunis torrent.

CVCVMIS CITRVLVS.

Delectus. LOngus, craſſus, optimè maturus lutei coloris, qui citrum maturum æmuletur.

Vſus. Æſtuantem ventriculum ſupra modum refrigerat, ſitim tollit, choleram compeſcit, vrinam ciet.

Damna. Difficilè concoquitur, pituitam gignit, & humores viſcoſos, ſubinde etiam virulentos, præterquam in ventriculi temperie iuſto calidiore.

Correctio. Quare vtiliter cum eo eduntur cepa, dracontium, menta, ruta, piper, atque ea quæ inſigni calefaciendi v prædita ſunt.

Gradus. Frigidus eſt in fine ſecundi gradus humidus in primo tertij.

Tempus, Ætas, Tēperamentum. Praui ſunt citruli nutrimenti, quouis tempore quauis ætate & temperamento.

HISTOR. NATVRALIS.

Citruli cucumeribus cæteris frigidiores sunt, maioremque vim quocunque alio alimenti genere quo vescimur, humorum in corpore ac venis progignendi viscosorum obtinẽt, qui tractu temporis diuturnas febres, & contumaces producunt. Frigido ventriculo impensè nocent, vtpote à quo nunquam cõficiantur: & nullo ferè sunt vsui, quàm si à cortice benè emundati, atque in laminas longas, latas & subtiles dissecti aqua aliquandiu macerentur, ac dein febri ardenti laborantium linguis imponantur: sitim enim hoc pacto febricitantibus leuant, neque arescere aut nigrescere linguam, vel palatum sinunt, at sitim potius compescunt, ardorem febrilem refrenant, atque os benigno, & grato madore & humore refocillant. Quod si cum saccharo ebullias, id potentius præstant. Cibus est rusticanus æstuanti ventriculo præditorum hominum. Qui corpori sunt imbecilliori ac delicatiori constitutione, ab hoc edulij genere abstineant.

VSA CRISPA.

Delectus. SIt hortensis ac viridis, parum matura, quæ enim maturitatem consecuta est, colore ea destituitur, & acido sapore flauaque ac dulcis euadit ex acidula.

Vsus. Acutè febricitantium pulmentis vtiliter incoquitur, grauidas mirè ab aborsu tuetur, & appetentiam conciliat.

Damna. Melancholicis nocet, ventriculum exasperat, eundem, si cruda edatur, grauat, ventrem crebro vsu astringit.

Correctio. Exactè coquenda est in optimæ carnis iusculo vnâ cum apio, ita etenim omnem deponit asperitatem & noxam.

Gradus. Frigida primo gradu, & humida est secundo.

Tempus, Ætas, Temperamentum. Iuuenibus, calida aëris constitutione, bilioso temperamento & sanguineo præditis vtilis est, sed ventriculo debili noxam adfert.

HISTO-

HISTORIA NATVRALIS.

VVa crispa, siue marina, veteribus incognita fuit, duûm porro est generum, satiua vna, syluestris altera: vtraque ramis est spinosis, flore albo, fructusque non racematim, sed sparsim producit: Succo est vinoso, acidulo, quamdiu immaturus fructus est, ideoque optimũ cibis condimẽtum & obsonium præstat: vbi maturuerit, flauescit ac dulcescit. Dum viret adhuc atque austera est, cibis in vsum venit, quòd acidulo suo sapore obsoniis iurulẽtis, pulmentis, atque intinctis miram quandam gratiam cõciliet. Sitim tollit, ardentium febrium choleram compescit, matura saporem mutat. Omphacij loco substituitur, putredini summè resistit, quo fit vt in pestilentialibus febribus adeòque ipsa peste alimentum simul sit, & medicamentum quòd à corruptione principes partes corporis tueatur, ac immunes reddat, vitales præsertim ac naturales. Eiusdem Ribesium est efficaciæ, quod baccas profert rubras.

MALVM ANERANTIVM.

Delectus. Sint grauia, bene matura, saturatè colorata & acidodulcia: nam quæ exquisitè sunt dulcia, plusculum caloris obtinent, at acida ventriculo officiunt.

Vsus. Dulcia melancholicis conueniunt, & destillationibus obnoxiis, tolluntque obstructiones. Medij saporis in febribus vtiles sunt, & deiectam restaurant appetentiam.

Damna. Acida ventrem constipant, ventriculum refrigerant, pectus & arterias constringunt, si exigua quantitate edantur, iisque cortices anerantij con-

Correctio. diti, qui stomachici sunt, superedantur, noxam deponunt.

Gradus. Acida frigida sunt primo gradu, sicca secundo, Dulcia temperate calida.

Tempus, Ætas, Temperamentum. Dulcia item senibus conueniunt, acida calido cœlo, iuuenibus, cholericis & sanguineis.

HISTO-

HISTORIA NATVRALIS.

ANerantia vnius generis non ſunt: quædam enim exiſtunt dulcia, quæ temperatè calida ſunt, pectorique amica: acida alia, quæ ſitim compeſcunt, appetentiam excitant, ventrem validè aſtringunt. Medij quædam ſunt ſaporis, quæ palato perplacent, febribus bilioſis accommoda, aſperam arteriam leniunt, ſitim tollũt, eaque frigida ſunt & temperatè ſicca. Flores argentum colore æmulantur, ſtillatitia ex iiſdem aqua, reliquos omnes odoris fragrantia & ſuauitate ſuperat, colore frondes ſmaragdũ æmulantur, aurum fructus, vnde Aurantia denominata ſunt. febribus peſtilentialibus reſiſtunt. De his ita cecinit. Virgilius:

Aurea mala decem miſi, cras altera mittam.

Romæ Melangoli nuncupantur, Neapoli Citranguli. Cortex ſiccatus atque in puluerem redactus vermes necare creditur, idemque in vino ſumptus à peſtifera lue præſeruare fertur.

MALVM LIMONIVM.

Delectus. CItrum odore æmuletur hoc malum, optimè maturum sit, benè coloratum, ab arbore aliquot diebus decerptum.

Vsus. Succus appetentiam prouocat, vomitum sistit; crassos humores incîdit, & febribus malignis resistit.

Damna. Ventriculum vehementer refrigerat, colicos dolores ciet, maciem inducit, atrabiliosos humores gignit.

Correctio. Moderatus & rarus limoniorum vsus sit, cortice sublato, maceretur in aqua & cinamomo condiatur.

Gradus. Frigidum est & siccum secundo gradu.

Tempus, Ætas, tẽperamentum. Calido duntaxat aëri conueniunt limonia, item iuuenibus, senibus nocent & pituitosis.

HISTORIA NATVRALIS.

STillatitia è limonibus aqua fucis adhibetur ad detergendas è mulierum facie maculas impetigines tollit, acaros necat. Syrupus è ſucco febres peſtilentiales ſanat, vermes interaneorum conficit, ſuccus verò limonum cùm nondum maturuerit, cum vino Cretico ſeſunciæ pondo aſſumtus calculos renum frangit. Alimenti corpori nihil conferunt. Ventriculum enim ſuo acore vellicant, ventrem validè aſtringunt, frigido ventriculo obſunt. Exilium limonum ſuccus calculos renum mirè pellit, vnde Neapolitanis & Genuenſibus in more poſitum eſt, in paruas conciſos taleolas ſale aſperſas, & aquæ roſaceæ momento, cõdimenti loco cum carne & piſcibus edere. appetentiam excitat, & potui ſaporem gratum conciliat, è renibus etiam & veſica calculos validè exturbat. Neque licet facilè inuenire condimentum hoc ipſo gratius.

MALVM CITRIVM.

Delectus. OPtimè maturuerit, grande ſit, natum in regione calida, neque, vt primum ex arbore decerptum eſt, eo veſcendum.

Vſus. Optimum contra venena alexipharmacum eſt, cortex concoctionem promouet, & anhelitum commendat.

Damna. Tardè conficitur, nocet his qui capitis intemperie laborant calida: ſi ſub noctem edatur, vertiginem capitis accerſit.

Correctio. Violæ itaque recentes fragranteſque, aut Zaccharum violatum recens ſuperedendum eſt.

Gradus. Cortex cum ſemine calidi & ſicci ſunt ſecundo gradu, pulpa frigida & humida. Acidum frigidum eſt, & ſiccum in tertio gradu.

Tempus, Ætas, Tēperamentum. Cruda citria nulli neque tempori, neque ſexui conueniunt, ſed ſaccharo condita omnibus & quouis tempore.

HISTO-

HIST. NATVRALIS.

Flatus quem citri acor gignit, corticis & seminis vsu tollitur. Cortices vestibus impositi a tineis eas præseruant, odorati pesti resistunt & corrupto aëri. Citri neque principio mensæ, neque sub finem, sed soli eduntur. Semen hæmorrhoidibus cum vino sumtum medetur, cunctisque venenis, scorpionum maximè ictibus, resistit, refrigerat, cordis affectibus opitulatur, sitim tollit & orexin excitat. Arbor fructu nunquam destituitur, & grandiores quanquam gratiores sint oculis, gustus tamen præstantia ii, qui propter Benacum lacum enascũtur, vincunt cæteros. Decoctum citri ore detentum anhelitum commendat, condìti cum saccharo edendi sunt, non crudi, ita enim præstantiores euadunt.

CVCVRBITA.

Delectus. SIt recens, tenera, viridis, leuis & du[l]cis.

Vsus. Vtilis est cholericis, sitim resti[n]guendo, si cum succo omphacij co[-]quatur, hepar refrigerat.

Damna. Frigidis nocet & phlegmaticis, fla[-]tus gignit & serosos humores, ideoqu[e] ventriculum debilitat.

Correctio. Rectè apparatur cum pipere, sina[-]pi, aceto, aut cum herbis calidis, cuiu[s-]modi sunt cepa & petroselinum.

Gradus. Frigida est & humida secundo gra[-]du.

Tempus, Ætas, Tẽperamentum. Calidæ aëris constitutioni, iuueni[-]bus conuenit, & calido temperamen[-]to præditis.

HISTO-

HISTOR. NATVRAL.

PRauum corpori cucurbita præbet alimentum, illico etenim computrescit, atque in eum humorem quo onustum comperit ventriculum, facescit haud facilè è ventriculo descendit, fatui saporis est, haud magno negotio eiusce rei, qua cum conditur. saporem adsciscit, & similem ei humorem progignit. Nocet intestinis, colo præcipuè, vnde colicis doloribus procreandis obnoxia est, quòd si affatim edatur, tenesmum generat, si cruda, ventriculum grauat, cui vitio abolendo nullum vomitu præsentius remedium est. Elixa melior euadit. cucurbitæ quoddam genus in hyemem asseruatur, alimentum vulgi est & inopum. A poëtis hisce epithetis decoratur, grauis, viridis, rotunda, ventrosa, prægnans, semine facta. Latini vocant Cucurbitam, Hispani Calabazza, Zucca Itali.

BRASSICA.

Delectus. TEnera deligatur, longa, eáque q à plantæ cacumine decerpta cuius sint aperta atque diducta, n coacta & compacta folia.

Vsus. Semicoctæ ventrem subducunt, p coctæ verò aluum astringunt.

Damna. Melancholicis obsunt, æstate pr sertim, quando duriores sunt cæte anni temporibus.

Correctio. Quod si elixentur, ac dein prim abiecta aqua in qua bullierint, coqu tur in iure carnium pinguium cu fœniculo ac pipere, noxam omne deponunt.

Gradus. Frigidi sunt & sicci primo gradu.

Tempus, Ætas, Tēperamētū. Veris laudantur initio caulium t riones, quas nostrates broccoli nom nant, cætera quouis anni tempore, quauis corporis constitutione impr bantur.

HIST

HISTORIA NATVRALIS.

PRimi braßicarum aſparagi plus reliquis partibus humidi obtinent quo fit vt citò conficiantur. Aluum leniter coctæ lubricam reddunt, vrinam cient, quemadmodum & braſſicarum frōdes, quæ quo magis patulæ atque explicatæ ſunt, eò melius nutrimentum acquiſiere, & palato magis commendantur, calore enim ſolis iſtius modi magis excoctæ sūt. Tota planta melancholicum ſuccum generat, ideoque ſomnos turbulentos conciliat, aſperam arteriam & pectus lenit, & crapulam abigit. Braßicarum capitatæ, peßimi, æſtate cumprimis, nutrimenti ſunt, iiſque duntaxat edendæ, qui plurimo labore exercentur, & quidem in carnis pinguißimæ iure coctæ. Idem indicium eſt de caulibus criſpis, quanquam capitatis præſtent. quòd ſi res ad earum eſum inuitet, ſtatim eiuſdem decocti iuris quantum libet ſuperbibito, quod braßicarum malignitatem corrigit.

PISA.

Delectus. RECENTIA ſint, tenella, pecoris co[...] tactu non vitiata, neque à vermi[...]bus exinanita.

Vſus. Grata ſunt palato, appetentiam excitant, pectus mundant, tuſſim ſanant optimúmque corpori alimentum prębent.

Damna. Nocent his qui infirmis & vacillantibus ſunt dentibus, atque flatibus ſunt obnoxia.

Correctio. Cum ſale & oleo plurimo coquuntur, adiuncto pipere & ſucco fructuum acidorum, oleum amygdalarum condimenti loco admittunt.

Gradus. Frigida ſunt gradu primo, & humida temperatè.

Tempus, Ætas, Temperamentum. Calidis conueniunt temporibus, iuuenibus & cholericis.

HISTO-

HISTORIA NATVRALIS.

Pisa parum à fabis differunt, suspiriosos autem reddunt, & molestis cogitationibus mentem fatigant. Haud ita facilè conficiuntur, optimum tamen alimentum gignunt, & aluum cient, si cum beta aliisue emolliendi vim habentibus herbis coquantur, asthmati conducunt, tussi omnibusque thoracis vitiis, si cum amygdalino oleo elixentur. Optimè coquenda sunt, vt flatulentam vim deponant A cortice etiam delibrata æstate, cœlo calido & temperamento simili præditis, edenda sunt.

FABÆ.

Delectus. LAudantur magnæ, puræ, splen-dæ, sine maculis, à mida non er-sæ.

Vsus. Somnum inducunt, hemicrania compescunt, corpus saginant.

Damna. Flatuum prouentum faciunt, sens hebetant, turbulentos somnos g gnunt.

Correctio. Quæ vitia vt exuant, cum sale & rigano à cortice delibratæ, eousqu coquendæ sunt, dum prorsus tenere cant & coctione dissoluantur.

Gradus. Frigidæ sunt primo gradu, siccæ s cundo.

Tempus, Ætas, Temperamentum. Cœli constitutioni frigidæ conu niunt, duro & agresti victu assueti quæ verò tenellæ adhuc sunt, etia his qui calidiori sunt ventriculo.

HISTO

HISTORIA NATVRALIS.

FAbæ plurimis flatibus obnoxiæ sunt, quo fit, vt iis impensè vitandæ sint, qui à colicis infestantur doloribus. molles gignunt carnes & somnolentos faciunt: præstantiores euadunt si sine cortice assumantur, quæ cum astringendi & obstruēdi facultatem obtinenat, cum ipsa pulpa purgant, abstergunt, & mundant. Fabarum frequens vsus suspiriosos reddit Fabæ recentes frigidæ sunt & humidæ, pituitam gignunt. Siccæ sine valuulo seu cortice dum dissoluantur, coquendæ sunt, multo addito pipere aut cinamomo vulgo dicto. Viridis plurimum excrementitij gignit humoris. Fabis saginatæ gallinæ oua edunt fragilia, obstructiones gignunt, ac simile quid præstat earundem vsus in carne, quod fermentum in massa.

PHASEOLI.

Delectus. RVbri ſint, aut rubeſcentes, non perforati, & qui citò coquantur.

Vſus. Vrinam menſeſque cient, & corpus impinguant.

Damna. Flatulenti admodum ſunt, nauſeabundi, ventriculo graues, turbulentos ſomnos inducunt, & vertiginem ac caput replent.

Correctio. Coquantur itaque cum oleo, ſale, pipere, ſinapi & aceto.

Gradus. Calidi ſunt & humidi primo gradu, ſed temperatè.

Tempus, Ætas, Temperamentū. Qui ventriculo ſunt robuſto, tutò iis veſcuntur, & qui plurimo vtuntur exercitio. Otioſis porrò & delicatis deuitandi ſunt.

HISTO

HISTORIA NATVRALIS.

PHaseoli fabis peiores sunt, quanquam in phaseolorum genere rubri præstent cæteris, quòd calidiores & minus flatulenti existant. Pectori & pulmoni conueniunt, sinapi eorum malitiam domat, vti & acetum, oleum, piper, sal & origanum. Vinum non olygophoron, sed merum phaseolis superbibendum. Fugaces sunt phaseoli, quòd rectè siccari nequeant. Virides sine cortice cum sale, oleo, cumino & pipere edendi sunt. Candidi humiditate cæteris præstant, & tardæ digestionis sunt. Tametsi vehementer phaseoli nutriant, agrestium nihilominus cibus est, non delicatorum & studiosorum.

CICERA.

Delectus. SInt magna, non negligenter asseruata, non foraminosa, neque à vermibus corrosa.

Vsus. Geniturам augent, vrinam cient & menstrua, calculos conterunt, pulmonibus vtiles sunt, & coloris gratiam conciliant.

Damna. Viridia comesa inutilibus onerant humoribus ventriculum & intestina, renibus & vesicæ noxam adferunt.

Correctio. Cum semine papaueris cocta edantur, quò maiorem aperiendi facultatem acquirant, cum pulegio item & cinamono coquenda sunt.

Gradus. Temperatè calida sunt & humida primo gradu.

Tempus, Ætas, Tēperamentum. Omni tempori, ætati, temperamento aptè cocta & apparata conueniunt.

HISTORIA NATVRALIS.

EAndem facultatem obtinent in carne humana cicera, quam fermẽtum in maſſa, cuncta quidem calculos frangunt, præpollent tamen cæteris nigra, quæ & partum accelerant. Candida vim abſterſoriam obtinent, hepar mundant & lienem, carni optimum colorem conciliant, calorem etenim augent, ſpiritus gignunt, quo fit vt Venerem & lac augeant. Optimè nutriunt ac flatuum nonnihil producunt, vocem expediunt & thoracem ac pulmones purgant. Candida rubris humidiora ſunt, creber eorum vſus cutem & carnem venuſtiorem reddit. Pabulum præbetur è ciceribus equis admiſſariis. Veteribus hieroglyphicon rei incorruptæ hoc fuit genus leguminis, quòd à nullo vnquam animante violetur.

LENTES.

Delectus. DEligantur eæ quæ in aquam de mersæ,& mox exemptæ, è vest gio humorem deponunt.

Usus. Tollunt sanguinis feruorem, & e bullitionem & ventriculum confor tant.

Damna. Humores gignunt atrabiliarios,Ve nerem compescunt & visum offu cant.

Correctio. Coquendæ sunt cum beta aut sp nacchia.

Gradus. Frigidæ sunt & siccæ gradu secun do.

Tempus, Ætas, tẽperamentum. Cholericis vitandæ, & melancholi cis humidis porrò vtiles sunt:& aëri constitutioni frigidæ.

H I

HISTORIA NATVRALIS.

Cortices lentium aluum mouent, medullam astringunt, quod si legitimè elixentur, mouent corpus, si affatim, ventrem astringunt. Cacochymæ fiunt lentes, si cum salitis carnibus coquantur. Obsunt melancholicis, turbulenta mouent insomnia. Sanguinem vsque adeò incrassant, vt venas liberè permeare nequeat, quo fit vt vrinam & menses sistant. Lentibus dulcia permiscenda non sunt, ne obstructionem augeant. Caput craßis replent vaporibus, ideoque ab iis duntaxat edendi sunt, qui humido sunt corporis temperamento.

ORYZA.

Delectus. DEligatur quæ granis constat splē-didis & diaphanis eorum vnionum in morem, quos margaritinos nuncupant, & quæ dum elixantur, intumescant.

Vsus. Ardorem ventriculi mirificè compescit, genitale semen auget, & fluxus alui restagnat.

Damna. Colicis nocet, quòd ob lentorem diutiùs quàm par sit, intestinis adhæreat, flatuumque nonnihil gignit.

Correctio. Vaccino lacti incoquitur, aut cremori amygdalarum dulcium vnà cum saccharo, sunt & qui in amygdalarum dulcium oleo elixent.

Gradus. Calida est primo, sicca secundo gradu, at temperatè, iuxta Auicennam & Rhasim.

Tempus, Ætas, Tēperamentum. Hyemi conuenit, iuuenibus, laboriosis, senibus porrò noxia, vti & his qui pituita multa infestantur.

HISTORIA NATVRALIS.

ORyza vdo ac paludóso agro inseritur: quòd si carnium pinguium iuri incoquatur, plus nutrit, & gustui euadit gratior. Ventrem constipat, fluxus sanat, maximè si clysteribus eorum decoctum iniiciatur. Temperatus est cibus, affatim nutrit, & corpori aruinam conciliat. Cum oleo ac butyro cocta astrictoriam vim deponit, ventris & intestinorum medetur doloribus: cum lacte cocta plus nutrit, creber tamen eius vsus obstructiones inducit. Cutem à lentiginibus abstergit lotio cum aqua oryzæ, eamque nitidiorem reddit. Primò accuratè lauanda est, inde in aquam infundenda, & prædicto coquenda modo. Far oryza humidius est, reliquisque frumentaceis laudabilius præbet nutrimentum. Natiuum auget calorem, & quia crassus cibus est, his solum conuenit, qui plurimos exantlant labores. Quod ex hordeo arte far conficitur, agris admodum vtile est.

VITVLINA.

Delectus. LActentis adhuc vituli, ante paucos dies à matre in lucem editi, quæ selectissimis saginata sit pascuis, deligatur caro.

Vsus. Optimè nutrit ac laudabilem gignit sanguinem, apprimè his vtilis, qui plurimùm se exercent.

Damna. Tametsi tenella sit, crassæ tamen cùm sit substantiæ, suapte natura infirmis nocet, & ex morbo conualescentibus.

Correctio. Tenerescit, si cùm pullorum, aut caponum pinguium carnibus elixetur, ac crassam istam naturam deponit, si præsertim ei apium addatur.

Gradus. Omnibus qualitatibus temperata est.

Tempus, Ætas, Temperamentum. Omnibus anni temporibus, ætatibus, & temperaturis conuenit.

HISTO-

HISTORIA NATVRALIS.

EOrum animantium quæ ſicciori natura prædita ſunt, carnes iuniores temperatæ admodum exiſtunt, ætatis namque humiditas naturalis conſtitutionis ſiccitate contemperatur. Vituli quidem ablactati caro tametſi ſanitati conducat, lactentis tamẽ tanto eſt præſtantior, quantò ortui ſuo eſt vicinior. nulla interim vitulina infirmis commodè exhibetur, quòd à languenti ſtomacho, ob lentorem quo prædita eſt, confici nequeat. At ſanis ad ſanitatem tuendam eſt vtiliſsima. & quò eſt iunior, eò præſtantior, modò exerceatur. Bouillo generi quatuor ætates adſcribũtur. Prima eſt vitulorum, ſecunda iuuencorum, tertia boum nouitiorum, quarta prouectiorum. Vaccæ duûm annorum tauris rectè ſubmittuntur, vt pariant tertio. Aeſtate boues bis potandi ſunt, hyeme ſemel. Noſtrates vitellam vitulum nuncupant, quaſi vitam illis dans, quòd ſanè corpora optimè nutriat.

VACCINA SEV BVBVLA.

Delectus. SIt quoad eius fieri poteſt maximè iuuenis, pinguis, aratro aut ſimili valido labore exercitata.

Vſus. Vehementer eos nutrit, qui plurimo exercitio vtuntur, plurimúmque gignit ſanguinis, ad hæc fluxum cholericum ſiſtit.

Damna. Praui eſt alimenti, craſſum gignit ſanguinem, tardè conficitur, varices generat, & morbos melancholicos.

Correctio. Delicatis & otioſis hæc interdicitur, qui verò exercitiis vtuntur, ſale plurimo macerent per 24. horarum ſpacium, ac exquiſitè coquant.

Gradus. Frigida eſt gradu primo, ſicca ſecundo.

Tempus, Ætas, Temperamentum. Frigido cœlo conuenit, quæ eſt tenerrima, iuuenibus, & his qui plurimùm ſe exercent.

HISTO-

HISTORIA NATVRALIS.

VAccinæ nomine omnis bubula caro intelligenda venit ætas duntaxat illas discernit, non sexus: iuniorum etenim animantium carnes, vetulis præferenda sunt. Bos natura est melancholicus, at iuuenis plus humidi obtinet. Qui si præterea plurimo subigatur exercitio, carnes longè teneriores & gustui gratiores nanciscitur: bouilla quanto est senectæ vicinior, tanto est nocentior, plurimasque infirmitates inuehit, vt puta febrem quartanam, morbos splenericos & id genus non paucos affectus melancholicos. Vtilis tamen est his qui multo vtuntur exercitio. Cum strigosæ & macræ vaccæ facilius impleantur, relinquendæ sunt, antequam tauro submittantur, per diem vnum sine cibo: at tauro è diuerso plurimum pabuli exhibendum est. Homini in rusticis operis socius bos est, & famulus Cereris. Promethea ferunt primum mactasse bouem. Effætam vaccam Tauram Latini, fecundam Hordam nuncupant.

VERVEX.

Delectus. NEcdum anniculus deligatur, qui ex agno, non hirco veruex factus ſit.

Vſus. Plurimum & id quidem laudabile gignit nutrimentum, temperatè enim humida & calida eſt veruecina, ac ic-circo infirmis idonea.

Damna. Inutilis eſt vetus veruecina, ætate enim corrumpitur, & exſiccatur, quod potiſſimùm ob præſecta genitalia contingit.

Correctio. Annoſa igitur veruecina poſthabita, iuuenum caro elixa cum herbis aperitiuis & cordialibus edatur.

Gradus. Temperatè calida eſt & humida.

Tempus, Ætas, Tē-peramentum. Conuenit quouis anni tempore, omni ætati, temperamento, cuiuis regioni.

HISTORIA NATVRALIS.

VEruecum anniculorum carnes optimæ sunt, & sanis æquè ac infirmis conueniunt, omnium medicorum testimonio: laudabilem enim sanguinem gignunt, & nullo negotio conficiuntur: senum autem tam ætatis, quàm exsectionis ratione iusto sicciores sunt. Iuniorum itaque carnes cuiuis complexioni, ætati ac regioni conueniunt, præ cæteris enim adæquatam quandam crasin humoribus conciliant. Deligendi item sunt ex agnis, non capris, castrati. Veruecem Latini sectarium nuncupant, quòd dux cæteris præat agnis. Variè hæ carnes pro sanis in vsum apparantur. Posteriora præcipuè cum rosmarino & allio tosta gratissima palato euadunt. si antequam torreantur, optimè fuste macerentur.

CAPRILLA.

Delectus. RVbri & nigri capri præstant can-didis, dummodo ſemeſtres non-dum ſint, ſed nuper editi, & necdum ablactati.

Vſus. Facilè & citò digeritur, optimum-que alimentum ſuppeditat, infirmis & ex morbo conualeſcentibus, apprime vtilis.

Damna. Senibus & decrepitis noxia eſt, vt & his qui frigido & humido ſunt ven-triculo, & qui plurimùm ſe exercent.

Correctio. Toſta igitur vtilior eſt quàm elixa & poſtremæ partes anterioribus præ-ferendæ ſunt, quòd minùs humido ex-crementitio cæteris abundent.

Gradus. Calida eſt & humida temperate gradu primo.

Tempus, Ætas, Tẽperamen-tum. Iuuenibus conuenit, & calido ven-triculo præditis, ſenibus verò nocet & phlegmaticis.

HISTORIA NATVRALIS.

IVniorum caprarum carnes, optimi alimenti causâ deliguntur, vtriusque autem sexus vetulæ carnes, quòd magno negotio conficiantur ac praui sint succi, inhibentur. hyeme improbatur eorum vsus, æstate laudatur: cæteris temporibus medio modo se habent. Nostrates per semestre spacium Capretto nominant, quæ appellatio postea immutatur. Dum lactatur, temperatæ eius carnes sunt, ideoque his, qui multo labori dediti sunt, minimè conueniunt, temperatum enim gignunt sanguinem, & prauam temperiem ad crasin perducunt. Capra à carpendo nomen obtinuit, quod virgulta dum pascitur decerpit. Arboribus cumprimis eius morsus noxius est, præsertim oleæ, cui sterilitatem inducit. Ocymi vsu vertuntur in rabiem capræ. Per aures autem, non per nares respirant.

AGNVS.

Delectus. Anniculus masculus in vsum veniat, idoneus admissuræ: hoc enim pacto superfluum humidum absumitur, hyeme ne edatur.

Vsus. Optimi ac copiosi nutrimenti est, humori melancholico resistit, calidæ temperiei apprimè vtilis est.

Damna. Pituitosis noxia est agnina lactens, viscosos enim gignit in ventriculo humores, quòd multa humiditate prædita sit.

Correctio. Annicula igitur in alimentum tosta, cum rosmarino, allio, saluia, caryophyllis, & id genus calidis, quæ humiditatem absumant, veniat.

Gradus. Calida est primo, humida secundo gradu: at lactens humida est tertio ordine.

Tempus, Ætas, Temperamentum. Calidæ aëris constitutioni, iuuenibus & cholericis conuenit. Frigido autem cœlo, ætati & temperiei frigidæ neutiquam.

ISTO-

HISTORIA NATVRALIS.

OVilla omnis fœminina prauum succum gignit, at maris anniculi laudatur: nam ante istud tempus iusto humidior est, quo fit vt noxia tum sit, quòd plurimos tenaces ac lentos humores gignat: at anno exacto superfluo humore exuta, idoneam temperiem adsciscit, quocirca tum rectè in vsum ouilla admittitur, calidis competit anni partibus, regionibus, item simili temperamento præditis, iisque qui bilioso & adusto scatent humore: frigido cœlo neutiquam edenda est. Austro flante fœtu fœmineo oues impraegnantur, Aquilone masculo. Vt primum in lucem prodiere agni, matrem agnoscunt, qua cum quamprimùm lasciuiunt.

PORCVS.

Delectus. VEtus ne ſit neque exilis nimiùm porcina, ſed iuuencula, maſcula, & in pratis paſta.

Vſus. Plurimi & laudabilis nutrimenti eſt, iis præſertim, qui laboribus dediti ſunt. lubricam ſeruat aluum & vrinam ciet.

Damna. Delicatis & otioſis noxia eſt, podagram & iſchiada accelerat.

Correctio. Hanc noxam exuit, ſi, qua dictum eſt ætate, modicè & cœlo frigido macra porcina è pingui animante, toſta cum aromatibus, & id genus calidis edatur.

Gradus. Calida eſt primo, humida in fine ſecundi gradus.

Tempus, Ætas, Tēperamētū. Optima frigida aëris conſtitutione, iuuenibus, & qui calido ſunt ventriculo, & multis dediti laboribus. ſenibus porrò nocet.

HISTOR. NATVRAL.

VEteres id Vno omnes ore atteſtantur, porcinam iuſto humidiorem eſſe, iuniorum præſertim & lactentium. iure merito igitur nefrendes, qui tanto in pretio ſunt, ac tam auidè à lurconibus abligurriuntur, fugiendi ſunt, quòd haud parum damni adferant. non malè autẽ iis veſcimur porcis, qui ad ἀκμὴν ac ſtatum peruenêre, quòd optimum alimentum ſuppeditent, tale videlicet, quo nullæ ſapore aut odore ad humanam naturam propius accedunt, ſi præſertim ſale nonnihil conditæ priùs fuerint. Veteres animam ſui loco ſalis datam iccirco dixêre, quòd nullis aliis vſibus, quàm victui humano idoneum hoc animal eſſe cernerent. Cereri dicabant ſuem, eamque pacis aut induciarum ergò immolabant. Quæ è ſuillis carnibus in regionibus frigidis ac Boreæ expoſitis variè conficiuntur pernæ ac ſalſamenta, commodè cum aliis coquuntur carnibus, atque orexin excitant, quia pituitam incidunt, & potum palato commendant, dummodò exigua quantitate edantur.

APER.

Delectus. ESto iuuenis, pinguis, venation partus, in qua plurimùm agitatu sit hyeme, & sit tenera carne.

Vsus. Plurimi aprugna nutrimenti est, ci busque hisce vtilis, qui plurimùm exercent, facileque conficitur.

Damna. Otiosis noxia est, ob extremento rum nimium in ea prouentum, & su perfluos quos gignit humores.

Correctio. Vesci autem ea licebit absque dc trimento, scilicet in tessellas concis cum aromatibus, aut qua arte solen Itali, quod à Brolardieri nuncupan coquatur, ita siquidem flatulentan vim omnem deponit, vel si ex ea arto crea conficiatur, aromatibus ben condita.

Gradus. Calida est & humida primo grad temperatè.

Tempus, Ætas, tẽperamentum. Frigidæ aëris constitutioni compe tit, corporibus calidis, multo labo deditis: otiosis porrò nocet.

HISTO

HISTORIA NATVRALIS.

APrugna neutiquam tantum humiditatis obtinet, quantum ſuilla caro domeſticæ: id quod continuo vſu aëris, paſcuorum atque exercitiorum euenit, quo ſit vt domeſticæ anteferatur. optimi nutrimenti hybernis præſertim menſibus (cûm ventriculi calor intenditur) iis qui ventriculo robuſtiori ſunt, eſſe cenſetur. Hyemis principio apri ad coitum ſtimulantur, ineunte vere fœtus edunt locis deſertis, anguſtis, præcipitibus & opacis, temporeque partus ac fœtuum numero cum domeſticis conueniunt. Pruritum teſtium prima ætate perpetiuntur, quem affrictu eorundem ad arborum truncos, quo materia exſiccetur, curant. hedera ſibi aper medetur. Vrinæ pondere vſque adeò premitur, vt hac etiam ſola vrgente, dum euacuandæ eius ſpacium non datur, fuga ſibi conſulere nequeat, atque ita à venatoribus capiatur. P. Seruilius Rullus primus apud Romanos coctam aprugnam menſæ conuiuiis intulit.

CERVVS.

Delectus. IVuenis admodum, &, si fieri possit, lactens adhuc deligatur, vel cui, vtprimum in lucem prodierit, genitalia exsecta sint.

Vsus. Istiusmodi caro optimi est nutrimenti.

Damna. Prauos gignit humores, præsertim si grandiorem ætatem attigerit, difficulter digeritur, & febrem quartanam accelerat.

Correctio. Melior euadit & apta vsibus ceruina, si cum pinguibus aliorum animantium carnibus coquatur, aut artocreis larido accuratè infartis.

Gradus. Calida est primo ordine remisso, sicca secundo.

Tempus. Ætas, Temperamentum. Calidæ aëris temperiei minimè conuenit, neque senibus vtilis, cumprimis noxia melancholicis.

HISTO-

HISTORIA NATVRALIS.

Malè audit ceruina apud veteres, quòd craßissimum & atrabiliarium suppeditet nutrimentum, annosi potißimum cerui. minus tamen noxæ lactentis adhuc aut incrementum sumentis cerui caro obtinet: quòd si ea ætate sit, qua castrari poßit, omnem aiũt carnes eius malitiam deponere, & vsibus euadere idoneam. Ceruam octenis aluo mensibus gestare aiunt, dein in compitis fœtum (qui enixus, quamprimum incedit) præ ferarum metu edere. Mares quotannis cornua abiiciunt nouaque promittunt, fœmellæ nũquam. Quòd si antequam cornua deponant castrentur, imposterum iis noua non enascuncuntur. Cornu cerui crematum omnia animantia fugat. Ceruina matutino tempore comesa vitam hominis producit, sub noctem verò eandem abbreuiat. Fœmellæ vicinæ partui seseli copiosè vescuntur, quòd partum iis acceleret, easque purget.

DAMA.

Delectus. IVuencula ſit, obeſa, optimè agi ta, aëri aliquandiu expoſita, don tenereſcat.

Vſus. Melioris cęteris ferinis carnibus n trimenti eſt damarum, maximè a tem reſiſtit doloribus colicis & par lyſi, iiſque vtilis qui multo humoru ſcatent prouentu.

Damna. Macilentis porrò nocet & extenu tis, nam cùm aridum gignat ſangu nem, neruos lædit, ſi præſertim ann ſi ſit animalis caro.

Correctio. Dum coquitur oleo, plurimum irr ganda eſt, aut multa imbuenda pi guedine, quò humidior euadat.

Gradus. Calida eſt & ſicca ſecundo gradu.

Tempus, Ætas, Temperamentum. Calido aëre, noxius eſt eius vſus iu uenibus, item cholericis, pituitoſis au tem & paralyticis conuenit.

HISTO

HISTOR. NATVRALIS.

FErinam omnes iccircò ſuggillant, quòd craſſum ſanguinem gignat: at damarum carnes, quæ primas venaticarum facilè obtinent, præterquam quòd palato arrideant, valetudini minimè obſunt: frequenti etenim & continuo motu, tenuior & ſubtilior earum ſanguis redditur, rareſcit corpus, pori aperiuntur, ac praui humores diſsipantur, quo fit, vt neque more aliarum ferinum ſpirent odorem. hinc faciliùs digeruntur, & quem gignunt ſanguinem minimè ſuperfluo & excrementitio humore abundat, plurimiſque malis medetur. Damarum hæc extat apud Martialem querela:

Dente timetur aper, defendunt cornua ceruum:
Imbelles damæ quid niſi præda ſumus?

LEPVS.

Delectus. SIt iuuenis, à canibus inter venand plurimùm agitatus, vſus eius tutic eſt hyeme quàm aliâs, ac macerat nocturno frigore.

Vſus. Obeſis conuenit, qui extenuatio ſtudent, faciei gratum colore conc liat, vnde iſtiuſmodi in vulgus pro uerbium promanauit: Leporem co medit.

Damna. Tardè digeritur, melancholicu gignit ſanguinem, adhæc ſomnicul ſos reddit eius frequens vſus.

Correctio. Si pingui aruina, aut laridi ſegmen tis perforata, aut pingui aliquo liqua mine, ac aromatibus quæ craſſitien innatam edoment, præparetur, lauda bilis euadit.

Gradus. Calida & ſicca eſt ſecundo ordi ne.

Tempus, Ætas, Tẽperamẽtũ. Hyeme duntaxat iuuenibus & ſan guineis conuenit. Nocet melancholi cis & ſtudiis literarum deditis.

HISTO-

HIST. NATVRALIS.

LEporinæ carnes inter praui nutrimenti cibos à Veteribus recensentur, sunt namque & ferino odore, & crassum gignunt sanguinem, quamobrẽ his duntaxat qui maciei conciliandæ student, conueniunt. Ideoque Venatorum hic venit reprehendendus error, qui cùm plurimùm in leporum venatu incaluere, mox leporinis, quæ calidißimæ sunt, vescantur carnibus, cùm refrigerantibus potius vti conueniret, ad superfluum æstum mitigandum, quem venatione (quod genus exercitij violentissimum est) sibi conciliauere. Velocissimi ac pernicissimi cursus est lepus, quod anteriores pedes posterioribus breuiores habeat. Vulpes leporem astu circumuẽtum capiunt. Carnium leporinarum vsus faciei & coloris venustatem & lætitiam per septem dies conciliat. Græci λαγὸν ob insignem aurium magnitudinem nuncupant leporem.

CVNICVLVS.

Delectus. ESto iuuenis, pinguis, hybernus [illegible] Eius vsus, caro noctu aëri exposit[illegible] macerata & tenerior reddita.

Vsus. Optimum alimentum & copiosu[illegible] suppeditat, humores superfluos ac p[illegible] tuitam in ventriculo coaceruatam a[illegible] bsumit.

Damna. Melancholicis nocet, & senibus.

Correctio. Elixanda eius caro est aliquantu[illegible] lum, dein cum herbis odoriferis, caryo[illegible] phyllis aliisque aromatibus torren[illegible] da.

Tempus, Ætas, Temperamentum. Frigida est principio primi gradus & sicca gradu secundo.

Calida aëris constitutione, decrepi[illegible] tis & melancholicis admodum noxia est.

HISTO

HISTORIA NATVRALIS.

OB eam, quam cum lepore habet formæ cognationem cuniculus, paruus lepus nuncupatus est: cuniculorum autem sub terra effodiendorum ratio, à continuis huiusce animalis subterraneis erroribus ad homines dimanauit. hinc Martialis:

Gaudet in effossis habitare cuniculus antris,
Demonstrat tacitas hostibus ille vias.

Quanquam eius caro melancholicum humorem progignere dicatur, prauique esse vulgo alimenti credatur, obesi nihilominus, iuuenes & bene nutriti minus noxæ obtinent, id quod isti ætati potissimum quæ præstantiores reliquis carnes producit, acceptum referendum est. Tantus eorum est in Balearibus insulis Maiorica & Minorica prouentus, vt nonnunquam frumenta in agris vastarint, summamque annonæ caritatem induxerint.

HISTRIX.

Delectus. IVuenis deligatur, pinguis, frigid cœlo, venatione agitatus, & qui a ri aliquandiu expositus ac macera tus, tenerior euaserit.

Vsus. Plurimum nutrit, orexin excita somnum conciliat, robur plurimu laborantibus auget, & carnium est ab aborsu grauidas tutatur.

Damna. Difficulter digeritur, multam pitu tam & lentos humores gignit, aug & succum melancholicum, iisque no cet qui à mariscis infestantur.

Correctio. Cùm aeri aliquandiu exposita, ma cerata fuerit, coquenda est, & art creæ vnà cum multis aromatibus con denda, aut tosta cum herbis odorife ris, cinamono vulgo dicto, & allio, c denda.

Gradus. Frigida est primo gradu, humida se cundo.

Tempus, Ætas, Tēperamentum. Prauus histricis vsus est, quocunqu & anni tempore, & ætate, & tempera mento.

HISTO.

HISTORIA NATVRALIS.

Histrix plurimis, longis & acutis aculeis horret. Degit in cuniculis subterraneis, noctu crebrius, quàm interdiu ad pastum egreditur, tota hybernis mensibus se in morem Vrsi recondit ac delitescit, fœtumque totidem quot Vrsus mensibus gestat aluo. Irata histrix sese corrugat & cute ad instar Vtris extensa, spinas eminus eiaculatur, vt non canes modò, verumetiam non rarò venatores sauciet. Spinis ad discriminandũ capillitium vtuntur mulieres. Prauum carnes succum gignunt. Spinosior histrice prouerbio in eos luditur, qui agresti, duro & inculto sunt ingenio & moribus. Calphurnij tale extat carmen;

Venit & hirsuta spinosior histrice barba.

Histricis caro cocta, & siccata, & in puluerem redacta, si grauidis exhibeatur, aborsum prohibet.

CAPO.

Delectus. IVuenis sit, obesus, optimè saginatus atque in patenti & libera area educatus.

Usus. Cæteris omnibus cibis multo præstantius humano corpori alimentum suppeditat, ac cerebro apprimè vtile æqualem temperiem omnibus humoribus concilians.

Damna. Otiosis ob nimiam alimenti & sanguinis quam gignit copiam, eius vsu noxius est.

Correctio. Moderatus itaque eius vsus esto, aut corpus laboribus & exercitiis plus solito assuescat.

Gradus. Adęquatam qualitatum temperiem obtinet.

Tempus, Ætas, Tēperamentum. Omni tempori, ætati & crasi conuenit.

HISTORIA NATVRALIS.

ID nominis capo demeruisse ob excellentiam videtur, quòd inter sui generis atque adeò cohortales aues, primas teneat. Plurimum nutrit, Venerem auget, omnium carnium præstantissima. Perfectum enim sanguinem gignit: quod encomium non minùs gallina atque pulli, quàm gallus merentur, atque si quidem rectè antequam canere incipiant, mensæ adhibentur, gallina verò antequam oua pariat. Auget cerebrum humanum vsus cerebri caponis, facilè eius caro conficitur, orexin excitat, omnibusq. naturis cõuenit, modò mediocriter obesus sit: iusculũ, in quo carnes elixæ fuerint, craseos intẽperiẽ ad æquale tẽperamentũ perducit, humoresque adæquat. Visui vtilis est, naturalẽ colorẽ auget, ni vetustate nimia viluerit. Vndecimo ante tertiũ Punicũ bellũ anno, lege à Caio Fãnio Consule sancitũ est, ne mẽsis alia auis præterquã gallina in cãpis enutrita inferretur. Nostrates caponis etymõ, lingua Hetrusca, è dictionib., quà pone, deductũ fingũt, quasi dicas, huc ap pone.

GALLVS INDICVS.

Delectus. IVuenis sit & in campis saginatus, præstat cæteris hyeme mactatus, ac cuius noctu aeri expositæ teneriores carnes euaserint.

Vberrimi & maximè laudabilis nutrimenti est, vires collapsas reficit: conualescentibus itaque ex morbo vtilis, genituram auget, & Venerem accendit eius vsus.

Damna. Otiosis nocet, podagram accelerat, aliisque id genus defluxionibus reddit obnoxium.

Correctio. Exigua itaque estur quantitate, ac rarius quidem, aromatibus inter torrendum optimè imbutus.

Gradus. Calida est & humida gradu secundo gallopani caro.

Tempus, Ætas, Temperamentum. Quouis anni tempore, omni ætati, temperamento, præterquam decrepitis conuenit.

HISTO-

HISTORIA NATVRALIS.

GAllopanus cum gallina & pullis vnam eandemque ſpecie naturam obtinent, inter quas præcipuam laudem pulli ob tenellas carnes merentur. Ex Numidia primum ad nos illati ſunt, non India, poſtremique omnium ab helluonibus & gulæ deditis, exquiſiti cibi loco, menſæ conſecrati, nouiſſimi quoque fuêre, qui in tertiam gallinarum ſpeciem relati ſunt. Has aues Græci Meleagrides nuncupant, poëtarum adducti figmento, qui Meleagri ſorores in eiuſmodi aues conuerſas prodiderunt.

PAVO.

Delectus. QVi admodum iuuenis, in loco limpidissimo aëri exposito educatus, carne tenera, deligendus est.

Vsus. Vehementer nutrit, calido ventriculo præditis cibus idoneus.

Damna. Difficilè conficitur, sanguinem gignit melancholicum, otiosis impensè noxius.

Correctio. Iugulatus quindecim dierum spatio, graui pondere pedibus appenso, frigidissimo aëri exponendus est.

Gradus. Calida eius est caro secundo gradu, sicca primo.

Tempus, Ætas, tēperamentum. Frigido cœlo conuenit, calido ventriculo præditis, & his qui plurimo vtuntur exercitio.

HISTO-

HISTORIA NATVRALIS.

Difficulter pauo conficitur, quo fit, vt diu eius caro asseruari queat. B. refert Augustinus, se pauonis occisi annuas edisse carnes: vincit caterarum auium carnes duritie pauo, ideoque iuniorum & tenerorum edendæ sunt, idque hyeme, quæque diu antequam edantur, iugulatæ & aeri expositæ sint. Praui est pauo temperamenti & nutrimenti, atram bilem mirè auget, animoque nebulas obducit. Generosum vinum superbibendum est. Anno tertio imprægnatur viuitque annis 25. tantoque laborat liuore, vt propriis vescatur excrementis quò mortalibus eorundem vsum præripiat. Grauem indixit Magnus Alexander iis mulctam, qui pauonem enecassent. Primus hunc mensis intulit Q. Hortensius Orator Romanus, gulæ cumprimis deditus & palati mancipium.

PIPIO.

Delectus. HI deligantur qui primùm incedere, suoque Marte pastum quærere tentant, & qui sunt obesuli.

Vsus. Paralysin eam curant, quæ à frigida causa prouenit, coitum stimulant, infirmis calorem augent, renes purgant, facileque digeruntur.

Damna. Calidæ constitutioni officiunt, caput tentant eorum, qui capitum pipionum esu delectantur, sanguinemque inflammant.

Correctio. Pingui itaque iure elixandi sunt, cum omphacio, prunis, cerasis acidis, vel cum aceto & coriandro.

Gradus. Calidi sunt & humidi gradu secundo.

Tempus, Ætas, Temperamentum. Tempori frigido conueniunt, senibus, pituitosis: vehementer enim calefaciunt.

HI-

HISTORIA NATVRALIS.

SYluestres columbæ duras carnes obtinent, ac praui sunt nutrimenti. Triginta viuunt annis, obmutescunt per hyemē, vere ineūte vocales sunt. Duûm sunt generū: Vinarias vocāt alias, quòd labruscis vtplurimū victitent: Torquatæ dicuntur aliæ, quòd torquis instar collo insigne gerant. Vnde Martialis:

Inguina torquati tardant hebetant-
que columbi, (salax.
Non edat hanc auem, qui cupit esse

Et domesticæ syluestribus paulò sunt difficilioris cōcoctionis, gignūt cynāchen febrēque accersunt, ob caloris excessū: senibus verò & pituitosis vtiles sūt. Quæ in colūbariis asseruātur, & in turribus degūt, cæteras præstātia vincūt, faciliùs enim cōficiūtur, & laudabilē gignūt sanguinē, ac mirificè vires restaurāt. Capita interim omnib. adimēda sūt, quòd capiti dolorē cōcilient. Quæ in domibus degūt, humidi plus æquo obtinēt. Si quis colūborū ac pipionū carnibus tēpore pestis per cōtagionē ortæ, vtatur, is se securū à cōtagione præstat. Syluestres seipsas lauro purgant, atque in senecta vnguibus destituuntur, mutuis se osculis domesticæ ad coitum inuitant.

PVLLVS ANSERINVS.

Delectus. IVuenis esto, obesus, campestri & libero cœlo educatus.

Vsus. Optimum suppeditat alimentum, macrosque & macilentos saginat.

Damna. Corpus superfluo humore replet, tardeque conficitur, ætate prouectiorum carnes febrem accersunt.

Correctio. Corrigitur hæc noxa, si antequam iuguletur, boracis fumo gulæ immisso suffiatur: indeque odoratis herbis & aromatibus farctus torreatur.

Gradus. Calidus est primo gradu, humidus secundo.

Tempus, Ætas, Temperamentum. Frigido cœlo conuenit, iis præsertim qui calido sunt ventriculo, & qui plurimum sese exercent.

HISTO-

HISTORIA NATVRALIS.

ANserinus pullus, dum coquitur, plurimis indiget aromatibus rebusque fragrantibus, quò cōnatum carni ingratum deponat odorem. Aegrè conficitur, calidus est & humidus, quo fit, vt febrem facilè accersat. iuuenis porrò & præstantior est & minus noxæ obtinet. Præstant partibus cæteris hepar, alæ, obesorum maximè. laboribus deditis anserina caro conuenit, non otiosis. Iudæi, quòd anserina carne vt plurimùm vescantur, temperamento atrabiliario sunt, colore prauo, & tetricis moribus. Anser herbis & locis gaudet frigidis. Primus omnium Sesšius, anserini hepatis præstantiam & gratum saporem commendauit. id alii Metello, Scipioni etiam plerique attribuunt.

ANAS.

Delectus. IVuencula ſit, obeſa & carne tenella.

Vſus. Plurimi eſt nutrimenti, impinguat, colorem optimum conciliat, vocemque canoram, genituram auget, flatuſque digerit.

Damna. Frigidis calorem conciliat, calidis febrem accerſit, difficulter digeritur, craſſique eſt nutrimenti.

Correctio. Si eadem ratione, vti de pullo anſerino ſuprà dictum eſt, collo adaperto antequam mactetur borace ſuffiatur, herbiſque odoris & aromatibus infarcta torreatur, malitiam omnem deponit.

Gradus. Calida eſt & humida gradu ſecundo.

Tempus, Ætas, Tẽperamẽtũ. Frigido cœlo duntaxat competit, ventriculo calido præditis, iiſque qui plurimo exercitio vtuntur.

HISTORIA NATVRALIS.

ANas auium cohortalium omnium est calidiſsima, maximeque humida, tardè digeritur: alæ ac hepar à præſtantia plurimùm commendantur, citò enim in alimentum faceſſunt. Obeſa anas corpori robur conciliat. Pectus & ceruicem his verbis Martialis commendat:

Tota mihi ponatur anas, ſed pectore tantùm
Et ceruice ſapit, cætera redde coquo.

Carnes auget, ſaginat euidenter ſi benè digeratur. Hepar anatis præterquam quòd palato arrideat, ſanitati imprimis confert, fluxus hepaticos mirè ſiſtit. Propter paludes fœtus excludunt anates, ac quamprimùm enatæ aquam ingrediuntur, ſublimia aeris loca volatu petunt. Sideritide, dum morbis infeſtantur, ſe purgant.

PHASIANVS.

Delectus. Pinguis ſit, & venatione hybernis menſibus acquiſitus.

Vſus. Hecticis vtilis eſt, vires è morbo cõualeſcentibus reſtaurat, optimi eſt nutrimenti, ventriculumque debilem reficit.

Damna. Nullâ aliâ noxâ infamis eſt phaſianus, quàm quòd ruſticis aſthmagene-ret.

Correctio. Hi itaque eorum vſu abſtinento, nobilioribuſque & delicatis iis veſci permittant.

Gradus. Temperatus eſt omnibus qualitatibus phaſianus.

Tempus, Ætas, Tẽperamẽtũ. Autumno eius vſus conuenit, & hyemi, omni ætati & temperiei.

HISTO-

HISTOR. NATVRAL.

PHasianorum caro quod ad nutritionem ac digestionem attinet, similis est gallinarum carnibus, quanquam palato sit gratior, mediam quandam inter capum & perdicem naturam obtinens. Extenuatos ac macilentos breui temporis spatio phasianorum caro restaurat, sanitatis etenim commendatione, & virium quas corpori sufficit, cæteris altilium carnibus longè antefertur. Gallinarum item carnibus ob siccius temperamentum, quod & pastus & aeris liberiore vsu, & exercitiis acquisiuit, præstat. Concoctricem facultatem adiuuat, fractorum & debilitatorum vires reficit. A Phase Colchidis flumine denominationem sortitus est phasianus. Vulgus nostratium fasanum, quasi faciens sanum nominat. Infestatur plurimùm à pediculis, quos corporis in puluere volutatu à se arcet.

PERDIX.

Delectus. IVuencula sit, mascula, quales sunt pulli, domi, quoad eius fieri potest, saginata.

Vsus. Subtile gignit nutrimentum, citè conficitur, saginat, humores ventriculi superfluos exsiccat, è morbo conualescentibus est vtilis.

Damna. Iuuenculæ perdices solis nocent rusticis, vetulæ carnes duriores obtinent & praui sunt saporis.

Correctio. Iuuenculæ duntaxat in vsum veniunt, senes noctu aëri expositæ, macerantur quò teneriores euadant.

Gradus. Calida est primo gradu, sicca secundo.

Tempus, Ætas, Tēperamentum. Omni ætati conueniunt, omnibus cœlo præsertim frigido, modò iuuenes sint.

HISTO-

HISTORIA NATVRALIS.

PErdicis ætas, annorum sedecim spatio circumscribitur, exiguam eius caro, nisi iuuencula sit, laudem meretur. Prouectiorum enim dura est, ac palato ingrata, at gallinæ caro præstat masculæ, ventriculo idonea, è morbo conualescentibus, & his qui sibi aruinam comparare student, apprimè vtilis: Venerem accendit. siccitatis nomine melancholicis nocet & aluum astringit, tosta & elixa vtiliter editur, neque enim putrescit in ventriculo. Fluxus quosuis sanat cum aceto comesa. Eiusdem cum perdice naturæ sturnus est, plurimum ac laudabilem sanguinem eumque fluxilem gignit. Ioui sacrata est perdix & Latonæ: Gemino sunt apud Paphlagones corde, vsque adeo lasciuiunt, vt maribus oppositæ, à solo etiam vento isthinc spirante afflatæ, concipiant. Lauro ventrem purgant.

COTVRNIX.

Delectus. ELigatur quæ helleboro paſta non ſit, ab aue prædatore capta, obeſa & tenera.

Vſus. Melancholicis duntaxat vtilis eſt, quòd inſigni ſua humiditate ipſorum ſiccæ temperiei ſubueniat.

Damna. Putreſcit facilè in ventriculo, febrem gignit, tremorem & ſpaſmum.

Correctio. Sunt qui cum aceto & coriandro coctam, eam deponere malignitatem aſſerant, negantibus contrà aliis eam hac ratione apparatam meliorem euadere.

Gradus. Calida eſt in fine primi gradus, humida in fine ſecundi.

Tempus. Ætas, Temperamentum. Frigidæ aëris conſtitutioni conuenit; ſenibus nocet, paralyticis & phlegmaticis.

HISTO

HISTORIA NATVRALIS.

Coturnices peßimè apud omnes scriptores spasmi nomine, quem gignere perhibentur, audiunt, vti & tremorem & morbum Herculeum: quo fit, vt tam his qui bona, quàm qui praua sunt temperie præditi, eius vsu interdicatur, adde quod difficulter conficiantur, febrem accersant, &, vt vno verbo dicam, quòd omnium auium carnes malitia vincant: aiunt autem ob hellebori pastum quo mirum in modum delectātur, aliorumque quorundam venenatorum seminum vsum, hanc coturnicibus malitiam inesse. Ad quam præcauendam nō foret inutile, domi bonis & salubribus eas seminibus enutrire. Quæ Latinis coturnix, ea Græcis ortyx dicitur hinc Ortygiam Aegæi maris insulam denominatam asserunt, quòd primos in ea coturnices inuentos esse persuasum sit. Ducem cohortis coturnicum ortygometram nuncupant.

TVRTVR.

Delectus. ESto iuuenis, domi aliquandiu antequam edatur ſaginatus, quò innatam ſiccitatem nonnihil deponat.

Vſus. Optimi eſt nutrimenti, facilè conficitur, ventriculum confortat, acuit ingenium, Venerem ſtimulat, ac palato gratus eſt.

Damna. Cholericis & melancholicis nimiæ ſiccitatis nomine inimicus eius vſus eſt.

Correctio. Quocirca antequam in vſum veniat, humidis ſaginandus domi cibis eſt, quò craſin ſiccam in humidiorem commutet.

Gradus. Calidus eſt & ſiccus ſecundo gradu.

Tempus, Ætas, Temperamentum. Frigido cœlo conuenit, ſenibus & phlegmaticis: cholericis porrò nocet & melancholicis.

HISTO-

HISTOR. NATVRALIS.

TVrtures iuuenculas & obesos optimum suppeditare nutrimentum Galenus asserit, contrà prouectiores ægrè confici, sanguinem melancholicum gignere, quare annuis maiores edendi no sunt, ac iuuenes quidem, vt esui magis idonei sint, aeri per duas noctes exponendi sunt, vt tenerior ipsorum caro euadat. Nam cùm præ reliquis auium carnibus existant maximè sicci, ita apparati optimum gignunt sanguinem, haud difficulter conficiuntur, ac sanguinem quibus opus est, augent, ingenium acuunt ex sententia Auerrois secundo collig. Ineunte vere, quia plumis denudatur, sese abdit: Dum bibit, caput non attollit aliarum auium more. Viuit annis octo: parietaria se herba purgat.

TVRDVS.

Delectus. PRæstant reliquis cœlo frigido capti, obesi, baccis iuniperi & myrto pasti.

Vsus. Optimi sunt nutrimenti, facilè digeruntur, laudabilem gignunt sanguinem, conualescentibus è morbo plurimum conferunt.

Damna. Nocent hemicranicis & phreneticis.

Correctio. Optimę carnis iusculo si incoquantur vnà cum apio atque id genus herbis aperiendi vim habentibus, eam malitiam deponunt.

Gradus. Calidi sunt & sicci in fine primi gradus, ad principium vsque secundi.

Tempus, Ætas, Tēperamētū. Frigido cœlo conueniunt, omni ætati, ac temperamento, præterquam senibus.

HISTO-

HISTORIA NATVRALIS.

TVrdi pingues deligendi ſunt, vete aut nebula capti. Merulæ, quibus idem ingenium, natura eadem, eodem capiuntur modo, cumque carnes natura ſicciores more cæterorum altilium habeant, aruina pingui coquendi ſunt, tum vt ſiccitas illa ad temperamentum reducatur, tum etiam vt faciliùs conficiantur. Macilentis & exanguibus vtiliſsimus eſt turdorum vſus, iiſque quibus analeptice opus eſt. Ex luto & arborum ramis nidum ſibi ædificat turdus, ſurda quidem auis, ſed quæ ſurditatem garrulitate compenſat. Surditas eius ita in prouerbium abiit, vt ſi quem eius vitij notare velimus, Turdo ſurdiorem appellemus. Plinius auctor eſt, Claudij Cæſaris coniugem Agrippinam turdum habuiſſe, qui humanam vocem æmulatus fuerit. Verſibus à Martiale & Horatio cerebrati ſunt turdi.

FICEDVLÆ.

Delectus. OBesæ deligantur, eo maximè tempore quo ficus & vuæ maturuerint, & copiosus eorum sit prouentus.

Vsus. Laudabile alimentum suppeditãt, orexin excitant, conualescentibus præsertim è morbo, cordi apprimè vtiles sunt.

Damna. Infirmis nocent, cumprimis febricitantibus, phthisin rusticis accersunt.

Correctio. Neque igitur infirmis, nec agresti hominum generi, & duriori victus rationi assuetis exhibeantur, sed popinonum & Phæacum mensis, & affatim quidem inferantur.

Gradus. Calidæ sunt & humidæ gradu primo.

Tempus, Ætas, Tẽperamentum. Autumno quo vuæ maturuerint, conueniunt, omni ætati, & temperamento, at infirmis nocent.

HISTORIA NATVRALIS.

IVre maximam ficedulæ in magnatum mensis merentur laudem, tum quòd exquisiti sint gustus, tum quòd simul citò & optimè nutriant. Ventriculum non grauant, etiamsi centum numero edantur, at potius corroborant. Experientia constat, totum diem hilariter eum transigere, qui magno numero ficedulas esitarit, ex quo conficitur vitales eos gignere spiritus, & sanguinem cordi purum ac sincerum sufficere. Per autumnum ficedulas hoc nomine dignantur, quòd ficubus vescantur: reliquo anni tempore melancoryphos vocant, quòd apicem capitis nigrum habeant.

Sumque melancoryphus quòd mihi fuscus apex.

CAPVS.

Delectus. TEmperamenti ſit adæquati, ætatis mediæ. humidior namque iuſto eſt, dum incrementum adhuc ſumit, at decrepitis iuſto eſt ſiccior.

Vſus. Plurimum nutrit, vrinam ciet, aluum mouet, & Venerem ſtimulat.

Damna. Tenues humores incraſſat, gignit craſſiores, ventriculum onerat, tardè conficitur, & aluum ſegniter permeat.

Correctio. Hanc noxam deponit, ſi ei intinctus ex ſinapi aliiſue id genus aromatibus, dum eſtur, adiungatur.

Gradus. Calida eſt capi caro primo gradu, humida ſecundo.

Tempus, Ætas, tẽperamentum. Frigido cœlo in vſum adhibenda, iuuenibus & cholericis: ſenibus autem euitanda & phlegmaticis.

HISTO-

HISTORIA NATVRALIS.

CApus, quod dißimilarium ſit partium, craßi eſt nutrimenti: cerebrũ enim viſcoſum eſt, tardeque conficitur: id quod ei cum omnium animantiũ cerebris, quæ ventriculo noxia ſunt, familiare eſt, præterquam quod nauſeam inducant. Quare ſi vomitũ ciere voles, cibis reliquis cerebri nõnihil pinguiter apparati ſuperedendũ eſſet. Rectè igitur principio menſæ, cerebra animantiũ ex instituto & recepto more eduntur. Animantium ſiccorum cerebra præſtant cæteris: ſunt autem in eorum cenſu mõtanæ præſertim auiculæ. Oculi *ſimiliter naturæ ſunt aqueæ, ex ſeptẽ tunicis cõpoſitæ, humoribus tribus, ſex muſculis, ac pinguedinis nomine plurimo nutrimento viſcido conſtãt. Cutis, aures, naſus, labia, cartilaginoſa ſunt, quo fit, vt frigidũ gignant & viſcosũ ſanguinẽ, ac obſtructiones pariant. Hanc ei noxã vſus ſinapeos, aut id genus acrioris intinctus adimit: at linguæ animãtiũ vnà cũ muſculis vti & adenes, quæ ſaliuæ cauſa donatæ ſunt, facilè digeruntur, & palato gratißimæ ſunt. Adenes porrò & circa mammas inueniuntur, quæ tum maximè præſtant, cùm lactis copia turgẽt.*

OVA.

Delectus. DEligantur iuuencularum gallinarum oua, pinguium, & quas gallus calcarit, recentia: calore enim cæteris præstant, quod odoris & saporis iudicio facile constat.

Vsus. Et citò & plurimùm nutriunt, coitum stimulant & Veneri materiam sufficiunt, phthisicis mirè sunt vtilia, thoracem expediunt, sanguinis sputum sistunt, ac vocem canoram reddunt.

Damna. Concoctionem remorantur, si alij iis cibi extemplò superedantur, & lentiginosam reddunt faciem.

Correctio. Vitellus duntaxat vtiliter editur, aliquanto inter oua & reliquos cibos temporis interposito spatio.

Gradus. Calida sunt & humida temperatè.

Tempus, Ætas, Temperamentum. Omni tempori, ætati, & morbi generi conueniunt, dummodo recentia sint.

HISTORIA NATVRALIS.

Gallinarum non modò ſed & perdicum & phaſianorum oua, & laudantur, & in delitiis ſunt. Ouum porrò potentia animal eſt, ex vtili humore excrementitio generantis procreatum. Tēperamento eſt adæquato. tametſi albumen frigoris, vitellus caloris particeps ſit, vtrumque porrò humidum. Nutriunt quidem celeriter oua ob ſubſtantiæ tenuitatem, & liquoris temperamentum: at plurimum nutriunt, ob idoneam ſubſtantiæ ſuæ ſeſe membris aſsimilandi, atque agglutinandi vim, idque ratione analogiæ, quam cum humana habent natura. Ab vſu albuminis cùm frigidū ſit & duræ concoctionis, abſtinendum eſt. Præſtant reliquis, quæ fractò putamine in bulliētem coniecta aquam apparantur, quo loco cenſenda ſunt, & cum putamine cocta quæ tremula vulgus nuncupat. Sorbilia porrò, neque tam citò nec adeo benè nutriunt. Dura renū gignūt calculum, frixa & toſta plurimis obnoxia malis ſunt. Inueterata inſigni malignitate vincunt cætera.

IECVR.

Delectus. ANserinum, eorum præſertim qu lacte ſaginati ſunt, deligatur, pin guisue gallinæ aut porci maſculi & iuuenis, qui paulò ante quàm macte tur caricis ſaginatus ſit.

Vſus. Palato placet, optimum corpori nu trimentum ſuppeditat, eoſque ſana qui nyctalopia laborant.

Damna. Ventriculum grauat, concoctionem impedit, ſi præſertim animantis ſit non eo quo dictum eſt modo, ſagina ti, aut vieti.

Correctio. Corrigitur hoc vitium, ſi ad ſangui nis vſque conſumptionem cum ſal uiâ, lauro coquatur, indeque cum aci do aliquo ſucco condiatur.

Gradus. Calidum eſt & humidum ſecundo gradu.

Tempus, Ætas, Tēperamentum. Omni tempori, ætati, temperamen to conuenit, ſi ſuprà commemoratis præditum conditionibus fuerit.

HISTO-

HISTORIA NATVRALIS.

QVadrupedum, quæ legitimam ætatem superant. iecora praua sunt, ac peßimi nutrimenti, quod tardè digerantur, difficulter penetrent, crassos humores gignant, ob suauem gustum, aliasque rationes. Galenus istorum animantium iecora commendat, quæ farina, lacte, caricis, saginata sunt, inter quæ primas tenent caporum & gallinarum hepata, secundas anserina, suum tertias, quanquam ego, bona cum Galeni pace, suum iecori, caprarum prætulerim hepar. Saginâ tantò præstantiora animantium euadunt viscera, quantò vnum animal aliud vincit præstantia. Maiorum & nobiliorum piscium hepata gulæ maximè commendantur, præterquam quòd & citò conficiantur, & optimè nutriant, quod helluonum facilè constat iudicio, qui talibus maximè insidiantur.

INTESTINA.

Delectus. OBesi in vsum petantur animantis ipso ætatis flore mactati, optime saginati, accuratè emundentur à sordibus, & ipsa sint obesa.

Vsus. Iis qui ventriculi & ventris ardore infestantur, vsui sunt, quòd frigidos gignant humores.

Damna. Infesta porrò his, qui varicibus, lepra atque id genus è melancholico humore obortis morbis obnoxij sunt.

Correctio. Quo fit, vt diligentem & exactam requirant coctionem, diutinamque eorum lixationem, additis mentha & non parcè aromatibus, vt duritiem deponant.

Gradus. Frigida sunt & sicca gradu secundo.

Tempus, Ætas, Tēperamentum. Frigido duntaxat cœlo, iuuenibus, temperamento calidiori præditis, & plurimo exercitio deditis, intestina conueniunt.

HISTO-

HISTORIA NATVRALIS.

INtestina animantium, hominum laboribus deditorum alimentis consecrata sunt, duriora siquidem sui generis animantis carne sunt At si exquisitè & coquantur & probè à ventriculo conficiantur, haud exiguum sufficiunt corpori alimentum, quanquam sanguine & frigidior & crudior sit quem gignunt humorem. Vitulina cæteris præferuntur, citiusque quàm vaccina & coquuntur, & concoquuntur. eandem merentur laudem hædorum, quæ palato gratiora sunt, vnde non iniuria eis primas, vitulinis secundas, postremas vaccinis intestinis tribuemus, tametsi hæc illis & pinguiora sint, & gustui gratiora esse videantur. Exilio plectebantur apud Romanos ii, qui omasi causa bouem mactassent.

TESTES.

Delectus. GAllorum sint saginatorum, non prouectiorum quadrupedum. quod si autem & his vesci lubeat, agnini sint aut nefrendis saginatorum.

Usus. Corpus affatim nutriunt, semen genitale augent, Venerem stimulant.

Damna. Tardè digeruntur, præsertim si annosorum sint animantium, ac ventriculum nonnihil aggrauant.

Correctio. Assantur itaque cum pulegio montano & sale in butyro recenti, vel cum oxalidis succo elixantur.

Gradus. Calidi sunt & humidi gradu secundo.

Tempus, Ætas, Temperamentum. Frigido cœlo, omni ætati & temperaměto, præterquam senibus & phlegmaticis, conueniunt.

HISTORIA NATVRALIS.

TEstium & mammarum eadem est substantiæ ratio, quanquam testes mammis seminis genitalis causa, calidiores sunt. Gallorum saginatorum testes palato arrident, & laudabilis sunt nutrimenti. Quo fit, vt Auerroes tanti eos fecerit, vt tantum eos nutrire quantum ponderant, dixerit. Porci iccirco castrantur, vt delicatiores euadant carnes & sicciores: Tauri vero culturæ causa exsecantur, quò faciliùs cicurari possint. Porcorum testes præstant reliquis quadrupedibus, qui tametsi paulo tardiùs conficiantur quàm par sit, compensant tamen id vitium nutrimenti præstantia.

PEDES.

Delectus. CAprini ſint, agnini, aut vitulini: aut ſi aliorum animantium petuntur, iuniorum deligendi ſunt, eorumque qui laboribus exercentur.

Vſus. Bilioſis & tenuiori ſanguine præditis vtiles ſunt, ſomnum conciliant, copioſè nutriunt, thoracis venas diſruptas conſolidant & phthiſicos iuuant.

Damna. Colico dolori obnoxiis nocent, iſchiadicis omnique arthritidis generi: lentos enim ac glutinoſos gignunt humores.

Correctio. Exactè itaque elixandi ſunt, vſque dum diſſoluantur, dein aceto & croco condiantur.

Gradus. Calore quidem temperato ſunt, ac humidi ſunt in principio primi gradus.

Tempus, Ætas, Temperamentum. Omni tempori, ætatibus autem iuuenili & craſi bilioſæ conueniunt, ſenibus porrò, pituitoſis & podagricis damna accerſunt.

HISTORIA NATVRALIS.

Pedes animantium anteriores præstant posterioribus. facit enim exercitii prærogatiua, qua posteriores longè superant vt teneriores euadant, & cōcoctioni magis idonei. Humorem gignūt pedes viscosum, tenacem & crassum, & sanguinem frigidiorem, quàm qui ex sui generis carne generatur. Vbi probè cocti fuerint, facilè conficiuntur, ac benè nutriunt. Et quanquam extremæ animantium partes carne destituantur, ob continuum nihilominus motum & maximos quibus fatigantur labores, duritiem eam atque visciditatem deponūt, quam nerui cæteraque membra laboribus minus obnoxia obtinent. Hoc pacto itaque commemoratorum animantium pedes apparandi sunt. Elixantur eousque dū omnino tenerescant, dein aceto & croco condiantur, quo lentor omnis absumatur, atque sic capite mensæ imponantur, vt gulam proritent.

CYPRINVS QVI ET CARPIO.

Delectus. QVocunque haberi poterit tempore, cedat in vſum. Quacunque enim præditus fuerit ſeu forma ſeu quantitate, commodè menſis adhibetur.

Vſus. Optimè nutrit, guſtu eſt præſtanti & exquiſito, quo fit, vt omnium iudicio inter primæ notæ piſces recenſeatur.

Damna. Nulla damni nomine infamia laborat, præterquam quòd cito cõputreſcat, quamprimùm itaque coquendus eſt.

Correctio. Deſquamatus, & exenteratus, ſex horis ſale maceretur, dein in oleo frigitur, atque aceto, in quo aromata ac crocus bullierint, irroratur.

Gradus. Temperatè eſt calidus & humidus principio primi gradus.

Tempus Ætas, Tẽperamẽtũ. Quacunque anni conſtitutione conuenit, omni ętati ac temperamento.

HISTO

HISLORIA NAMVRALIS.

CYprinum, quem vulgus carpionem nominat, neque Græcorum quisquam, nec Latinorum nouit. Dorsum habet nigris, fuscis, aureisque interpunctum maculis, Benaci duntaxat lacus incola, qui vulgo laco digarda nuncupatur, tametsi nonnunquam in lacu vulgo della posta dicto, vnde Fibrenus oritur, reperiantur: sunt tamen vsque adeò exiles, vt mensuram pondo non æquent, cùm Gardensis lacus carpiones sex & octo librarum producat. AEstatis principio parturiunt. Creditum est à multis, auro carpionem pasci, quod in intestinis nulla alia excrementa, quàm sabuli aurum æmulantis reperiantur, quam opinionem istud auget quòd in lacus fundo perpetuùm degit. Quocunque modo apparetur, optimi est saporis. lauri foliis, myrthi & cedri incorruptus seruatur.

TROCTA SEV TVRTVR.

Delectus. CRassa sit, mense Maio in rapidissimo flumine multis pręcipitibus ac saxis prædito capta, non autem stagnantibus aquis.

Usus. Probè nutrit, citò digeritur, frigidiusculum gignit humorem, sanguini & hepati iusto calidiori haud inutilem, ideoque causoni atque id genus ardentibus febribus rectè dicatur.

Damna. Citò computrescit. capta itaque statim mensæ inferatur, neque diu asseruetur, senibus & debiliori ventriculo præditis minus est idonea.

Correctio. Quare in coquendo omnis adhibēda cura est, vt cum æquis aquæ & aceti partibus elixetur, & cum acidis intinctis vel desquamata & cute detracta, vti dictum est, edatur.

Gradus. *Tempus.* Frigidus est principio primi gradus, humidus autem in primi gradus fine.

Ætas, Tēperamentum. Calidæ aeris constitutioni conuenit, omni ætati, præterquam decrepitis, cuiuis temperamento, exceptis phlegmaticis.

HISTO-

HISTORIA NATVRALIS.

ET troctam veteres Græci ignorarunt: vnicus Latinorum Columella piscem Varium, D. autem Ambros. Tructam nominat, Ælianus Troctam. Ausonius eius hoc carmine meminit:

Purpureisque salar stellatis tergora guttis.

Maculis notata est rubris, aut purpuram colore æmulantibus, nigris plerisque locis distincta. Lacustres fluuiatilibus maiores existũt. Aduersus aquæ fluxum natitat, & altissima saxa prætersilit. Emortua & gustu, & natiua præstantia destituitur, quo fit, vt quãprimum capta est, esitanda sit. Scholæ Apitianæ sectatores hunc iubẽt, quo palato arrideat, in pinguissimi caponis iure elixari. Lacustres ægris fugiendi sunt: at fluuiatiles quòd more saxatiliũ facilè conficiantur, vsque adeò eis commẽdantur, vt causone seu ardenti febri laborantibus permittantur. Genitale semen augent.

STVRIO.

Sturio qui & accipenser fluuiati-
lis, is enim & obesior & iccirco
palato est gratior, quam maris in-
cola, æstiuo tempore captus, & quidē
venter præ cæteris deligatur.

Delectus.

Mensis habetur gratissimus, appri-
me lautus, & cui primæ deferenda
sunt: Optime nutrit, Venerem stimu-
lat, & sanguinem modicè refrigerat.

Vsus.

Ægrotis atque è morbo conuale-
centibus illius vsu interdicitur, iuste
enim pinguiorem carnē obtinet, hu-
morem generat lentum & tenacem
qui tarde conficitur.

Damna.

Corrigitur elixatione facta in aqu
& aceto, addito postea intincto albo
cui cinnamomi aliquid adiunctū sit

Correctio.

Calidus est principio primi gradus
humidus secundo.

Gradus.

Calidæ aëris constitutioni conue-
nit, omni tēperamento, dēptis his qu
à destillationibus infestantur, & mor-
bis articularibus.

Tempus, Ætas, tēperamentum.

HISTORIA NATVRAL.

MInutum adhuc ſturionem Porcelletam nominant, Vbi adoleuerit, ſturionem, cùm Vnus idemq. piſcis ſit ſpecie In mari & fluminibus reperitur, è mari namque aduerſo remigio in aquas dulces euagatur. Æſtiuis menſibus, tam in fluminibus, quàm mari parturit. Nō Veſcitur piſcibus, ſed quiſquiliarū quarundam pinguium ſibi obuiis excremētis. Quouis anni tempore non hamo, ſed retibus capitur. Omnes & marinos & fluuiatiles piſces guſtus ſuauitate Vincit. Ex ſturionis ouis garo conditis, Cariarum accolis fluminis Tanais nuncupatum cōficitur, quo crudo & cocto Veſcūtur. Iſtud in Tana dicti fluminis emporio, magna copia conficitur; quod aliūde à mercatoribus in alias regiones deportatur: deiectam ac proſtratam appetentiam reducit, & potum præſumptum palato commendat. E pulpa partium ſpinæ dorſi ſalſamenta ſale condita & fumo indurata conficiunt.

VMBRA.

Delectus. SYrio ardente optimus eius vſus eſt, quòd tùc præ cæteris anni temporibus obeſior ſit, & guſtui gratior, ac cæteris corporis partibus venter præfertur.

Vſus. Secundùm ſturionem, vmbra nobilitate & præſtantia vincit piſces reliquos, optimè nutrit, facilè conficitur, ſanguinem refrigerat, & Venerem auget.

Damna. Ventriculo frigido nocet, vtpote à quo haud facili negotio digeratur, niſi exquiſitè coctus ſit, atque obſtructiones generat.

Correctio. In aqua & aceto itaque elixandus eſt, & cum intincto albo edendus, aut aſſus interpunctus garyophyllis, multoque oleo & omphacio irrigatus.

Gradus. Calidus & humidus eſt, temperatè gradu primo.

Tempus, Ætas, Temperamentum. Calido cœlo, iuuenibus & bilioſis conuenit, inutilis & noxius eſt ſenibus, pituitoſis, & his qui in ocio vitam traducunt.

HISTO-

HISTORIA NATVRALIS.

VMbra Græcis σκιαινὶς ob natandi pernicitatem appellata est, quòd vmbræ instar inter natandum, visum spectantium fallat. Prima ætate, argenti colorem æmulatur, adulta ea quidem corporis parte qua aquas subit, eundem retinet colorem, reliqua obscura est & nigricante, sexaginta librarum repertas esse asserunt. In mari ponè herbosos degit scopulos, amator gurgitum & verticosi maris, in dulces non euagatur aquas. Deuorat alios pisces, solus mare sulcat nullo ne sui quidem generis piscium comitante. Formidine correptus caput solum & oculos abscondit.

MVLLVS:

Delectus. INter mullos, minores maioribus præferendi sunt, faciliùs enim conficiuntur. cauendum vero ne è cœnosis locis, aut aquis residibus & stagnãtibus, sed saxosis capti in vsũ veniant.

Vsus. Palato arridet mulli caro, venatorũ morsibus applicita medetur, maleficia per muliebre menstruum illata sanat.

Damna. Vinum in quo mullus suffocatus sit, potui exhibitum, viro genitalem vim adimit, mulieri sterilitatem accersit. dura carne præditus est, & ægrè conficitur.

Correctio. Hanc noxam exuit, si in craticula assus oleo & arantiarum succo irrigetur, vel si assus cum aceto, aromatibus & croco condiatur, hoc enim pacto ad multos asseruatur dies.

Gradus. Calidus est primo, siccus principio secundi.

Tempus, Ætas, Tẽperamentum. Calidæ aëris cõstitutioni, iuuenili ætati, & bilioso temperamento, ventriculo autem robusto præditis & laboribus deditis conuenit.

HISTORIA NATVRALIS.

MVllum Veneti sua lingua Barbonem nuncupant. alga, ostreis & minutis vescitur piscibus, præcipuè autem lepore marino, quo factum est, vt Dianæ sacer sit. raro bilibram excedit. Veteribus Romanis maximo mulli fuere in pretio, apud quos magno iecoris duntaxat caussa vænibant. Marinus piscis est quem tamen Oceanus Borealis non producit, & in aquis marinis stagnantibus reperitur, sed praui hic est alimenti. Educatur in piscinis aliorum piscium ritu. Ter anno proseminat, inde triformi Deæ eum dedicarunt veteres. Oppianus inquit:

Accipiunt Triglæ terno cognomina partu.

Mullum aiunt coci aperiendum non esse, sed integrè coquēdum, & more apud eos introductum est, vt osculum ei defigant. Barbonem mullū nuncupant, quod inferiori labro duabus barbis insignitus sit. Si vinum in quo suffocatus sit, cuiquā bibendum propinetur, is vinum imposterum abominatur & fit abstemius.

LAMPRETA.

Delectus. MEnse Martio aut Aprili fluminis capta deligatur, insigni etiam tunc aruina prædita est, & spinalē medullā teneriorem tunc temporis obtinet.

Vsus. Exquisitissimi gustus est, & magnatum mensis dignissimum edulium, optimè nutrit & genituram auget.

Damna. Paulò tardius quàm par est digeritur, præsertim si minus exactè coquatur. Aiunt podagricis eius vsum esse noxium, & quibus neruosum genus debile est.

Correctio. Hoc autem pacto apparatur: Cretico vino suffocatur, os nuce myristica ei obturatur, & reliqua foramina caryophyllis, inde in sartagine frigitur cum auellanis, nucibus, pane, oleo, aromatibus & Cretico vino.

Gradus. Calida est temperatè, & humida gradu primo.

Tempus, Ætas, Tēperamentum. Cuiuis aëris constitutioni, ætati, tēperamento, decrepitis, podagricis & neruorum affectibus laborantibus vtilis est.

HISTORIA NATVRALIS.

Ampretæ à petris lambendis nomẽ inditum est. promiscuè in mari & fluminibus degit. Veris initio dulces subit aquas, æstate ineunte denuò mare, quocunque loco appulerit, sub veris finem ibi parturit. Spinalis eius medulla quæ spinis minimè horret, æstate durissima euadit, ac tunc temporis esui minimè est idonea. Carnem obtinet laudabilis nutrimenti & quæ mensis grata est. Mustelam Latini nuncupant, Græci Galexian. Crassæ & maculis interpunctæ in alto capiuntur mari, longè à littore, rarò in fluminibus. Germani ab oculorum numero Neunaugen nominant.

DENTEX

Delectus. PInguem veteres & in ſinu Tarentino aut Illyrico captum & iuſculo coacto coctum, commendarunt.

Uſus. Affatim nutrit, at ſi nimiùm obeſus fuerit, nutriet minus, faciliuſque concoquitur, aluum aſtringit.

Damna. Difficulter concoquitur, ventriculum aggraua, præſertim ſi in debiliorem incidat.

Correctio. Coquendi ſunt dentices, quò eſui aptiores fiant in aqua cum oleo & ſale, vel dum aſſantur, oleo ſæpe irrigandi & omphacio, vel etiam in coacto iure vti dictum eſt, apparandi.

Gradus. Calidi ſunt primo gradu, ſicci ſecundo.

Tempus, Ætas, Temperamentum. Hyeme palato iucundiſſimus cibus eſt, conuenit iuuenibus & bilioſis, interdicitur eius vſu ſenibus & pituitoſis.

HISTORIA NATVRALIS.

DEntices Græci Synodos nuncupant, minutuli natant & degunt solitarij ac separati à sui generis adultis: adultiores verò perpetuò in aliorum versantur consortio. Piscatores ipsos inescãtes hoc astu eludunt, quòd in vnum cõglomerati mutuas sibi in dehortando ac cauendo, ne ad escam capessendam adnatent, tradant operas. Quicunque se à piscium consortio separârit, hic facili negotio in nassam incidit, ac præda piscatori fit, quæ res apud piscatores in prouerbium abiit. Dalmatæ Denticem in segmenta diuisum, cum sale, aceto & croco coquunt, atque in iure coacto in Italiam ad mercatum deuehunt.

AVRATA.

Delectus. SIt hyeme capta in alto mari haud alio anni tempore, neque in stagnāti & reside aqua. præferuntur cæteris qui in Eoo mari capiuntur.

Vsus. Optimi est & copiosissimi nutrimenti. si probè à ventriculo conficiatur antidoton contra venena præbet, & Venerem auget.

Damna. Difficulter concoquitur, duriori enim carne constat, minus iccircò iis idonea qui ventriculo sunt debili.

Correctio. In aqua elixanda est & oleo, cum croco, aromatibus, vuis passis, & herbis fragranti odore præditis, vel torrenda est in craticula.

Gradus. Calida est temperatè, sicca verò gradu primo.

Tempsus, Ætas, Tēperamentum. Hyemi est idonea, quòd tum suauiori, quàm aliâs gustu prædita sit, iuuenibus maximè, atque his qui calido temperamento præditi sunt, ventriculo robusto, & qui laboribus sese exercent.

HISTORIA NATVRALIS.

AVrata à superciliis colore aurum æmulantibus nomen adepta est, vnde & Græcis χρυσόφρυς dicta quòd ilia argenteo colore notata habeat. Marinus piscis est prope littora stabulans: Aestiuis parit mensibus propter fluuiorum ostia: æstus vsque adeo impatiens, vt 60. diebus durante solis intensissimo ardore in maris profundum sese abdat. maximo est magnatum mensis in pretio, primasque facilè obtinet: prædator & ea est, vtpote quæ ex piscium captura duntaxat viuat. Sunt, qui in lacubus auratas inueniri asserunt, cuius tamen nusquam locorum scriptores commeminere. Sergius Aurata primus auratas in piscinas transtulit, atque inde ad posteros nomen dimanasse, veri non est absimile. Meticulosum piscium genus est, iccirco se sub litteralium arborum radicibus abducit, cumque concussis & dimotis arborum ramis & frondibus impensè terreantur, insidianti facilè in prædam cedunt.

LOLIGO.

Delectus. EXiles præstant grandibus, quòd tenera carne sint, faciliusque cō-coquantur, sunt autem deligendi marini, non lacustres.

Usus. Gustus est exquisiti, & magno in pretio in mensis loligo, orexin excitat, plurimi præterea est & optimi nutrimenti.

Damna. Grandiores ægrè concoquuntur, & paralyticis noxius eorundem vsus est.

Correctio. Farina aspersa frigenda est, succoque irriganda arantij, rectiùs tamen in vini & aquę æquis portionibus, oleo insuper, pipere, ac herbis fragrantibus vnà cum suo succo coquitur.

Gradus. Frigida est gradu primo, humida secundo.

Tempus Ætas, Tēperamētū. Exilis omni ætati, quouis anni tempore, cuiuis conuenit, grandior minus est idonea, ac ventriculum robustiorem requirit, quia ægrè digeritur.

HISTO-

HISTORIA NATVRALIS.

QVi loligo Latinis, is τευθὶς Græcis dicitur, quolibet hic mari alitur, exsanguis est, more omnium qui molli carne constant piscium, quibus caput & pedes ventri inseruntur. Octo pedes in lõgitudinem obtinet, sine visceribus, vti & cæteri μαλακοί. *succum habet atramento similem vesicæ inclusum, qui metu perculso loligine, foras emanat haud secus atque timidis commoto corpore, effuso in cutem sanguine, contingit hominibus. Græcis hic succus* θόλον *dicitur, vesiculam* μήκωνα *appellant, hoc, aqua turbata, piscatorum visum effugit. geminũ habet fœmella intestinum quod mammarum vicem supplet, oua item parit, quo differt à masculo, qui hisce destituitur. In dulcibus non reperitur aquis. Nõ incedit, sed sepiæ in morem natat, aut hirundinis instar supra aquas volitat. Cephalis vescitur atque id genus grandioribus piscibus.*

LABRAX.

Delectus. SIt candidiſſimus atque molliſſimus, quem Lanati noſtrates vocãt, in Tybere captus, inter vtrunque pontem, idque hyeme & menſe Ianuario.

Vſus. Exquiſitiſſimi guſtus eſt, menſis gratus, affatim refrigerat, ſuccumque frigidum, tenuem & ſubtilem gignit.

Damna. Grauidi labracis noxius vſus eſt, quòd plurimos gignat humores excrementitios, quo vno nomine perpetua quadam lege ab eorum menſis exterminandus, qui deſtillationibus laborant.

Correctio. Corrigitur verò nonnihil iſtud vitium, ſi lento igne in craticula torreatur, irrigatus affatim oleo, aceto, ac ſale, vel ſi in aqua & aceto elixus, cum albo intincto acido comedatur.

Gradus. Frigidus eſt & humidus ſecundo gradu.

Tempus. Ætas, Tẽperamentum. Ianuario menſe omnibus ſuis numeris abſolutus eſt, vnde apud noſtrates in prouerbium abiit, Gennaro Spigolaro, ac tunc temporis omni ætati & temperamento conuenit.

HISTO-

HISTORIA NATVRALIS.

LAbrax & Lixos qui Græcis dicitur, hunc Ragno Hetrusci nominãt Veneti Varolo, Genuenses Louazzo, Neapolitani Spinola, osseam habet linguam, lapidem in capite, & cor triangulum, in mari nascitur ac flumina subit, ac veluti supra aquas natitat, bis anno parit. Postremus fœtus vitæ breuis est. Aliorum piscium carne vescitur, rapax est, vorax, crudelis. Cephali caudam arrodit, quocum illi vicaria est inimicitia, exceptis Iunio Iulio, & Augusto mensib. quibus summa inter ipsos est cõcordia. Cum se reti cinctum persentiscit, arenam eousque sulcat, dum sibi elabendi viam inueniat. Infixum hamum dilatato vulnere euellit, hunc Astaces demũ (quos magno numero deglutit) cornu quod in fronte gerunt, intestinis vulneratis interimunt. Latini Labracem lupum nominant.

CEPHALVS.

Delectus. DEligatur in mari captus non cœnoso, sed arenoso & saxoso littore Boreæ obuerso, non grauidus, neque pinguis: sunt etenim insipidi qui tales existunt.

Usus. Palato admodum gratus est, iusculum in quo coctus, aluum subducit, optimi est alimenti, oculorum doloribus fel medetur.

Damna. Ventriculo nocet, si ex lacustri & cœnosa aqua captus sit, & ægrè conficitur, prauos gignit & excrementitios humores.

Correctio. Grandiores vel elixantur vel torrẽtur, exiles friguntur. Vnà cum origano coquuntur illi, hi succo arantiorũ condiuntur.

Gradus. Frigidus est primo gradu, humidus secundo.

Tempus, Ætas, tẽperamentum. Autumno cõuenit & hyeme, iuuenibus, calido temperamento & robusto ventriculo, ac laboribus deditis.

HISTORIA NATVRALIS.

Cephalos ieiunos omnes nuncupant, non quod à cibo in vniuersum abstineant, sed quòd animati nihil assumant: neque enim à mutua duntaxat laniena abhorrent, verum etiam ab omni prorsus carne: hinc fit vt à piscatoribus non carne sed pane inescentur. alga victitant & arena, hamum, cui caro affixa, ne attingunt quidem. Implentur mense Decembri, triginta dieb. aluum gestant, semel duntaxat at singulis annis pariunt, idque iuxta fluminum ostia. E Cephalorum ouis salsamẽta Græcis ὠαταριχὰ dicta conficiuntur. Minuta cephalorum oua parte sue teneriores adhuc à nullo piscium genere expetuntur, nisi vbi grandiuscula euaserint, tunc enim iis insidiantur cuncti. In omnibus fluminibus capiuntur, magnis imbribus exoccantur, dum libidine titillantur, nullo negotio fiunt præda piscatoribus, & stolido metu capite sub aquis occultato, prorsus se latere existimant.

CLVPEA.

Delectus. QVæ degit in aquis dulcibus del gatur, non marina, fluuiatilis e nim obesior euadit, tenera optimo que ſapore prædita, menſe Aprili, vo Maio capta, ouis fœta.

Vſus. Grata eſt palato, affatim nutrit, ſō num prouocat, quem in capite lapi dem geſtat quartanarios curare dici tur.

Damna. Pelagia noxia eſt, ob duriores iuſto carnes: ventriculum etenim ea offē dit debiliorem, & pituitam gignit.

Correctio. Melior euadit, ſi in aqua cum ſale & aceto cocta cum acido intinctu e datur, vel ſi torreatur cum aceto, oleo fœniculo, roſmarino & ſaluia.

Gradus. Frigida eſt primo gradu, humida ſecundo.

Tempus, Ætas, Temperamentum. Quæ in flumine ineũte vere capi- tur, cuiuis conuenit ætati, tempera- mento, ſi moderatus eius vſus ſit.

HISTO-

HISTORIA NATVRALIS.

QVam clupeam Latini, Græci θρίσσαν Veneti sua lingua Chieppā, Neapolitani Alosam, Ausonius Alosum nuncupant: hæc tanta gustus suauitate prædita est, vt nulli piscium cessura sit, nisi spinis supra modum horreret, præsertim illa quam alit Tiberis: post has commendantur quæ in Arno degunt, postremas tenent Vulturni incolæ. Marinæ aridæ sunt, siccæ, duræ, quam naturam, vt primum è mari flumina subeunt, prorsus mutant, fiunt maximè obesæ. Principio Iunii parturientes mare repetunt. In flumine non nisi fœtæ ouis aut semine, quod lactium nomine dignantur scriptores, reperiūtur. præstāt cæteris quæ plena ouis sunt.

THYNNVS.

Delectus. DEligatur iuuenis mense Septẽbri macra, non obesa.

Vsus. Caro rabidorum canum morsus sanat. Venter qui pingui omaso haud secus quàm suillus, præditus est, in mensis expetitur.

Damna. Magnũ humoris excrementitii prouentum gignit, tardè digeritur, pituitam auget, ventriculum onerat.

Correctio. Sale conditus præstantior euadit, recens in craticula cum aceto, coriandro, sale & multis aromatibus torretur.

Gradus. Frigidus est primo gradu, humidus secundo.

Tempus. Ætas, Tẽperamentum. Autumno & hyeme estur, idque iuuenibus duntaxat, biliosis qui robusto ventriculo præditi sunt, & plurimum sese exercent.

HISTORIA NATVRALIS.

THynnum vno eodẽque nomine appellant Græci & Latini, infestatur diebus canicularibus à vermiculo quodam Asilo aut Tabano non absimili, quo fit vt tũ eius vsus vitandus sit. attritu vtitur mense Februario, æstiuo parit solstitio, in Ponto duntaxat, haud alibi, paucorum dierum spacio more reliquorum piscium crescit, in Ponto porro citius quàm vspiam alibi incrementum sumit. Natus primùm Cordilla nuncupatur, non multo post Limosa, inde Pelamis, tandem sub anni finem Thynnus. Crudelis est, vt qui proprios deuoret fœtus: dextro oculo intensius, quàm sinistro videt, carnibus & glandibus duntaxat vescitur. In eam attollitur crassitiem, atque aruina vsque adeo intumescit, vt medius disrumpatur, neque vitam vltra biennium extendit. è carnibus eius sale maceratis, Tõnina vulgo dicta conficitur, at ex abdomine & ouis salitis ὀκταρικὰ Græcis, nostris Botarghe dicta salsamẽta fiunt. Vnici oculi ministerio dũtaxat vtitur, ea itaque corporis parte qua lumine præditus est, fundo obuersus natat.

TINCA.

Delectus. FOemina deligatur non masculus, quæ in flumine aut lacu minimè cœnoso, idque autumno aut hyeme, non æstate capta sit.

Vsus. Corpori quidem exiguum, aut penè nullum vsum præbet, at in longum per dorsi spinam dissecta, & pedum plantis admota, febrilem æstum restinguere creditur.

Damna. Tardè digeritur, ventriculum grauat, praui est nutrimenti, ardẽtis præsertim Syrii tempore.

Correctio. Cum allio itaque herbisque fragrãtibus & aromatibus, in furno, aut cum oleo, cepis & vua passa, aut vua inuersa, mentha, allio, petroselino & aceto farcta coquatur.

Gradus. Frigida est & humida secundo gradu.

Tempus, Ætas, Tẽperamentum. Frigido cœlo, iuuenibus, biliosis, & multis laboribus deditis conueniens cibus est.

HISTO-

HISTORIA NATVRALIS.

Tincarum veteres non meminere, ac in promptu quidem causa esse videtur, quod plebeius piscis sit, ac vulgi, vt dici assolet, solatium. Solus Cicero in lib. de claris oratoribus, Placentini cuiusdam oratoris mentionem ingerit, qui tincæ cognomentum ob facetum ingeniũ meritus sit. In fluminibus duntaxat aut lacubus, mari nunquam inueniuntur, ac lacustres quidem cœnoso ac nidoroso sapore plerunque præditæ sunt. fluuiatiles non quouis anni tempore, sed autũno, cùm obesæ admodum sunt, capiuntur. maris accolis haud magno in pretio sũt, at pluris his fiunt qui longè à mari habitant. Laboriosorum hominum alimentum, eorumque qui ventriculo sunt robusto. à Maio itaque ad Nouembrem vsque mensem tincarum pessimus vsus est.

LVCIVS.

Delectus. LVcius fluuiatilis deligatur, aut lacustris, minimè è cœnoso lacu captus, magnus, recens, obesus.

Vsus. Plurimum nutrit. maxillæ lucij cremati & in pollinem redacti, & aurei pondere, vino exhibiti, calculos frangunt.

Damna. Difficulter concoquitur, pessimi est nutrimenti, ventriculum onerat, pituitam auget.

Correctio. Quare elixandus est cum herbis fragrantibus & oleo, & cum albo intinctu edendus, vel in craticula tostus cum origano estur & aceto.

Gradus. Frigidus est & humidus gradu secundo.

Tempus, Ætas, Temperamentum. Durus cùm sit cibus, hyemi præ cæteris anni temporibus conuenit, iuuenibus, & biliosis, fluuiatilis tamen minus noxæ habẽt, faciliúsque digeritur.

HISTO-

HISTORIA NATVRALIS.

LVcij ceu Tincæ asseclæ ac aßidui comitis veteres non meminere: nã & ei cohabitat & cum eo capitur. maris non est incola, fluuiorum rarus, vt plurimum autem in stagnis capitur, ac cœno delectatur. Vix decem toto anno in Tyberi capiuntur, iique lactis in morem tenelli: Maio mense parturit, toto anno capitur. Κρεωφάγος est, atrox, crudelis, vt cui reliqui pisces sui præsertim generis in cibum cedant, vulnera sua affrictu Tincæ curat. Infirmis omnino vitandus, quicquid tandem triuialium Medicorum turba obganniat, qui sine delectu imprudenter eius vsum ægris concedunt.

ANGVILLA.

Delectus. MArtio mense, in mari sabuloso non cœnoso, capta in vsum deligatur, ac coquatur à captura illico.

Vsus. Gustus est exquisiti, optimè nutrit, sale condîta diu asseruatur, ventriculoque contra pituitam vtilis euadit.

Damna. Flatuum aliquantulum gignit, si præsertim eius spina edatur, ac humidi superflui nonnihil obtinet.

Correctio. Id ei vitium paruo negotio adimitur, si super craticulam in chartæ folio cum oleo, apio & coriandri semine torreatur, vel si cum sale & origano paucis diebus condîta, asseruetur.

Gradus. Frigida est principio, & humida in fine primi gradus.

Tempus, Ætas, Temperamentum. Verno tempore omni ætati, temperamento, moderatè tamen assumpta conuenit.

HISTO-

HISTORIA NATVRALIS.

ANguillæ ob gustus suauitatem in mensis expetuntur sine ouis: semine & attritu progignuntur: nam in stagnis aqua exsiccata, è vestigio post pluuiam gignuntur, pluuiaque & viuunt & nutriuntur. Prope fluuiorum ostia in mari nascũtur, vbi algæ est copia, in stagnis item prope littora. In omnibus lacubus & stagnis reperiuntur, aqua limpidißima delectantur, enecantur à turbida, vti & si aquæ copia destituantur, haud secus atque respiratione prædita animantia, quæ copioso aere destituta suffocantur. Interdiu dormiunt, seseque mutuò depascuntur. In Arethusa circa Eubœam, anguillas sese vidisse refert Athenæus, cum inauribus aureis & argenteis, ita cicures, vt cibum è cuiusuis porrigentis manu sumerent: octennium viuunt, sextiduum extra aquam, aquilone spirante. Refert idẽ, cũ insignẽ anguillã in cœna cõspexißet, è cõuiuatũ numero quedã dixisse: Tu cõuiuii hui⁹ eris Helena, ego Paris. Diis cõsecrabatur in Bœotia. Achestratũ memorãt reginã & voluptatũ ducem anguillam nuncupasse. Sexum in anguillis non est reperire.

SARDA.

Delectus. QVæ capta eſt Martio aut Aprili mensibus, in mari ſabuloſo, non cœnoſo, & mox à captura cocta, præfertur cæteris.

Vſus. Exquiſiti guſtus eſt, optimè nutrit, ſale condîta diutiſſimè aſſeruatur, & ſtomacho pituita ſaburrato, hoc pacto cocta vtilis euadit.

Damna. Flatuum nonnihil gignit, ſi præſertim ſpina edatur, & humidi plus iuſto obtinet.

Correctio. Apparabitur itaque vtiliter hunc in modum, ſi in craticula papyro oleo imbuta inuoluta, cum petroſelino & coriandro torreatur, vel ſi cum ſale & origano condîta aliquot diebus aſſeruetur.

Gradus. Frigida eſt principio primi gradus, humida in fine primi ordinis.

Tempus. Ætas, Tēperamētū. Ineunte vere omni ætati ac temperamento moderatus eius vſus conuenit.

HISTO-

HISTORIA NATVRALIS.

Perpaucis incognita est Sarda, quòd vbique locorum inueniatur, seu recens, seu muria condita: pusillam Membradam nuncupant, grandiorem Sardinam, inde Sarda: in mari duntaxat degit, ibidemque capitur. Sardinam vocatam adhuc, sale condiunt, & Halecem aut Anchium nominant. bis parturit anno, ingressa Pontum non redit, sed Istrum fluuium ingreditur, ac per meatus subterraneos dicti fluminis Adriaticum mare subit. Musico conuentu admodum delectatur, ad cuius sonum è mari prosilire conspicitur, foliis betæ capitur. Conditæ sale, appetitum conciliãt, stomachum à pituita expediunt, ideoque conualescentum primis mensis adhibentur.

ERYTHRINOS.

Delectus. VTilior eius vſus eſt hyeme, quàm cæteris anni temporibus, ſi recẽs, elixus,& frigidus edatur.

Vſus. Teneram habet & gratam palato carnem, & quæ facilè conficiatur, optimè nutrit,& cõtinuè vtentibus impensè ſalubris.

Præparandi ratio. Si quam malignitatem ſecum trahit,eam ſi frigeatur & cum arãtij ſucco ſeu pipere condiatur,deponit, aut ſi calidus cum omphacio ſumatur.

Gradus. Temperatus eſt in actiuis qualitatibus,humidus porrò gradu primo.

Tempus. Ætas,Tẽperamentum. Hyeme præfertur aliis, vti dictum eſt,anni partibus, omni ætati, ac temperamento,ſi debita quantitate aſſumatur.

HISTO-

HISTORIA NATVRALIS.

Erythrinos à Græcis dictus, rubro colore insignis, fraga æmulatur. Veneti hunc Arborem nuncupant, Latini Rubellum. Marinus piscis est, neque dulcis aquæ incola, at circa maris nonnũquam stabulatur littora natus scatet è vestigio ouis, vnde sexu fœminæ omnes esse credũtur, grauidæ sunt æstate. Præstantior itaque eorum vsus hyeme. Cæterorum piscium carnibus vescuntur, astacorum maximè. cateruatim à cæterorum segregati piscium consortio nunquam palantes aut vagabundi incedunt. Inter præstantissimos & maximè exquisiti gustus pisces numerantur.

OSTREVM.

Delectus. LOco minimè cœnoſo captum deligatur, quod in fundo veterum nauigiorum, iis menſibus in quorum denominatione R littera reperitur, natum ſit, recenſque edatur.

Vſus. Succum intra ſe ſalſum continet, qui corpus plus cæteris teſtaceis mouet, orexin excitat, Venerem proritat, parum nutrit.

Damna. Parit aliquid difficultatis, dum coquitur ventriculo, pituitam iccirco in frigido ventriculo coaceruat, & obſtructionibus obnoxium eſt.

Correctio. Apparatur pipere, oleo, arantiarũ acidarum ſucco, poſtquam ſuper prunis coctum fuerit, nunquam elixandum eſt.

Gradus. Calidum eſt primo gradu, humidũ ſecundo.

Tempus, Ætas, Temperamentum. Frigido cœlo, iuuenibus conuenit, bilioſis & robuſto ventriculo præditis.

HISTORIA NATVRAL.

OStreum capite caret, cuius defectũ sarcit meatus in superiori parte, per quem excrementa deponit. sexus in eo nullus est. Ouiparum est, atque ex vnico ouo succum prolificum producit ac fæcundum lactis in morem. E cæno ad putredinem vergente gignitur, aut ex spuma quæ nauibus aliquãdo adhæret. Extra aquã minimè vitale est, tametsi intra se nec aerem, neque quid alieni humeris recipiat. motus localis est expers, diuulsum etiam à loco cui adnascitur, sensu destitutum, ad lunæ motum crescit ac decrescit. Peregrinatione ac trãslatione ad alias aquas delectatur. præcipuè ad fluuiorũ ostia. Principum delitiæ, diuersis reperitur præditum coloribus. Quorum mensium denominationi R littera deest, inutile est ostreum, nam quod eo tempore Venere titilletur, insipidum euadit. Veteres ostreum delitiosi & spumosi epitheto insigniuerũt. Lucrini lacus incolæ cæteris olim præferebantur.

CANCER.

Delectus. ESto fluuiatilis, aut ad minimum ex aqua dulci captus, is ſiquidem marino præfertur, idque vere ineunte vel autumno plenilunij tempore.

Vſus. Phthiſicis vtilis eſt, demorſiſque à cane rabido, vrinam ciet & Venerem, renes purgat & affatim nutrit.

Damna. Difficilis eius caro eſt cõcoctu, craſſoſque & pituitoſos gignit humores.

Correctio. Viui itaque ſuper prunas torrendi ſunt, dein cum aceto & pipere edendi.

Gradus. Frigidi ſunt ſecundo gradu, humidi primo.

Tempus, Ætas, Tẽperamentum. Æſtuante cœlo, iuuenibus, bilioſo temperamento præditis & ventriculo calido cibus eſt idoneus.

HISTO-

HISTORIA NATVRALIS.

Cancer Græcis καρκῖνος dictus fuit, cauda caret, sed corpore est rotundo, omniaque organa sensuũ sub pectore recondit, quia capite destituitur. Oculis hirquis aspicit, dextra illi chelarũ sinistra maior est. Ore coit, & partibus anterioribus æquè perniciter retrocedit atque progreditur, extra aquam terræ cauernis gaudet, vitalis admodum est: vere appetente exuuias deponit. Dum coquitur, rubra euadit. è cadauere putrefacto scorpionem nasci perhibent. In pluribus conuenit cum cancro cammaris quorum nusquam meminere veteres. Habet & squilla plurimum cõmune cum cancro. In Phœniciæ fluminum littoribus adeò pernices sunt cancri ac veloces, vt difficulter capi possint.

LIMAX.

Delectus. IN vſum veniant, qui in montoſis & longè à paludibus diſsitis locis lecti ſunt, odoriferas herbas depaſti, optimè ab excremētis mundati, quibus accenſeriū poſſunt qui è vineis leguntur.

Vſus. Ventriculo vtilis eſt, & palato gratus, plurimum nutrit, iuuat phtiſicos, bilem compeſcit, & ſitim ſedat, ſomnumque prouocat.

Damna. Tardè digeritur, faciléque in pituitam faceſcit, ac nephriticis noxius eſt.

Correctio. Coquēdus itaque exquiſitiſsimè eſt cum herbis odoriferis, mentha videlicet, petroſelino, calaminta, allio atque oleo.

Gradus. Frigidus eſt primo gradu, humidus ſecundo.

Tempus, Ætas, Tēperamentum. Anni conſtitutioni frigidæ conuenit, iuuenibus, bilioſis, iiſque qui robuſta ſunt corporis conſtitutione.

HISTORIA NATVRALIS.

Limacem Veneream pugnam iuuare protritum est: Vtrum verò coitu an putrefactione progignatur, huc vsque ambiguum est apud scriptores: latet hyeme, ostiúmque vsque adeò duro operculo occludit, vt gypsum duritie æquet, atque ita obthurati inter præstantissimos habentur. Apud veteres tanti æstimabantur, vt in piscinis asseruarentur, & cum sapa, farre atque id genus aliis esus ad vsum saginarentur. Summa adhibenda cura est, ne è cœnosis locis petiti in vsum veniant, aut ii qui nocuas herbas minimè depasti sint. Id quod gustus & odoratus iudicio facilè sciri potest. nam qui non putent, nec praui saporis sunt, & qui optimè sunt à recrementis purgati ac apparati, exquisitissimeque cocti, haud malè nutriunt. succus aluum mouet. Optimi sunt qui in dumetis colliguntur.

TESTVDO.

Delectus. MAgna deligatur, ouis fœta, optimisque cibis domi antequam edatur, ſaginata.

Vſus. Admodum nutrit, phtiſicos iuuat, atque extenuatos.

Damna. Tardè digeritur, craſſum gignit ſanguinem ac pituitoſum, pigros reddit ac ſomnolentos.

Correctio. Exquiſitiſſimè itaque coquenda eſt, primoque ac ſecundo decocto abiecto, cum calidis herbis & aromatibus apparanda.

Gradus. Frigida eſt primo gradu, humida ſecundo temperatè.

Tempus, Ætas, Temperamentum. Calidæ temporis conſtitutioni conuenit, iuuenibus, cholericis ac laboribus deditis, diligenſque habenda ratio vt exactè coquatur & præparetur.

HISTO-

HISTORIA NATVRALIS.

QVæ animantia pennis, squamis ac crusta integuntur, renibus omnia destituuntur, præter testudinem omniũ animantium viuacißimam, vsque adeò etiam, vt vel dissecto capite, atque exẽpto corde, quàm diutißimè superuiuat. acutum edit ac breuem sibilum, oua parit duro putamine & bicoloria, auium ouis simillima quæ in terram recondita, crebrò inuisit, atque excludit, fœtumque anno exacto in lucem profert. Contusum fit ex carnibus, eximium infirmis seseque ex morbo recolligentibus alimentum, affatim refrigerat & phthisicis ex vsu est.

TELLINÆ.

Delectus. GRandes, apertu & hiatu faciles, optimeque ab arena expurgatæ deligantur.

Vsus. Recentium decoctum aluum reddit lubricam, vrinamque ciet, muria conditæ in cinerem facescunt qui pilos renasci vetat.

Damna. Tardè digeritur, ventriculum onerat, sitim prouocat, pectus astringit Tellina.

Correctio. Cum vino coquatur & petroselino, vel id genus herbis fragrantibus & aromatibus.

Gradus. Calidæ sunt primo gradu, siccæ secundo.

Tempus, Ætas, têperamentum. Frigido cœlo, senibus, pituita laborantibus, & laboribus deditis conueniunt.

HISTO-

HISTORIA NATVRALIS.

TEllinarum paucis meminere prisci, recentes & primùm captos corpus soluere prodiderunt. sale conditæ, si in puluerem redigantur & cum succo citri subigantur pilos renasci vetant. nostro seculo abolitus est vsus sale tellinas condiendi. Recenti perfusi aqua, & diē vel biduum in ea relicti, ab arena eluuntur & emundantur: Gratißimæ palato redduntur, si cum vino coquantur: nam ea ratione omnem superuacaneum humorem deponunt si præsertim odoratæis herbæ addantur. Pueri ex testis fistulas conficiunt. Hispani sua lingua Brignigots Tellinas nuncupant.

RANÆ.

Delectus. QVæ in vſum deliguntur aquaticæ ſint, vitatis terreſtribus, grandes optima corporis conformatione, cœlo minimè pluuio natæ.

Vſus. Elixæ cum oleo & ſale ſi edantur antidoton contra omnia anguium venena ſuppeditant, decoctum earundem ex aqua & aceto, omnibus dentium doloribus medetur.

Damna. Duræ ſunt concoctionis, ventriculum grauant, pituitam augent, & prauum ſuppeditant nutrimentum.

Correctio. Exquiſitè itaque coquendæ ſunt, & cum intinctu ex calidis & odoratis herbis, addito pauco allio, facto, apparandæ.

Gradus. Frigidæ ſunt ſecundo gradu, & humidæ primo.

Tempus, Ætas, Temperamentum. Calidis conueniunt anni temporibus, iuuenibus, cholericis multo exercitio deditis, fugiendæ verò ſenibus & pituitoſis.

HISTO

HISTORIA NATVRALIS.

RAnæ linguam habent & vocem, oua edunt, è quibus nigræ & minutæ carnium massæ prodeunt, oculos duntaxat & caudam referentes: hæ sumpto temporis tractu, incremento pedes atque cætera membra efformant. semestri viuunt duntaxat spatio, inde in limum denuò conuersæ vere rursus nouo noua procreatur soboles. Bina habent iecora. Noctu attritu vtuntur & hymenæum peragunt, masculo fœmellæ incubante. Cyrenis & in Seriphio insula mutæ sunt, temporis præsagæ existunt, cuius mutationem multa coaxatione denunciant. Plinius lib 8. cap 29. tanta refert multitudine aliquando in Galliæ quadam prouincia inundasse ranas, vt incolas fugarint.

PIPER.

Delectus. GRana ne ſint obſoleta, marcida ac leuia, ſed recentia, ponderoſa, plena, nigra, haud ſupra modum rugoſa. hæc etenim omnia maturitatis ſunt indicia.

Vſus. Concoctionem adiuuat, deiectam appetentiam reſtaurat, flatus diſcutit, ventriculum roborat, neruos vehemẽter calefacit, atque lacertos, vrinam ciet, & pituitam abſumit.

Damna. Calido temperamento præditis noxius eius vſus eſt, cœlo maximè ęſtuãte, & regionibus calidis, ſemen genitale abſumit, ac immoderatus eius vſus ſanguinem inflammat.

Correctio. Modus itaque in vſu adhibeatur, & anni frigida conſtitutione, cibis temperie frigidis & humidis adiungatur, neque nimiùm teratur.

Gradus. Calidum eſt & ſiccum in tertio gradu, ac propè quarti principio.

Tempus Ætas, Tẽperamẽtũ. Frigido cœlo conuenit, ſenibus pituitoſis & à deſtillationibus infeſtatis.

HISTO-

HISTORIA NATVRALIS.

Immaturum piper album, maturum nigrum appellant. Colligitur autem Octobri mense in India, & soli expositũ exsiccatur, storeis ex dactylorum foliis instratum, dum rugas cõtrahat, id quod tridui perficitur spatio. Omne piper calefacit, Vrinam prouocat, concoctionem promouet, attrahit, resoluit, caliginem oculorum tollit, partumque accelerat. Locellis muliebribus post congressum inditum, conceptionem impedit. Tußim & pectoris Vniuersa Vitia electuariis immistum emendat, cum Vuis paßis masticatum pituitam à cerebro elicit, sanitatem conseruat, mouet appetentiam, & concoctionem iuuat.

CINNAMOMVM, CANELLA VVLGO DICTA.

Delectus. DEligatur recentiſſimum, quoad eius fieri poteſt, id quod inſignis ac ſuauis odor facilè prodit, ſapore acri, colore ad rubrum vergente.

Vſus. Vrinam ciet, venenis reſiſtit, cerebrum corroborat & vniuerſa viſcera, viſum confortat, putredinem arcet.

Damna. Nocet bilioſis, cœlo calido & regionibus, item calidioribus, nimius etenim vſus viſcera inflammat & ſanguinem adurit.

Correctio. Minimùm itaque nocet, ſi pituitoſi eo cibi condiantur, anni tempore frigido, & ſi modicus eius vſus ſit.

Gradus. Calidum eſt & ſiccum gradu tertio.

Tempus. Ætas, Tēperamentum. Conuenit anni temporibus frigidis, ſenibus, frigido temperamento præditis & qui ventriculo ſunt debiliori.

HISTO-

HISTORIA NATVRALIS.

CAnella legitimi & germani Cinnamomi loco vtimur, neque enim nostro æuo gnisium ad nos defertur cinnamomum, nisi minima quantitate, & summis Principibus: Vi pollet aromatica canella, habet & vellicantem linguã acredinem quandam, quo fit, vt omnia membra corroboret, tussi medeatur cæterisque pulmonum affectibus, obstructiones aperiat, iecur corroboret & vẽtriculum, humiditate eius superuacanea absumpta, morsibus venenatorum medeatur, concoctionem iuuet flatus discutiat, cor corroboret, anhelitum commendet, lac & genituram multiplicet. Purgat, corroborat, & caput iuuat.

nullorum amicorum aquam in flammã, accensa candela reddidi, vt vinum sublimatum accendi solet, consumpta autem flamma, cyathus in medio diuisus est, atque eo potissimùm loco, quem aqua supernatans attingebat. Ita ex curioso experimento vitrum diuidere apud alios amicos non semel valui.

Gallinaceum stercus à fungorum virulentia homines tueri.

FVngorum malitia ex multorum experimento plerosque vita priuauit, quia autem homines ab illorum esu ob luxus abstinere nequeunt, referam quid à Galeno tanquam arcanum pro istorum virulentia extirpanda, seu superanda adnotetur. Erat in Mysia medicus, qui homines penè suffocatos ab esu fungorum ad vitam ducebat, remedioque tanquam arcano quodam vtebatur: hunc precibus exorauit, vt tantum auxilium aperiret. Stercus gallinaceum ille adduxit, quo cõtrito ad læuorem vtebatur. & cum oxicrato aut oximelite propinabat infirmis, qui celeriter omnes adiuti sunt. Hoc vsus fuit mox in quibusdam Vrbanis Galenus, &

nus, & verum inuenit: nam qui præfocabantur paulò post vomebant pituitosum humorem omninò crassissimum, & exinde plane liberati sunt. Insuper Mysius ille vtebatur huiusmodi præsidio in diutino Coli dolore cum oximelite propinato, vino vel aqua, cum felicissimo successu. ob id Galenus ex Coli longo dolore spasmo correptos tali remedio quosdàm persanauit, nam & hoc colicum dolorem aufert, qui causa spasmi est. Ex Gal. 10. Simplic. cap. 10.

Varia deliramenta à vini potentissimi potu exoriri.

MVlta equidem deliria in iis qui à vino potentissimo inebriantur, secundum humorum in corpore prædominiũ suscitari solent: quippe illorum nonnulli in risum maximum mouentur, aliqui plorant, plerique vociferantur, alij profundissimo somno quiescunt. Refert Alpinus in lib. de medic. Aegypt. mulierem quandam à vini potu largiori ebriam, primo nimis euasisse hilarem, atque in homines lasciuisse, quos complectebatur & osculis tenebat, mox è risu & cantu ad

ZINZIBER.

Delectus. R.Ecens esto, non cariosum, odoris optimi, saporis acuti, qui linguã maximè vellicet, & quod in partes sectum pulurulentum non sit.

Vsus. Flatus discutit, calefacit, segniùs tamen pipere: commendatur eius vsus frigido ventriculo præditis, ignauos sponsos excitat, pituitam absumit, visum acuit.

Damna. Calidis regionibus, & cœlo æstuanti minùs eius vsus conuenit, vti neque bilioso temperamento præditis, vberior etenim eius vsus inflammat.

Correctio. Recens melle conditum conducit senibus, quorum viscera vtiliter calefacit, vel si moderatè sicco vtantur, iisdem conuenit.

Gradus. Recens tertio gradu calefacit, humectat primo, siccum porro exsiccat secundo.

Tempus, Ætas, Tēperamentum. Senibus, aëris constitutione calida, pituitosis, nimio humore oppletis, & flatibus infestatis conuenit.

HISTORIA NATVRALIS.

ZInziber recēs plurima humiditate pollet, quod ex carie qua facilè tētatur, licet colligere: quo fit vt segnius atque piper calefaciat, cui tamen cæteris viribus prorsus respondet. Recens in India conditum lac & genituram auget & congressum Venereum adiuuat: vtile est infirmo ventriculo, obstructionibus medetur, capiti conducit, cibi optimum est vehiculum. Ex Calecuto nobilissimo Indiæ emporio ad nos defertur, recens sacchara vel melle conditū, & prædictis vsibus asseruatur.

NVX MYRISTICA.

Delectus. Recens deligatur, non cariosa, se ponderosa, succi plena, oleagino sa, quæ notæ sint recentis, colore e iam ad rubrum vergente.

Vsus. Fœtentem animam corrigit, lenti gines abstergit, visum corroborat, ven triculum hepar, lienem: vrinam ciet, v tero familiaris est,

Damna. Mariscas patientibus & aluo durio ri præditis noxiæ sunt, quòd aluum astringunt.

Correctio. Rarior itaque eorum vsus sit & mo deratus cum zinziberis momento, cu ius leui humectatione eius qualitas emendatur.

Gradus. Calida est & sicca in fine secundi gradus.

Tempus, Ætas, Temperamentum. Hyemi conuenit, decrepitis, pituito sis, & obest autem atrabiliariis.

HISTO-

HISTORIA NATVRALIS.

NVx myriſtica nobilium ferculis cõdiendis haud raro adhibetur, tã ob odoris, quàm laudati ſaporis gratiã. Anhelitum commendat, viſum acuit, cuncta corroborat viſcera, orificium cumprimis ventriculi, vrinam ciet, vomitum ſiſtit, anorexiam tollit, concoctionem promouet, flatus diſcutit, debili ventriculo mirum in modum ſubuenit, vti & frigido hepati, cùm haud ſegniter munus ſuum in calefaciendo obeat. phlegmaticis cumprimis & melancholicis apprimè vtilis, at inimica eſt bilioſæ conſtitutionis hominibus.

CROCVS.

Delectus. Recens sit, coloratus, cuius capillamenta in extremitate aliquid candidi obtineant, longus, tenax, non friabilis, plenus, qui humectatus manus inficiat, odoris fragrantissimi.

Vsus. Omnia viscera conseruat, optimũ colorem faciei conciliat, cor mirè reficit, Venerem stimulat, vrinam ciet, partum haustus accelerat, ebrietatem arcet.

Damna. Caput opplet, & dolore tentat, somnolentum reddit, sensus offuscat, nauseam gignit, orexin aufert.

Correctio. Moderatus itaque eius vsus sit, & cœlo frigido, ita etenim cor maximè recreabit.

Gradus. Calidus est gradu secundo, siccus primo.

Tempus, Ætas, Tẽperamentum. Hyeme ac modica quantitate senibus, pituitosis & melancholicis eius vsus conuenit.

HISTORIA NATVRALIS.

Crocus, quem nemo non nouit, obstructiones expedit, cordi vires sufficit, quo fit, vt cardiacis omnibus medicamentis indatur, somnum prouocat, asthmaticos iuuat, & thoracis affectibus medetur, visui tamen nocet & his qui debili sunt cerebro quibus iccirco eius vsu interdicitur, nisi exigua admodum quantitate, idque hyeme, & obsoniis humidis addito vtantur. Maturandi vim nactus est, emolliendi & modicè aperiendi Si cum humano lacte subactus adhibeatur, oculorum destillationes ac epiphoras sistit. Astringendi vim habet, ideoque aluum iusto duriorem reddit. Odore caput ferit, & mentem turbat.

SACCHARVM.

Delectus. CAndidum, graue, ſolidum, minim friabile, ſed durum deligatur.

Vſus. Corpus purum ac nitidum conſe uat, renibus eſt vtile, plus melle nu trit, thoracem ab eluuie emundat.

Damna. Sitim prouocat, & illico in bilem f ceſſit, ideoque calidiori temperamen to præditis eius vſus noxius eſt.

Correctio. Edatur itaque cum granatis, aut ma lis arantiis dictis, qui ſapore ſint ac dulo.

Gradus. Calidum eſt & humidum prim gradu, aut, vt nonnullis placet, tempe ratam qualitatum vim nactum eſt.

Tempus, Ætas, Temperamentum. Frigido cœlo à ſenibus, catarrhoſi & frigido temperamento præditis i vſum adhibeatur.

HISTO

HISTORIA NATVRALIS.

SAccharum mellis arundinei nomine, quòd ex arundine excoquatur, à plerisque insignitur. Vt laudabile euadat, optima coctione opus est, requiritur etiam in eo soliditas & summus cãdor, tale est quod vulgus medicorũ Tabarzet nuncupat. Quanquam temperie calidum sit, minus tamen melle caloris adeptum est, neque tanta abstergendi facultate præditum, ideoque ventriculo, pulmoni & pectori melle gratius est. Nullum cibi genus condimentum hoc respuit præter intestina, quæ si eo condiantur haud secus quàm boum recentia excrementa fœtent. Gulam emollit, pectusque, quod idem præstat saccharum candum nuncupatum, quod præstantissimum est contra raucedinem & rauim medicamentum.

MEL.

Delectus. PVrum, clarum, maximè splendens quod album colore æmuletur, gra nis insigne & densum deligatur.

Usus. Ventriculum calefacit, senibus id circò maximè vtile, aluum ciet, putre dini resistit, laudatumque sanguinem gignit.

Damna Calido temperamento prædictis cũ primis noxium est, quòd sanguinem inflammet, bilemque sua acrimoni augeat.

Correctio Estur itaque ad noxam hanc cu tandam cum fructibus aliisue cibis a cidis aut saccharo rosato.

Gradus. Calidum est & siccum secundo gra du.

Tempus, Ætas, Temperamentum. Frigido cœlo competit, senibus, ca tarrhosis & frigido temperament prædititis.

HISTO

HISTORIA NATVRAL.

Senibus mel rectè conuenit inimicum cùm sit iuuenibus, biliosis & febricitantibus, crudum præsertim: gustu acredinem quandam præ se fert, & linguam vellicat alvum ciet vomitum prouocat, flatus in intestinis gignit: coctum porrò naturâ frigido temperamento præditis cõuenit, aut qui ætate vel morbo talem sibi crasin compararunt : calidioribus officit quòd in bilem facilè facescat. Vrinam ciet, abstergit pectus & pulmonem ab iis, qui à capite ad eas partes deferuntur humoribus. Optimè nutrit si rectè conficiatur, obstructionibus tamen est obnoxium, si affatim assumatur. Coquitur eousque, dum prorsus despumetur.

SAPA, SEV DEFRVTVM.

Delectus. MVstum ex dulcissima vua expressum, atque ad medias decoctum deligatur, quousque clarum ac pellucens euadat.

Vsus. Pectoris angustiæ vtile est, pulmonumque affectibus, renum item vlceribus & vesicæ, venenisque resistit.

Damna. Obstructionibus infame est, flatus gignit, crassum nutrimentum generat, tardè conficitur, neque ventriculo amicum est.

Correctio. Condimenti itaque vicem, non alimenti, obeat, addito semper pipere, aut alio id genus aromatico aliquo, hyeme præsertim.

Gradus. Calida est gradu secundo, humida temperatè.

Tempus Ætas, Tẽperamẽtũ. Si condimenti loco vsurpetur, omni confert ætati, temperamento, anni constitutioni, hyemi præsertim.

HISTO-

HISTORIA NATVRALIS.

MVstum coctum, sapa vulgo dictum, si è nigro vino fiat, nutrit impensè, crassum tamen gignit humorem, pectoris nihilominus destillationes expedit: At si ex albo fiat, tenuiorem multò induit substantiam, pectusque magis expedit, atque aluum magis lubricam reddit. Crassæ est substantiæ sapa. Si cataplasmatis cum simila & sale indatur, dolores vehementer mitigat, hepar natum est obstruere, vti & lienē, tam dulcedinis quàm craßitiei nomine. Iis itaque fugiendum est, qui obstructionum vitiis natura dediti sunt, aut parcè admodum adhibendum.

ACETVM.

Delectus. OPtimum ex generosissimo fit & horno vino, multóque fit præstantius, si rosæ ei indantur.

Usus. Bilem præ cæteris rectè contemperat, sitimque sedat, gingiuas fluidas astringit & cohibet, appetentiam excitat, pituitamque incidit.

Damna. Neruis inimicum est, vterinisque affectibus, vitandum item emaciatis, vellicat ventriculum & intestina.

Correctio. A qua itaque multa diluendum est, aut cum vua passa assumendum.

Gradus. Frigidum est primo gradu, siccum secundo, tametsi è contrariis constet facultatibus.

Tempus. Ætas, Tēperamentum. Iuuenibus, calida aëris temperie, & biliosis conuenit, nocet senibus, & neruorum affectibus laborantibus.

HISTO-

HISTORIA NATVRALIS.

SIccum vno ore omnes philosophi acetũ esse pronunciant in cæteris qualitatibus maximè discrepant ,frigidam aliis illi qualitatem attribuentibus quòd ardorem compescat , aliis calidum ex hoc fonte contendentibus quòd in lapidem effusum ebulliat,lapidemque comminuat:quos hoc pacto vtrinque cõciliari posse existimarim,si calidum potentia,frigidum autem in prædominante actu astruamus,tantoque esse frigidius,quantò debilius & minus generosum. Melancholicis obest, frigidoque ventriculo, maximè muliebri sexui,ob affectus vterinos. Si calidum potetur , venenis resistit , affatim tamen bibitum , hydropem generat.

OMPHACIVM.

Delectus. ANte ortum caniculę ex immatura vua expreſſum, in vſum veniat, ex præſcripto Dioſcoridis, aut vulgi fiat more, modo limpidum ſit.

Vſus. Æſtiuis menſibus bilis retundit ferociam, appetentiamque conciliat: iis vtile, qui calida ſunt temperie & ſtomacho robuſto.

Damna. Pectus validè aſtringit, tuſſimque prouocat, neruis inimicum eſt, & colicos affectus prouehit.

Correctio. Vnà itaque cum carnibus, aut aliis calidioribus cibis pinguibus dulcibuſque edendum.

Gradus. Frigidum eſt primo gradu, ſiccum ſecundo.

Tempus, Ætas, Temperamentum. Æſtate & cœlo calido, iuuenibus, & bilioſo temperamento præditis conuenit, at inimicum eſt ſenibus.

HISTORIA NATVRALIS.

QVam Itali Agrestam, Omphacium Latini nominant. inflammatis & ambustis magis quàm acetum conuenit, cholericis imprimis & sanguineis vtile. Plerique eius succum ex minoribus limonibus aut arantiis acidis exprimunt, indeque Omphacium conficiũt, id quod reliquis omphacii specieb. gratius multò euadit. Quod laudem merebitur, citrino ad rubrum colorem vergente præditum sit oportet. Efficacem, vbi vsus postulat, refrigerandi vim obtinet Calidi cibi ex præscripto Auicennæ, in quorum censu columbæ sunt, multo edantur omphacio, vti & cæteri: At piscibus cum aromatibus adiungendum est.

INTINCTVS.

Delectus. ILle probatur, qui ex odoratis fit herbis, vtpote ſerpillo, mentha, baſilicone, aceto roſacco, duabus caryophyllis, pane toſto, momentoque allij, ſi quis eius etiam vſu delectetur.

Vſus. Appetentiam conſopitam excitat, ciboſque palato commendat, concoctionem iccircò adiuuat, pituitamque ventriculo inhærentem incîdit.

Damna. Febricitantibus tamen eſt noxius, & his qui calidiori ventriculo præditi ſunt, ſi affatim præſertim aſſumatur.

Correctio. Si omphacij conueniens ei qualitas adiungatur, aut arantiorum acidorum ſuccus, adhæc ſi optimi cibi ſuperedantur, minus noxius eſt.

Gradus. Temperie pro herbarum, ex quibus fit, naturâ magis minúſue eſt calidus.

Tempus, Ætas, Tēperamētū. Inuentus eſt eius vſus ad gulam irritandam, calidiori præſertim cœli cōſtitutione, omni ætati, temperamento, iuuenibus maximè vtilis.

HISTO-

HISTORIA NATVRALIS.

INtinctus viride condimentum est, magno mensis in vsu:cum carnibus editur, vt gustui gratiores euadant, æstiuis præsertim mensibus, cùm nimio calore appetitus prostratus languet. Cōficiendi eius non vna eademque est ratio, sed variæ & diuersæ. Quamquam Virgilius hoc versu

Allia serpillumque herbas contundit olentes,

suum moretum cæteris anteferre videatur. Huiusce loco sūt, qui Mostarda, quasi mustum ardens vulgo dicta, vtūtur quod tamē intinctus genus frigido cœlo potius vsurpandum videtur. Sunt qui alliatam, succum vuæ, acidulorum cerasorum, piperatam, & id genus alia embammata, pro vario hominum palato & temporum anni ratione in vsum adhibeant.

LAC.

Vſus. CErebrum auget, corpus impin guat, hecticis eſt vtile, vrinæ ar dorem compeſcit, affatim nutrit, co lorem corpori vegetum & floridum conciliat, Venerem auget.

Damna. Febricitãtibus eius vſus eſt noxius vti & caput dolentibus: vitandum et iam his qui oculorum affectibus in feſtantur, item catharroſis, nephriti cis, obſtructione laborantibus, denti bus etiam & gingiuis inimicum exi ſtit.

Correctio. Hæc cupienti euitare, tantillum ante ſumptionem iniiciat ſalis, vel ſacchari, vel mellis, ne cogatur in ven triculo, & lac ieiunus potet.

Gradus. Humidum eſt ſecundo gradu, tem perato interim calore præditum.

Tempus, Ætas, Tẽperamentum. Calidæ aëris conſtitutioni, iuueni bus bilioſis, firmo ventriculo præditis conuenit, vitandum ſenibus & ca tharroſis.

HISTORIA NATVRALIS.

LAc è triplici constat substantia, serosa, quæ frigida & humida, nitrosa, & aluũ soluẽdi vi prædita, existit: secũda pingui, è qua butyrũ fit, quæ tẽperatã nacta est qualitatẽ, ac vnctuosã: tertia, crassa, quæ in caseum cogitur, eaque substãtia crassa, viscosa & pituitosa est. Humanũ omni lactis generi longè latéque antefertur, inde vaccinũ, hinc ouillũ, dein caprillũ, demũ bubalinũ: quorũ quidẽ vnumquodq. pro pascuorũ naturæ ac præstãtia, in suo genere præstantissimũ cẽsetur, ad hæc nõ nima anni partiũ habenda est ratio, ætatisque animaliũ. Lac multo sero redũdans perfectissimũ habetur: at quod plurima caseosa substãtia cõsistit, ceu prauum ab vsu eliminãdũ est, quòd lithiasi generãdo obnoxiũ sit. Cõtinuus lactis vsus dẽtib. & gingiuis nocet, quã noxã vt deuites, cõfestim à lactis potu melicrato os abluendũ est, id etenim dẽtes firmat & stabilit. Aluũ lac ciet, tussim sedat, pect⁹ dilatat. optimũ è morbo conualescẽtib. remediũ. Tantum assumendũ est, quantũ cõmodè digeri possit, neque aliud quid

dein ciborũ superingerẽdũ, cessandũ a[...] omni motu corporis, non dormiẽdũ, neq[...] vinũ superbibẽdũ, antequã optimè à vẽ[...]triculo confectum esse constet.

BVTYRVM.

Delectus. Sit quàm recentissimum ac dulcissimum, ac inter cætera laudatissimum ouillum.

Vsus. Mundat vehementer, pectorisque thoracis, ac pulmonum impactam eluuiem potenter educit, præsertim si ex frigida causa originem trahat, tussimque compescit.

Damna. At ventriculum relaxat & debilitat crebrior eius vsus, nauseamque inuehit.

Correctio. Cibi itaque butyro corroborantes astringentesque & quos stipticos vocant superedendi sunt, aut saccharum rosatum vetus.

Gradus. Calidum est & humidum principio primi gradus.

Tempus, Ætas, Tẽperamentum. Omni tempori etiam recens conuenit, senibus quã iuuenibus vtilius, quod destillationibus emũdandis permagno vsui sit.

HISTO-

HISTORIA NATVRALIS.

OLei recentis cum butyro recenti iidē ſunt effectus: pectus deobſtruit, pulmones mundat craſſoſque catarrhos, viā ſcilicet ad eorum excluſionem præparando attenuat, ſi præſertim cum ſaccharo aut melle aſſumatur. Vſus butyri cum ſale condiendi nulli non notus eſt, hac etenim vnica ratione aſſeruatur, maioremque ſibi calorem adſciſcit, neque tamen ea propter aperiendi pectuſque expediendi, qua præditum eſt, facultatem deponit, tantoque calidius euadit quanto vetuſtius.

CAPVT SEV FLOS LACTIS.

Delectus. SIt recens, lento igne coctum, quando ex lacte eximitur.

Vsus. Pectoris affectibus haud secus atque butyrum conuenit, palato arridet, stomachique asperitati ac siccitati medetur.

Damna. Tardè concoquitur cæterisque cibis supernatat, crassi est alimenti, facileque in vapores facessit.

Correctio. Parcus itaque eius vsus sit, copiosa sacchari mellisque quantitate addita.

Gradus. Calidum est & humidum primo gradu.

Tempus, Ætas, Têperamentum. Iuuenibus & biliosis potius quàm senibus & catarrhosis conuenit, ventriculum enim robustum requirit.

HISTO-

HISTORIA NATVRALIS.

FLos lactis à butyro parum admodũ differt, cum itaque vtrumque floris lactis & defecatissimæ substantiæ se in morem habeat, butyrum quidem, sine ignis adminiculo, vasculis quibusdam è lacte excipitur, at colostrũ, non nisi, vbi leuiter lac ebullierit: quod si etenim nimiũ bulliẽdo lac efferuescat colostrũ nullũ fiet: aut si quod exciperetur, prauum illud, & nulli fieret vsui, quo fit vt colostrum diutius asseruari nequeat, sed mox acescat, id quod butyro minimè vsuenit. Colostrum satietatem subitò inducit, quinimo & nauseam, si quis copiosè eo vtatur. Parcus itaque eius vsus sit, idque sumpta refectione cum sacchano. Optimum in Neapolitano regno conficitur, vbi super caulium foliis cogitur. Tattàs indigenæ nuncupant, & si alicui locorum vspiam, ibi certè sapore maximè est laudabili.

LAC PRESSVM.

Delectus. LAc pressum è lacte, à butyro necdum segregato fiat, sit recens, eiusque animantis quod lætissimis sit vsum pascuis.

Damna. His subuenit, qui siti ardoreque stomachi tentantur, & qui robusto sunt ventriculo.

Correctio. Pectus constringit atque asthma accersit, & quia caput exhalationibus tentat, syncopen non rarò atque suffocationes inducit.

Gradus. Hæc mala euitabuntur, si aut rarus, aut nullus eius vsus sit. Ast si res ita postulet, vt eo vesci libeat, prima mensa & saccharo multo condîtum, edatur.

Tempus, Temperatè frigidum est & humidum.

Ætas, tēperamentum. Calidæ aëris constitutioni conuenit, idque iuuenibus biliosis, at senibus & catarrhosis minimè.

HISTO-

HTISORIA NATVRALIS.

LAc pressum, quod la giuncata Itali nominant, omnium coagulorum instar se habet, ac citò putrescit cæterisque cibis si superedatur, indigestos ac crudos eos per aluum protrudit. Tardè & difficulter conficitur, ac ventriculum robustum requirit. Crassum nutrimentum gignit, ac calculo generando est idoneũ. Lienteriam non paucis inducit, aut intestinorum læuitatem. Nullum lacticinii genus eo est perniciosius. Iuncatam Itali à iunceis vasculis in quibus & asseruatur, & aliò defertur, nuncupant.

LAC COAGVLATVM, RECOCTA VVLGO.

Delectus. DEligantur quæ ex ſelectiſſimo lacte conficiuntur, adeoque recentia, vt pænè calida adhuc in vſum mẽſis adhibeantur: illa etenim quàm citiſſimè à ventriculo conficiuntur.

Vſus. Vtile alimentum iis cenſenda ſunt recocta qui calido ſunt temperamento, & qui à biliosorum humorum deſtillationibus infeſtantur, ſitim reſtingunt & bilem refrenant.

Damna. At frigidiori noxam pariunt ventriculo, neruis inimica ſunt, ſoporem inducunt, & tardè digeruntur.

Gradus. Frigida ſunt & ſicca primo gradu.

Tempus Ætas, Tẽperamẽtũ. Iuuenibus itaque recocta conueniunt, bilioſis, & qui ſe plurimum exercent, quacunque etiam anni conſtitutione.

HISTORIA NATVRALIS.

QVæ ex lacte coagulato recocta fiũt, minùs caseo recenti nocent ventriculo: quæ si sanum nacta sint corpus, ei plus prosunt quàm obsunt. at si in frigidiorem æquò ventriculum illabantur, nunquam conficiuntur, quod substantiam adepta sint frigidam & densam. Quo sanè loco obiter notandus venit Platina, qui calidum recoctis temperamentum attribuit. Salita peiora sunt recentibus: exiguumenim prauumque sufficiunt corpori alimentum, sitimgignunt, aluum astringunt, flatusque generant. Calculo autem renum generãdo idonea sunt, obstruuntque vreteres, difficulter concoquuntur. Colostra itaque recoctis anteferenda sunt, quod ex puriori lactis constent substantia, quòd promptius à ventriculo conficiantur, quod crassi nihil obinneant, sed illico aluum permeent, refrigerent, & sitim sedent.

CASEVS.

Delectus. Recens deligendus est, è lacte tẽperato confectus, ab eoque animante emulctum, quod selectissimis sit vsum pascuis.

Vsus. Emollit, impinguat, palato gratus est, neque obest ventriculo, & qui talis est qualem descripsimus, is præstãtia vincit reliqua casei genera, promptiusque digeritur, dummodo non nimium densus ac coactus sit.

Damna. Crebrior eius vsus obstructiones gignit, si in debiliorem illabatur ventriculum.

Correctio. Cui malo obuiam facilè itur, si cum nucibus, amygdalis, pyris & pomis esitetur: deuitandus tamen est eius superfluus vsus.

Gradus. Frigidus est & humidus secundo gradu.

Tempus, Ætas, Temperamentum. Iuuenibus & plurimo exercitio deditis, potius quàm senibus ac otiosis conuenit, quòd contumacius digeratur, & robustum requirat ventriculũ.

RECens caseus plus salito & nutrit & humectat. Tametsi verò omnis in vniuersum praui sit succi: cum recens tamen est, quod à calido ventriculo facilè digeratur, noxæ minus reliquis adfert: sanè eodem quo conficitur die, mãdendus est, vetus enim prauam sibi naturam adsciscit. Ideoque vetus audit pessimè, quod malè conficiatur, sitim inducat, sanguinem inflammet calculum procreet, iecur obstruat, tardè ventrem permeet, bilem gignat, aluum astringat, quam astringendi vim à coagulo adipiscitur: Plus inflammando damni adfert caseus, quàm commodi attenuando: qui media est ætate, ventriculo maximè couenit, cũque si debita quãtitate assumatur parũ afficit. Ouillus præstãtia anteit cæteris, haud secus atque caprillus malitia vincit reliquos. Axiomatis hoc loco sit: Tantùm esse edendũ casei, vt vẽtriculi orificium sigilli instar occludat, istiusque decet esse memorem prouerbii:

Caseus est sanus, quem dat auara manus.

Cur potus necessarius sit?

POtus quiddã actu humidum est, quòd se cibis in vẽtre permisceat, eosque ad singulas corporis partes deuehat. Duabus autem potissimum de causis requiritur: quarum altera est, vt corpus intrinsecus humectet, humidumque istud quod dissipatur tractuque temporis dissoluitur, restauret: Altera, vt ad singula membra, ceu vehiculum quoddam cibos deferat, tantamque iis penetrandi vim, quanta ex vsu sit, tribuat. Cibi autem potusque ista permistio concoctionis gratia administratur, at hæc nutritionis, vti nutritio sanitatis conseruandæ. id quod elementorum quæ diuersa natura constant, inter se permistio liquidò demonstrat. Cumque haud aliud sit concoctio, quàm natiui caloris quędam perfectio, eaque in vno eodemque subiecto, quod cõtrariis constet passionibus, teste Aristotele 4. meteororum: manifestum est tantò fore nutritionem absolutiorem, quanta fuerit concoctio perfectior: quod

quod fit legitima cibi potusque in seipsa permixtione, in qua quidem actione primarum, quas vocant, qualitatum passiones debita temperie cõcurrant permisceanturque necesse est. Operæpretiũ verò est, vt id quod concoquitur, hordei cremori simile euadat, aut tenue sit, ac penetrandi facultatem habeat. Nũc cùm isti quibus vescimur solidi sint cibi, necesse erat eos liquido quopiam diluere, quo penetrarent ac tenues euaderẽt: at istud potus est, quem Plato in Hipparcho humidum corporis nutrimẽtum appellat, ac 2. de legib. idem asserit, senum corpora haud secus vino, quàm ferrum igne emolliri, vinique beneficio duritiei ac siccitati decrepitæ ætatis resistere.

Quæ in bibendo leges obseruandæ sint.

Neque vinum, nec aqua ieiuno cõpetunt ventriculo, præsertim à balneo, congressu Venereo, aut aliquo simili violento exercitio, ex quo crebra orta sit respiratio, aut à copiosiorẽ sudore, nisi cibo, præsumpto. qui

ſecus faxit, noxam capiti, cerebro neruiſque infert, mẽtiſque alienationem, ſi præſertim vehementer fameat, inducit.

Tribus à cibo ſumpto horis, ab omni potu abſtinento, aut vini tantillum aquæue pro more aſſumunto. Repleto etenim ventriculo, potus impedit quò minus eius ſubſtantiam cibus attingat, quin etiam hoc pacto vinum aſſumptum debitam cibi permutationem vetat.

At vbi è ventriculo deſcenderit, iis qui magna ſiti vrgentur, liberalior vini atque aquæ, vtro conſueuere, vſus permiſſus eſt.

A cibo pota aqua frigiditate ſua conctionem impedit, at vinum penetrandi inſigni vi præditum, crudum cibum per membra diſtribuit.

Quem noctu vrget ſitis, os abluat, aut tantillum duntaxat bibat, idque ex anguſti oris gutto, ſomnumue tolerãter ſine omni potu ex Hippocratis præcepto capeſſat, niſi nimium ſalita comederit.

Neque allio, neque cæpis, aut id genus aliis acrioribus cibis ſuperbibendum

bendum est, ni ignem igni addere, prauique id genus ſucci cibos crudos incoctoſque per venas digerere libeat. Verùm antequam bibatur, meliores cibi ingerantur, indeque ad potum procedatur.

Quibus vino interdictum ſit, quibuſue eiuſdem vſus permiſſus?

Pueri à vino abſtinento. perinde enim eſt ſi pueris vinum des, atque ſi ignem addas igni, aut lignis ac ſarmētis quæ ignem promptè concipiunt. mentem quippe pueris merū turbat.

Sapienter itaque Plato ante 18. annum à vino abſtinere iubet belli duces, iudices, Reipubl. adminiſtratores, aut ſi qui ſimilem functionem publicam obibunt, his toto adminiſtrationis tempore vini vſu interdicit. Ac pueros quidem ſuapte natura à vino abhorrere monet in problematis, quòd cum multo humido abundent, eo non egeant.

In Timæo Plato coniugibus liberis daturis operam, vini vſum adimit.

Iuuenes ii, qui ad ἀκμὴν necdum per-

uenere, ſed quorum adhuc corpora incrementum ſumunt, vinum diffugiunto. Cum enim natiuo ſint calore exuperanti, facilè & animo & corpore inflammantur, & in furorem aguntur.

Iis porrò qui in conſtanti verſantur ætate, atque ad παρακμὴν tendunt, prætergreſsi annum ætatis 40. eius vſus indulgetur. Senum naturæ cumprimis conuenit, quòd calore ſuo eius ætatis frigiditate commoderata iuſtam ac legitimam temperiem ipſorum corporibus inducat. Validioribus tamen vinis abſtineant, quòd capiti ac neruis officiant: diuretica ſint duntaxat, & quę facilè penetrent, vrinamque promptè cieant. Habeant has ſibi Græci leges, nobis hac in re tam acurata cautione opus non eſt. ipſorum enim vina quòd validiſſima & efficaciſſima ſint, locorum item tractus calidiſsimus, facilè noxã conciliarint, à noſtris id metuendum minimè, qui dilutioribus vtimur: Neque iccirco in has facilè leges iuraue rimus, quòd Oenotria Italia à vini fertilitate & vſu veteribus dicta ſit.

Fœminis olim vino interdictũ fuit, quod eius vſus in hoc ſexu, virtutis ianua obſerata, vitiis fomentum ac viam aperiret.

Vnde iſtud apud Valerium Max. commemoratu dignum eſt, quòd cõiugem Metellus fuſte delumbatam ac multatam, quòd vinum bibiſſet, interemerit: ac iſtud quidem eius factũ non accuſatore tantum, ſed & reprehenſore caruerit.

Quid conferat moderatus vini vſus?

Ingenii vires intenduntur moderato vini vſu, manſueſcit & cicuratur animus, mens expanditur, corroborantur ſpiritus, exhilaranturque, mœror ac triſtitia pelluntur. Hinc Zeno ſe vino haud ſecus ad hilariorem vitam parari aſſerebat, quàm ſolent lupini affuſione aquæ dulceſcere, & in Problematibus teſtatum reliquit Ariſtoteles, ſpem & audaciam hominibus vinum ſufficere: naturæ vitia contrariis virtutibus permutat, adeò vt ex impio pium efficiat, ex auaro liberalem, ex ſuperbo humilem, ſocordem

ac pigrum excitat, audaciam timid[illegible]
conciliat, taciturnitatem mentisqu[illegible]
soporem facundia quadam demulce[illegible]
& vegetum quoddam animo acume[illegible]
ac robur instillat. Persas ac Helenio[illegible]
scribit Rufus vino vti solitos, cum di[illegible]
sputare vel disserere, aut de re quapi[illegible]
graui consultare decreuissent, & tun[illegible]
maximè, cum vel carmen conscribere
aut cuiuscunque generis musico or[illegible]
gano canere animum induxissent. aie[illegible]
bant etenim, vinum humanæ menti[illegible]
potentiam ad actũ deducere. Summa
fuit tẽperantiæ exemplar Augustus
qui omnibus propemodum satiatis
conuiuis mensæ postremus asidere
solitus est, primus autem omnium ac-
cubantium surgere. Iulii autem Cæ-
saris in potu commendatur summa
continentia à Marco Catone his ver-
bis: Vnus ex omnibus Cæsar ad euer-
tendam Rempublicam sobrius acces-
sit. Celebratur ab affectu his Bacchus
epithetis, mitis, dulcis, donatoris gau-
dii, nobilis, generosi, candidi, teneri, be-
nigni, nitidi & blandi. Vinum porro
lene dicitur, suaue, limpidum, liberũ,
molle, bellum, moscho infectum, pre-

ciosum, fragrans, bonum.

At corpori nostro vinum ista confert. Nutritioni inseruit, concoctionē ciborum promouet, copiosumque sanguinem procreat, concoctos porrò humores per totum corpus distribuit, velociter nutrit, cor recreat, flatus discutit, vrinam ciet, natiuum calorem auget, ex morbo conualescentes impinguat, orexin seu appetentiam excitat, sudores mouet, somnum conciliat, sanguinem fæculentum ac turbidum mundat, obstructiones aufert, alimenta singulis corporis partibus, ceu vehiculum defert, crassos ac viscidos humores attenuat, cutis fœdum colorem emendat, cunctaque corporis detrimenta ad exitum promouet. Modus autem in vino adhibendus is est, vt tantum duntaxat assumatur, quantũ reficiendo ventriculo sufficit, ne cibi illi innatent, flatusque gignant aut rugitum.

Qualitate ea vult præditum esse vinum Galenus, vt sit ætate medium, nec recens nimium, nec vetustate exsuperanti, substantia purum ac transparens, album aut subrubrum, odore

fragrans, gustu neque aquam præ se ferens, neque austerum, nec amarum nec extremè dulce, ac tale quidem, quanquam omnibus, senibus tamen maximè conuenit.

Vini immoderatè sumpti incommoda.

Quòd vnum natiuus in homine calor non edomuerit, non modò non calefacit, verum etiam corpus refrigerat, frigidosque gignit affectus. Suffocato etenim natiuo calore, cerebro neruosisque partibus maxima accersit incommoda, vnde miserandæ illæ morborum cateruæ, apoplexia, paralysis, lethargus, comitialis morbus, spasmus, tremor, originem trahunt. Animo porrò his malis officit, quòd homines loquaces reddat, iniuriosos, stupidos, homicidas, luxuriosos, mentem corrumpit. dissoluit animum, animalesque simul cum naturalibus facultatibus eneruat: infinita demum, vt vno verbo complectar, humano corpori ebrietas mala conciliat. Hac laborauit infamia Magnus ille Alexander, quam tametsi infamis ac stupen-

dæ helluationis nomine non rarò Androcides his verbis, Memineris te, ô Rex, quoties vinum bibis, ſanguinẽ terræ potare, notaret: ſurdo tamen vſque adeò narrauit fabulam, vt vino etiam ſæpius diſtentus biduum dormierit integrum, ac fabula demum populo fieret. Claudium Tiberium Neronem annales referunt Caldium Biberium Meronem ob helluationem nuncupatum. Eadem res Baccho hæc aſſignauit epitheta, impudentis, armigeri, fulminei, inſani, audacis, martii, belligeri, effœminati, ſemihominis, bis nati. Vino etiam hæc tribuunt adiectiua, obliuioſum, æſtuans, feruidum, fumans, ſpumoſum, ebrium, inſanum, iocoſum, ignigerum. Nam præterquã quòd rationis lumen extinguat, ſubitæ etiam mortis occaſionem præbet. Apud nonnullos ſanè in bilem in vẽtriculo conuertitur, aliis in acetum faceſsit, vtraque ſanè noxam non minimam homini adferunt. Vnde ebriũ naui in mediis vndis ſine gubernatore conſtitutæ conferre licet. Quod ſi occaſio ita poſtulet, vt fors liberaliori ſolito indulgẽdum ſit potui, hæc cau-

tio adhibenda eſt, ne cibis venter farciatur, ne vini immoderatioris vi cruciatur, ne vini immoderatioris vi crudi cibi in venas rapiantur, eorumdemque obſtructione vini tranſitu prçcluſo, ac diutius in ventriculo aſſeruato, vapores ac fumi ad cerebrum eleuati, aliquod eorum malorum quæ antea recenſuimus, procreet. Ciborum verò diureticorum hic euitandus vſus eſt, vti & dulcium, ſed amara potius vſurpanda, in quo cenſu ſunt amygdalæ. Caules rectè inter potandum adhibentur, noxam enim vini abolent, ac poſt menſam cotonea, cytoneorum pulpa, myrthi baccæ, atque id genus aſtringentium vſus commendatur. Tractabimus autem (cùm infinitum ſit vini omnia genera proſequi) de ſex potiſsimùm inſequentibus.

VINVM

VINVM VETVS.

Delectus. VInum vetus fragrantiſſimum ſit, generoſum, ſpiritibus abundans, non acidum, non amarum, aſt gratum omnibus ſenſibus.

Vſus. Expulſiuam virtutem promouet, prauos humores reſoluit, ac flatus diſcutit, vtile iis quibus venæ aliáque vaſa infarcta ſunt crudis humoribus.

Damna Nimius eius vſus noxius eſt neruis, & Veneri inimicus, quòd genituram exſiccet, mentem perturbet, cerebri membranis, quas meninges nuncupant, noceat, vigiliáſque inducat.

Correctio. In vſus medicos quod tale eſt veniat, non in potum: modicè adhibeatur, rariùs, & multa dilutum aqua.

Gradus. Calidum eſt & ſiccum gradu tertio, vbi quartum annum ſuperauerit, eóque plus acquirit caloris, quo ſit vetuſtius.

Tempus, Ætas, Temperamentum. Cœlo frigido, ſenibus & pituitoſis conuenit eius immoderatus vſus: Iuuenibus vti & bilioſa temperie præditis, nocet.

HISTO

HISTORIA NATVRALIS.

VEtera parum vina nutriunt, quo fit, vt medicis vsibus deputata magis sint, quàm mensis quod calida admodum sint & sicca. Generosum vinum, vbi quartum compleuerit annum, calidum fit & siccum gradu tertio: atque hi temperiei gradus pro ratione ætatis in eo intenduntur, vnáque paulatim cum calore vinum amariusculum euadit: caput id ferit, neruos impetit, si largiùs sumatur, iis præsertim, qui exquisito sensu præditi sunt. non paucis huiuscemodi vini vsus necis causa extitit, id quod Galeni etiam testimonio constat, 2. de locis affectis: vbi Grammaticum quendam commemorat quotidie in balneum ire solitum, cuius puer domi relictus aquæ penuria hornum potens vinum ingurgitarat, vnde insomnis factus, febréque correptus, & haud multo post delirio extinctus fuerit.

VINVM RECENS.

Delectus. ID deligatur, cuius crassiores partes in fundo subsederint, quodque optimè defæcatum sit, arte saltem, si natura non licet.

Usus. Vrinæ ciendę, spirituumque instaurandorum vim obtinet ex sententia Auicennę, Venerem auget, cùm genitalis seminis copiam procreet.

Damna. Impurũ ac fæcibus permixtũ, fæculentũ gignit sanguinẽ, eundẽque obscurũ & fumosũ, hepaticã dysenteriã, fluxum vulgò hepaticum, gignit, ventriculo ac intestinis est noxium.

Correctio. Obuiã huic malo itur, si ab eius vsu, antequã sponte defæcatũ, vel per coryli ramos percolatũ sit, abstineatur. eas enim vires corylus obtinet, vt 24. horarum spatio limpidissimũ reddat.

Gradus. Primo anno calidum est recessu primo, humidum autem moderatè: calorem secundo anno intensiorem acquirit, sicciusque temperamentum, idque recessu secundo.

Tempus. Ætas, Tēperamentum. Hyemi iuuenibus ac biliosis conuenit ac robusto ventriculo præditis: infestum autem est senibus & pituitosis.

HIST-

HISTORIA NATVRALIS.

RECens vinum necdum defæcatum prauos gignit humores, somnosque turbulentos ac flatus in ventriculo ac intestinis, cúmque nondum deferbuerit, terrestris plurimum permixtum habet materiei, ac proin vrinæ ciendæ minus tunc temporis est idoneum, quinimo vreteres potius obstruit. Eius itaque vsum qui temperie sunt frigida & humida, deuitent. Galeno teste mustum alium non habet vsum, quàm quod aluum moueat, quasi destituatur facultate, prauum ac corpori impensè noxium redditur, tardè conficitur, tardéque permeat. Mediæ ætatis vinum, pellucidum, odorum, acuto sapore destitutum, præstantissimum est.

VINVM DVLCE.

Delectus. SVbſtantiâ ſit tenuiſſimum, tranſp rens ac diaphanum, quanquam rarum ſit inuentu.

Vſus. Qui ſenſuum iudicio, maximè g ſtus, obiecta guſtui iudicant, tali plurimum delectantur: affatim nutr & pectori eſt vtile.

Damna. At iecur interim & lienem obſtru caput implet, ſitim gignit, ac renu calculum, & in bilem nullo negot faceſſit.

Correctio. Bilioſis itaque eius vſu interdicitu iiſque quorum facilè viſcera obſtru tur, alióve aliquo affectu laborant, n ſi moderatè ac raro illud admittant.

Gradus. Calidum eſt ſecundo gradu ac té peratè hum dum.

Tempus, Ætas, Tēperamentum. Cœlo admodum frigido eo vter dum, ſenibus potius quàm iuuenibu quòd facilè in bilem conuertatur.

HISTO

HISTORIA NATVRALIS.

Dulce omne suapte natura homini maximè conuenit : at si quam noxam inducit, id ex accidenti & aduentitia quadam ratione facit. Vinum etenim non quatenus dulce est, sed crassa substantia, ob quam segnius penetrat, praeditum, obstructiones gignit, ideoque nocet hepati ac lieni, abscessu aut scirrho laborantibus : pulmones à crassorum & viscosorum humorum infarctu dulce quidem vinum deplet & expedit, at hepar vice versa afficit, sputum verò promouet, praesertim si album sit. Iccircò verò hepar potius quàm pulmones impetit, quòd necdum elaboratum amplos permeet meatus, vt primùm in iecur illabitur, pulmones verò non nisi per varias vias easque strictas percolatum irrigat.

VINVM AVSTERVM.

Delectus. QVod modicè astringat deligen-dum est, neque austerum sit, ne stipticum, subtile, colore diluto præ-ditum, maturum.

Vsus. Febribus diariis conuenit, hepati in-flammato, ventriculo plus iusto ar-diori, modicè refrigerat, sitim tolli-fluxum sistit, & vomitum.

Damna. Pectus astringit, tussim prouoca-prauum suppeditat alimentum a-sanguinem, liberamque sudoris exha-lationem impedit.

Correctio. In medicos itaque potissimum vsu-accersendum, in analeptice & conua-lescentium cura, item temperament-calidiori præditis, qui bile multa a-bundant, præscribendum.

Gradus. Inter omnia vinorum genera it-debili calore est præditum, vt vix pri-mum attingat gradum: siccitate au-tem secundum obtinet.

Tempus, Ætas, Tẽ-ramentum. Cœlo eius vsus competit maxim-æstuante, iuuenibus, biliosis, deuitan-dum verò senibus & pituitosis.

HISTO-

HISTORIA NATVRALIS.

Vina acerba, Pontica Arabibus dicta, immatura, austera, stiptica, cùm parum à se mutuo & sapore & qualitate distent, ferè ab auctoribus confunduntur: quanquam austero amaritudinem quandam ascribant, acerbo autem sorborum sapori æmulum. Quæ acerba sunt propriè dicta, ingenti resistunt æstu: quanquam cum acido nil commune habeant, sitim sedant, moderatè refrigerant, neque tamen condonanda sunt, nisi his qui ventriculo natura admodum sunt calido. Lora quæ ex optimo vino fit, præstantissima est. nam quæ ei inest acris mordacitas dulci permista, aut alij alicui generosi vini sapori, vrinam ciet, cibi concoctionem promouet, fumorum vetat ad caput exhalationem ac ascensum, & deiectam restaurat appetentiam.

VINVM RVBRVM.

Delectus. COnsistentiâ sit subtile, quoad e-
ius fieri potest splendidum, cla-
rum, pyropo gemmæ æmulum.

Vsus. Affatim nutrit, optimum gigni-
sanguinem, syncopen tollit, iucunda
conciliat insomnia.

Damna. Si crassiusculum fuerit, ventriculum
saburrat, hepati ac lieni noxium est,
propter obstructiones, & tardè digeri-
tur,

Correctio. Superedenda itaque ei sunt mala
granata, aut arantia acida, aut si quid
aliud eiusce generis acido sapore, aut
succo condîtum, libet.

Gradus. Calidum est in fine primi gradus,
& principio secundi, reliqua tempera-
tum.

Tempus, Ætas, Temperamentum. Frigido cœlo competit, iis qui vel
propter ætatem vel temperiei ratio-
nem plurimo nutrimento egent, aut
astringenti medicamento.

HISTO-

HISTORIA NATVRALIS.

Vina rubra ac consistentiâ crassa, plus aquosis nutriunt, ventriculum tamen propter crassitiem nonnihil aggrauant, caput autem non impetunt, neque ebrietatem accersunt. quòd si quam inducunt crapulam, tardè ea discutitur, venas crasso sanguine inferciunt. Galenus se vidisse asserit, athletis ad augendas vires familiarem huiusce vini vsum fuisse, ac huius beneficio eas etiam acquisiisse: porcinis enim carnibus simile alimentum progignit. Iuuenibus iccircò prima dandum mensa est, senibus neque prima, neque postrema, ob defectum enim natiui in senibus caloris, calculos gignit, ac renum obstructiones. Nigra dulcia promptius his nutriunt, sed magis obstruunt. Nigra austera atram gignunt bilem: rubra dulcia, sunt thoracica. Quæ rubra inclarescunt & pellucida fiunt, vrinam vehementer cient, & aurum colore æmulari dicuntur.

VINVM ALBVM.

Delectus. AEtate annum non excedat, quo in vsum accersendum est ob in gentem quo pollet calorem, pelluci dum, splendens, à maturis vuis expre sum, in collibus natum.

Vsus. Venenis resistit, à putridis humor bus venas vindicat, ac putredinem a cet, senibus vtile, quòd natiuum cal rem intendat.

Damna. Libidinem coercet, quia genituran suo calore exsiccat & extinguit, con ualescentibus é morbo noxium, vti & his quibus debiliora membra sunt, confertim bibatur.

Correctio. Ab hisce malis vindicatur, si mode ratus eius vsus adhibeatur, si exquisit lymphatum sit, & si cytoniorum pul pa quam carnem nuncupant, ei su peredatur.

Gradus. Calidum est principio secundi gra dus, & siccum primo.

Tempus, Ætas, Tẽperamẽtũ. Conuenit omni tempori, ætati & temperamento, nisi nimium inuete ratum sit, & si debita quantitate adhi beatur.

HISTO-

HISTORIA NATVRALIS.

Citrini coloris vina alba nuncupantur: citrina autem, quod maturo citrio malo similia sint, nominari consueuere. Fragranti odore præditum tale vinum est, & generosum maximè, si in collibus enatum sit: vnde istud Virgilij: Bacchus amat colles. facilè penetrat, bilem gignit, caput ferit: quam gignit crapulam, hæc facilè dissoluitur, citò permeat, excrementitios humores incidit, frigida corpora excalefacit, qui calido sunt temperamento, huius vsum deuitent. Alia sunt albescentium vinorum genera, tenuia, aquosa, diaphana, aquæ similia, quæ aquæ misturam non admittunt, ὀλιγόφορα Galeno nuncupata, hæc vrinam cient, & sudorem proliciunt, parum admodum nutriunt, caput non impetunt, somnum conciliant, quartanariis & diariis sunt remedio, item iis qui ex febribus conualescunt, sitim sedant, æstate sunt vtilia & concoctionem adiuuant.

AQVÆ NATVRA ET Effectus.

AQua ſimplex corpus eſt, locumque ſuum naturalem circa conuexam terræ ſuperficiem obtinet, ita vt ab aëre ambiatur: frigida eſt & humida, humorum omnium tenuiſſima, ſincera. Elementaris aqua nunquam incaleſcit, vti neque ſincerus aër nunquam refrigeratur. ea nos deſtituimur: at ſimplicis iſtius loco aliam habemus, quæ propter mixtionem paruo negotio putreſcit ac corrumpitur, cùm è conuerſo ſimplicia elementa non putreſcant, ſed aliud in aliud conuerti natum ſit. Nullum corporibus nutrimentum affert aqua. nam cùm ſimplex ſit (corporum ſanè reſpectu) iis aſſimilari nequit, cum nutritio nil aliud ſit, quàm alimenti, mediante calore natiuo, ad corpora noſtra aſſimilatio. Aqua porrò cùm ſit frigida & humida, natiuo calori adæquari nequit, vti neque ſiccitati.

Nutritionem quidem adiuuat, hoc ipſo, quòd cibum temperet fluidioremque

remque faciat ac penetrationi idoneum, Hippocrate, Chrysippo & Erasistrato auctoribus : aqua non est cibus, sed cibi vehiculum. At ego aquam iccirco nutrire negauerim, quòd cùm nutrimentum proxima potentia sanguinis esse debeat, remota verò membrum, aqua ob exsuperantem frigiditatem, & quòd corpus simplex sit, nec sanguinis formæ, nec membri capax esse potest : ideoque neutiquam nutrire.

Tametsi verò aqua non nutriat, necessarius tamen eius erat vsus, tum ob commemoratas causas, tum etiam, vt sua qualitate acrimoniam adscititii ac extranei nostri caloris moderaretur, sitique inde ortæ sua contrarietate obsisteret, tum etiam vt fumos ac vapores qui in pericardio coaceruantur, ac circa cor conglomerari solent, absumeret, qua ratione naturæ humanæ haud parum adminiculatur. Quanquam & hoc ei familiare sit, vt vbi à calore vehementiori euincitur, in eius sese naturam transmutet, adeóque sitim, quam aliâs obtundere solebat, augeat. Omni ætati aqua conuenit,

idque peculiare prę vino obtinet, quo nomine inflammatis maiori, quàm vinum, est vsui, vti & melancholiæ ab adustis humoribus genitæ, ac cordis palpitationi.

His notis præstantissima deprehenditur aqua, si pellucida sit & limpida, quam gustus iudicat neque salsam, nec dulcem, nec amaram, nec acrem, sed insipidam, omnique peregrino sapore priuatam, quæ fœtidi nil oleat, nec putrida sit, nec gustu abominabilis, quam visus turbidam non iudicet, sed pellucidam, ac tenuem, id quòd eam à purissimo aëre elaboratam euincit: ea etenim facilè distribuitur, incalescit minimo negotio, citóque refrigeratur, ad hæc ceu aere refertissima, terreni verò minimum obtinens, leuis admodum. Et hanc quidem Hippocrates bonam censet, quæ hyberno tempore calida sit, frigida æstiuo.

Aquas hoc probant experimento: linei panni eiusdem ponderis binas capiunt particulas, quas diuersis aquis immersas soli siccandas exponunt: harum quæ prima exsiccatur, leuissimæ

immer-

immersam fuisse aquæ, extra controuersiam est, vel vtriusque siccatæ pondus explorant, leuissimæ eam immersam aquę iudicantes, cui præponderet alia. Illa etiam præstat cæteris, in qua herbæ, legumina, aliáue id genus citò percoquuntur, contrà si tardè. Adhæc melior est aqua fontana, quæ contra Orientem fluit per loca pura, non cœnosa, dummodò Aquilonem attingat, rapidi ac velocis cursus per alueos calculis minutis & purissima arena refertos. Quæ in Aquilonem excurrit, crassa est, tardæ concoctionis, nec facilè incalescit. Quæ contra Occidentem, frigidissima & ponderosissima. At quæ contra Meridiem, calida est, salsa, vtplurimùm insalubris, austris maximè spirantibus.

Fluuialis aquæ, nisi poscente necessitate, vsus nullus est, ac ex maximis quidem fluminibus & longè ab vrbibus remotis, quò à cœno ac omni eluuie immunior sit, petitus. Quòd si turbidæ vsum necessitas postulet, superedantur ei amygdalæ dulces, aut temperetur limpidissimo vino, aut bolus Armenus Orientalis ei permi-

ſceatur, aut ſpodii puluis. Pernicioſæ item ſunt, quæ è profundiſſimis puteis hauſtæ, pigræ & deſides, quæ raro commouentur. nam quòd ponderoſæ ſint, & craſſæ, obſtructiones gignunt & magnos lienes.

Vincit cæteras præſtantia, quæ media pluit æſtate, maximis tonitruis, Paulo Ægineta teſte: quanquam facilè ob nimiam ſubtilitatem corrumpatur. Cui vitio occurri poteſt, ſi in pura ac nitida ciſterna aſſeruetur. Ea, ex Galeni ſententia, dulcis eſt, pellucida, vtpote à ſole, qui puriores aquæ portiones ſurſum attrahit, elaborata præſtantiorque reddita (dummodo nihil vitii à loci natura, in quo aſſeruatur, contrahat, aut fœtido odore inficiatur. talis enim pectori nocet, tuſſim inducit, ac raucedinem accerſit) concoctionem iccirco adiuuat, vrinam ciet, iecur & renes moderatè refrigerat, pectus dilatat, neque in frigiditate modum excedit. Plato in Euthydemo pretioſſimum liquorem aquam nuncupat, tametſi viliſſimo ematur. Quæ res poetis anſam præbuiſſe videtur, vt eam, quæ plurimis beneficiis mortalium

talium genus afficeret, liquidam, argenteam, susurrantem, currentem, fugacem, loquacem, manantem, gelidam, puram, cœruleam, sobriam, viuam, garrulam, vitream, irriguã, transparentem, scaturientem, vndantem, tenuem, mobilem, piscosam, dulcem, amœnam, somniferam, fœcundam, crepitantem, surdam, caducam, cisterninam, raucam, vagam, herbosam, fragilem, transcurrentem, riuosam, lenem, emaculatoriam, querulam, fumosam, salientem, emanantem, placidam, ventosam, sonoram, albam, resplendentem, nauigeram, instabilẽ, limpidam, rorulentam, & cadentem nuncuparent. Nec desunt qui nominis ἔτυμον è vocabulo elicere ausi, aquam quasi æqualem nominarint, quod à ventis minimè agitata, nil ea ipsa tranquillius aut æqualius reperire sit. Nonnullis aquam, tanquam à qua vi viuimus, nominatam placet, quòd præter infinitas, quas suppeditat nobis vtilitates, videatur cæteris imperare elementis. nam & maximam terræ partem obtinet, ignem extinguit, in aerem attollitur, ac quasi cœlum petere

videtur, ſuoque denuo in terram prolapſu mira fœcunditate eam beat, eiuſque gremium implet, quæ ſine eius congreſſu ſterilis & inhabitata futura eſſet: ex ſeipſa demum, ceu vtero quodam piſcium, tam diuerſa in humanos vſus producit genera, producit & metalla ac gemmas præſtantiſſimas. Platonis in Timæo de his, quæ in ſublimi gignuntur ex aqua, hæc eſt ſententia: Cùm in modum vaporis, aqua in ſublime eleuata, atque à reliquis diſſimilaribus partibus ſeparata, in ſeipſam conglobatur ac compingitur, grando fit: cùm autem deorſum fertur, frigore condenſata glacies gignitur in terra: quæ verò minùs, & ex dimidio compacta eſt, ſupra terram aerei plurimum retinens, nix fit: in terra verò compacta & ex rore facta, pruina dicitur. Ex quo conficitur, niuem aerei in ſe plurimum obtinere, parum autem congelationis: quod ex fumo ab ea aſcendente, vti & eo ipſo, quòd aquæ innatet, manifeſtum euadit.

Commoda

Commoda potus frigidæ.

Natura neceſſitate quadam impulſa, eam, quam in potu frigidæ perſentiſcimus, voluptatem indidit, quò ad eius vſum nos inuitaret, haud ſecus atque in complexu Venereo, cui iccirco voluptatis ſtimulos addidit, vt nos ad ſpeciei conſeruationem procurandam incitaret. Ex quo conficitur, frigidæ potum, cùm tanta hominum voluptate perfundat, omnium animantium generi, humano præſertim, cumprimis eſſe neceſſarium. Quæ res vt clarior euadat, infenſiſſimos duos hoſtes calori noſtro natiuo inſidiari, obſeruandum eſt: Excellens frigus, quo is ſuffocatur, ac externum aduentitiumque, qui eum depaſcitur diſſoluítque calorem, ſiue is æſtatis caloris exceſſu ſæuientis, ſeu regionis ęſtuantis natura contingat, aut corporum violentiori motu ac exercitio: quæ omnia cùm inflammandi corporis maximam vim obtineant, parem etiam adepta ſunt diſſoluendi diſſipandique caloris natiui. Ad hos itaque hoſtes

expugnandos, ſeſeque recolligendum, operæpretium erat, vt maximo ſe muniret frigore, quò per antiperiſtaſin vires proſtratas recuperaret, docétque quotidiana experientia, calidæ potu eundem natiuum calorem diſſipari atque exhalari, ventriculum relaxari, concoctionem impediri, vaporibus ac fumis caput impeti, ſenſuumque aciem hebetari. Potus porrò ita contemperandus eſt aëris, anni temporis, regionis calori, vt quantò ille debilior eſt, tantò frigidæ potus gradus remiſſiores ſint: ſi hic intentior, eadem in egelidæ vſu ſeruetur temperies, quòd refrigeratio iſta haud aliud ſit, quàm temperamentum calidi. Siculos memorant ante introductum niuis vſum, cùm in aere degant feruentiſſimo, ac tepidiſſimis vtantur aquis, quotannis æſtiuis menſibus maximo numero febrium peſtilẽtium tyrannide è medio ſublatos: ducebant autem hi morbi ex primarum obſtructione hepatis venarum, ob prauam calidi potus concoctionem factam, originem: quod malum ferocire deſiit, ex quo primùm niuis vſum in potu admiſere,

misere, annis circiter abhinc 20. Diligenti namque obseruatione exploratum est, in vrbe Messana quotannis mille numero pauciores quàm antè vsum niuis homines interire: quo fit, vt vel è fæce plebis pauperrimus quisque opifex, in annona procuranda, non panem modò & vinum, sed & niuem numeret. Efflagitabat verò & alia potum frigidæ necessitas, vsus videlicet & finis, cui in nostro corpore potus destinatus est, vtpote vt per totum corpus permeans illud humectet, humorem illum assidua euaporatione transpirantem ac decidentem restauret: cui perficiundo solus humor tanquam passiua qualitas, non sufficiebat: quocirca fortiori egebat adminiculo, actiua nempe qualitate ceu passiuæ in suo statu conseruatricis. hæc frigus est in potu, non calor, quòd hic humorem absumat, frigus vnà & vsum & voluptatem corpori affert, ac humorem è vestigio per vniuersum corpus ita distribuit, vt singulæ partes, prout res earumque natura deposcit, eius vsum experiantur. Quapropter recta ratione constitutum

eſt, ac concinno ordine, vt aqua primo loco frigida, propter temperiem frigidam ac humidam, dein vinum frigidum, quòd præter refrigerationem & humectationem corpus nutrit ac dulcediñe ſua refocillat, tandem fructus aſſumantur, quòd & natiuum calorem contemperent, ac ſimul cibum potúmque ſubminiſtrare videantur. Ex quibus iſtud demum conficiemus, frigidæ potum omnes facultates ad functiones ſuas vegetius obeundas, excitare ac corroborare. Attractricem, Retentricem, Alteratricem & Expultricem, ac viſcerum quidem internorum vires ac robur ita intendit, vt nullis admiſſis prauis & corruptis humoribus, forinſecus à centro ad circumferentiam illos propulſent & abigant; vapores item ac fumos, nimio ſolis ęſtu in aere collectos, qui cor impetunt ac fatigant, haud ſecus diſſipat ac diſſoluit, quàm collectam ac coactam in valle aliqua denſam ac opacam nebulam ſerenus aliquis ſolet ventus. Optimus autem refrigerandi vini & Ægyptiis vſitatiſſimus modus eſt, ſi noctu ſub dio aut ventis frigidis expona-

exponatur: optima enim illa & maximè salubris ratio est. Cùm enim aer subtilis sit, nil terrestre aut densum in se continet: at eo beneficio tum sanè destituimur, cùm vsus maximè postulare videbatur, neque enim tum isti venti spirant. Et commodè in puteis refrigeratur, modò duobus extra aquam palmis vasculo suo vinum suspensum sit, vt ab aere potius per aquam algente, quàm per ipsam aquam refrigeretur. Halonitro nauigantes etiam vtuntur, at parum id efficatiæ obtinet, neque enim aliter suas vires exerit, quàm quòd violento suo motu aquæ partes, à centro ad circumferentiam propulsæ, aerem refrigerent, vnà cum vicinioribus corporibus. aer etenim superficies aquæ calefacit, vti in phiala vitrea vino repleta, atque in aqua agitata videre est, quod torrere vinum nuncupant. Postremus modus est per niuem, omnium laudibus decantatus, modò ei non permisceatur, quod bibimus, sed per contractum refrigerat, nec aspernandos edit effectus. Cum enim nix sit coactus aer, aqua proinde leuior,

vti cui supernatet, consentaneum est quòd citra damnum refrigeret: id quod res ipsa etiam docet. Ex liquefacta namque niue oriuntur flumina, quæ tametsi rustici potent, nil tamen ex eorum vsu persentiscunt incommodi.

Niuem porrò à centro ad circumferentiam noxia quæque propellere, experientia compertum est. In vitreis quidem scyphis si aqua aut vinum cõgelantur, è vestigio frigoris, quod à dictis liquoribus prodit, vi eluuiem quandam ceu calicum pannum ad exteriorem scyphi regionem propelli, quod maxima contemplantium voluptate frigoris immensi argumentum oculis obiicit. Circa quam obseruationem notandum venit, istiusmodi eluuiem, quæ exteriorem scyphi superficiem circumuestit, ac veli more incrustat & obscurat, nunquam in optimè ablutis ac tersis scyphis apparituram. Credant hoc meę, precor omnes, experientiæ, ac promicondi cumprimis hac occasione sint moniti, vt calices sępius abluant, aqua primùm, dein cinere, tandem aceto, vt suum rectè

munus extergendis ab eluuie poculis expleant. Hac etenim ratione efficient, vti non à glacie modo, sed ne à frigidissimo quidem obiecto (si quid modo glacie reperire sit frigidius) calices, qua dictum est ratione, inuestiantur ac obscurentur.

Ex iis quæ hactenus allata sunt, duo hæc verissima consectaria necessario tandem conficiuntur. Principiò, corpore ab omni eluuie, humorum copia ac noxa libero, futurum esse vt frigidæ potus beneficio in suo statu permaneat, haud secus atque scyphus optimè elotus atque emundatus, & vt potus eiusdem vigorem atque interna viscera, vti dictum est, corroboret. Quòd si verò (vti plerunque fieri assolet) superfluis repletum humoribus corpus fuerit, frigidæ potus, sua vi atque natura, superuacaneum atque inutilem corpori humorem ad circumferentiam expellendo, principalia membra in suo statu conseruabit, ac contra omnem corruptionis ac putredinis vim corroborabit. Otiosis porrò nocet potus frigidæ, non assuetis, obstructione laborantibus, ægrotis, præ-

ua corporis intemperie præditis, pueris, senibus, iis qui ventriculo sunt debili, qui plurimùm vtuntur re Venerea. Iis porrò qui valido vtuntur exercitio, ac iter æstate faciunt, magno est vsui, quibus ij præsertim fructus offerendi sunt, qui corpus moderatè refrigerant, quanquam non admodum laudabili succo præditi sint. Deuitent præterea frigidæ potum absthmatici, & quicunque thoracis infirmitate laborant: neruorum item morbis efficit, iis demum qui ei non assueuerunt. Hac item cautione, frigidam bibentibus, opus est, vt, priùs quàm bibant, affatim edant potulenta præsertim, aut iuscula herbis odoratis, cinnamomo aut pipere condita, quò ventriculus istiusmodi aromatis calefactus, tantò magis frigidæ potui resistat, ne ab eo offendatur: parum item bibant singulis vicibus, quo palato simul consulant, & maiorem ex potu vtilitatem hauriant. Atque vt in vniuersum dicam, sanguineis conuenit potus frigidæ carnosis, & qui corpore & animo exercentur.

FINIS.

INDEX RERVM QVAE HOC DE ESCVlentorum & potulenorum facultatibus libello continentur.

A.

B.

C.

Cin-

G.

I.

L.

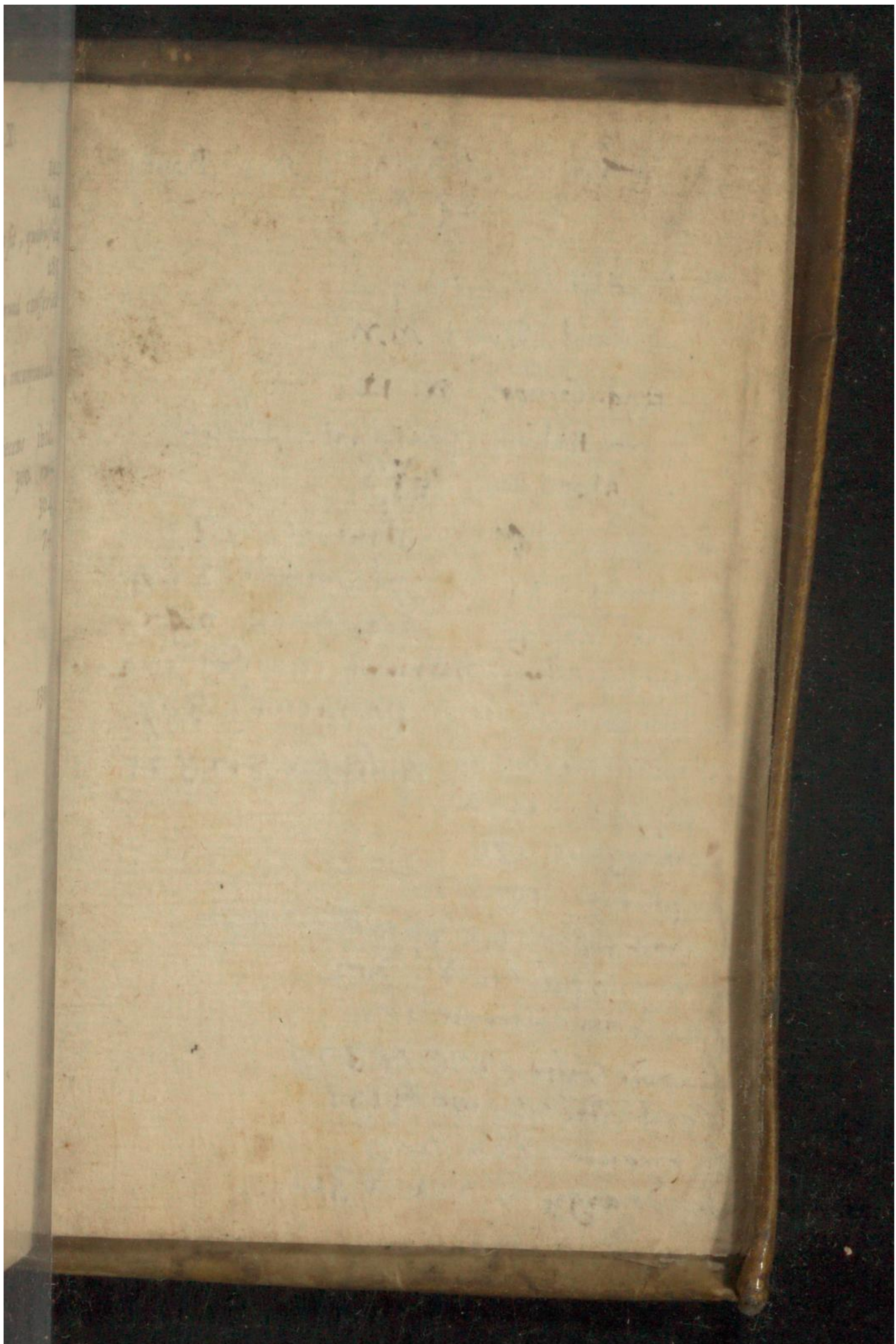
Lac

N

Z

FINIS.

Vinum Absinthites Rein. Bontij
pro 24 stopis

℞ Absinth M. ij
Card. Bened. M. vj
Rad. Cichor. N. ix
— Helenij ~~pro duabus [illegible]~~
Aloes ana ℥iß

Tenesmo 45 — Strumis 237
Verrucas 21 — pleuritidi 254
fucorum [illegible] 49 — Secundinis 297
Dolor articular. 90 — moriendi cum &c 172
Asthmati vinum 115 — pernionibus 307
Capillis decident 119 — Epilepsiæ 312 321
Herpetes 120
Lethargicis 131.
Rupturis 143
Labiorum fissuris 145 & papillarum 242
in Angina pilul 180 . 302
panaritio digitorum 183
Lapidi vesicæ 186 & 329
Combustionibus 190 & 193.
Bryoniæ fex 209
Hydrargyrum 212 & 301.

millefolium ad consolidanda ulcera 220
Rhabarbarum [illegible] 243
Caryophyllata infantium maculis 266.
Dolori dentium Bufonis tibia.

Bariccelli
Science (2 Cds.)
Med. Early (2 Cds)
Toxicology
Pisanelli

1s
H3

